

ETNOGRAFIJA

METRAŠTIS

4 – 10

LIETUVOS NACIONALINIS
MUZIEJUS

1994–2000

Metraščių rengia
BIRUTĖ KULNYTĖ
ELVYDA LAZAUSKAITĖ
VACYS MILIUS

Numerių sudarė
BIRUTĖ KULNYTĖ
ELVYDA LAZAUSKAITĖ

Fotografas
KĘSTUTIS STOŠKUS

Dailininkas
EUGENIJUS KARPAVIČIUS

Redaktorė
MARYTĖ SLUŠINSKAITĖ

Maketuotoja
EDITA GUŽAITĖ

TURINYS

RINKINIAI, TYRINĖJIMAI

Trobesių statytojų įrankių rinkinys	6
Lietuvos nacionaliniame muziejuje	
Dročiaus ir dailidės įrankiai	10
Stogdengio įrankiai	26
Staliaus Kostanto Gabrėno (1877–1953) įrankių rinkinys	31
LAIMA LAPĖNAITĖ	
1995–2000 metais įsigyti eksponatai	36
ELVYDA LAZAUSKAITĖ	

ETNOGRAFIJOS ARCHYVAS

Kaimų ir miestelių amatininkai: Kupiškio rajono	48
Alizavos, Antašavos, Palėvenėlės ir Salamiesčio apylinkės	
JUOZAS PETRULIS	
Čekoniškių arkliukai	56
JUOZAS KUDIRKA	
Molinių puodų tvirtinimas tošimi	58
JUOZAS KUDIRKA	
Mediniai Jono Sabaliausko margučiai	60
JUOZAS KUDIRKA	
Margučių skutinėtoja iš Kriūkų	64
JUOZAS KUDIRKA	
Kaip aš užrašinėčiau senovines kupiškėnų vestuves	68
BALYS BURAS	
1936 m. ekspedicija Kretingos apskrities Darbėnų	70
valsčiaus Auksodžių kaime	
ALDONA RIMDEIKIENĖ	

SENOSIOS PUBLIKACIJOS

Kelios pastabos apie Vilniaus vaivadijos etnografiją	74
CEZARJA BAUDOUIN DE COURTENAY-	
EHRENKREUTZOWA	

KONFERENCIJOS

- Pirmoji konferencija „Lietuvių etnografijos ikonografija“ 104
ELVYDA LAZAUSKAITĖ
- Antroji konferencija „Iš etnografijos istorijos“ 106
ELVYDA LAZAUSKAITĖ
- Audinių ir liaudies drabužių raida Senuosiuose Rytprūsiuose 110
(tarptautinė mokslinė konferencija)
DANUTĖ ALEKNIENĖ

EKSPEDICIJOS

- 1994 m. ekspedicija Vilniaus mieste 114
ELVYDA LAZAUSKAITĖ
- 1995 m. ekspedicija Alytaus rajone 115
SKAIDRĖ URBONIENĖ
- 1995 m. ekspedicija Marijampolės rajone 116
ELVYDA LAZAUSKAITĖ
- 2000 m. ekspedicija Viduklės apylinkėse 118
ELVYDA LAZAUSKAITĖ

EKSPOZICIJOS, PARODOS

- Suvalkiečių moterų drabužiai XIX–XX a. pradžioje 120
DANUTĖ ALEKNIENĖ
- Dzūkių moterų drabužiai XIX–XX a. pradžioje 124
DANUTĖ ALEKNIENĖ
- Aukštaičių moterų drabužiai XIX–XX a. pradžioje 128
DANUTĖ ALEKNIENĖ
- Respublikinė taikomojo liaudies meno paroda 132
SKAIDRĖ URBONIENĖ
- Iš medžioklės ir žūklės istorijos Lietuvoje 134
LAIMA LAPĖNAITĖ
- Paroda, skirta besibaigiančio XX amžiaus Kalėdoms 136
SKAIDRĖ URBONIENĖ

KRONIKA

Jaunųjų mokslininkų konkursas ELVYDA LAZAUSKAITĖ	138
Fenologiniai stebėjimai talkina žmogui GIEDRĖ DEGULYTĖ	139
Įkurtuvės. Benradarbiavimas	144

RECENZIJOS, ANOTACIJOS

<i>Lietuvių liaudies menas. Prievertstės. Katalogas</i> ELVYDA LAZAUSKAITĖ	146
<i>Lietuvių liaudies skulptūra Alytaus kraštotyros muziejuje</i> SKAIDRĖ URBONIENĖ	147

BIBLIOGRAFIJA

Lietuvių etnologijos bibliografija. 1994–1995 metai VACYS MILIUS	150
Lietuvių etnologijos bibliografija. 1996–1997 metai VACYS MILIUS	185

SANTRUMPOS

TROBESIŲ STATYTOJŲ ĮRANKIŲ
RINKINYS
LIETUVOS NACIONALINIAME
MUZIEJUJE

LAIMA LAPĖNAITĖ

Gyvenamasis namas
Šilutės r. Bartininkų k., 1972
Fot. S. Bernotienė

XIX a. ir XX a. pradžioje Lietuvos kaime vyravo medžio architektūra: buvo statomi mediniai gyvenamieji namai bei ūkiniai trobesiai. Jeigu dažnas valstietis kaime mokėjo pats pasidaryti medinių namų apyvokos daiktų ar baldų, tai retas kuris galėjo pats vienas pasistatyti namą. Tada kviesdavosi šiame darbe prityrusius meistrus: *droėius, dailides, stogdengius ir stalius*.

Kataloge yra pristatomas Lietuvos nacionalinio muziejaus Trobesių statytojų įrankių rinkinys. Jį sudaro kelios sudėtinės dalys: dailidės ir dročiaus įrankiai, staliaus įrankiai ir stogdengio įrankiai. Tokie įrankiai buvo naudojami XIX a. ir XX a. I pusėje statant gyvenamąjį namą ar ūkinės paskirties trobesį, pradedant statybinės medžiagos paruošimu, trobesio surentimu, vidaus įrengimu bei išorės puošyba ir baigiant stogo uždengimu. Šį rinkinį sudaro 333 vienetai. Daugiausia eksponatų sukaupta ekspedicijų metu bei iš privačių asmenų. Pirmieji eksponatai paveldėti iš Lietuvių mokslo draugijos (toliau – LMD) ir Stepono Batoro universiteto Etnografijos muziejaus (toliau – SBU EM). Rinkinys yra išsamus, pristato konstrukcijų bei formų įvairovę. Vieni trobesių statytojų įrankiai yra padaryti labai primityviai, grubiai, kiti – išdailinti, siek tiek papuošti ornamentais ar tekintomis detalėmis, su įrėžtais ženklais ar datomis. Daugiausiai eksponatų – 223 – yra iš Aukštaitijos, 82 – iš Žemaitijos, 25 – iš nežinomų vietovių bei keli eksponatai iš Baltarusijos teritorijos.

Sudarant katalogą naudotasi skelbtais šios srities tyrinėjimais. Apie trobesių statymą, statybos papročius ir įrankius spausdinta straipsnių „Gimtajame krašte“, lokalinėse monografijose, „Lietuvių etnografijos bruožuose“, „Iš lietuvių kultūros istorijos“. Išsamiausias šios srities tiriamasis darbas yra V. Milius „Medžio apdirbimo amatininkai“.

Atskira žmonių grupė – dročiai – keliaudavo iš kaimo į kaimą ruošdami statybinę medžiagą: pjaudami lentas bei rąstus. Dažniausiai tai būdavo rusų tautybės žmonės. Išskirtinis jų darbo įrankis – *idilginis pjūklas lentoms pjauti*. Viename šio pjūklo gale įtaisyta pailginta rankena, kitame – medinis skritulys su rankenomis. Pjaudavo du žmonės: vienas – stovėdamas ant žemės, kitas – sėdėdamas arba stovėdamas ant specialiai padaryto *opio*. Pjovimo linijai nubrėžti naudodavo *blaðkà* (pvz.: EM 10901, EM 12201, EM 13976) – nuodėguliu ar anglimis išsuodintą virvutę, suvyniotą ant ritės ir užmautą ant ašies su rankenėle. Blašku naudodavosi ne tik dročiai, bet ir dailidės.

Literatūra: Vacys Milius, Medžio apdirbimo amatininkai. *Iš lietuvių kultūros istorijos. Valstiečių verslai* 12, Vilnius, 1983; Angelė Vyšniauskaitė, *Lietuvio namai*, Vilnius, 1999.

Dailidės surėsdavo pastato sienas, sudėdavo grindų ir lubų sijas, iškel-davo gegnes. Staliai dirbdavo dailiuosius darbus: įrenginėdavo namo vidų – dėdavo lubas, grindis, langus, puošdavo namo išorę lėkiais, langinėmis ir kt. Ir vieni, ir kiti valstiečių dažnai vadinti *meistrais*. Paprastai dailidės daugiau darbo turėdavo vasarą, o staliai – žiemą.

Dailidė – tai ir projektuotojas, ir vykdytojas, dažnai turėdavęs pagalbi-ninkų ir mokinių, dar vadintų *gizeliais*, *gipais*, *meistrukais*. Dailidės amatas buvo plačiai žinomas jau LDK laikais. XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje gerų dailidžių buvo nedaug, todėl jie buvo gerbiami.

Kaip ir kiti meistrai, įrankius dailidės pasidarydavo patys. Metalines jų detales kaldavosi pas kaimo kalvius arba nusipirkdavo parduotuvėje. Rin-kinyje yra ir tokių įrankių, kurių metalinės detalės pagamintos net ne Lie-tuvoje, o Europos šalyse. Muziejuje saugomi įvairių rūšių *kirviai*, naudoti rąstams tašyti, įkirsti. Iš jų reiktų paminėti *skliutà* (pvz., EM 13233), kuris nuo kitų skyrėsi plačiais ašmenimis, įkypai pasuktais į pentį. Šis įrankis Lie-tuvoje žinomas nuo XVI a. Rinkinyje yra kalvio kaltų ir pirktnių skliutų, atvežtų XX a. I pusėje iš Rygos. Dar vienas kalimo įrankis – *kaltas*. Žievė nuo rąstų skusta *droptuvais* (pvz.: EM 11886, EM 11887). *Gulsėiuku* būda-vo nustatoma gulsčia ir stačia padėtis, matuojami nuolydžio kampai. Ver-tikali kryptis nustatoma *svambalu* – ant siūlo pakabintu ir į medinį pagrind-ą įtvirtintu svareliu. Metaliniu prietaisu – *plėdiu* (pvz.: EM 13970, EM 14198) nubrėžiamos lygiagrečios linijos sienojuje. Šios linijos reikalingos tam, kad būtų galima tiesiai iškirsti griovelį viršuje ir išsikišimą apačioje, t. y. *pozas*, kuriomis vienas į kitą įleidžiami sienojai. Prietaisai kampams matuoti bū-davo kelių rūšių: padaryti iš dviejų lentučių, sulankstomi (pvz., EM 15804) arba trikampio formos viršūne (pvz., EM 13230). Atkarpoms matuoti ir ap-skritimams brėžti naudoti kalvio darbo (pvz., EM 10029) mediniai (pvz., EM 12497), o vėliau ir pirktniniai *skriestuvai*. Paprasčiausias skriestuvas – iš-lenktas iš vienos lazdelės ar padarytas iš dvišako pagaliuko.

Rinkinyje yra kelių tipų *grąptø*. Skylės būdavo gręžiamos *driliumi*, kuri sudaro ant medinės ašies su geležiniu antgaliu užmautas medinis ratas ir slankiojantis skersinis (pvz., EM 9567). Gręžimui naudotas ir strypas su įvi-jomis bei *korba*, kurios rankena ties viduriu išgaubta, o viršuje laikymui pa-darytas burbulas (pvz., EM 2689). Lentų storis bei plotis prieš pjaunant bū-davo pažymimas *rėptuku* – lentele su perkištais per ją dviem pagaliukais, kurių galuose įkalta po vinutę linijoms brėžti (pvz.: EM 12038, EM 12041).

Dailidės savo darbą užbaigdavo simboliškai: iškel-davo ir prie gegnių pri-tvirtindavo pabaigtuvių vainiką, nupintą iš žolynų ar padarytą iš medžio. Šitaip parodydavo, kad darbą gali pradėti stogdengiai, o po jų – staliai.

Iki XX a. pradžios Lietuvoje stogai dengti šiaudais, o pamaryje ir pajūryje – nendrėmis. Nuo XX a. 2 dešimtmečio ėmė plisti skiedriniai stogai.

Pagrindiniai *stogdengio* įrankiai: *stogdengtė* (pvz., EM 11805) ir *volelis* (pvz., EM 13173) šiaudams sulyginti, *adata* (pvz., EM 15524) vielai, kuria prie grebėsto tvirtinami šiaudai, ištraukti. Dengiant stogą skiedromis atsirado speciali *kėdutė*, *kirvukas* (pvz., EM 9585), *dėputė vinims* ir *opiukas* skiedroms susidėti.

Į katalogą įeina 36 stogdengių įrankiai. Iš jų – 28 stogdengtės; dauguma medinės, tik 9 su metaliniais dantimis (pvz., EM 8394).

Kataloge įdėtas staliaus *Kostanto Gabrėno įrankių rinkinys*. Jeigu stogdengių, drožių ir dailidžių įrankiai sukaupiti iš skirtingų vietovių bei žmonių, tai šis rinkinys parodo vieno konkretaus žmogaus – staliaus – darbo įrankius ir jų įvairovę. K. Gabrėnas (1877–1953) gyveno ir dirbo Kupiškio rajono Šapalų kaime. Jis buvo ne tik stalius, bet ir medinių skulptūrėlių meistras.

Įrankių rinkinį 1959 m. muziejui perdavė staliaus sūnus Algirdas. Rinkinį sudaro 20 dildžių, 2 grąžtai, 6 ylos, 13 kaltų, 2 kampainiai, 2 obliai, 4 pjūkliukai, drožtukas ir šepetys. Didžioji dalis įrankių padaryti paties meistro, tik metalinės detalės pirktinės. Įrankiai dailūs, kai kurie ornamentuoti, su tekintomis detalėmis, profiliuoti, kiti – obliai (pvz.: EM 6116, EM 6137) ir kampainis (pvz., EM 6138) – pasižymi įmantriomis formomis.

Ankstyvuosius trobesių statytojų įrankius – kirvį ir skliutą XIX a. pabaigoje ir XX a. papildė įvairūs grąžtai, kaltai, obliai ir kt. Įrankių įvairovė leido meistrams atlikti sudėtingesnius statybos darbus bei puošti pastatus ornamentais. Pastatų puošyboje labiausiai paplitęs buvo plokščias kiaurapjūvis ornamentas, kiek rečiau – plokščias pjaustytas ar reljefinis. Ornamentu buvo paryškkinamos svarbesnės trobesio vietos, sušvelninamas perėjimas iš vienos medžiagos į kitą. Puožniausia stogo dalis buvo skliautas; kuris buvo puošiamas lėkiais, vėjalentėmis, skliauto langelio apvadais. Dekoratyviniais elementais ypač išsiskyrė namų langų apvadai, langinės, durys, prieangiai.

The article introduces a catalogue featuring a set of timber house builder's tools preserved by the National Museum of Lithuania (NML). These are the tools and equipment used by sawyers, carpenters and roofers in the 19th c. and through the first half of the 20th c. and is also a personal set of the carpenter K. Gabrėnas. The museum has amassed tools of different construction and in variety of shapes, some of them are rather ornate, embellished with ornamental patterns or turned detail, some carry incised dates or signs. The collection totals to 333 tools from different Lithuanian ethnic areas, they have been acquired during expeditions or from private individuals.

DROČIAUS IR DAILIDĖS ĮRANKIAI

Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
1. Blaškas XX a. pr.	ilgis 17 cm, ritė 4,5 × 5 cm, medis	iš Gudų muziejaus rinkinių	EM 796
2. Blaškas XIX a. pab.	ilgis 23 cm, ritė 5 × 13 cm, medis	Breslaujos aps. Jodų vls. Ciecierkų k.	EM 837
3. Blaškas 1918 m.	ilgis 19 cm, ritė 9 × 9 cm, medis	Vilniaus aps. Varnėnų ap. Slabados k.	EM 838
4. Blaškas XX a. pr.	ilgis 21 cm, ritės ilgis 11,5 cm, medis	Šilalė	EM 4642
5. Blaškas 1930 m.	ilgis 20,5 cm, ritė 13 × 13 cm, medis	Plungės r. Kulių ap. Kumžaičių k.	EM 6205
6. Blaškas XX a. I p.	ilgis 15,5 cm, ritė 4 × 11,5 cm, medis	Vilniaus r. Visalaukės ap. Dirmeitų k.	EM 10407
7. Blaškas XIX a. pab.	ilgis 27 cm, ritės ilgis 15,5 cm, medis	Alytaus r. Verebiejų ap. Aleknonių k.	EM 10901
8. Blaškas XX a. pr.	ilgis 10 cm, medis	Panevėžio r. Petriškių ap. Mučiūnų k.	EM 11893
9. Blaškas XX a. pr.	ilgis 12 cm, medis	Panevėžio r. Petriškių ap. Mučiūnų k.	EM 11894
10. Blaškas XX a. I p.	ilgis 19 cm, ritė 5 × 9 cm, medis	Švenčionių r. Švenčionėlių ap. Santakos k.	EM 12201
11. Blaškas XX a. I p.	ilgis 27,5 cm, ritė 8 × 10,5 cm, medis	Švenčionių r. Švenčionėlių ap. Santakos k.	EM 12202
12. Blaškas 1940 m.	ilgis 30 cm, ritė 8,5 × 19 cm, medis	Plungės r. Kulių ap. Kulių k.	EM 12203
13. Blaškas XX a. pr.	ilgis 23 cm, ritės ilgis 13 cm, medis	Prienų r. Veiverių ap.	EM 12506
14. Blaškas XX a. I p.	ilgis 33 cm, ritės ilgis 20 cm, medis	Šilalės r. Upynos ap. Pagrybio k.	EM 13152
15. Blaškas XX a. I p.	ilgis 19,5 cm, ritės ilgis 9,5 cm, medis	Šilalės r. Upynos ap. Kumečių k.	EM 13153
16. Blaškas XX a. I p.	ilgis 16,5 cm, ritė 5 × 11 cm, medis	Utenos r. Ruzgiškių k.	EM 13154
17. Blaškas XX a. I p.	ilgis 26,5 cm, ritės ilgis 14 cm, medis	Kretingos r. Rūdaičių ap. Vydmantų k.	EM 13351
18. Blaškas XIX a. pab.	ilgis 18 cm, ritės ilgis 8 cm, medis	Plungės r. Varduvos ap. Šarnelės k.	EM 13976
19. Blaškas XX a. pr.	ilgis 16 cm, ritės ilgis 8 cm, medis	Panevėžio r. Piniavos ap. Pajstrio k.	EM 14703
20. Blaškas XX a. pr.	ilgis 20 cm, ritės ilgis 10 cm, medis	Nežinoma	EM 15943

Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
21. Blaško ritė XX a. pr.	5,5 × 24 cm, medis	Nežinoma	EM 3265
22. Drožtuvas XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 35 cm, medis, metalas	Kėdainių r. Pajieslio ap. Medininkų k.	EM 2673
23. Drožtuvas 1940 m.	ilgis 43 cm, medis, metalas	Lazdijų r. Šaulėnų ap. Ringeliškės k.	EM 5974
24. Drožtuvas 1920 m.	ilgis 38 cm, medis, metalas	Lazdijų r. Šaulėnų ap. Ringeliškės k.	EM 5975
25. Drožtuvas XX a. pr.	ilgis 39,5 cm, medis, metalas	Kaišiadorių r. Anglininkų ap. Garmiškių k.	EM 6191
26. Drožtuvas XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 38 cm, medis, metalas	Anykščių r. Kavarsko ap. Pagojės k.	EM 11886
27. Drožtuvas XX a. 2 dešimtm.	ilgis 42 cm, medis, metalas	Širvintų r. Kielių ap. Gavėnių k.	EM 11887
28. Drožtuvas XX a. pr.	ilgis 46 cm, medis, metalas	Klaipėdos r. Lapių ap. Pažvelsio k.	EM 12174
29. Drožtuvas XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 40 cm, medis, metalas	Švenčionių r. Labanoro mstl.	EM 13619
30. Drožtuvas XX a.	ilgis 50 cm, metalas	Šilalės r. Laukuvos ap. Buciškės k.	EM 15724
31. Gražtas XX a. I p.	ilgis 20 cm, metalas, medis	Kėdainių r. Pajieslio ap. Sutkūnų k.	EM 2671
32. Gražtas XIX a. pab.	ilgis 14 cm, metalas, medis	Ignalinos r., Dūkštas iš SBU EM rinkinių	EM 2746
33. Gražtas XIX a. pab.	ilgis 18 cm, metalas, medis	Breslaujos aps. Iš SBU EM rinkinių	EM 2749
34. Gražtas XX a.	ilgis 48,5 cm, medis, trūksta metalinės dalies	Akmenės r. Akmenės ap. Peiliškių k.	EM 5963
35. Gražtas XX a.	ilgis 18 cm, metalas, medis	Vilnius	EM 6550
36. Gražtas XX a.	ilgis 17 cm, metalas, medis	Vilnius	EM 6551
37. Gražtas XX a.	ilgis 13,5 cm, metalas, medis	Vilnius	EM 6552
38. Gražtas 1900 m.	ilgis 54 cm, metalas, medis	Šilalės r. Kvėdarnos ap. Lembo k.	EM 6721
39. Gražtas XIX a. II p.	ilgis 40 cm, metalas, trūksta koto	Plungės r. Babrungo ap. Didviečių k.	EM 7285
40. Gražtas XX a.	ilgis 10 cm, metalas, medis	Jurbarko r. Eržvilko ap. Balandžių k.	EM 10030

Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
41. Gražtas XX a. pr.	ilgis 37,5 cm, metalas, medis	Trakų r. Aukštadvario ap. Nikronių k.	EM 11147
42. Gražtas XX a.	ilgis 45 cm, medis, trūksta metalinės dalies	Šakių r. Slavikų ap. Baltkojų k.	EM 11163
43. Gražtas XX a. pr.	ilgis 27 cm, metalas, medis	Klaipėdos r. Lapių ap. Pažvelsio k.	EM 11857
44. Gražtas XX a. I p.	ilgis 10,5 cm, metalas, medis	Širvintų r. Kielių ap. Gavėnių k.	EM 11907
45. Gražtas XX a. I p.	ilgis 10 cm, metalas, medis	Širvintų r. Kielių ap. Gavėnių k.	EM 11908
46. Gražtas XX a. I p.	ilgis 17 cm, metalas, medis	Širvintų r. Kielių ap. Gavėnių k.	EM 11909
47. Gražtas XX a. pr.	ilgis 32 cm, metalas, medis	Plungės r. Varduvos ap. Gegrėnų k.	EM 12172
48. Gražtas XX a.	ilgis 23 cm, metalas, medis	Raseinių r. Šiluvos ap. Padukčio k.	EM 12797
49. Gražtas XX a. pr.	ilgis 20 cm, metalas, medis	Plungės r. Varduvos ap. Šarnelės k.	EM 13973
50. Gražtas XX a. pr.	ilgis 33 cm, metalas, medis	Šilalės r. Upynos ap. Upynos k.	EM 14454
51. Gražtas XX a. I p.	ilgis 17,5 cm, metalas, medis	Anykščių r. Janapolio k.	EM 15189
52. Gražtas XX a.	ilgis 24 cm, metalas, medis	Anykščių r. Janapolio k.	EM 15409
53. Gražtas su įmova XX a.	ilgis 35 cm, metalas, medis	Anykščių r. Janapolio k.	EM 15408
54. Gražtas-drilius XX a. I p.	ilgis 36 cm, metalas, medis	Kėdainių r. Krakių ap. Ažytėnų k.	EM 2685
55. Gražtas-drilius XX a. pr.	ilgis 79 cm, metalas, medis	Nežinoma	EM 3913
56. Gražtas-drilius XX a. pr.	ilgis 59 cm, metalas, medis	Nežinoma	EM 3914
57. Gražtas-drilius XX a. I p.	ilgis 51 cm, metalas, medis	Šilutės r.	EM 4618
58. Gražtas-drilius 1945 m.	ilgis 26 cm, metalas, medis	Šalčininkų r. Poškonių ap. Rimašių k.	EM 5744
59. Gražtas-drilius 1900 m.	ilgis 79 cm, metalas, medis	Plungės r. Pelaičių ap. Labardžių k.	EM 5952
60. Gražtas-drilius 1940 m.	ilgis 61,5 cm, medis, trūksta metalinio galo	Šilalės r. Kvėdarnos ap. Paragandžio k.	EM 6722

Blaškas
Medis, XX a. I p.
Švenčionių r. Švenčionėlių ap. Santakos k.
EM 12201

Blaškas
Medis, XIX a. pab.
Alytaus r. Verebiejų ap. Aleknonių k.
EM 10901

Blaškas
Medis, XIX a. pab.
Plungės r. Varduvos ap. Šarnelės k.
EM 13976

Drožtuvas
Medis, metalas, XIX a. pab.–XX a. pr.
Anykščių r. Kavarsko ap. Pagojės k.
EM 11886

Drožtuvas
Medis, metalas, XX a. 2 dešimt.
Širvintų r. Kelių ap. Gavėnių k.
EM 11887

Gražtas
Metalas, medis, XX a.
Raseinių r. Šiluvos ap.
Padukčio k.
EM 12797

Gražtas-drilius
Metalas, medis, XX a. pr.
Varėnos r. Kibysių ap.
Vilkiautinio k.
EM 9567

Gražtas-korba
Metalas, medis, XX a. I p.
Kėdainių r. Krakių ap.
Krakių mstl.
EM 2689

Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
61. Gražtas-drilius XX a. pr.	ilgis 44 cm, medis, trūksta metalinio galo	Alytaus r. Miroslavo ap.	EM 7809
62. Gražtas-drilius XX a. pr.	ilgis 53 cm, metalas, medis	Varėnos r. Dubičių ap. Karaviškių k.	EM 8587
63. Gražtas-drilius XX a. pr.	ilgis 68 cm, metalas, medis	Kelmės r. Kelmės ap. Palšių k.	EM 8820
64. Gražtas-drilius XX a. pr.	ilgis 67 cm, metalas, medis	Varėnos r. Kibyšių ap. Vilkiautinio k.	EM 9567
65. Gražtas-drilius XX a. I p.	ilgis 64 cm, metalas, medis	Varėnos r. Merkinės ap. Mardasavo k.	EM 9568
66. Gražtas-drilius XX a. I p.	ilgis 61 cm, metalas, medis	Utenos r.	EM 11164
67. Gražtas-drilius XX a.	ilgis 49 cm, metalas, medis	Zarasų r. Dusetų mstl.	EM 12093
68. Gražtas-drilius XX a.	ilgis 71 cm, metalas, medis	Šilalės r. Padievyčio ap. Girvainių k.	EM 13147
69. Gražtas-drilius XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 30,5 cm, metalas, medis	Šakių r. Slavikų ap. Žiūrų k.	EM 14178
70. Gražtas-drilius 1939 m.	ilgis 39 cm, metalas, medis	Švenčionių r. Bielionių ap. Matukų k.	EM 14419
71. Gražtas-drilius XX a. pr.	ilgis 60 cm, metalas, medis	Lazdijų r. Leipalingio ap. Šadžiūnų k.	EM 14780
72. Gražtas-korba XX a. I p.	ilgis 43 cm, metalas, medis	Kėdainių r. Krakių ap. Krakių mstl.	EM 2689
73. Gražtas-korba 1850 m.	ilgis 43 cm, metalas, medis	Kėdainių r. Krakių ap. Krakių mstl.	EM 2690
74. Gražtas-korba XIX a. pab.	ilgis 44 cm, metalas, medis	Ukmergės aps. Taujėnų vls. Pamūšio dv. iš LMD rinkinių	EM 2753
75. Gražtas-korba XIX a. pab.	ilgis 30 cm, metalas, medis	Varėnos r. Marcinkonių ap. Zervynų k. iš LMD rinkinių	EM 2843
76. Gražtas-korba XX a.	ilgis 68 cm, metalas, medis	Plungės r. Alksnėnų ap. Narvaišių k.	EM 6723
77. Gražtas-korba XIX a. I p.	ilgis 50 cm, metalas, medis	Plungės r. Babrungo ap. Grigaičių k.	EM 7283
78. Gražtas-korba XX a. pr.	ilgis 24,5 cm, medis, trūksta metalinės dalies	Molėtų r. Mindūnų ap. Budriškių k.	EM 7284
79. Gražtas-korba XX a.	ilgis 42 cm, medis, trūksta metalinės dalies	Alytaus r. Miroslavo ap.	EM 7810

Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
80. Gražtas-korba XX a. pr.	ilgis 45,5 cm, metalas, medis	Kelmės r. Kelmės ap. Verpenos k.	EM 8507
81. Gražtas-korba XX a.	ilgis 35 cm, metalas, medis	Vilnius	EM 11149
82. Gražtas-korba XX a. pr.	ilgis 46 cm, metalas, medis	Telšių r. Viešvėnų ap. Viešvėnų k.	EM 13355
83. Gražtas-korba XX a. pr.	ilgis 55 cm, metalas, medis	Šakių r. Kriūkų ap. Gegužių k.	EM 14418
84. Gražtas-korba XX a. I p.	ilgis 28,5 cm, metalas, medis	Anykščių r. Kurklių ap. Janapolio k.	EM 14581
85. Gražtas-korba XX a.	ilgis 43 cm, medis, trūksta metalinės dalies	Kretingos r. Palangos ap.	EM 14897
86. Gulsčiukas XX a. I p.	ilgis 78 cm, plotis 7 cm, medis	Kaišiadorių r. Anglininkų ap. Garmiškių k.	EM 4237
87. Gulsčiukas XX a. pr.	ilgis 166 cm, plotis 7 cm, medis	Nežinoma	EM 6202
88. Gulsčiukas XX a. pr.	ilgis 50,5 cm, plotis 8 cm, medis	Vilnius	EM 11892
89. Kaltas XX a. pr.	ilgis 4 cm, koto ilgis 12 cm, metalas, medis	Šilutės r. Rusnės mstl.	EM 3777
90. Kaltas XX a. I p.	ilgis 28 cm, koto ilgis 13,5 cm, metalas, medis	Kaišiadorių r. Rumšiškių ap. Pravieniškių k.	EM 11170
91. Kaltas XX a. I p.	ilgis 43 cm, koto ilgis 17 cm, metalas, medis	Kupiškio r. Šimonių ap. Gaigalių k.	EM 11875
92. Kaltas XX a. I p.	ilgis 18,5 cm, metalas, be koto	Širvintų r. Kielų ap. Gavėnių k.	EM 11910
93. Kaltas XX a. pr.	ilgis 14,5 cm, metalas, be koto	Plungės r. Varduvos ap. Šarnelės k.	EM 13974
94. Kampainis XX a. pr.	ilgis 30 cm, plotis 3 cm, medis	Šilalė	EM 4638
95. Kampainis XX a. I p.	ilgis 14 cm, plotis 12 cm, medis	Ignalinos r. Rimšės ap. Gojaus k.	EM 9572
96. Kampainis XIX a. pab.	ilgis 83 cm, plotis 40 cm, medis	Šakių r. Sintautų ap. Pavasijų k.	EM 9591
97. Kampainis 1895 m.	ilgis 17 cm, plotis 25 cm, medis	Švenčionių r. Adučiškio ap. Vosiūnų k.	EM 11406
98. Kampainis XX a.	ilgis 19,5 cm, plotis 15 cm, medis	Vilnius	EM 11890

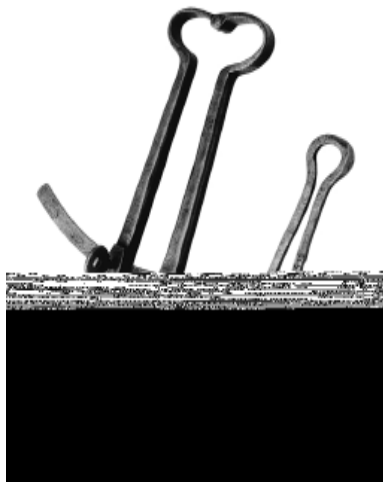
Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
99. Kampainis XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 23,5 cm, plotis 17 cm, medis	Akmėnės r. Viekėėnių ap. Užventės k.	EM 11891
100. Kampainis XX a. pr.	ilgis 26 cm, plotis 14,5 cm, medis	ėėvenėionių r. ėėvenėionėlių ap. Santakos k.	EM 12196
101. Kampainis XIX a. II p.	ilgis 22,5 cm, plotis 19 cm, medis	Zarasų r. Salako ap. Gudėėniėėės k.	EM 12500
102. Kampainis XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 25 cm, plotis 14 cm, medis	Raseinių r. ėėiluvos ap. Padukėėio k.	EM 12795
103. Kampainis 1935 m.	ilgis 33 cm, trikampis 13 × 13 × 33 cm, medis	ėėilalės r. Pajūrio ap. Rauėko k.	EM 13230
104. Kampainis XX a. pr.	ilgis 26 cm, plotis 24 cm, medis	Kretingos r. Palangos ap.	EM 13352
105. Kampainis XX a. I p.	ilgis 97 cm, plotis 50 cm, medis	ėėilalės r. Upynos ap. Upynos k.	EM 14453
106. Kampainis XX a. I p.	ilgis 25 cm, plotis 21 cm, medis	Radviliėėio r. Radviliėėio ap. Aukėtelkių k.	EM 15752
107. Kampainis XIX a. pab.	ilgis 34 cm, plotis 30 cm, medis	Pakruojo r. Rozalimo mstl.	EM 15804
108. Kirvis XIX a. pab.–XX a. pr.	aėėmenų plotis 9 cm, metalas, be koto	Neėėzinoma	EM 2722
109. Kirvis XIX a. pab.–XX a. pr.	aėėmenų plotis 7 cm, metalas, be koto	Neėėzinoma	EM 2733
110. Kirvis XX a. pr.	aėėmenų plotis 8 cm, metalas, be koto	Neėėzinoma	EM 2734
111. Kirvis 1959 m.	aėėmenų plotis 10 cm, metalas	Vilniaus r. Sudervės ap. Ćekoniėėkių k.	EM 6499
112. Kirvis XIX a. pab.	aėėmenų plotis 9 cm, metalas, be koto	Varėėnos r. Merkinės ap. Apsingėėės k.	EM 7301
113. Kirvis XIX a. pab.	aėėmenų plotis 17,5 cm, metalas, be koto	Kauno r. Zapyėėskio ap. Papiėėskio k.	EM 9571
114. Kirvis XX a. pr.	aėėmenų plotis 7 cm, koto ilgis 34 cm, metalas, medis	Klaipėėdos r. Gargėėdų ap. Genaiėėių k.	EM 11846
115. Kirvis XX a. I p.	aėėmenų plotis 12 cm, metalas, be koto	ėėvenėionių r. ėėvenėionėlių ap. Santakos k.	EM 12219
116. Kirvis XX a. I p.	aėėmenų plotis 11 cm, metalas, be koto	ėėvenėionių r. ėėvenėionėlių ap. Santakos k.	EM 12220
117. Kirvis XX a. I p.	aėėmenų plotis 11,5 cm, medis, be koto	ėėvenėionių r. ėėvenėionėlių ap. Santakos k.	EM 12221
118. Kirvis XX a. I p.	aėėmenų plotis 11,5 cm, metalas, be koto	ėėvenėionių r. ėėvenėionėlių ap. Santakos k.	EM 12222

Kampainis
Medis, 1935
Šilalės r. Pajūrio ap. Rauško k.
EM 13230

Kampainis
Medis, XIX a. pab.
Pakruojo r. Rozalimo mstl.
EM 15804

Plėšys
Metalas, XX a. pr.
Marijampolės r., Šunskai
EM 14198

Plėšys
Metalas, XX a. I p.
Ignalinos r. Ceikinių ap.
Budninkų k.
EM 13970

Skliutas
Metalas, medis, XX a. I p.
Šilalė
EM 13233

Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
119. Kirvis XX a. pr.	ašmenų plotis 7 cm, metalas, be koto	Šakių r. Kidulių ap. Mastaičių k.	EM 14179
120. Kirvis XX a. I p.	ašmenų plotis 10 cm, metalas, be koto	Švenčionių r. Bielionių ap. Daukšų k.	EM 14887
121. Kirvis XX a.	ašmenų ilgis 4,5 cm, koto ilgis 18 cm, metalas, medis	Kretingos r. Palangos ap.	EM 15075
122. Pjūklas lentoms ir rąs- tams pjauti XX a. pr.	ilgis 140 cm, plotis 47 cm, rankenos ilgis 47 cm, metalas	Kėdainių r. Pajieslio ap. Medininkų k.	EM 2830
123. Pjūklas lentoms ir rąs- tams pjauti XX a. pr.	ilgis 143 cm, plotis 9–16 cm, rankenų ilgis 33 ir 49 cm, metalas	Šilutės r. Saugų ap. Petrelių k.	EM 4472
124. Pjūklas lentoms ir rąs- tams pjauti XX a. pr.	ilgis 210 cm, plotis 30 cm, rankenos ilgis 34 cm, metalas	Kelmės r. Kelmės ap. Šaltenių k.	EM 8647
125. Pjūklas lentoms ir rąs- tams pjauti XIX a. pab.	ilgis 160 cm, plotis 10–18 cm, rankenos ilgis 40 cm, metalas	Panevėžio r. Petriškių ap. Mučiūnų k.	EM 11870
126. Pjūklas lentoms ir rąs- tams pjauti XX a. pr.	ilgis 163 cm, plotis 12–19 cm, rankenos ilgis 39 cm, metalas	Plungės r. Žlibinų ap. Vydeikių k.	EM 11871
127. Pjūklas lentoms ir rąs- tams pjauti XX a. pr.	ilgis 141 cm, plotis 10–22 cm, rankenos ilgis 50 cm, metalas	Nežinoma	EM 16068
128. Pjūklas lentoms ir rąs- tams pjauti XX a. pr.	ilgis 135 cm, plotis 11–20 cm, rankenos ilgis 52 cm, metalas	Ignalinos r. Tverečiaus ap.	EM 16069
129. Pjūklas lentoms ir rąs- tams pjauti, su įmova XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 170 cm, plotis 16–26 cm, rankenų ilgis 39 ir 40 cm, metalas	Ukmergės r. Deltuvos ap. Saliečių k.	EM 7794
130. Plėšys XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 26 cm, galai 8 cm, metalas	Vilniaus kraštas iš SBU rinkinių	EM 2849
131. Plėšys XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 25 cm, galai 7 cm, metalas	Radviliškio r. Šeduvos ap. Prastavonių k.	EM 4738
132. Plėšys XX a. I p.	ilgis 39,5 cm, galai 5 cm, metalas	Šakių r. Sintautų ap. Stoškų k.	EM 5808

Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
133. Plėšys XX a. pr.	ilgis 29 cm, galai 6 cm, metalas	Radviliškio r. Šeduvos ap. Rokonių k.	EM 6728
134. Plėšys XIX a. II p.	ilgis 42 cm, galai 3 cm, metalas	Kaišiadorių r. Vilūnų ap. Lankakiemio k.	EM 7058
135. Plėšys XIX a. pab.	ilgis 28,5 cm, galai 7 cm, metalas	Alytaus r. Raitininkų ap. Miežionių k.	EM 7303
136. Plėšys XX a. pr.	ilgis 22 cm, galai 4 cm, metalas	Varėnos r. Merkinės ap. Česukų k.	EM 7304
137. Plėšys XX a. I p.	ilgis 40 cm, galai 9 cm, metalas	Kelmės r. Kelmės ap. Palšių k.	EM 8509
138. Plėšys XIX a. pab.	ilgis 31 cm, galai 6 cm, metalas	Šakių r. Jankų ap. Būdviečio k.	EM 9576
139. Plėšys XX a. pr.	ilgis 28 cm, galai 5 cm, metalas	Švenčionių r. Švenčionėlių ap. Santakos k.	EM 12191
140. Plėšys 1900 m.	ilgis 34,5 cm, galai 5 cm, metalas	Rokiškio r. Obelių ap. Vaičėnų k.	EM 13054
141. Plėšys XX a. I p.	ilgis 21 cm, galai 3 cm, metalas	Ignalinos r. Ceikinių ap. Budninkų k.	EM 13970
142. Plėšys XX a. pr.	ilgis 34 cm, galai 3 cm, metalas	Marijampolės r., Šunskai	EM 14198
143. Rėžtukas XX a. I p.	ilgis 26 ir 28 cm, pagrindas 4 × 11 cm, medis	Kretingos r., Šventoji	EM 13353
144. Rėžtukas XIX a.	ilgis 27 cm, pagrindas 6 × 9,5 cm, medis	Iš LMD rinkinių	EM 2844
145. Rėžtukas XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 20 cm, pagrindas 3,5 × 8 cm, medis	Nežinoma	EM 2851
146. Rėžtukas XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 22 cm, pagrindas 4 × 9 cm, medis	Nežinoma	EM 2852
147. Rėžtukas XX a. pr.	ilgis 25,5 ir 20 cm, pagrindas 4,5 × 9 cm, medis	Marijampolės r. Liudvinavo ap. Netičkampio k.	EM 3803
148. Rėžtukas 1925 m.	ilgis 29 cm, pagrindas 5,5 × 8,5 cm, medis	Klaipėdos r. Vėžaičių ap. Stirbių k.	EM 5959
149. Rėžtukas 1925 m.	ilgis 27 cm, pagrindas 14,5 × 16 cm, medis	Plungės r. Kulių ap. Kumžaičių k.	EM 5964
150. Rėžtukas XX a. pr.	ilgis 27 cm, pagrindas 4,5 × 16 cm, medis	Kaišiadorių r. Palomenės ap. Beištrakių k.	EM 5965
151. Rėžtukas XX a. pr.	ilgis 28 cm, pagrindas 3 × 10,5 cm, medis	Lazdijų r. Šaulėnų ap. Ricielių k.	EM 6203

Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
152. Rėžtukas 1910 m.	ilgis 27,5 cm, pagrindas 4,5 × 11,5 cm, medis	Anykščių r. Anykščių ap. Rubikių k.	EM 6382
153. Rėžtukas XX a. I p.	ilgis 25 cm, pagrindas 9 × 17 cm, medis	Šilutės r. Kintų ap. Suvernų k.	EM 6404
154. Rėžtukas XX a. I p.	ilgis 29 cm, pagrindas 4 × 11 cm, medis	Radviliškio r. Šeduvos ap. Rokonių k.	EM 6729
155. Rėžtukas XX a. pr.	ilgis 30,5 cm, pagrindas 4 × 8 cm, medis	Raseinių r., Ariogala	EM 7282
156. Rėžtukas XX a. I p.	ilgis 27 cm, pagrindas 5,5 × 8 cm, medis	Šalčininkų r. Dieveniškų ap. Maciučių k.	EM 8576
157. Rėžtukas 1920 m.	ilgis 19 ir 20 cm, pagrindas 3,5 × 10 cm, medis	Švenčionių r. Adutiškio ap. Jakelių k.	EM 11401
158. Rėžtukas XX a. pr.	ilgis 21 cm, pagrindas 7,5 × 9 cm, medis	Klaipėdos r. Lapių ap. Lapių k.	EM 11861
159. Rėžtukas XX a. pr.	ilgis 28 cm, pagrindas 3,5 × 8,5 cm, medis	Vilnius	EM 11862
160. Rėžtukas XIX a. II p.	ilgis 36,5 cm, pagrindas 6 × 14 cm, medis	Anykščių r. Kavarsko ap. Pagojės k.	EM 11863
161. Rėžtukas 1910 m.	ilgis 23 cm, pagrindas 3,5 × 11,5 cm, medis	Skuodo r.	EM 12038
162. Rėžtukas XX a. I p.	ilgis 23 cm, pagrindas 6,5 × 10,5 cm, medis	Utenos r. Saldutiškio ap. Mineiškiemio k.	EM 12039
163. Rėžtukas 1930 m.	ilgis 32,5 cm, pagrindas 4,5 × 7 cm, medis	Šilalės r. Pajūrio ap. Dapkiškės k.	EM 12040
164. Rėžtukas 1930 m.	ilgis 24,5 cm, pagrindas 6 × 10,5 cm, medis	Šilalės r. Pajūrio ap. Dapkiškės k.	EM 12041
165. Rėžtukas XX a. II p.	ilgis 21 cm, pagrindas 4 × 9 cm, medis	Švenčionių r. Švenčionėlių ap. Santakos k.	EM 12192
166. Rėžtukas 1925 m.	ilgis 28 cm, pagrindas 3,5 × 9 cm, medis	Plungės r. Varduvos ap. Degučių k.	EM 12193

Rėžtukas
Medis, 1930
Šilalės r. Pajūrio ap. Dapkiškės k.
EM 12041

Rėžtukas
Medis, 1910
Skuodo r.
EM 12038

Skriestuvas
Metalas, XX a. pr.
Jurbarko r. Eržvilko ap. Balandžių k.
EM 10029

Skriestuvas
Medis, XX a. I p.
Šakių r. Griškabūdžio ap. Paluobių k.
EM 12497

Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
167. Rėžtukas XIX a.	ilgis 26 cm, pagrindas 4 × 11 cm, medis	Zarasų r. Salako ap. Gudėniškės k.	EM 12499
168. Rėžtukas XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 23 cm, pagrindas 5 × 14 cm, medis	Raseinių r. Šiluvos ap. Padukčio k.	EM 12796
169. Rėžtukas XIX a. pab.	ilgis 23 cm, pagrindas 5 × 9 cm, medis	Plungės r. Varduvo ap. Užbradumės k.	EM 13971
170. Skliutas 1855 m.	ašmenų plotis 28 cm, koto ilgis 58 cm, metalas, medis	Lazdijų r., Kapčiamiestis	EM 4236
171. Skliutas XIX a. pab.–XX a. pr.	ašmenų plotis 27,5 cm, koto ilgis 50 cm, metalas, medis	Prienų r. Stakliškių ap. Pikelionių k.	EM 7057
172. Skliutas XIX a. pab.	ašmenų plotis 35,5 cm, metalas, be koto	Plungės r. Babrungo ap. Jodėnų k.	EM 7278
173. Skliutas XIX a. pab.	ašmenų plotis 29 cm, koto ilgis 34 cm, metalas, medis	Alytaus r. Raitininkų ap. Miežionių k.	EM 7279
174. Skliutas XIX a. pab.	ašmenų plotis 32,5 cm, koto ilgis 40 cm, metalas, medis	Varėnos r. Vydenių ap. Barčių k.	EM 7302
175. Skliutas XIX a. pab.	ašmenų plotis 34,5 cm, metalas, be koto	Varėnos r. Dubičių ap. Podubičio k.	EM 8581
176. Skliutas XIX a. pab.	ašmenų plotis 32 cm, metalas, be koto	Šilalės r. Jucaičių ap. Pažiuržmočio k.	EM 8582
177. Skliutas XX a. I p.	ašmenų plotis 27 cm, koto ilgis 50 cm, metalas, medis	Varėnos r. Kibyšių ap. Levūnų k.	EM 8583
178. Skliutas XX a.	ašmenų plotis 34 cm, metalas, be koto	Marijampolės r. Liudvinavo ap. Turupėlių k.	EM 9570
179. Skliutas XX a. I p	ašmenų plotis 40 cm, koto ilgis 45 cm, metalas, medis	Švenčionių r. Švenčionėlių ap. Dotėnėnų k.	EM 11157
180. Skliutas XX a. pr.	ašmenų plotis 27 cm, metalas, be koto	Klaipėdos r. Antkopčio ap. Žemgulių k.	EM 10906
181. Skliutas XX a. I p.	ašmenų plotis 31 cm, metalas, be koto	Utenos r.	EM 11165
182. Skliutas 1930 m.	ašmenų plotis 19,5 cm, koto ilgis 50 cm, metalas, medis	Vilnius	EM 12211

Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
183. Skliutas XX a. I p.	ašmenų plotis 27 cm, koto ilgis 45 cm, metalas, medis	Švenčionių r. Švenčionėlių ap. Santakos k.	EM 12215
184. Skliutas XIX a. pab.	ašmenų plotis 44 cm, koto ilgis 72 cm, metalas, medis	Vilnius	EM 12216
185. Skliutas XIX a. pab.–XX a. pr.	ašmenų plotis 42 cm, koto ilgis 45 cm, metalas, medis	Šilalės r. Kvėdarnos ap. Kekiškių k.	EM 12560
186. Skliutas XIX a. pab.	ašmenų plotis 30 cm, koto ilgis 33 cm, metalas, medis	Marijampolės r. Kazlų Rūdos ap. Senovės k.	EM 12561
187. Skliutas XX a. pr.	ašmenų plotis 32 cm, koto ilgis 35 cm, metalas, medis	Vilnius	EM 12562
188. Skliutas XX a. I p.	ašmenų plotis 29 cm, metalas, be koto	Šilalė	EM 13232
189. Skliutas XX a. I p.	ašmenų plotis 25 cm, koto ilgis 47 cm, metalas, medis	Šilalė	EM 13233
190. Skliutas XX a. I p.	ašmenų plotis 40 cm, metalas, be koto	Vilnius	EM 13376
191. Skliutas XX a. pr.	ašmenų plotis 44 cm, koto ilgis 108 cm, metalas, medis	Vilnius	EM 14257
192. Skliutas XX a. pr.	ašmenų plotis 22 cm, koto ilgis 30 cm, metalas, medis	Vilnius	EM 14258
193. Skliutas XX a. pr.	ašmenų plotis 39,5 cm, koto ilgis 60 cm, metalas, medis	Vilnius	EM 14452
194. Skliutas XX a. pr.	ašmenų plotis 30 cm, koto ilgis 50 cm, metalas, medis	Švenčionių r. Bielionių ap. Nevieriškės k.	EM 15084
195. Skliutas XX a. I p.	ašmenų plotis 11 cm, metalas, be koto	Nežinoma	EM 15939
196. Skriestuvas 1920 m.	ilgis 29 cm, medis	Vilniaus r. Turgelių ap. iš SBU EM rinkinių	EM 730
197. Skriestuvas 1915 m.	ilgis 32 cm, medis	Vilniaus r. Eitminiškės ap. Meškonių k. iš SBU rinkinių	EM 731
198. Skriestuvas XX a. pr.	ilgis 41 cm, medis	Trakų r. iš SBU EM rinkinių	EM 732

Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
199. Skriestuvas XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 38 cm, medis	Kėdainių r. Krakių ap. Milvydų k.	EM 2692
200. Skriestuvas XX a. pr.	ilgis 50 cm, medis	Nežinoma	EM 2755
201. Skriestuvas XX a. pr.	ilgis 36 cm, medis	Nežinoma	EM 2760
202. Skriestuvas XX a. pr.	ilgis 65 cm, medis	Nežinoma	EM 2761
203. Skriestuvas XX a. pr.	ilgis 15 cm, medis	Nežinoma	EM 3906
204. Skriestuvas 1874 m.	ilgis 54,5 cm, medis	Akmenės r. Vieksnių ap. Kegrių k.	EM 6211
205. Skriestuvas XX a. pr.	ilgis 16 cm, metalas	Jurbarko r. Eržvilko ap. Balandžių k.	EM 10029
206. Skriestuvas XX a. pr.	ilgis 36 cm, medis	Anykščiai	EM 11888
207. Skriestuvas XX a. pr.	ilgis 12 cm, metalas	Vilnius	EM 11889
208. Skriestuvas 1930 m.	ilgis 36 cm, medis	Utenos r. Saldutiškio ap. Mineiškiemio k.	EM 12043
209. Skriestuvas XX a. vid.	ilgis 59,5 cm, medis, padarytas pagal seną pavyzdį	Švenčionių r. Švenčionėlių ap. Santakos k.	EM 12199
210. Skriestuvas XX a. I p.	ilgis 41 cm, medis	Šakių r. Griškabūdžio ap. Paluobių k.	EM 12497
211. Skriestuvas XX a. pr.	ilgis 40 cm, medis	Utenos r. Tauragnų ap. Šiaudiniškio k.	EM 12563
212. Skriestuvas 1935 m.	ilgis 34 cm, metalas	Šilalės r. Kaltinėnų ap. Bartašiškės k.	EM 13231
213. Skriestuvas XX a. pr.	ilgis 76 cm, medis	Utenos r. Spitrėnų ap. Ruzgiškių k.	EM 13269
214. Skriestuvas XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 45 cm, medis	Švenčionių r. Labanoro mstl.	EM 13628
215. Skriestuvas XX a. I p.	ilgis 49,5 cm, medis	Šakių r. Slavikų ap. Žiūrių k.	EM 14177
216. Skriestuvas XX a. I p.	ilgis 38 cm, medis	Vilnius	EM 14437
217. Skriestuvas XX a. I p.	ilgis 36 cm, medis	Jurbarko r. Jurbarkų ap. Dainių k.	EM 14438
218. Skriestuvas XX a. pr.	ilgis 42 cm, medis	Šilalės r. Upynos ap.	EM 14550

Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
219. Skriestuvus XX a. I p.	ilgis 25 cm,	Nežinoma	EM 15636
220. Svambalas XIX a.	aukštis 77,5 cm, plotis 8,5 cm, medis, trūksta svarelis	Ignalinos r. Ceikinių ap. Rizgūnų k. iš LMD rinkinių	EM 2856
221. Svambalas XIX a. pab.	ilgis 105,5 cm, aukštis 44 cm, medis, metalas	Šakių r. Žvirgždaičių ap. Stoškų k.	EM 5985
222. Svambalas XIX a. I p.	ilgis 79 cm, aukštis 43,5 cm, medis, metalas	Alytaus r. Raitininkų ap. Miežionių k.	EM 7280
223. Svambalas XX a. I p.	ilgis 16,5 cm, aukštis 32,5 cm, medis, metalas	Švenčionių r. Švenčionėlių ap. Santakos k.	EM 12197
224. Svambalas XX a. I p.	ilgis 47,5 cm, plotis 6,5 cm, medis, metalas	Švenčionių r. Švenčionėlių ap. Santakos k.	EM 12198
225. Svambalas XX a. pr.	ilgis 25,5 cm, aukštis 25,5 cm, medis, metalas	Pakruojo r. Klovainių ap. Augustavo k.	EM 13083
226. Svambalas XX a. pr.	ilgis 11 cm, metalas, trūksta pagrindo	Nežinoma	EM 14845

Lentų pjovėjai (*droėiai*)

Švenčionių r., 1951.

Fot. nežinomas

STOGDENGIO ĮRANKIAI

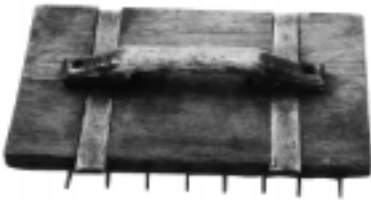
Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
1. Adata XX a. pr.	ilgis 35,5 cm, koto ilgis 12,5 cm, metalas, medis	Klaipėdos ap.	EM 15524
2. Įtaisas šiaudams užsikelti. XX a. pr.	ilgis 34,5 cm volelio ilgis 34 cm, medis	Švenčionių r. Švenčionėlių ap. Santakos k.	EM 15524
3. Kirvukas 1961 m.	ašmenų ilgis 4,5 cm, koto ilgis 27 cm, metalas, medis	Prienų r. Mackių ap. Mackių k.	EM 8580
4. Kirvukas 1956 m.	ašmenų ilgis 12 cm, koto ilgis 28 cm, metalas, medis	Varėnos r. Merkinės ap. Kasčiūnų k.	EM 9584
5. Kirvukas XX a. vid.	ašmenų ilgis 8 cm, koto ilgis 21 cm, metalas, medis	Plungės r. Paukštakių ap. Kulsių k.	EM 11847
6. Klapčiai grebėstų atstu- mui nustatyti. XX a. pr.	ilgis 42 cm, plotis 5,5 cm, medis	Plungės r. Stalgėnų ap. Paminijų k.	EM10384
7. Stogdengtė XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 39 cm, plotis 16 cm, medis	Pinsko gubernija iš SBU EM rinkinių	EM 2620
8. Stogdengtė XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 29 cm, plotis 15 cm, medis	Šalčininkų r. Turgelių ap. iš SBU EM rinkiniai	EM 2621
9. Stogdengtė XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 39 cm, plotis 20 cm, medis	Šalčininkų r. Turgelių ap.	EM 2622
10. Stogdengtė XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 38 cm, plotis 21 cm, medis	Nežinoma iš SBU EM rinkinių	EM 2626
11. Stogdengtė 1945 m.	ilgis 30 cm, plotis 24 cm, medis	Gardino aps. Zietelos r. Zasiočių k.	EM 4221
12. Stogdengtė XX a. I p.	ilgis 33 cm, plotis 20 cm, metalas, medis	Šilalės r. Šilalės ap. Šiaudalių k.	EM 4505
13. Stogdengtė XX a. I p.	ilgis 33 cm, plotis 21 cm, medis, metalas	Kretingos r. Žalgirių ap. Šmiekščių k.	EM 8394
14. Stogdengtė XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 41,5 cm, plotis 23,5 cm, medis, metalas	Plungės r. Kulių ap. Mažųjų Mostaičių k.	EM 5873
15. Stogdengtė XX a. pr.	ilgis 39,5 cm, plotis 23,5 cm, medis, metalas	Klaipėdos r. Priekulės ap. Svencelės k.	EM 5874
16. Stogdengtė 1930 m.	ilgis 40 cm, plotis 23,5 cm, medis, metalas	Plungės r. Pelaičių ap. Labardžių k.	EM 5875
17. Stogdengtė XX a. pr.	ilgis 32,5 cm, plotis 27,5 cm, medis, metalas	Šilutės r. Rusnės ap.	EM 5876

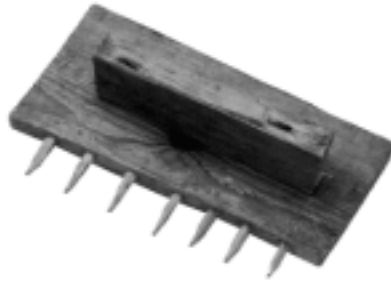
Adata
Metalas, medis, XX a. pr.
Klaipėdos ap.
EM 15524

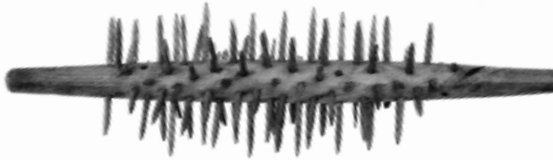
Kirvukas
Metalas, medis, 1956
Varėnos r. Merkinės ap. Kasčiūnų k.
EM 9584

Stogdengtė
Medis, XX a. I p.
Kretingos r. Žalgirių ap. Šmiekščių k.
EM 8394

Stogdengtė
Medis, XIX a. I p.
Anykščių r. Kavarsko ap. Pagojės k.
EM 11805

Volelis šiaudams sulyginti
Medis, XIX a. II p.
Kretingos r. Imbarės ap. Erlėnų k.
EM13173

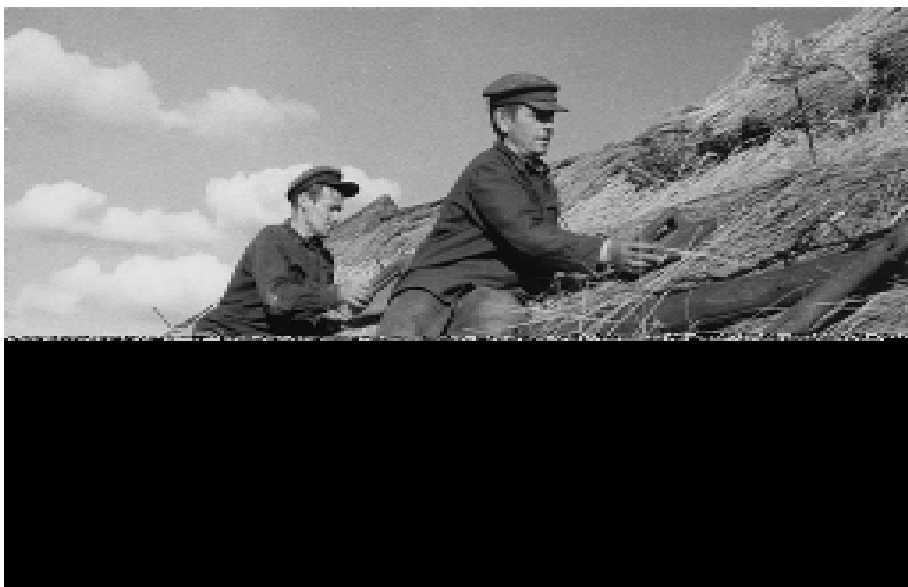
Daikto pavadinimas, paskirtis, laikotarpis	Matmenys, medžiaga	Radimo vieta	Inventoriaus Nr.
18. Stogdengtė XX a. pr.	ilgis 40 cm, plotis 8 cm, medis	Plungės r. Kulių ap. Mažųjų Mostaičių k.	EM 5877
19. Stogdengtė 1920 m.	ilgis 39,5 cm, plotis 23 cm, medis	Varėnos r. Matuizos ap. Senųjų Naniškių k.	EM 5966
20. Stogdengtė XIX a. II p.	ilgis 36 cm, plotis 20 cm, medis	Kelmės r. Kelmės ap. Palšių k.	EM 8394
21. Stogdengtė XX a. 3 dešimt.	ilgis 50 cm, plotis 24 cm, medis, metalas	Pakruojo r. Lygumų ap. Bitaičių k.	EM 9582
22. Stogdengtė XX a. I p.	ilgis 36 cm, plotis 22 cm, medis	Astravo r. Gervėčių ap. Galčiūnų k.	EM 10899
23. Stogdengtė XX a. pr.	ilgis 42 cm, plotis 23 cm, medis	Klaipėdos r. Lapių ap. Žvelsenų k.	EM 11804
24. Stogdengtė XIX a. I p.	ilgis 28,5 cm, plotis 13 cm, medis	Anykščių r. Kavarsko ap. Pajojės k.	EM 11805
25. Stogdengtė XIX a. pr.	ilgis 32 cm, plotis 18,5 cm, medis, metalas	Ukmergės r. Deltuvos ap. Saliečių k.	EM 11929
26. Stogdengtė XIX a.	ilgis 32 cm, plotis 21 cm, medis	Utenos r. Saldutiškio ap. Mineiškiemio k.	EM 12095
27. Stogdengtė XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 36,5 cm, plotis 17,5 cm, medis	Švenčionių r. Švenčionėlių ap. Antaviešių k.	EM 12470
28. Stogdengtė XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 50 cm, plotis 19 cm, medis	Vilkaviškio r. Vištyčio ap. Vištyčio Lauko I k.	EM 12973
29. Stogdengtė XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 36 cm, plotis 22,5 cm, medis, metalas	Šilalės r. Kvėdarnos ap. Geniotos k.	EM 13172
30. Stogdengtė XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 35 cm, plotis 17 cm, medis	Švenčionių r. Labanoro ap. Pagaigalės II k.	EM 13626
31. Stogdengtė XIX a. pab.–XX a. pr.	ilgis 35 cm, plotis 23,5 cm, medis	Ignalinos r. Linkmenų ap. Grikiapelės k.	EM 14559
32. Stogdengtė XX a. I p.	ilgis 40,5 cm, plotis 25 cm, medis	Nežinoma	EM 15718
33. Stogdengtė XX a. I p.	ilgis 33 cm, plotis 23 cm, medis	Nežinoma	EM 15750
34. Stogdengtė XX a. I p.	ilgis 45 cm, plotis 26 cm, medis	Nežinoma	EM 16061
35. Suktuvus vytelėms priveržti XX a. pr.	ilgis 33 cm, medis	Švenčionių r. Labanoro ap. Pagaigalės II k.	EM13627
36. Volelis šiaudams sulyginti XIX a. II p.	ilgis 63 cm, medis	Kretingos r. Imbarės ap. Erlėnų k.	EM13173

Pjanunamos skiedros
Telšių r. Gintalų k., 1957
Fot. J. Petrulis

Skiedromis dengiamas stogas
Skuodo r., Mosėdis, 1958
Fot. V. Žilėnas

Dengiamas šiaudinis stogas
Šalčininkų r. Poškonių k., 1951
Fot. V. Milius

Dengiamas šiaudinis stogas
Pakruojo r. Stegvilų k., 1951
Fot. V. Žilėnas

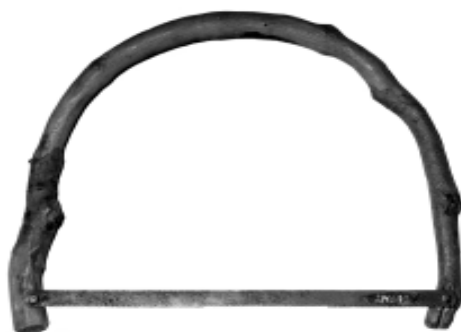
STALIAUS KOSTANTO GABRĖNO (1877–1953) ĮRANKIŲ RINKINYS

Pavadinimas, paskirtis	Matmenys, medžiaga	Inventoriaus Nr.
1. Dildė	Dildės ilgis 12 cm, koto ilgis 12 cm; metalas, medis	EM 6143
2. Dildė	Dildės ilgis 10 cm, koto ilgis 12 cm; metalas, medis	EM 6144
3. Dildė	Dildės ilgis 12,5 cm, koto ilgis 7,5 cm; metalas, medis	EM 6145
4. Dildė	Dildės ilgis 16 cm, koto ilgis 10 cm; metalas, medis	EM 6146
5. Dildė	Dildės ilgis 14 cm, koto ilgis 11 cm; metalas, medis	EM 6147
6. Dildė	Dildės ilgis 15,5 cm, koto ilgis 8,5 cm; metalas, medis	EM 6148
7. Dildė	Dildės ilgis 12 cm, koto ilgis 8,5 cm; metalas, medis	EM 6149
8. Dildė	Dildės ilgis 11 cm, koto ilgis 7,5 cm; metalas, medis	EM 6150
9. Dildė	Dildės ilgis 12 cm, koto ilgis 8,5 cm; metalas, medis	EM 6151
10. Dildė	Dildės ilgis 12 cm, koto ilgis 9 cm; metalas, medis	EM 6152
11. Dildė	Dildės ilgis 16 cm, koto ilgis 7 cm; metalas, medis	EM 6153
12. Dildė	Dildės ilgis 11 cm, koto ilgis 13 cm; metalas, medis	EM 6154
13. Dildė	Dildės ilgis 12 cm, koto ilgis 8 cm; metalas, medis	EM 6155
14. Dildė	Dildės ilgis 21 cm, koto ilgis 12 cm; metalas, medis	EM 6156
15. Dildė	Dildės ilgis 25 cm, koto ilgis 11 cm; metalas, medis	EM 6157
16. Dildė	Dildės ilgis 27 cm, koto ilgis 14,5 cm; metalas, medis	EM 6158
17. Dildė	Dildės ilgis 47 cm, koto ilgis 15 cm; metalas, medis	EM 6159
18. Dildė	Dildės ilgis 27 cm, koto ilgis 14 cm; metalas, medis	EM 6160
19. Dildė	Dildės ilgis 25,5 cm, koto ilgis 12,5 cm; metalas, medis	EM 6161
20. Dildė	Dildės ilgis 12 cm, koto ilgis 21 cm; metalas, medis	EM 6162
21. Drožtukas	Ilgis 13 cm; metalas, medis	EM 6167
22. Gražtas	Ilgis 17,5 cm; metalas	EM 6181
23. Gražtas	Ilgis 16 cm; metalas	EM 6182
24. Yla	Ylos ilgis 3,5 cm, koto ilgis 9,5 cm; metalas, medis	EM 6176
25. Yla	Ylos ilgis 4 cm, koto ilgis 8 cm; metalas, medis	EM 6177
26. Yla	Ylos ilgis 5 cm, koto ilgis 9,5 cm; metalas, medis	EM 6178
27. Yla	Ylos ilgis 17,5 cm, koto ilgis 14 cm; metalas, medis	EM 6179
28. Yla	Ylos ilgis 2,5 cm, koto ilgis 8,5 cm; metalas, medis	EM 6180
29. Yla	Ylos ilgis 28,5 cm, koto ilgis 15 cm; metalas, medis	EM 6186
30. Kaltas	Kalto ilgis 10 cm, koto ilgis 12 cm; metalas, medis	EM 6163
31. Kaltas	Kalto ilgis 4,5 cm, koto ilgis 8 cm; metalas, medis	EM 6164
32. Kaltas	Kalto ilgis 20 cm, koto ilgis 11 cm; metalas, medis	EM 6165
33. Kaltas	Kalto ilgis 5,5 cm, koto ilgis 12 cm; metalas, medis	EM 6166
34. Kaltas	Kalto ilgis 10 cm, koto ilgis 11 cm; metalas, medis	EM 6168
35. Kaltas	Kalto ilgis 22,5 cm, koto ilgis 11 cm; metalas, medis	EM 6169
36. Kaltas	Kalto ilgis 20 cm, koto ilgis 10 cm; metalas, medis	EM 6170

Pavadinimas, paskirtis	Matmenys, medžiaga	Inventoriaus Nr.
37. Kaltas	Kalto ilgis 9,5 cm, koto ilgis 12 cm; metalas, medis	EM 6171
38. Kaltas	Kalto ilgis 15 cm, koto ilgis 8 cm; metalas, medis	EM 6172
39. Kaltas	Kalto ilgis 8 cm, koto ilgis 12 cm; metalas, medis	EM 6173
40. Kaltas	Kalto ilgis 16 cm, koto ilgis 14 cm; metalas, medis	EM 6174
41. Kaltas	Kalto ilgis 5,5 cm, koto ilgis 10,5 cm; metalas, medis	EM 6175
42. Kaltas	Kalto ilgis 10,5 cm; metalas	EM 6187
43. Kampainis	39 × 39 cm; medis	EM 6138
44. Kampainis	12 × 12 cm; medis, metalas	EM 6183
45. Oblius	Ilgis 46 cm, plotis 9,5 cm, aukštis 9 cm; medis, metalas	EM 6116
46. Oblius	Ilgis 27 cm, plotis 8 cm, aukštis 9 cm; medis, metalas	EM 6117
47. Oblius	Ilgis 26 cm, plotis 5 cm, aukštis 7,5 cm, rankenų ilgis 24 cm; medis, metalas	EM 6118
48. Oblius	Ilgis 22 cm, aukštis 6,5 cm; medis, metalas	EM 6125
49. Oblius	Ilgis 22,5 cm, aukštis 6 cm; medis, metalas; trūksta geležtės	EM 6126
50. Oblius	Ilgis 22 cm, aukštis 5,5 cm; medis, metalas	EM 6127
51. Oblius	Ilgis 22 cm, aukštis 5,5 cm; medis, trūksta geležtės	EM 6128
52. Oblius	Ilgis 22 cm, aukštis 5 cm; medis, metalas	EM 6129
53. Oblius	Ilgis 34,5 cm, aukštis 9 cm; medis, metalas	EM 6137
54. Oblius-karnizas	Ilgis 22,5 cm, aukštis 5,5 cm; medis, metalas	EM 6133
55. Oblius-karnizas	Ilgis 23,5 cm, aukštis 7 cm; medis, metalas	EM 6134
56. Oblius-karnizas	Ilgis 21 cm, aukštis 4,5 cm; medis, metalas	EM 6135
57. Oblius-karnizas	Ilgis 13 cm, aukštis 6 cm; medis, metalas	EM 6119
58. Oblius-karnizas	Ilgis 24,5 cm, aukštis 6,5 cm; medis, metalas	EM 6120
59. Oblius-karnizas	Ilgis 25,5 cm, aukštis 7,5 cm; medis, metalas	EM 6121
60. Oblius-karnizas	Ilgis 25,5 cm, aukštis 7,5 cm; medis, metalas	EM 6122
61. Oblius-karnizas	Ilgis 23 cm, aukštis 6 cm; medis, metalas	EM 6123
62. Oblius-karnizas	Ilgis 28,5 cm, aukštis 7,5 cm; medis, metalas	EM 6124
63. Oblius-karnizas	Ilgis 25 cm, aukštis 7 cm; medis, metalas	EM 6130
64. Oblius-karnizas	Ilgis 22,5 cm, aukštis 8 cm; medis, metalas	EM 6131
65. Oblius-karnizas	Ilgis 22,5 cm, aukštis 8 cm; medis, metalas	EM 6132
66. Oblius-leistuvai	Ilgis 60 cm, plotis 7,5 cm, aukštis 7,5 cm; medis, metalas	EM 6136
67. Pjūklas	Ilgis 79 cm, plotis prie rankenos 9 cm; metalas, medis	EM 6141
68. Pjūklas	Ilgis 32 cm, aukštis 23 cm; metalas, medis	EM 6142
69. Pjūklas durų varams išpjauti	Ilgis 26 cm, aukštis 15 cm; metalas, medis	EM 6140
70. Pjūkliukas	Ilgis 13 cm, rankenos ilgis 11,5 cm; metalas, medis	EM 6184
71. Šepetys	Ilgis 4,5 cm, koto ilgis 18 cm; medis, ašutai	EM 6185

Kampainis
Medis, metalas
EM 6183

Pjūklas
Medis, metalas
EM 6142

1. Pjūkliukas
Metalas, medis
EM 6184

2. Yla
Metalas, medis
EM 6179

3. Dildė
Metalas, medis
EM 6150

4. Dildė
Metalas, medis
EM 6159

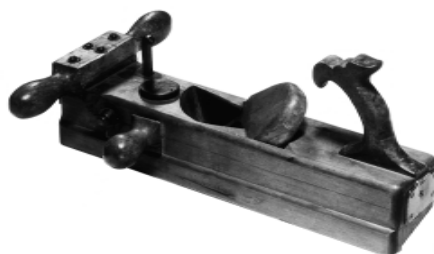
5. Kaltas
Metalas, medis
EM 6170

6. Dildė
Metalas, medis
EM 6158

7. Kaltas
Metalas, medis
EM 6169

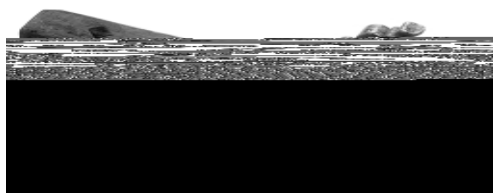
Kampainis
Medis
EM 6138

Oblius
Medis, metalas
EM 6116

Oblius
Medis, metalas
EM 6137

Oblius-leistuvus
Medis, metalas
EM 6136

Oblius
Medis, metalas
EM 6118

Pjūklas durų varams išpjauti
Metalas, medis
EM 6140

Oblius-karnizas
Medis, metalas
EM 6134

Oblius-karnizas
Medis, metalas
EM 6133

Pjūklas
Metalas, medis
EM 6141

1995–2000 METAIS ĮSIGYTI EKSPONATAI

ELVYDA LAZAUSKAITĖ

Sieninė spintelė
Raseinių r. Viduklės ap., XIX a.
EM 15831

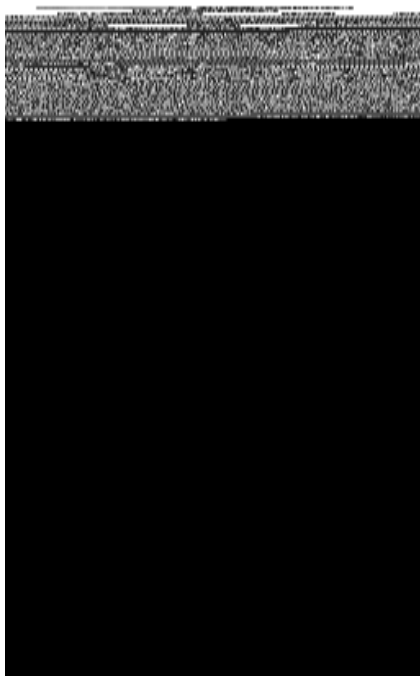
Dažnas lankytojas, susipažinęs su Lietuvos nacionalinio muziejaus Etnografijos skyriaus rinkiniais, pasidomi, ar šiandien jie dar pasipildo naujais eksponatais. Atrodo, jog greita visuomenės gyvenimo kaita taip „išvalė“ mūsų gyvenimą, kad neliko vietos praeities reliktais, padedantiems pažinti savo tautos istoriją.

Šiandien etnografai tik fototekos nuotraukose mato išpūdingus pirmųjų (1948–1959 m.) etnografinių ekspedicijų vaizdus – sunkvežimius, pilnus namų apyvokos daiktų, baldų ir darbo įrankių. Daugiau kaip pusė amžiaus mus skiria nuo tų laikų, kai trobų palėpės buvo tikros senų rakandų saugyklos. Dabar tenka gerokai paplušėti, norint surasti ką nors vertinga. Šiuo metu muziejine prasme yra vertingos atskiros jau suirusių eksponatų detalės ar fragmentai, todėl yra išigyjamos atskiros baldų dalys: pvz., indaujų ar spintų durys, jeigu jos yra įdomios savo liaudiška polichromine tapyba, ir pan. Dalis eksponatų surenkama etnografinėse ekspedicijose, kurių tikslai ir vieta pastaraisiais metais derinami su planuojamų parodų tematika. Kadangi buvo ruošiamasi surengti Suvalkijos ir Dzūkijos etnografinių regionų drabužių parodas, eksponatus skyriaus darbuotojai rinko Alytaus, Lazdijų, Marijampolės, Varėnos ir Vilkaviškio rajonuose. Be to, nuolat vykstama ir į trumpalaikes išvykas pagal turimus adresus Anykščių, Utenos ir Vilniaus rajonuose. Bendraujama su antikvarinių daiktų kolekcionieriais, iš kurių taip pat išigyjama eksponatų. Atsirinkti geriausius šiuolaikinės tautodailės darbus padeda organizuojamos respublikinės ar pasaulinės parodos.

1995–2000 metais išgytų eksponatų suvestinė rodo, kad ir pastaraisiais metais kasmet išigyjama iki kelių šimtų eksponatų, kuriais papildomos visos rinkinių grupės: pagrindiniai ir pagalbiniai verslai, sodyba, interjeras, namų apyvoka ir amatai, apranga, interjero tekstilė, visuomeninis gyvenimas, šeima, papročiai, paprotinis ir religinis menas.

1995–2000 metais LNM Etnografijos skyriuje išgytų eksponatų suvestinė

	Pagrindiniai verslai	Pagalbiniai verslai	Pluošto apdirbimas	Amatai	Transportas	Baldai	Namų apyvoka	Interjero tekstilė	Apranga, apavas	Tikėjimas, papročiai. Šeimos ir visuomeninis gyvenimas	IŠ VISO:
1995 m.	24	2	12	43	60	84	37				285
1996 m.	5	-	3	8	3	15	25	53	177	60	349
1997 m.	3	-	4	2	-	11	28	17	4	45	111
1998 m.	-	-	9	4	1	14	16	103	44	121	312
1999 m.	-	1	17	6	1	9	18	35	75	153	315
2000 m.	-	26	4	-	-	10	10	242	26	61	384
	IŠ VISO:										1.756

Indaujos durys
Anykščių r., XIX a.
EM 15848

Per pastarąjį penkmetį etnografinius rinkinius papildė naujai išgyti XIX–XX a. pradžios valstietiški baldai: lovos, stalai, kėdės, spintos ir indaujos. Raseinių ir Kėdainių rajonuose rastos įdomios kraitinės skrynios, kurių puošyboje ir konstrukcijoje atsispindi aukštaitiški ir žemaitiški savitumai. Polichromine tapyba puoštų skrynių išgyjama dažnai, tačiau taip gausiai puoštos ir su metaliniais apkaustais skrynios, kokia rasta Anykščių rajone, muziejaus rinkiniuose dar neturėta. Tai tipiška skrynė-komoda, kokią knygoje „Kupiškėnų senovė“ yra aprašiusi E. Glemžaitė¹. Pavyko išgyti keturias pakabinamas prie sienų arba trobos kampuose spinteles iš Žemaitijos ir Aukštaitijos.

¹ „*panašios á komodà, viršus kaip kuparo. Dangtis lygus, todėl baldas vad. ne skrynė, o komoda, nes yra ištraukiami stalėliai; daubytos „uosiškai“, kačtanavai. Iš kraštø pagrąpintos tekintom kolonėlėm, drožtais medžio ornamentais. Baldo centriniai filingai yra puošiami bareljefinio pobūdžio pjaustytiniais ornamentais-emblemomis: sukrypiuotais raktais. Jie reiškė turtà, gėlių ar rūtos šakelėm – skaistumą. Pagrąpinimai dažomi juoda ir auksine arba juoda ir sidabrine spalvomis“.* Žr.: E. Dulaitienė (Glemžaitė), *Kupiškėnų senovė*, Vilnius, 1958, p. 161.

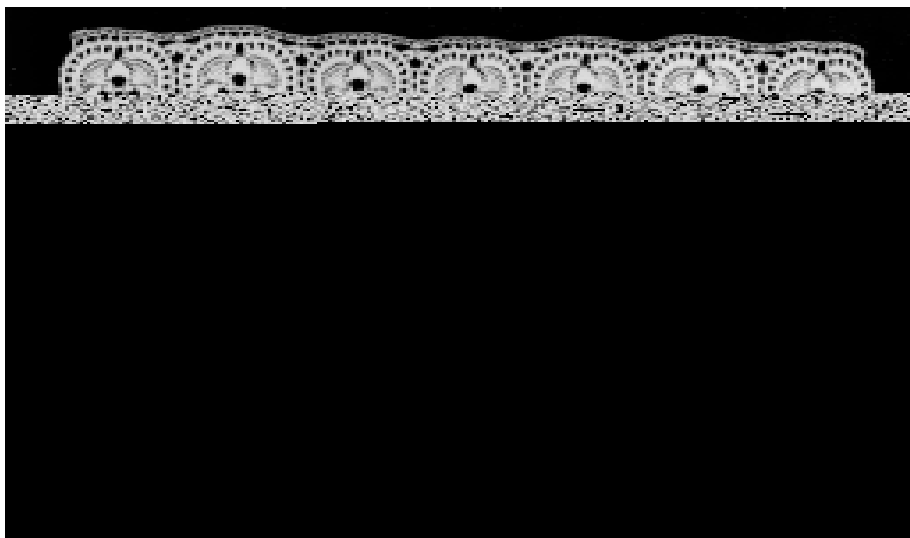
Komoda-skrynia
Kupiškio r., XIX a. pab.
EM 15771

Komoda-skrynia
Kupiškio r., XIX a. pab.
EM 16024

Onos Markauskienės atkurti nėriniai rankšluosčiams
Nėrimas, medvilnė, XX a. pab.
EMS 9108, 9090

Onos Markauskienės atkurti įstatai užvalkalams
Nėrimas, medvilnė, XX a. pab.
EMS 2139, 9128, 9131

Turimas gausus liaudies skulptūros rinkinys papildytas žinomų dievdirbių Antano Klaniaus, Kazimiero Razmos, Kazimiero Barzdžiaus ir A. Untulio skulptūromis, kurtomis memorialiniams paminklams. Alfonsas Streikus iš Utenos išsaugojo ir muziejui perdavė dievdirbių Adolfo Ivanausko ir Antano Deveikio skulptūras, sukurtas laikantis aukštaitiškų drožybos tradicijų. Ne tik etnografijos, bet ir kalbos tyrinėtojams vertingos iš Rusnės apylinkės kapinių atvežtos XIX a. pabaigos – XX a. pradžios Tilžėje išlietos memorialinių paminklų geležinės viršūnės ir geležiniai antkapiniai kryžiai su gotiškais raidėmis parašytais lietuviškais tekstais.

Liaudiškoji tekstilė per aprašomąjį laikotarpį pasipildė XIX a. vidurio – XX a. pradžios suvalkietiškomis, dzūkiškoms ir žemaitiškoms prijuostėmis, XX a. vidurio tautiniais kostiumais bei didžiosiomis vilnonėmis skaromis, austomis Jiezno ir Rokiškio atkočių. Dailininkas Antanas Tamošaitis 1996 m. muziejui padovanojo 127 kaišytines, pintines ir rinktines juostas, kurias buvo surinkęs ekspedicijose 1926–1939 m. ir traukdamasis iš Lietuvos išsivežęs į Kanadą; iš jo gautas ir vertingas suvalkietiškas kilimėlis iš 17-kos rinktinių juostų. Istorikas Bronius Dundulis perdavė žinomos etnografės profesorės Pranės Dundulienės ekspedicijose surinktus rankšluosčius, juostas ir interjero tekstilę (iš viso 221 vnt.). Muziejus įsigijo žinomos audėjos Monikos Kriukelienės šiuolaikinius lietuvių tautinius kostiumus, kurie 1998 m. buvo pristatyti per lietuvių kultūros dienas Vašingtone.

Muziejininkai kartais diskutuoja apie tai, kad šiandien įvairaus pobūdžio etnografinių dirbinių nukopijavimas, dubliavimas ar atkūrimas iš nuotraukų ar likusių fragmentų neretai būna vienintelis būdas juos išsaugoti ir prikelti tolesniam gyvenimui. To savo iniciatyva ėmėsi Ona Markauskienė iš Lyduokių (Ukmergės r.). Ji, pritaikydama savo pomėgį nerti vąšeliu, atkūrė – ir taip išsaugojo – savo kraštui būdingus nertus lininius ar medvilninius pagalvių, paklodžių ir rankšluosčių papuošimus. Apėjusi savo apylinkės kaimus ir surinkusi jau sunykusių nėrinių pavyzdžius, iš jų likučių ji atkartojo 73 raštus, panaudodama tokius siūlus, kokiais buvo išnerti originalūs pavyzdžiai. Panašiai buvo pasielgusi ir Marija Banionienė iš Sangrūdės (Marijampolės r.): ji po Antrojo pasaulinio karo numezgė pagal senovinius Klaipėdos krašto raštus 28 vienetus įvairiaraščių pirštinių, kurias padovanojo muziejui².

Kartu su Lietuvos liaudies kultūros centru ir Lietuvos tautodailininkų sąjunga 1998 m. buvo organizuota liaudies dailės paroda, skirta Pasaulio lietuvių dainų šventei ir Lietuvos valstybės atkūrimo 80-mečiui. Pasibaigus

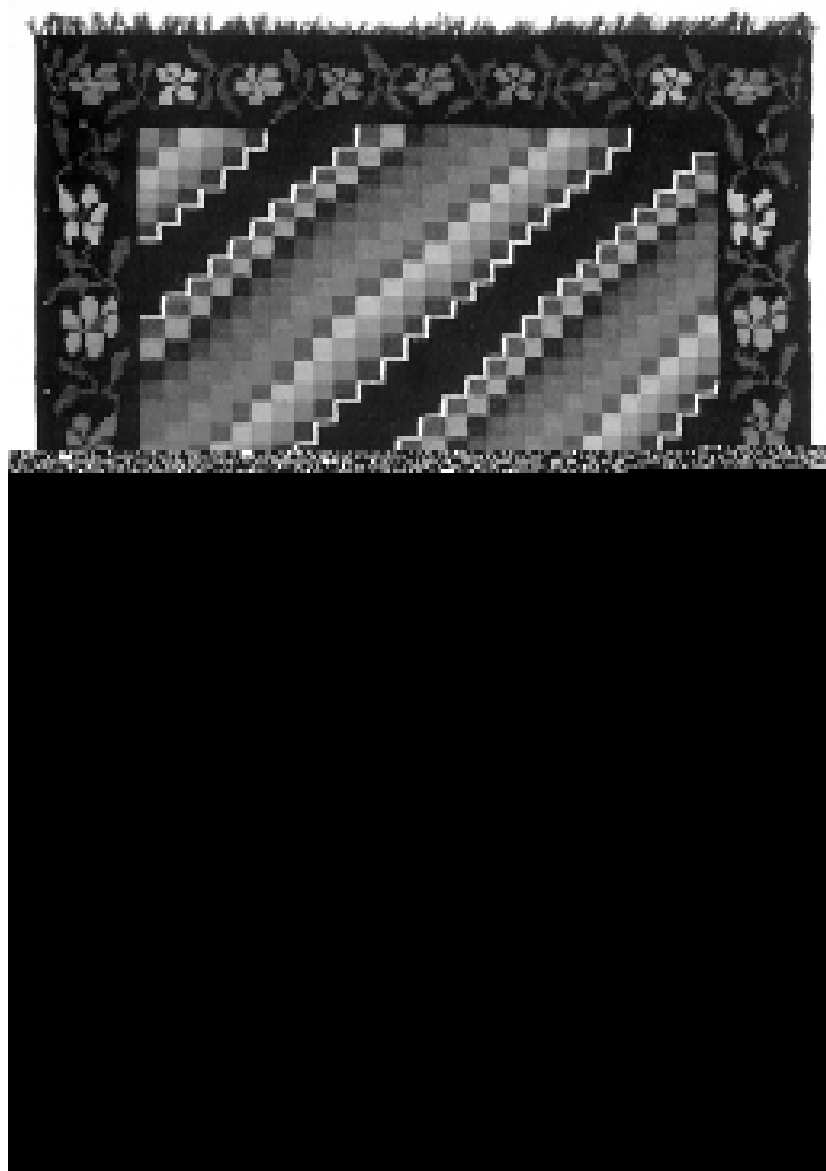
² Plačiau apie tai žr. šiame metraštyje: „1995 m. ekspedicija Marijampolės rajone“.

Stalas
Plungės r., 1865
EM 16186

parodai, muziejaus rinkiniai pasipildė tautodailininkų darbais, atspindinčiais ryšį su tradicine kultūra, jos plėtojimu ir pritaikymu šiuolaikinėje kūryboje: Birutės Janavičienės, Matildos Jucienės, Jūratės Naginionytės, Ingos Subačiūtės, Birutės Veišvilaitės ir kitų meistrų vytinėmis, pintinėmis ir rinktinėmis juostomis; Jadvygos Bukauskienės, Prano Dužinsko, Stepo Laužadžio ir Adelijos Mickuvienės skutinėtais margučiais, Jono Bugailišio darytais liaudies muzikos instrumentais, Roberto Kavoliuko liaudiškos keramikos kūrinių bei kitų tautodailininkų tekstilės, šiaudų ir geležies dirbiniais.

Ekspوناتai atsiduria muziejuje ir kitais netikėtais keliais. Džiugina faktas, kad atsiranda vis daugiau lankytojų, kurie prisimena senelių trobos pastogėje matę tokių pat daiktų, kokie saugomi ir branginami muziejuje; praejus šiek tiek laiko jie atneša savo artimųjų šviesią atmintį primenantį daiktą ar iš kartos į kartą perduodamą šeimos relikviją. Dažnai tai – mamos skara, papuošalams ar pinigams saugoti skirta dėžutė ar kraitinė skrynja. Esame labai dėkingi vertingų eksponatų padovanojusiems: Liutaurui Bubnaičiui iš Kybartų, Stasiui Stoniui iš Raseinių rajono, Aurimui Kaulakiui ir Audriui Maciejauskui iš Vilniaus, Nerijui Mekšėnui iš Šiaulių. Stanislovas Prelgauskas kasmet dovanoja muziejui vašku margintų margučių, o etnologė

Kilimas
Medvilnė, vilna; sumuštinė technika; 189 x 131 cm, XX a. pr. (?)
Vietovė nežinoma
Įsigytas antikvariate Vilniuje 1998
EMO 9065

Kuparas
Raseinių r. Viduklės ap., XIX a. II p.
EM 15841

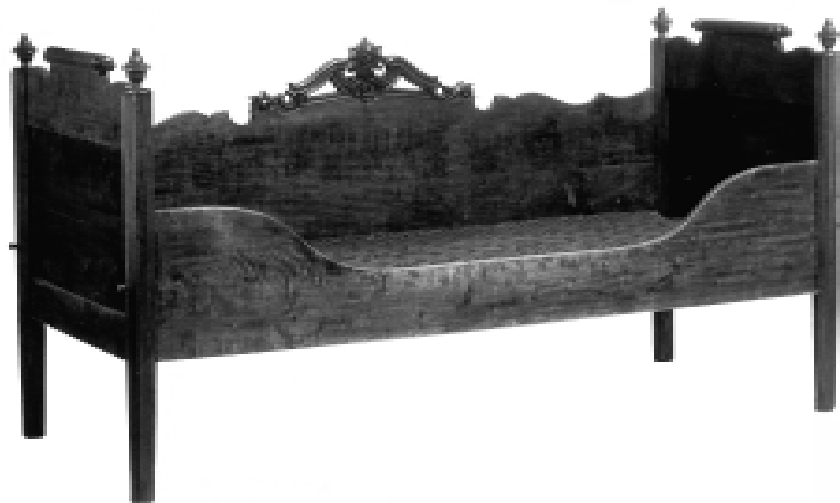
Angelė Vyšniauskaitė – įvairiausių tradicinių karpinių, kurie randasi iš jų laisvalaikio pomėgio.

Liekame maloniai nustebinti, kai patys suinteresuoti eksponatų rinkimu žmonės dovanoja retus ir vertingus daiktus. Štai antikvariato „Senasis kuparas“ direktorė Aura Žukovienė padovanojo muziejui polichromine tapyba puoštą ir augaliniais bei geometriniiais ornamentais XIX a. pradžioje išdrožintą kinkymo lanką; vertingų eksponatų iš savo kolekcijų taip pat yra padovanoję kolekcionieriai Gediminas Petraitis ir Vidmantas Staniulis.

Baigiant norėusi pacituoti Igną Končią, kuris dar 1934 m. kvietė: „*Dabar teklesti tik gimtąjį kraštą mėgstanėiø talkininkø iðmintingas, ramus darbas, kurio tikslas neleisti sparèiai kintamo gyvenimo aplinkoje be pèdsakø bûti brangiems paminklams, atgyventai praeièiai papinti ir jø aiðkiems pèdsakams iðsaugoti bûsimoms kartoms. Ðiandien kraðtotyrininkams pati ðienapjûtë. Ryt bus jau vëlu*“.³

Ðiandien, praèjus daugiau kaip pusei amþiaus ir senokai pasibaigus „muziejininkø Ðienapjûtei“, ypatingos pagarbos vertas kiekvienas, suvokiantis

³ Ignas Končius, Gimtojo krašto pažinimas, *Gimtasai kraðtas* 1, 1934, p. 6.

Kraitinė lova
Raseinių r. Viduklės ap., XX a. pr.
EM 16186

jam brangių daiktų istorinę vertę ir savo šeimos ar giminės relikvijas perduodantis į bendrą tautos ir valstybės lobyną.

Over the period from 1995 to 2000, the NML Ethnography Division annually augmented its collections by 300–400 items. Among them, furniture pieces of Lithuanian farmers, household items, clothing, interior textile items and pieces of folk sculpture from 19th and early 20th c. In addition to separate items, entire collections of such artifacts have been passed into the custody of the museum. The items are usually collected during the ethnographic and short-time expeditions. Not little exhibits are acquired at the exhibitions held by the Lithuanian Folk Artist's Association. The works by contemporary craftsmen reflect the relation with traditional culture, its development and application.

Everyone, who perceives historic value of dear to him things and refuses to keep the relics of the family or of the relatives in favor of the nation or state treasury, earns enormous respect. In the present time copying, doubling or restoration of various ethnographic hand-made goods from photos or remaining fragments often is the only way to preserve them and restore to life.

Šv. Aloyzas iš Pavasarininkų kryžiaus
Medis, polichromija, aukštis 48 cm
Utena, 1928

Šv. Juozapas
Medis, polichromija, aukštis 79 cm
Kretingos aps. Darbėnų vls. Peldžių k.
Meistras Antanas Klanius (1830–1920)
Fot. H. Sakalauskas, 1999
EMM 1442

Jėzus Nazarietis
Medis, polichromija, aukštis 52,5 cm
Telsių aps. Plungės vls., XIX a. pab.
Meistras Kazimieras Barzdys (1867–1952)
Fot. H. Sakalauskas, 1999
EMM 1448

KAIMŲ IR MIESTELIŲ AMATININKAI

JUOZAS PETRULIS

Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Rankraščių skyriuje esančiuose kraštotyrininko Juozo Petrulio (1904–1975) rankraščiuose yra 18 abiejose pusėse prirašytų sąsiuvinio dydžio lapų apie Kupiškio rajono XIX a. pabaigos ir XX a. pradžios kaimų ir miestelių amatininkus (F127–128). Rašyta 1964 m. Pradžioje paaiškinama, kokie kaimo gyventojai imdavo verstis amatais, toliau pateikiamos 19 įvairių sričių amatininkų biografijos, aprašomos darbo sąlygos, dirbinių platinimo ir atlyginimo būdai, kai kuriais atvejais – įrengimai. Tekstas redaguotas, biografijos pateiktos pavardžių abėcėlės tvarka.

PARENGĖ VACYS MILIUS

KUPIŠKIO RAJONO ALIZAVOS, ANTAŠAVOS, PALĖVENĖLĖS IR SALAMIESČIO APYLINKĖS

Paskutiniai trys XIX a. dešimtmečiai iki 1920–1925 metų

Iki 1914 metų kaimuose ne vien bežemiai ar mažžemiai, bet ir vidutiniai valstiečiai dažnai mesdavosi į amatus. Amato griebdavosi ir tie, kurių būdavo gausios šeimos (3–5 broliai), ypač tais atvejais, kai vieną kurį nors sūnų „išvydavo“ iš namų, t. y. neskirdavo jokios dalies.

Šioje Aukštaitijos dalyje retame kaime nebūdavo bežemių, vadinamų *grytelninkais*. Viename kitame jų būdavo 3–5 kiemai, kituose bežemiai ir mažžemiai (*desentininkai*) sudarydavo savo būdingus kvartalus – gatvinių kaimų skersgatvėlius, vadinamus *kaèergomis*, o neretai ir didesnius mikrokvartalus, dargi su gatvelėmis. Tokie buvo Bakšėnų, Suvainių, Buožių kaimai; Rudikų kaimo bežemiai ir mažžemiai galulaukėse sudarė atskirą kaimelį su atskiru pavadinimu „Rudikėliai“.

Kaimuose, kur buvo daug bežemių, 25–30% iš jų būdavo amatininkai. Bežemiai grytelninkai paprastai turėdavo sklypelius (nuo ketvirtadalio iki pusės dešimtinės) su trobelėmis; mažžemių arba *ketvirtininkø* (ketvirtadalio valako) bei *pûrininkø* (aštuntadalio valako) žemė – siauručiai rėžiai bendruose laukuose. Vienų ir antrų pagrindinis pragyvenimo šaltinis buvo amatas, tačiau taip pat versdavosi ir žemdirbystė, laikydavo karvę, kitų mažų gyvulių; ketvirtininkai turėdavo ir arklių.

Iš ūkininkų kilusių amatininkų, ypač išėjusiųjų iš šeimos, sąlygos nesi-skirdavo nuo bežemių.

Tenka pažymėti, kad kiekviename kaime vienas kitas eilinis valstietis mokėdavo kai kuriuos amatus, pvz., kalvystės, kurpystės (ne batsiuvystės), dailidystės, stogdengystės, plytų „kepimo“ ir kt. Tiems valstiečiams amatininkų paslaugų nereikėdavo, – patys apsitarndavo.

Tarp amatininkų pirmą svarbą turėdavo siuvėjai, kalviai ir batsiuviai. Po vieną du kvalifikuotus šių specialybių amatininkus (gabius savamokslius arba specialybę įgijusius iš meistrų) būdavo trims kaimams, siuvėjų būdavo po vieną kiekviename kaime.

Salamiesčio ir gretimos apylinkės XIX a. viduryje buvo toli (apie 40 km) nuo didesnių centrų, t. y. Panevėžio ir Biržų, o Kupiškis tuo laikotarpiu tebuvo bažnytkaimis. Toji aplinkybė sudarė sąlygas amatininkams telktis kiekviename didesniame kaime.

AMATININKŲ BIOGRAFIJOS

Anundis-Kantičkus (pravardė) buvo benamis, ilgai laikėsi prie bažnyčios kaip *zvanininkas*. Drožinėtojas, kurdavo šventųjų stovylėles, tačiau iš šito nesipelnėdavo. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą ėmė verstis rožinių (*poternikø*) gamyba rankiniu būdu, bet ir šį amatą metė. Drožinėtojo amato išmoko būdamas piemenėliu iš savo tėvo Simono, talentingo skulptoriaus iš Palėvenės. Buvo mergos vaikas. Jo motinai jaunai mirus, auginti pasiėmė tėvas. Mirė 1934 m., turėdamas apie 70 metų.

Berelis (*kromninkas*, kurio pavardės niekas nežinojo), žydų tautybės prekybininkas iš Kupiškio. Kromninko verslu užsiiminėjo iki senatvės. Ilga barzda, apsirėdęs tradiciniu juodu apsiaustėliu, raukta juoda kepurėle (kurį, pasak žmonių, išnešiojo apie 40 metų), ant nugaros per pečius persimetęs sunkų *kromà* (į audinio kuprinę-maišą įdėtą dėžę su prekėmis), pasiėmęs paprastą lazda nuo šunų atsiginti vaikščiodavo per kaimus siūlydamas „Ar nereikia kromo?“ Jį sudarydavo: muilas, degtukai, adatos, segės, siūlai, segelės, virbalai, pipirai, lauro lapeliai, cinamonas ir kita galybė įvairių dalykų, tokių kaip *ėinèbero grūdai* ir *devyndrekio ðaknelės*. Savo prekes pardavinėdavo tik už pinigus.

Berelis turėdavo užsibrėžęs aptarnauti 6–7 kaimus. *Subatø* išvakarėmis, dažnai kromą palikęs pas kurį nors iš klientų, grįždavo į šeimą, o sekmadienio rytą vėl leisdavosi į žygį. Užklyptas blogo oro ir subatą praleisdavo kaime, tačiau neprekiadavo. Valstiečiai šį vargingą kromninką mėgdavo, jį užjausdavo ir todėl kviesdavo nakvoti bei pavalgyti, atsižvelgdami į jo *koðer*. Mirė 1933 m., turėdamas 70 metų.

Cigūnų lopytojas (pavarde jo nevadindavo, nes jos nežinojo) iš Viešintų, žydų tautybės. Su sunkiu *krūviu* (metaliniu prietaisu ketui gręžti, gipso atsarga ir kt. reikmenimis) ant nugaros vaikščiodavo po Kupiškio ir Salamiesčio apylinkių kaimus, pasisiūlydamas sutaisyti ketaus indus. Kiekviename kaime apsilankydavo tik vieną kartą per metus. Žmonių būdavo laukiamas, nes patikimai sulopydavo prakiurusį ketaus puodą. Atlyginimą už darbą imdavo tik pinigais. Jeigu puodas didelis ir taisymas sudėtingas, atlyginimą sudarydavo pusė puodo vertės. Į savo namus jis pareidavo tik svarbesnių subatų progomis. Nakvodavo ir maitindavosi kaimuose. Žmonės apnakvindavo ir maitindavo nieko iš jo neimdami. Vaikščiodavo tik vasaromis, žiemomis laukdavo užsakymų namie, bet namuose mažai tegaudavo darbo. Mirė po Pirmojo pasaulinio karo, būdamas apie 70 metų amžiaus.

Dižionis Jurgis gimė 1875 m. Salamiesčio apylinkės Bakšėnų kaime. Bežemis grytelninkas, siuvėjas profesionalas. Savo amatu versdavosi eidamas *pagryėiais*. Buvo geras specialistas, todėl „kiekvienas jį gaudydavo“. Moteriškų drabužių nesiūdavo. Turėjo šeimą, tačiau nei sūnaus, nei dukters amatininkais neišmokino. Buvo aktyvus kultūrininkas, 1905 m. revoliucinio sąjūdžio dalyvis. Turėjo XIX–XX a. leidinių bibliotekėlę. Caro administracijai persekiojant, 1907 m. emigravo į JAV, iš kur grįžo 1913 m. (plačiau apie jį žr.: *Lietuvos žinios* 1931 08 06, nr. 176).

Gliaudėlis, gyvenęs XX a. pradžioje. Bakšėnų kaimo žvakių dirbėjas (*pvakidpius*), bežemis. Dar iš baudžios laikų vertėsi lajinių ir vaškinių žvakių gamyba. Savo gryčiutėje abu su žmona buvo įsirengę dirbtuvėlę: asloje įtaisę mūrelį su dideliais puodais lajui bei vaškui šildyti, pasieniais – kartis žvakėms sukabinti. Daugiausiai užsakymų turėdavo vaškinėms žvakėms.

Jonušauskas Juozapas 1912–1914 m. buvo apie 60 metų amžiaus, gyveno Salamiesčio apylinkės Stuburų kaime. Kilęs iš mažžemių šeimos, atsidalinęs gyveno savo grytelėje, turėjo tik mažą sklypelį žemės. Jaunystėje buvo gyvenęs Mintaujoje. Laikrodininkas, taisydavo armonikas, atlikdavo mažas šaltkalvio operacijas, rišdavo knygas (metalu apkaustydavo maldaknygių kampus), remontuodavo skėčius, gebėjo daryti dailius rėmelius, inkrustuoti metalu. Turėjo įsirengęs pastovią dirbtuvę. Taisymo darbus priimdavo Salamiestyje, žmonėms susirinkus į pamaldas. Tada gražindavo ir pataisytus daiktus, o jeigu uždelsdavo – žmonės atsilankydavo ir pas jį. Buvo brangininkas: už daiktus paprastai imdavo pusę jų kainos. Visi jį vadindavo auksarankiu žmogum (*glotnø pirðtelio, nusidavusiu*, t. y. apdovanotu, talentingu).

Kaluina, ratelninkas (*kalvaratininkas*), 1914 m. turėjo apie 60 metų amžiaus. Kilęs iš pasiturinčių ūkininkų nuo Pandėlio, bet už tai, kad jaunystė-

je prigyveno merginai vaiką, be jokios dalies tėvo išvarytas iš namų. Atlikęs karinę prievolę, būdamas apie 25 metų amžiaus, pas tūlą altorių meistrą pristojų mokiniu ir išmoko staliaus amato; paskum dirbo savarankiškai. Suvainių kaimo *Kunkulynėje* turėjo išsinuomojęs gryčiutę ir joje įsirengęs dailidės dirbtuvėlę. Dirbdavo tik verpimo ratelius ir remontuodavo senus, ištekindamas jiems naujas dalis. Pagal mano motinos pasakojimą, svarbiausias jo dirbtuvėlės prietaisas – *tekintuvė*. Turėjo vieną mokinį. Už naujo ratelio (su atsarginėmis dalimis) padirbimą imdavo 10 rb ir daugiau. Per Pirmąjį pasaulinį karą Kaluina iš Suvainių išvyko.

Kučinskas Povilas, gimęs 1885 m. Salamiesčio apylinkės Bakšėnų kaime. Batsiuovys, turėjo ketvirtį valako, bet žemę išduodavo arendon, pats vertėsi iš batsiuvio specialybės. Kaip amatininkas turėjo išimtinį vardą, priimdavo 2–3 mokinius. Aptarnaudavo apie 9 aplinkinius kaimus. Laikydavo savo medžiagos (odos) atsargas. Tačiau XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje buvo paprotys, kad užsakytojai pateikdavo savo medžiagą. Miesteliuose būdavo specialios odos parduotuvės, todėl dažnas norėdavo pats išsirinkti patvaresnę odą, ypač padus. Kučinskas už vyriškų aulinių batų (*ëebatø*) pasiuvimą iš užsakytojo odos imdavo 2,5–3 rb, už vyriškų batukų (*kamaðø*) su timpomis aulelių šonuose – iki 2 rb, už suvarstomus moteriškus batukus (*burleëius*) su auleliais iki pusės blauzdu – apie 2 rb.

Būdavo dvi odos rūšys: *ðpygelës* (paprasta, neelastinga, pakankamai stora – *suðokdyta*) ir *chromas* (ši brangesnė, kaimiečiai retai šią rūšį naudodavo). Avalynės pamušalams būdavo atskira rūšis – *zamðius*.

Nors Kučinskas buvo grytelninkas, jo sodybėlės išorė ir vidus atrodė skoningai ir jaukiai: gyvenamasis namelis buvo dviejų galų, dažytomis langinėmis. Dirbtuvė buvo gryčioje, kurią šildė stambi plūktinė molio krosnis, su dūmtraukiu, antrajame gale – seklyčia. Apie 1910 m. iš Peterburgo atsi-vežė odos siuvimo mašiną.

Kučinskas buvo tik tiek raštingas, kiek reikalavo amatininko darbas: užrašyti pavardę ir priimto užsakymo matavimus. Pasak žmonių, jis buvo *ðvelniakalbis*, su visais taikiai bendraudavo ir visų buvo mėgiamas, todėl ir klientų turėjo daug. Užaugęs vaikams, 1925 m. savo vietą pardavė ir kitur nupirko 8 ha žemės, senatvėje amatu nebesivertė. Mirė apie 1938 m.

Latvėnas Kazimieras, gimęs Salamiesčio apylinkės Bakšėnų kaime. Mažžemis, nuo 1910 iki 1919 m. gyveno Peterburge, ten ir išmoko siuvėjo amato. 1920–1930 m. vertėsi savo specialybe, vėliau dėl sveikatos siuvėjo amatą metė ir ketvirtyje valako užsiiminėjo žemdirbyste. Turėjo gerą iškalbą. 1919 m. aktyviai veikė propaguodamas bolševikines idėjas, Salamiesčioje dažnai sakydavo kalbas. Po 1920 m. nuo politinės veiklos nusišalino. Mirė apie 1939 m.

Mergiūnas Juozapas gyveno Bakšėnų kaime, 1922 m. buvo apie 55 metų amžiaus. Bežemis, kalvis. 1912 m. emigravo į JAV (Amerikoje įsigijo šaltkalvio specialybę), iš ten 1922 m. grįžo ir savo senoje kalvėje įsirengė šaltkalvio dirbtuvę. 1927 m. persikėlė gyventi į kitą miestą.

Nachumas, vilnakaršinininkas. Iki 1920 m. Salamiestyje laikė vilnakaršę ir milų vėlyklą. Abi buvo arklio jėga varomos; mechanizmas – linų minamosios dantratis. Arklių užsakytojas naudodavo savo. Apie 1921 m. Nachumas savo įmonę perkėlė į Vabalninką ir ten išplėtė.

Milų spaudykla Salamiestyje (dvarininko Balčiūno vėjiniame malūne) veikė maždaug nuo 1830 m. (malūnas pastatytas apie 1824 m.) iki 1920 m.

Racimavičienė-Racimavičiūtė, Bakšėnų kaimo akušerė (*bobutė*), grytelninkė. Žemės turėjo apie ketvirtadalį ha. Mergautinė pavardė buvo Racimavičiūtė. Ištekėjusi už Racimavičiaus greit tapo našle ir ją visi vadindavo *Rasimavičiuke*. Nuo ištekėjimo iki senatvės vertėsi dviem amatais – priėmėjos ir šeimininkės (kaimo iškilmių progomis). Nuo XIX a. pabaigos iki 1920 m. kaimuose buvo paprotys už bobutavimą ir šeimininkavimą pokyliuose (krikštynose, vestuvėse, mišiose ir pan.) atsilyginti natūra: audiniais (stuomenimis, drobele, t. y. linine drobe su medvilnės ataudu), neverptais linais, vilna ir įvairiais maisto produktais. Tik retais atvejais jai pačiai prašant atsilygindavo ir pinigais; už *bobutavimą* ir iki 2–3 savaitių gimdyvės prižiūrėjimą gaudavo nuo 3 iki 5 rb.

Rasimavičiukė buvo paprasta kaimo moterėlė, neraštinga. Atsižvelgdami į jos amatą, žmonės ją gerbė ir labai vertino. Prie gimdyvės bei pokylio atvejais išvakarėse ją parsiveždavo. Nusimanė apie vaistažoles. Vaistažolių atsargų ji turėjo gimdyvei bei naujagimiui. Kaip bobutė Rasimavičiukė aptarnaudavo 4 savo apylinkės kaimus, kaip šeimininkę ją kviesdavo ir į kitą parapiją. Mirė 1924 m., būdama apie 75 metų amžiaus.

Tamošiūnas Antanas, stogdengys iš Salamiesčio apylinkės Buožių kaimo. Bežemis grytelninkas. Šiaudinius stogus dengti pradėjo 18–19 metų amžiaus ir vertėsi, kol tik sveikata leido. Vieną savo sūnų taip pat išmokino šio amato ir dengdavo kartu su juo. Mirė 1923 m., turėdamas apie 70 metų.

Valentas Jonas, degutininkas. Jaunystėje buvo Alizavos apylinkės Vainiūniškio dvaro kumetis. Jo tėvas baudžiavos laiku Salamiestyje buvo dvaro kalvis. Jonas žiemomis gyvendavo prisiglaudęs Kuokiškio mažazemių kaimelyje. Vasaros metu gyvendavo prie savo deguto varyklos (*deguėinyėios*) pasidarytoje palapinėje, iš oro pusės apdengtoje eglų žieve. Buvo vedęs, bet našlys. Turėjo sūnus Joną ir Juozą, kurie motinai mirus išaugo pas žmones, o paaugę tarnavo piemenimis, bernais.

Iki pat XX a. pradžios tarp Alizavos, Vabalninko bei Salamiesčio tebepltytėjo ištisa beržynų ir eglynų giria. Alizavos apylinkės girios glūdumo-

je, arti Juodinių kaimo, veikdavo 2–3 Valento deguto varyklos. Jų duobės buvo įrengtos primityviai. Nuo ankstyvo pavasario iki vėlyvo rudens Valentas pats vienas dirbdavo. Tik vyresniam sūnui paūgėjus, apie 1912–1915 m. turėdavo padėjėją. Kaip žaliavą degutui naudodavo kirtavietėse esančius patrūnijusių beržų kelmus ir beržų tošis. Gausią ir lengvai gaunamą eglių medžiagą – žieves jis naudodavo ribotai, nors iš jų lengviau išgaunamas degutas (mat, tokio deguto nepirkdavo, nes šaltesniu oru stebulėje sustingdavo). Prie varyklos jis laikydavo kelias silkines statines ir vieną didelės talpos kubilą išvartam degutui. Iš duobių degutą semdavo mediniu kaušu. Degutą bevarydamas Valentas apkurto abiem ausim (perkaitusį supūtė vėjas, gavo ausų uždegimą). Vasaromis Valentas laikydavo arklelį (žiemą parduodavo) ir medinius ratus. Vasaromis atspėjamu laiku jis prekiaudavo savo gaminiu, statinėmis vežiodamas po kaimus. Deguto pirkti valstiečiai ir patys atvažiuodavo pas Valentą į jo būstą girioje. Darbymečiu, kai valstiečiai neturėdavo laiko, be to, liepos ir rugpjūčio mėnesiais Valentas pagaminėdavo daugiausiai deguto. 1912–1914 m. už beržo kelmo (beržinio) deguto pilną 4–5 kvortų (apie 6 litrus) talpos degučinyčią imdavo po 4 grivinas (40 kp). Atvažiuojantiems į degyklą tą patį kiekį parduodavo už 30 kp. Plačioje apylinkėje Valento degutas buvo geriausios kokybės, nes stebulėse nestingdavo, juo patepti ratai švelniai sukdavosi. Mirė tarp 1920–1924 m., turėdamas apie 60 metų.

Valentas Jonas, sūnus, gimęs apie 1903 m., buvo fenomenalių gabumų berniukas. Nė vieno mokyklos skyriaus nelankęs, skaityti ir rašyti išmoko 1915–1917 m. Rudikų kaime ganydamas bandą. Kartą perskaitytą tekstą, ypač eiles ir pasakas, atmintinai gebėdavo deklamuoti bei pasakoti. Mokėjo visus kaimus bei atskirus asmenis apdainuojamas *talaluðkas*, ir pats kurdavo įvairias *lotines* bei *apdainavimus*. Ganydamas bandą per porą metų iš atsitiktinai gautų vadovėlių išmoko vokiečių ir lenkų kalbas. Šalia to, mėgo drožinėti: yra pagaminęs vėjinio malūno su vidaus mechanizmu modelius. Drožinėdavo žmonių ir gyvulių figūrėles. Yra išdrožęs ne vieną jam į akį kritusių žmonių figūrėlę, kai kurios būdavo panašios į modelį. 1925 m. pašauktas į kariuomenę, Klaipėdoje mirė.

Zelmonas, batsiuovys. Salamiestyje turėjo savo namelį, jame – batsiuvyklą. Buvo geras specialistas, laikydavo 2–3 vietinius lietuvių mokinius. Mirė apie 1914 m., būdamas 75 metų amžiaus.

Žalinkevičius Gabrielis (visi vadindavo *Gabriuku* arba *Plytakepiu*), Kupiškio valsčiaus Suvainių kaimo grytelninkas. Plytininko amatą ėmė verstis XIX a. 9 dešimtmetyje, grįžęs iš carinės armijos. Žalinkevičius aptarnaudavo nemažą apylinkę – bent 8–10 kiemų. Mat, beveik kiekviename kaime tik 2–3 valstiečiams terekėdavo plytų. Gyvenamųjų namų bei viralinių vi-

daus įrengimams valstiečiai naudodavo tik žalias (nedehtas) plytas. Kai kurie patys sugebėdavo pasigaminti plytų, bet didžiuma kreipdavosi į amatininkus *plytakepius*. Plytakepį užsisakydavo iš anksto. Tas atėjęs paskirtoje lauko dalyje atlikdavo paruošiamuosius darbus: nuimdavo reikiamos kvadratūros sluoksnį, įrengdavo stalą (paprastai išsiimdavo daržinės ar jaujos duris ir jas pritvirtindavo ant įbestų keturių baslių), išlygindavo aikštelę. Plytoms gaminti paprastai parinkdavo vietą galulaukėse bei ganyklose arba upelių krantų molėtose vietose. Plytadirbio įrankiai: forma, glaistytuvas ir kastuvas; stalą ir kibirą vandeniui nešti turėjo duoti užsakytojas. Plytininkas per dieną sugebėdavo padaryti apie 200 plytų. Paklotas ir po dviejų dienų prausėjusias plytas reikėdavo apversti. Išdžiūvusias vietoje sukraudavo į *štabelius*. Baigus darbą plytininko pareiga štabelius šiaudais (*kūliu*) apdengti.

Plytadirbio amatas sezoninis: pradėdavo gegužės pabaigoje arba birželio pradžioje ir baigdavo rugpjūčio pabaigoje. Dėl atlyginimo susitardavo pagal plytų skaičių. Pvz., 1914 m. mano tėvui iškepė 700 plytų ir už šį skaičių sulygo: rugių pūrą (40 siekų arba apie 4 pūdus) ir vienerius stuomenis (drobės marškiniams ir apatinėms kelnėms). Atlyginimą kartais imdavo kita natūra, be to, prisiderėdavo vienai ar dviem dienoms arklį su rogėmis žiemą atsivežti kuro iš miško. Užsakytojas plytininką maitindavo, nakvindavo.

Kadangi plytininko darbas sezoninis, kitais metų laikais Žalinkevičius versdavosi kitais darbais. Žiemą apsiimdavo iš užsakytojo medžiagos savo bute vyti virves, sukti pančius. Iki 1914 m. už 100 pančių imdavo 70–80 kp. Žiemomis apsiimdavo linus brukti (valyti nuo spalį). Už linų pūdo (ne verpimo, bet pardavimo rūšiai) iki 1914 m. sulygdavo po 45 kp (užsakytojo valgiu); per dieną nubraukdavo iki 2 pūdų.

Gabriukas Žalinkevičius gyveno Suvainių kaimo gale. Čia buvo grupė be sistemos susėdusių 12 grytelninkų sodybėlių, vad. *Kunkulyne*. Jo dūminę grytelę sudarė vienas kambarys su maža priemenėle, atstojusia sandėlį, ir tvartelis su daržinyte (po vienu stogu). Pats būdamas plytininku, sugebėjo ir krosnis statyti, apie 1921 m. įsirengė dūmtraukį. Buvo vedęs, bevaikis. Mirė apie 1928 m., turėdamas apie 70 metų.

Žalinkevičius Kazimieras, gimęs apie 1875 m. Bakšėnų kaime. Turėjo pusę valako, bet buvo 5 broliai. Jaunystėje buvo medžiotojas, iki Pirmojo pasaulinio karo – profesionalas; kaime ir apylinkėje jį visi vadino *Strielèium*. Iki XX a. pradžios Papilio grafo miškų ribos siekė Salamiesčio, Alizavos bei Bakšėnų ribas, miškai buvo turtingi žvėreliais, todėl Žalinkevičius vertėsi išimtinai medžiokle; vilkų, lapių, stirnų, kiškių kailius jis pats išdirbdavo ir veždavo į Rygą ar Peterburgą, pardavinėdavo ir kai kurių žvėrelių mėsą. Kadangi tais laikais medžioklės ribojimo įstatymų nebuvo, Žalinkevičius medždavo ir vasarą. Apie 1920 m. išsikėlė gyventi kitur.

Žalinkevičius Petras, gimęs apie 1880 m. Bakšėnų kaime. Nors kilęs iš pusvalakinio ūkelio, bet tame pačiame kaime užkuriu vedė bežemę ir vėliau priklausė grytelninkų kategorijai. Buvo kurpius: taisė avalynę, dirbo medpadžius ir iš šio amato išlaikė savo šeimą. Vasaros darbymečiais eidavo padieniais pas ūkininkus dirbti kai kurių ūkio darbų. Jo žmona buvo profesionali verpėja: pagal užsakymą verpdavo linus (plonai) ir vilnas. Medžiotojo brolis.

Žekonis-Žekoniukas Jonas kilęs iš Salamiesčio apylinkės Gyvakarų kaimo, bežemis, dailidė. Užsakymus atlikdavo pas užsakytoją. Daugiausia įrenginėdavo gyvenamųjų būstų vidų – dirbdavo langus, lubas, duris. Senoji karta girdavo, jog „klėčių gražiausios durys – Žekoniuko darbas“: dirbdamas klėčių filingines duris, darniai suderindavo geometrinius motyvus. Jo gimtiniamie ir Rudikų kaime iki 1920 m. buvo išsilaikę sodybų kiemų vartų varčios (stulpai) – skulptūros. Gebėjo ir yra padirbęs nemažai ornamentuotų verpsčių, kultuvių, grėbliakočių ir kitokių ornamentuotų darbo įrankių. Mirė apie 1905 m., turėdamas per 60 metų.

The article features records of craftsmen in the villages and townships of Kupiškis region found in the manuscripts by Juozas Petrulis (1904–1975). The account opens up by an explanation that usually the villagers with small or no property at all undertook a craft.

Villages of landless peasants used to have 25 to 30% of handicraftsmen. They also cultivated agriculture, kept cows, horses. Quite often average peasants with a big family (3 to 5 brothers) also engaged themselves in handicraft. Their conditions for them hardly differed from those of the landless peasants. Among the craftsmen most important were tailors, blacksmiths and shoemakers. There used to be one or two craftsmen in three villages; only the tailor was one in a single village. In every village one or two ordinary peasants had learned some of the crafts, for example, smithery, sabot making (not shoemaking); some did carpentry, roofing, „baked“ bricks, etc. Those would not need the service of craftsmen.

In the publication the author presents 19 biographies of people in different crafts, describing their working conditions, the ways of disseminating their products and reimbursement, in some cases he writes about, the equipment.

Pasakojo meistrai: Romualdas Sinkevičius, Vaclovas Sinkevičius ir Vladislavas Severinas.

Wooden hobby-horses which craftsmen around Sudervė have been making for 70 years, can rarely be seen at the Craft Fair of St. Casimir. The most suitable is an asp – a soft lightwood. After a toy is constructed of 10 single pieces it is painted with enamel paint and burnt with the help of kerosene wick lamp until a small white horse turns medley.

Čekoniškių arkliukai Fabijoniškių turguje, 2000
Fot. J. Kudirka

MOLINIŲ PUODŲ TVIRTINIMAS TOŠIMI

JUOZAS KUDIRKA

Dar XX a. pradžioje ženklia vietą moterų ūkio darbuose užėmė molinių puodų tvirtinimas beržo tošimi. Molinius indus, ypač naudojamus karštiesiems patiekalams gaminti, nusilipindavo daugelis moterų. Įskilusius sutvirtindavo beržo tošimi ir toliau naudodavo bieriems produktams laikyti. Tokių indų galime pamatyti muziejuose, ypač Rytų Lietuvoje. Indų išliko, tačiau kaip tai daroma – užmiršta. Liaudies meistrai jau kuris laikas veltui bando šį puodų tvirtinimo būdą atgaivinti. Nesant praktikuojančių meistrų, ši sena liaudies technikos tradicija tampa nebegyva.

Tačiau 1971 m. keliaujant po Kazlų Rūdos miškus, Šakių rajono Jankų apylinkės Lūšnos kaime sutikta Ona Poderytė (g. 1900) buvo ne tiktai mačiusi, bet ir pati mokėjusi apipinti puodus. Ji papasakojo ir pademonstravo, kaip tai daroma.

Puodus apipindavo birželio viduryje, kai berželių žievė geriausiai lupasi. Žievė lupama nuo mažiau šakotų nestorų medelių. Ištiestų rankų aukštyje į beržo tošį peiliu užbrėžiama reikiamo pločio juosta ir lupama nuo viršaus į apačią tartum išvyniojant. Kad tošis nesutrūktų, lupant atsargiai reguliuojamas jos plotis ir kur reikia peilio geležte kilstelima. Nulupus aplyginami juostelės šonai ir kraštai. Juostelė turi būti 6–7 m ilgio. Puodai apvyniojami šviežiai nulupta tošimi.

Vyniojama atsisėdus. Pirmiausiai du kartus stipriai apsukamas indo kaklas, o paskui vartaliojant puodą įkypai apsukami šonai. Vyniojama taip, kad vidinė tošies pusė būtų atsukta į viršų. Baigus juostelės galas pakišamas po apvyniotomis juostelėmis. Šviežiai aptaisytas indas atrodo kaip nesuvaržytas, tačiau džiūdama juostelė taip susitraukia, kad neįmanoma atlupti. Džiovinant dar apliejama vandeniu. Puodas apvyniojamas per 5 minutes, o galutinai išdžiūsta per 2 metus.

An unexpected encounter in Šakiai region has revealed a valuable ethnographic material. The lady turned out to have seen and to know how to fix a broken clay pot by plating birch bark around it. This woman was the first to describe in detail the process and demonstrate how bark is cut into belts, these plaited around a pot and dried.

Ona Poderytė lupa beržo žievę
Šakių r. Jankų ap. Lūšnos k., 1971
Fot. J. Kudirka

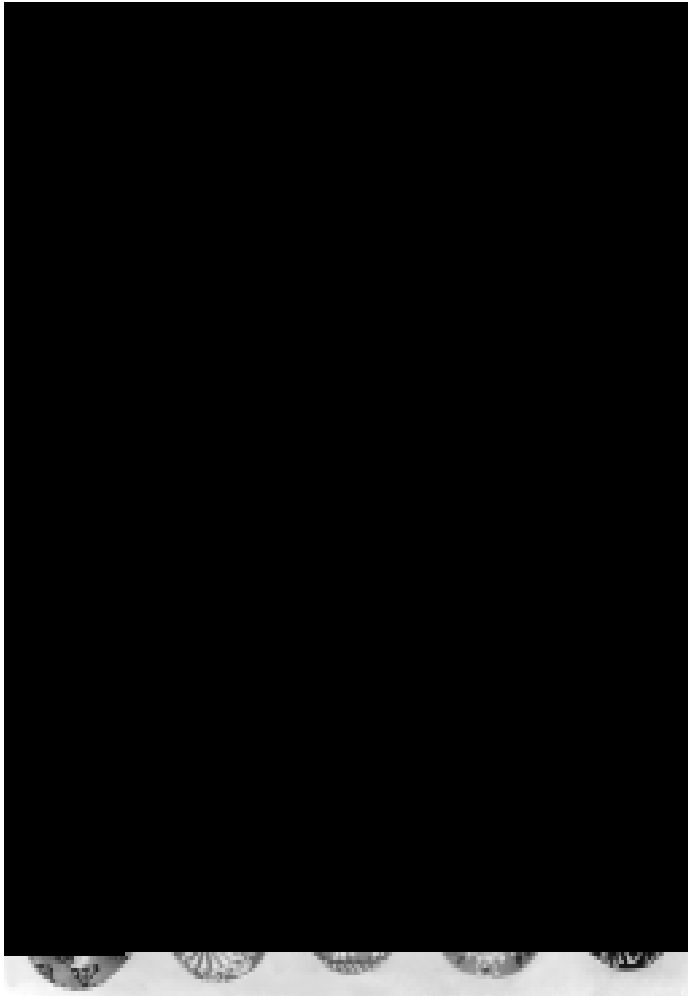
Ona Poderytė tvirtina tošimi puodynę
Šakių r. Jankų ap. Lūšnos k., 1971
Fot. J. Kudirka

Ona Poderytė tvirtina tošimi puodynę
Šakių r. Jankų ap. Lūšnos k., 1971
Fot. J. Kudirka

MEDINIAI JONO SABALIAUSKO MARGUČIAI

JUOZAS KUDIRKA

Jono Sabaliausko mediniai margučiai
Kauno r. Jonučių k., 2000
Fot. V. Bortkevičius

Prieš 1949-ųjų metų Velykas tarp Jurbarko ir Kauno esančių bažnyčių šventoriuose ir turguose pasirodė dar nematytas margučiais prekiaujantis žmogus. Buvo tai Jonas Sabaliauskas iš Padauguvės kaimo, esančio Kauno rajono Vilkijos apylinkėje (gimęs tame pat kaime). 1970 metais jis persikėlė į Garliavą, kur 1990 metais ir mirė.

J. Sabaliausko margučiai niekuo nesiskyrė nuo kitų Vilkijos krašte numargintų margučių – tie patys raštai, tos pačios spalvos. Bet taip jie tik atrodė – jie buvo mediniai.

Dirbtiniai margučiai, kaip ir kitur Lietuvoje, Vilkijos apylinkėse buvo žinomi nuo seno. Juos bernai dirbdinosi daužtynėms. Dažniausiai pro mažas skylutes išsiurbdavo iš kevalo baltymą ir trynį, o paskui pripildydavo dervos. Mediniai kiaušiniai buvo retesni.

„Smalinius“ kiaušinius paauglystės metais mokėjo pasidirbdinti ir J. Sabaliauskas. Anksti išmoko tradiciniais raštais marginti tikrus kiaušinius. 1916–18 metais jis jau atkartodavo visus kaimynų Kaminskų ir Sapiėgų puošimo raštus. Išmarginęs prašydavo kiaušinius nudažyti kaimynę Sutkuvienę, kuri dažė juodalksnių ir geležies rūdžių raugu (užpiltas vandeniu juodalksnių žieves ir rūdis palaikydavo 3–4 savaites).

Suaugęs J. Sabaliauskas išmoko staliaus amato; tarp kitų darbų taisė ir verpimo ratelius. Pirmą kartą iš medžio tekintą margutį pamatė tik 1933 metais – jį iš Vilkijos, kur pirkto už pusę lito, parnešė žmona. Margutis buvo nudažytas juodais tekstilniais dažais, ant šonų nupieštos ramunėlės. Margutis meistrą sudomino, tačiau pats daryti ėmėsi tik po 16 metų, pamatęs Kauno turguje prekiaujančius žydus, kurie buvo juos atsivežę iš Rusijos.

Pradžią buvo nesunki. Turėjo įrankius, ir įgūdžių tekinant kojas rateliams pakako. Tekino iš tokio pat ilgio ir storio medžio strypelių kaip ir ratelių kojas – išeidavo po 6 pusfabrikačius margučiams, t. y. tiek pat, kaip ir pastorinimų ant ratelio kojos. Ištekinęs, tebesukdamas stakles, juos nugludindavo švitrinium popieriumi ir atskirdavo vieną nuo kito. Margučius tekino iš alksnio arba drebulės medžio. Parinkdavo kur storesni, kad skaldant į strypelius nesutrukdytų šerdis. Rudenį ir žiemą miške prikirsdavo medžių, suskaldydavo, aptašydavo taip, kad tiktų dėti į stakles, ir nuo pusės iki metų džiovindavo pavėsyje. Vienais metais margučiams sunaudavo 10 kubų medienos.

Ištekintus pusfabrikačius dažydavo iš arklio karčių pasidarytu teptuku acetoniniais dažais – foną dažė tris kartus. Tam naudojo juodus, raudonus, žalius, geltonus ir mėlynus dažus. Margindavo sudėtus ant specialiai tam reikalui padarytų stovų – medžio drožlių plokščių su 50 ar 100 išpjovų marginamiems pusfabrikačiams sudėti. Visą grupę margindavo tuo pačiu raštu. Ir raštams panaudodavo tuos pačius dažus. Margindavo kaip ir

natūralius kiaušinius – į medinį pagaliuką įkalta vinute. Dirbtinį margutį margindamas liedsdavo iki 15 kartų.

Pradžioje tėvas J. Sabaliauskas tik tekindavo, o margindavo dukros, ypač kolūkyje dirbusi Veronika Smailienė (g. 1939); kiek mažiau – Joana Žiglaitytė (1938–1990). Abi buvo baigusios po keturias pradžios mokyklos klases. Pirmaisiais metais dukros margindavo įprastais margučių raštais, o vėliau ėmė varijuoti: V. Smailienė įsidėmėdavo turguose pardavinėjamų margučių raštus. Antraisiais metais marginti ėmėsi ir pats J. Sabaliauskas. Vėliau jis su dukra Veronika persikėlė į Jonučius prie Garliavos, kur pasistatė namą. Kiek vėliau į Kauną atsikėlė ir Joana.

V. Smailienė margučių raštus išrašydavo ant raudono, rečiau – gelsvo, apelsininio, melsvo, tamsiai raudono, o anksčiau – ir juodo fono. Ornamento centrai dažniausiai būdavo šonuose: 36 atvejais dviejuose šonuose, 2 – tik galuose; 13 atvejų ornamentas išdėstytas juostomis; 7 atvejais iš 85 šonuose išilginis ornamentas (du kartus ištisas, juosiantis margutį ir per galus). Vienu atveju ant šonų išrašytos eglutės šakos, dviem – tarp jų įterpta po segmentinį žiedą, vienu – tarp jų išpieštas kermošinis saldainis. Ornamentai vienspalviai, išskyrus du atvejus, kai ant šviesių fonų greta baltų panaudojami ir juodi elementai; ir tik vienu atveju panaudotos (be fono) keturios spalvos.

Autoriaus sudarytame J. Sabaliausko 27 margučių rinkinyje jų fonas dažniausiai raudonas, rečiau – žalias, juodas ir mėlynas. Ornamentas 7 atvejais dėstomas dviejuose šonuose, 2 – galuose, 1 kartą – ištisinis aplinkinis. Gėlių žiedlapiai arba segmentinės žvaigždės dažomos balta, geltona ir melsva spalvomis, požiedžiai – juoda, žalia ir geltona.

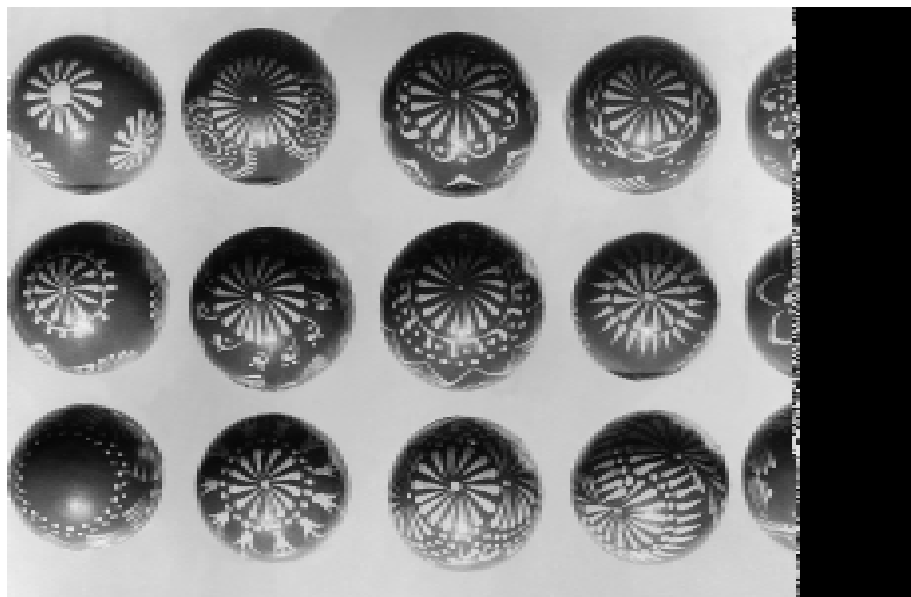
J. Sabaliausko margučiai mažai stilizuoti: jis išsaugojo tradicinius raštų komponavimo principus. Vyrauja segmentinės žvaigždės-žiedelio motyvas. Juosiant margutį aplinkine linija, įvedami ir požiedžiai. Dažnai šoninis centrinis žiedelis apvedamas juodais ir geltonais polapiais. Kartais tokiu pat būdu kaip ir žiedelis apvedamas trilapėmis šakelėmis. Vėlesni margučiai daugiau stilizuoti – įvedami ir maži iš taškų sukomponuoti žiedeliai. Daugeliu atvejų margučius jis margino tais pačiais motyvais, kaip ir duktė, o dviem atvejais raštai visai nesiskiria.

Margučiais prekiaavo Ariogaloje, Babtuose, Čekiškėje, Garliavoje, Josvainiuose, Jurbarkė, Kaune, Prienuose, Šiluvoje, Tytuvėnuose, Veliuonoje ir Vilkijoje. Apie 1966 metus juos pristatydavo Liaudies meno draugijos parduotuvei „Saulutė“ ir Kauno „Dailės“ kombinatui, kuris jais prekiaavo savo parduotuvėse Vilniuje, Panevėžyje ir Šiauliuose. Vienas politikas komunistas griežtai uždraudė margučiais prekiauti prieš Šv. Velykas.

1971 metais J. Sabaliauskas su dukra Veronika ant kiaušinių raštus komponavo 85 būdais, o iki 2000 metų dukra juos padidino iki pusantro šimto. Šiame dešimtmetyje ji tik viena Kaune praktikuoja šią tautodailės šaką. Medieną perka greta namų esančioje lentpjūvėje. Prieš Velykas išsiperka vienam mėnesiui patentą ir prekiauja prie „Merkurijaus“ parduotuvės. Prekiauja ir iš spalvotų vielelių nupintomis mažomis pintinėlėmis margučiams.

It is written here about the manufacture of Easter eggs, ways of dyeing them and the patterns, created by Jonas Sabaliauskas and his daughters Veronika Smailienė and Joana Žiglienė. The master of spinning wheel Jonas Sabaliauskas used to shape egg forms from an alder tree and an asp: he painted the background with acetone dyes applying horse mane brush, and mottled the wooden egg – just like the real hen eggs – with a nail in a small wooden stick. When painting, every single egg has been touched almost 15 times.

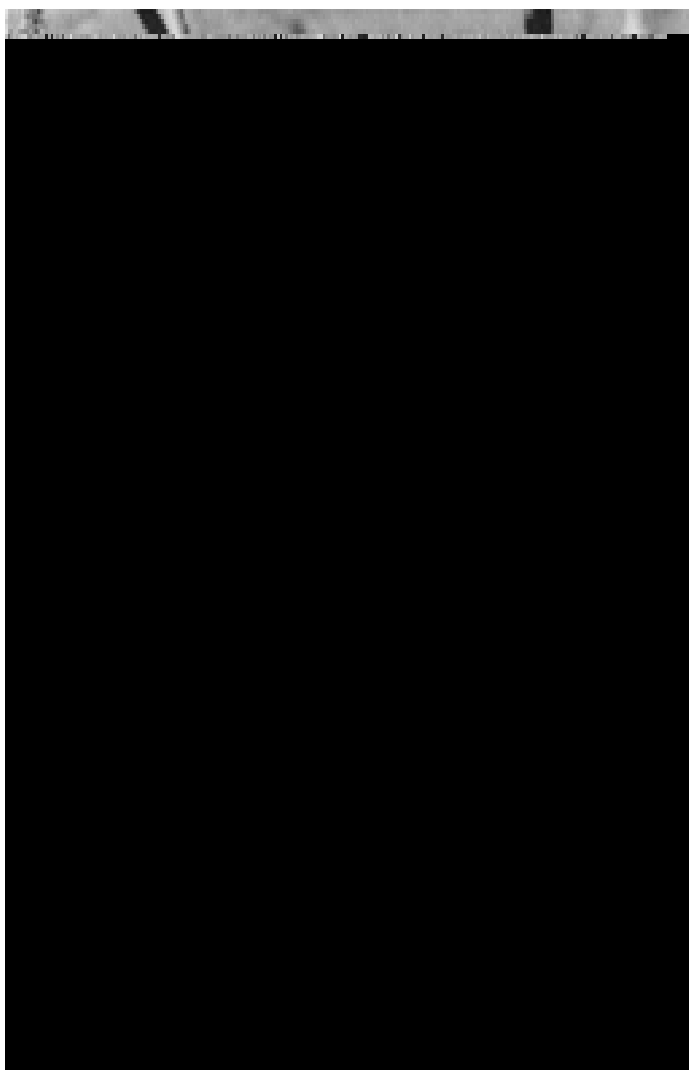
The master and his daughters preserved traditional principles of the pattern design. The patterns had been designed in 85 ways. In 2000 his daughter Veronika Smailienė increased the number of patterns to 150.

Jono Sabaliausko dukterų
Veronikos Smailienės ir Joanos Žiglaitienės
mediniai margučiai, 2000
Fot. V. Bortkevičius

MARGUČIŲ SKUTINĖTOJA IŠ KRIŪKŲ

JUOZAS KUDIRKA

Margučių skutinėtoja Antanina Vaidelytė-Gustienė
Šakių r. Kriūkų k., 1972
Fot. J. Kudirka

Antaniną Vaidelytę-Gustienę (g. 1904 Niujorke – 1972) į Lietuvą parsivežė, kai ji dar buvo ir antrų metų neįpusėjusi. Tėvas į Ameriką buvo išvykęs uždarbiauti, ten ir vedė. Grįžę į Lietuvą tėvai ėmė ūkininkauti 6 ha ūkelyje prie Kriūkų.

Antanina margučius skutinėti pradėjo būdama 13 metų. Jos margučiai netradiciniai, tiksliau – jie radosi kaip satyrinė priemonė. Penkiolikmetė Antanina ant kiaušinio išskutinėjo dvi „išsididžiavusias“ Žuklįų kaimo merginas: sėdi jos skrybėlėtos mašinoje, kurią traukia keturi vyrai (du stumia, o jiems padeda rankomis į nugaras įsiremę dar du). Ant kiaušinio ir tų mergų pavardes išskutinėjo, o paskui padovanojo jų pajuoktiems vyrams. Žuklijiškės padavė A. Vaidelytę į teismą. Teisėjas pasigedo liudininkų, o pamatęs, kad įkalčiu pristatytas margutis, pasijuokė ir žodžiais: „reikia už tai pagerbti, nėra už ką teisti“ užbaigė teismo posėdį, sumokėjo litą ir „įkaltį“ įsidėjo į kišenę.

Septyniolikmetė Antanina – jau plačioje apylinkėje žinoma skutinėtoja. Taip jau atsitiko, kad gyvuliai susirgo raudonlige, nugaišo tėvų kiaulės, karvę pardavė žydams. Po šio įvykio Antanina per dvi savaites prieš Velykas išskutinėjo visus namuose buvusius 200 kiaušinių. Motina nupirko dar 200. Su seserimi juos Kaune pardavė. Motina ir tikėti nenorėjo: parvežė pinigų karvei nupirkti.

Kiaušinius dažė juodais cheminiais dažais. Dažydavo ne mažiau kaip keturias dienas pastovėjusius kiaušinius; dar geriau buvo savaitės ar dvių, nes švieži blogai nusidažo. Į dažus dėdavo druskos: „jeigu tai būtų sriuba – nevalgytum; sūriais dažais nudažius kiaušiniai mažiau blunka“. Prieš dažydama kiaušinius pašildydavo vandenyje, bet saugodavo, kad neužvirtų. Išėmusi iš puodo apdžiovindavo: jeigu kuri nors kiaušinio vieta bus drėgna arba kabės vandens lašas, tai nudažytas kiaušinis bus palšas. Paskui kiaušinius leisdavo į užvirintus, tačiau jau aprimusius dažus; jeigu suleistų į verdančius, kad ir pašildytus prieš tai – jie sutrūktų. Truputį pavirinusi kiaušinius išgriebdavo, palaukdavo, kol nudžius, ir aptrindavo nesūdytais kaulės taukais. Kai kiaušiniai visiškai atšaldavo, juos – kad žvilgėtų – aptrindavo vilnoniu skudurėliu. Kiaušinių, ant kurių nesilaikydavo dažai, neskutinėdavo.

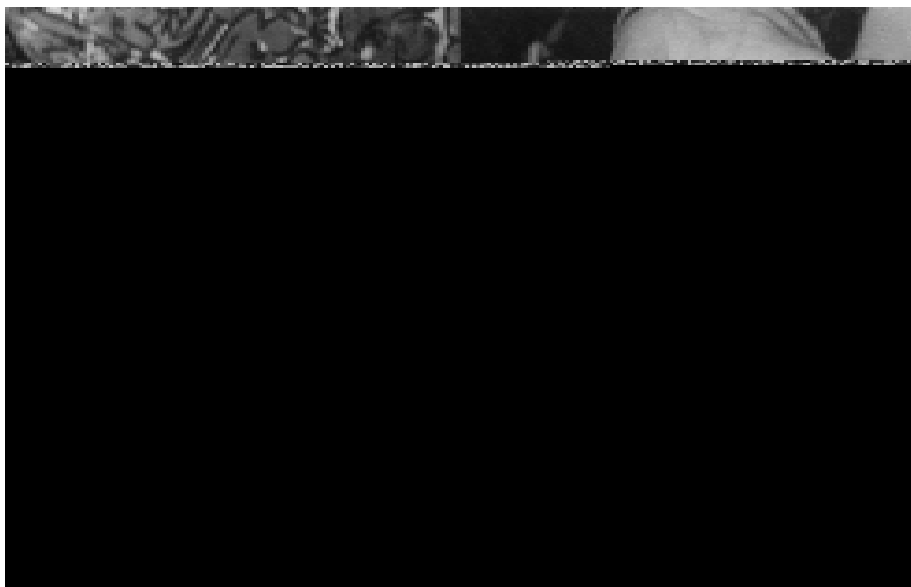
Skutinėdavo tik lenktiniais peiliukais: jie kietesnio plieno. Per metus suskurdavo vieną peiliuką. Iki 1971 metų ji suskuto 30 lenktinių peilių; jų kriaunas laikė pintinėje ant trobos aukšto.

Pirmiausiai kiaušinio paviršių suskaidydavo juostomis. Per vidurį – daugiausiai vietos – skutinėjo pagrindinį siužetą, o galuose – paprastesnius. Iš viso skutinėjo 39 siužetus. Okupacijos metais išskutinėdavo Vyty.

Kai lukštas suskaidytas juostomis, baltu pietuku nusipiešdavo sumanytą siužetą, tada jį taisinėdavo ir skutinėdavo. Ypač daug dėmesio skirdavo žmonių veidams.

Anksčiau, jeigu tą dieną tik margindavo, per dieną išskutinėdavo nuo 8 iki 10 kiaušinių. 1971 m., kadangi jau keletą metų rankas traukė mėšlungis, daugiau keturių nebeišskutinėjo. 1969 metais dar nuskutinėdavo 200, 1970 metais – 100, o 1971 metais – tik 40 kiaušinių. Didžiumą parduodavo vietiniams gyventojams (imdavo po 1 rublį), vienas kitas per žmones pateko į Kauną, Marijampolę, Šakius, Vilnių. Keletą margučių įsigijo Lietuvos dailės muziejus Liaudies meno skyrius.

Margučių siužetai glaudžiai susiję su apylinkės gyvenimu, kurį liaudies meistrė matė. Turėjo įtakos ir spauda. Pasak pačios A. Gustienės, „labiau užaštrino peiliuką“. Ypač mėgo siužetus iš „Šluotos“; sesuo atsiųsdavo atvirukų iš Amerikos.

Margučiai autorės – skutinėtojos Antaninos Vaidelytės-Gustienės – rankose
Šakių r. Kriūkų k., 1972
Fot. J. Kudirka

Skutinėtoja galėjo papasakoti kiekvieno siužeto kilmės istoriją, atskleisti savo požiūrį į vaizdinį. Pvz., ant margučio blaivybės tema pavaizduota: „bravoras, vienas guli, kitas stačias; čia babulka su lazda ir vaikais ateina; čia vėl sėdi ir geria; čia ateina boba lupt kailį; čia varos dobilėlį, o šitas vėl bėga; šičia milicininkai ateina: juos boba užveda, suima rupūžes“. Ant margučio kolūkinė tema pirmame rate pavaizduota gyvenvietė: „4–5 bakūžės,

antrame – kinko arklių į vežimą šieno, o ant šieno sėdi vežėjas ir krovikė; kitu vežimu važiuoja kolūkietis ir trys moterys: sėdi ant kripės krašto su šakėmis; paskui juos vežime važiuoja brigadininkas; trečioje juostoje „Volgoje“ važiuoja pirmininkas Bastys (šį margutį meistrė padovanojo šeštaklasei dukrai, kuri parodė tėvui: „tai tėvas valandą vos kvapą gaudė“); ketvirtame – traktorius su priekaba ir pakrautas vežimas; toliau – į pakinkytą vežimą krovikė krauna šieną“. Ant to paties margučio išskutinėtas kerdžius su avimis, o kampelyje dar – ežerėlis ir gulbės.

Vaizdeliais užpildydavo visą kiaušinio paviršių. Kartą kolūkiečiai į fermą atvežė šiaudų ir gėrė – ir jie pateko ant kiaušinio, kurį nunešė tiems kolūkiečiams, o jie sumokėjo margintojai po rublį ir sudaužė. Ant margučio pateko ir Kriūkuose girtą tėvą mušusi duktė. Gavusi margutį kaltininkė prašė daugiau šio reginio nevaizduoti.

Kriūkų apylinkėje A. Gustienė buvo žinoma ir kaip žaislinių naujamečių senių bei šuniukų siuvėja. Juos siūti ėmė atsitiktinai: „1955 metais broliui gimė duktė. Ką aš nunešiu dovanų? Pasiuvau iš zuikio kailio šuniuką“. Kur turi būti akys – prisiuvo karoliukus. Žaisliukas pavyko ir išgarsino meistrę. Iki 1971 metų ji pasiuvo apie 80 tokių šuniukų, kuriuos pardavė; o dar apie 60 padarė pagal užsakymus. Naujamečius senelius padaryti paskatino sesers iš Amerikos atsiųstas pakabinamas plastmasinis žaisliukas. Tačiau amerikietiškieji kalėdiniai seneliai buvo kelnėti: tokius sunkiau siūti, todėl ėmė siūti su ilgais raudonais apsiaustais. Pasiuvo 29 vienodus senelius, o šuniukų spalva priklausė nuo to, kokios spalvos kiškio kailį gaudavo. Už šuniuką gaudavo po 5 rublius, o 1971 metais – 10 rublių.

Antaninos Gustienės išskutinėti margučiai ugdė dorovines vertybes. Dar ir dėl to jai tenka originali vieta ne tik Kriūkų apylinkėje, bet ir visoje Lietuvoje.

1972 metais Antanina Vaidelytė-Gustienė mirė.

Antanina Vaidelytė-Gustienė from Kriūkai has chosen scraping of Easter eggs to be a satirical means of depicting the country life. Antanina, then 15, was sentenced to court for the first Easter eggs she decorated (the judge, after seeing the „witness“, suspended the case). When 17, she was a famous scrapper in the vast district.

She dyed Easter eggs with the black chemical dyes, scraped them with small clappknives. The plot on the eggs was closely linked with the village life. Media also had great influence (especially the magazine „Šluota“ [Brush]). The author of these creative work could tell the origin of every story and the destiny of Easter egg. Such eggs educated and rouse moral values. In the district she lived, A. Gustienė was known as a famous decoration toys dressmaker; she used to tailor Christmas Santa Claus and small dogs.

KAIP AŠ UŽRAŠINĖJAU SENOVINES KUPIŠKĖNŲ VESTUVES

BALYS BURAČAS

1915 m. balandžio mėn. 4 d. nukeliavau į Kupiškio apylinkių kaimus. Čia mane domino labai puošniai karpytos svirnelių kolonėlės, margintos priesvirnių durys, pagražinti langeliai ir stogų skliautai. Svirneliuose stovėjo puošniai išmargintos kraitinės skrynios. Nemaža buvo ir puošnia ornamentika pagražintų pirklių. Svarbiausia, kad čia pirmą kartą pamačiau labai įdomius kupiškėnų vestuvių papročius, kokių niekur nebuvau matęs.

Tuoju metu ėmiausi kraštotyrinio darbo. Pradėjau aprašyti senovės kupiškėnų vestuvių papročius, taip pat ir visus kitus senovinius šios apylinkės papročius: svarbesniųjų lauko darbų, gyvulių ganymo ir įvairių švenčių. Aprašinėčiau ne tik koki buvo tie papročiai šiose apylinkėse tuo metu, bet aprašiau ir tokius, koki jie buvo šiose apylinkėse seniau.

1934 m. gegužės mėn. rinkdamas pasakojimus išvaikščiojau ne tik visus Kupiškio valsčiaus kaimus, bet ir visus kiekvieno kaimo kiemus. Apklausinėdavau ne tik pačius seniausius žmones, kurie jau buvo išgyvenę po 100 metų, bet radau ir žymiai senesnių: 106 metų senutę Simonaitienę ir 120 metų senelį Didžiariesą, gyvenantį dūminėje pirkioje ir besidžiaugiantį gera sveikata.

Užrašinėjant vestuvinius papročius ir dainas būdavo ir įvairių sunkumų. Senesnieji žmonės kartais netikėdavo, kad dirbi rimtą ir svarbų darbą, bet sakydavo, kad užrašinėtojas nori tik pasijuokti iš senų žmonių, kurių balsas dainavimui nebetinkas. Buvo ir toks nuotykis, kad moterų dainininkių pirmininkė Varatinskienė uždraudė Kupiškio miesto ir visos apylinkės dainininkėms dainuoti Baliui Buračiui, nes jis Kupiškio mieste vaikščiojęs su didžiausiu miesto bedieviu Vaitekūnu. Tik tuomet dainininkės nebesipriešino dainuoti ir pasakoti apie vestuvinius papročius, kai moterims iš Kauno gavau dailininko Ad. Galdiko žmonos raštą, kad Kupiškio moterys netrukdytų mano darbo, kad pasakotų ir dainuotų ką tik prisimena: dainas, pasakojimus apie vestuves ir kitus senovės liaudies papročius. Po to viskas ėjo vėl gerai, ir buvau net labai pagerbtas ir laukiamas atsilankant pas visas.

Nors sunkumų ir nemaža pasitaiko įvairiausių, bet juos visus galima nugalėti ir prie jų priprasti. Užrašant dainas, vestuvių ir darbo papročius prisieidavo užrašyti laukuose, kai žmonės ten darbą dirba. Daugelį dainų užrašiau iš dainininkių ir dainininkų, kurie siauruose kaimo rėžiuose išsiri-

kiavę eilute kasė bulves: priešais moteris einantis vienas vyras keturioms moterims suspėja su šake išversti po kerą bulvių, moterys jas surenka, o aš stovėdamas klausausi dainos žodžių ir užrašinėju į kelioninę užrašų knygelę. Panašiai užrašinėdavau pasakojimus ir dainas linus raunant, daržoves ravint ir kaupiant bei kitus darbus dirbant. Užrašęs perskaitau užrašytąjį tekstą ir pataisau, jeigu kas ne visai gerai užrašyta. Pasakotojas ir dainininkes visuomet nufotografuoju.

Kartais žmonės stebisi ir klausinėja, kam reikalinga užrašyti senoviniai vestuvių papročiai ir senovinės dainos, – juk visa tai esą dabar niekam jau nebereikalingi atgyvenos.

Mano motina mums mažiems vaikučiams gražiai mokėjo pasakoti apie vestuvių papročius Šiaulėnų, Radviliškio, Šiaulių ir kitose apylinkėse. Toki pasakojimai mane labiau domino, negu gražiausios pasakos, todėl labai norėjau vestuvinius papročius būtinai pamatyti. Pirmiausiai juos pamačiau savo apylinkės kaimo vestuvėse, o paskui ir kitose artimosiose apylinkėse. O man vis norėjosi pamatyti net visos Lietuvos vestuvinius papročius, nes pamačiau visur vestuvių papročius esant skirtingus.

Pirmojo pasaulinio karo metu (1915 m. balandžio 4 d.) nukeliavau į Kupiškio apylinkes ir ten pamačiau tokias įdomias vestuvines apeigas, apie kurias nė nesapnavau. Kaip savo mamos pasakojimus apie senovines vestuves užsirašydavau, taip ir kupiškėnų vestuvinius papročius tuojau pradėjau rašyti į storą knygelę¹. Rašiau ne tik tą, ką pats mačiau, bet svarbiausiai užsirašinėju visa tai, ką pasakojo senieji kupiškėnai apie senesniųjų laikų jų vestuves, kokios būdavo prieš 70 ir net 100 metų.

The letter in Balys Buračas handwriting relates how he recorded the ancient wedding of the dwellers in Kupiškis region in 1915 and 1934 alongside with all the difficulties he encountered. He had to gain the trust of the presenters, to make records right in the fields, with work in full swing around. „I have taken down not only the things I have seen, but also everything what people of Kupiškis told me of the weddings in more ancient times, 70 or 100 years ago“. The explorer of the area customs took pictures of every person who presented recollections.

¹ *Tà knygelę, naudodamasis Balio Buračo beįėjėdum, kai đis gulėjo su sulaupyta koja Kaune, Cvirkos gatvėje, ir prieš jo valią pasisavino kino kronikininkas Verba ir jos negrąpino* [A. Buračo pastaba].

1936 M. EKSPEDICIJA
KRETINGOS APSKRITIES DARBĖNŲ
VALSČIAUS AUKSODŽIŲ KAIME

ALDONA RIMDEIKIENĖ

Adelaida Bronislava Abaravičiūtė
Kretingos aps. Darbėnų vls. Auksodžių k., 1936
Fot. B. Žekonis

Tvarkydama M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Liaudies meno skyriaus fototeką XX a. 9 dešimtmečio pradžioje vienos spintos stalčiuje radau nesuinventorintų ir nemetrikuotų fotografijų (6 × 9 cm). Jose įamžinta jauna mergina kaimo aplinkoje: prie tvenkinio, šulinio su svirtimi, ant tiltelio, gonkose ir pirkios viduje. Dviejose fotografijose ji stovi sodybos kieme su pagyvenusiu vyriškiu; jos rankose ir ant žemės – šventieji Jurgiai. Kitoje

nuotraukoje mergina su tuo pačiu vyriškiu nufotografuota pirkioje, kur matyti ant lentynėlės prie sienos sustatytos skulptūros ir šv. Jurgiai. Kitoje šios fotografijos pusėje pieštuku užrašyta: „*Dievdirbys Juozapas Paulauskas Auksodpių k. 78 m. amž.*“

Merginos asmenybę padėjo išaiškinti fotografija, kurioje ji sėdi prie rašomojo stalo ir matyti pravertas didelis langas. Jo forma sutapo su Vytauto Didžiojo kultūros muziejaus langais. Todėl šią ir kitas nuotraukas parodžiau Liaudies meno skyriaus vedėjai Kazimierai Kairiūkšytei-Galaunienei, – mergina jai nebuvo žinoma. Profesorius Paulius Galaunė merginos irgi nepažino.

1986 m. kovo mėnesį (datą esu užsirašiusi dienoraštyje) kaunietė architektė Danutė Petkelienė atnešė parduoti Liaudies meno skyriui gražų, gerai išlaikytą dzūkišką sijoną, kurį jos sesuo buvo pirkusi 1935 m. senovės šventėje Merkinėje. Ji papasakojo, kad studijuodama Kauno meno mokykloje jos sesuo kurį laiką dirbo Vytauto Didžiojo kultūros muziejuje ir dalyvaudavo ekspedicijose. Išklausiusi pasakojimą parodžiau D. Petkelienei nepažįstamosios fotografijas. Ji atpažino savo vyresniąją seserį Adelaidą Bronislavą Abaravičiūtę (g. 1910 11 28).

Adelaida Bronislava mokėsi Kauno meno mokykloje drauge su V. Dilka, M. Katiliūte (labai išgyveno dėl jos žūties), T. Valiumi, P. Rauduve ir B. Žekonių; lankė A. Galdiko, P. Kalpoko, J. Šileikos, J. Zikaro, A. Varno ir A. Žmuidzinavičiaus paskaitas bei praktinius užsiėmimus. Domėjosi keramika, skulptūra, scenografija, – apie tai byloja šeimos archyve saugomi jos darbai. Meno mokyklos pedagogų taryba buvo rekomendavusi Švietimo ministerijai išsiųsti A. B. Abaravičiūtę studijuoti į Švediją. Ji mokėsi švedų kalbos, tačiau dėl neaiškių aplinkybių ten mokytis neišvyko.

Tęsdama studijas Kaune pradėjo domėtis liaudies menu, dalyvavo 1936 m. paskelbtame konkurse koplytėlei sukurti. Sesers teigimu, Adelaidai Bronislavai buvo suteikta pirmoji premija (deja, šeimos archyve neišliko nei šios koplytėlės projekto kopijos, nei jos fotografijos). Kurdamą koplytėlės projektą ir ruošdama diplominį darbą pervargo, susirgo gerklės džiova ir mirė 1937 12 27, teturėdama vos 27 metus.

Po pokalbio su D. Petkeliene patyrinėčiau Liaudies meno skyriaus neigiamų inventorines knygas. Paaiškėjo, kad Adelaida Bronislava Abaravičiūtė 1936 m. vasarą su studijų draugu Broniu Žekonių (1911–1944) dalyvavo ekspedicijoje Kretingos apskrities Darbėnų valsčiuje, kur tyrinėjo pajūrio zonai būdingą Auksodžių kaimą. Jo aplinkoje B. Žekonis ir fotografavo A. B. Abaravičiūtę. Vienoje nuotraukoje įamžintas ir pats B. Žekonis. Ši fotografija savo formatu, popieriumi, kadro sukoncentravimu dešiniajame krašte ir paliktu baltu 3 cm plotu kairiajame sutapo su kitomis šios ekspedicijos nuotraukomis. Peržiūrėjusi šios ekspedicijos neigiamų įrašus inventorinėse kny-

gose, atkreipiau dėmesį į tai, kad prie kiekvieno negatyvo parašytos abiejų tyrinėtojų – A. B. Abaravičiūtės ir B. Žekonio – pavardės.

Iš viso įregistruota 360 šios ekspedicijos negatyvų su nuotraukomis, kur užfiksuoti įvairūs Auksodžių kaimo žmonių darbų momentai. Šios fotografijos – savotiškas Auksodžių kaimo metraštis, kuriame įamžintos 38 sodybos: gyvenamieji namai, klėtys ir jų puošybos elementai, ūkiniai pastatai ir jų detalės, stoginės, linmarkos, lipynės, padargai: spragilai, grėbliai, šakės, vežimai. Nufotografuoti žmonių darbai: kūlimas, bulvių kasimas, linų rovimas, jų krovimas, kanapių džiovinimas, medžių pjovimas; atkreiptas dėmesys į moterų gyvenimą: skalbimą, žlugto velėjimą, audimą, drobių balinimą ir maisto ruošimą: bulvių lupimą, tarkavimą, žuvų džiovinimą ir kt. Fotografijose užfiksuoti aviliai, bitynai, „knabrai“ kibirams užkabinti, kalvių kaldinti raktai ir baldai: spintos, lovos, kėdės.

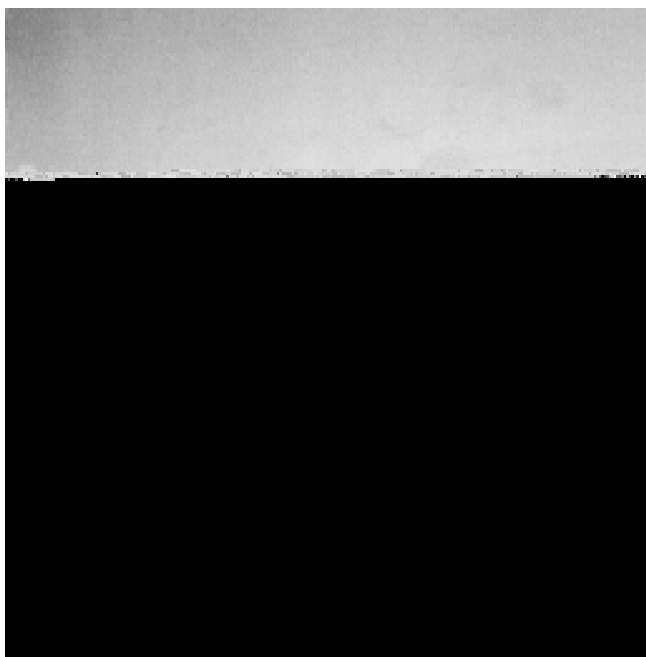
Nufotografuotas ir Darbėnų turgus, kapinės, jų tvora ir vartai. Paminėtina viena šių kapinių koplytėlė ir jos viduje buvę senosios tapybos darbai, datuoti 1821 ir 1852 metais. Yra fotografijų iš Grūšlaukės kapinių bei šių apylinkių memorialinių paminklų.

Be to, šioje ekspedicijoje padaryta 460 lapų Auksodžių kaimo pastatų inventorinių brėžinių ir piešinių. Visa A. B. Abaravičiūtės ir B. Žekonio sukaupta medžiaga labai reikšminga mūsų tautos kultūros istorijai.

Kodėl šios nuotraukos nebuvo suinventorintos ir be metrių? M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Liaudies meno skyriaus fototekeje yra ir daugiau nesutvarkytų to meto ekspedicijų dalyvių fotografijų. Tokio pobūdžio fotografijoms 4 dešimtmetyje, matyt, nebuvo teikiama muziejinės reikšmės. Tačiau dabar tai jau yra istorija.

The article features a history of photographs discovered in the library of photography of the Folk Art Department in the M. K. Čiurlionis Art Museum. The photographs, which have not before been put on the register or described, introduce Adelaida Bronislava Abaravičiūtė (1910–1937) who studied at Kaunas Art School and in the summer of 1936, together her study mate Bronius Žekonis (1911–1944) participated in the expedition in Kretinga county, Darbėnai, where they investigated Auksodžiai village, typical to the coastal area of Lithuania.

All in all 360 photos and negatives of this expedition are registered; they depict country people at various working moments in Auksodžiai village. These photos are peculiar documents showing life in Auksodžiai village: 38 farms, human tasks and tools are memorialized. During that expedition there have been made 460 sheets of inventory drafts and drawings of Auksodžiai village constructions. There are photos of Darbėnai and Grūšlaukis. All the material, assembled by A. B. Abaravičiūtė and B. Žekonis, is most important for the cultural history of our nation.

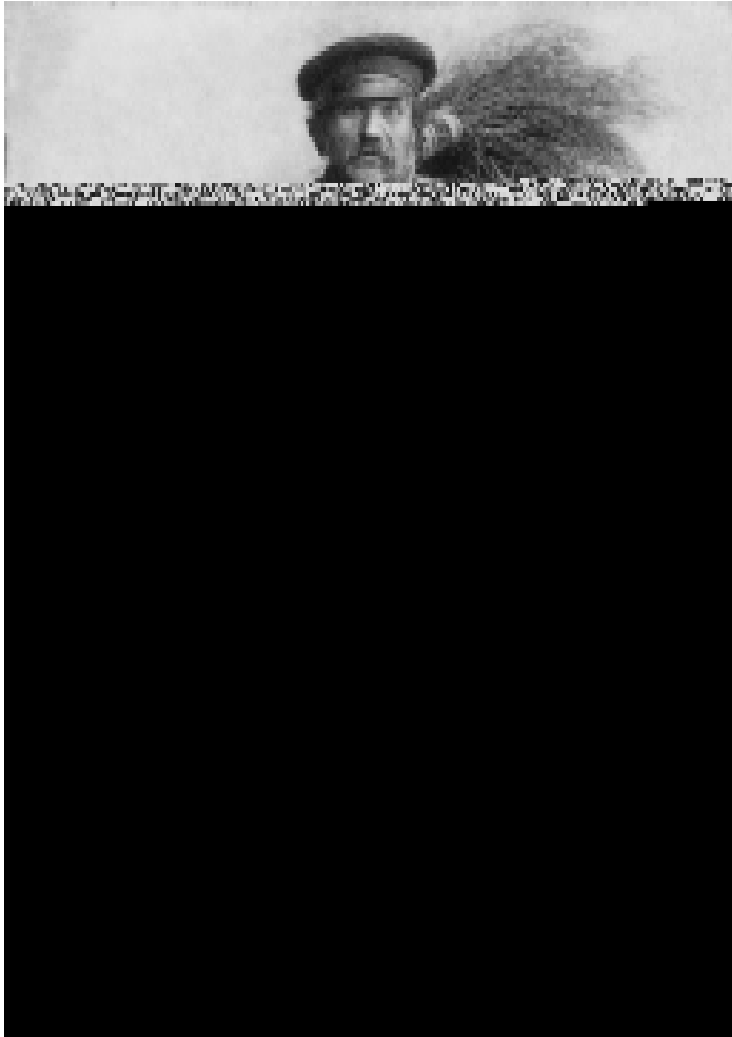

Adelaida Bronislava Abaravičiūtė
Kretingos aps. Darbėnų vls. Auksodžių k., 1936
Fot. B. Žekonis

SENOSIOS PUBLIKACIJOS

KELIOS PASTABOS APIE VILNIAUS
VAIVADIJOS ETNOGRAFIJĄ
(TĘSINYS)

CEZARJA BAUDOUIN DE COURTENAY-EHRENKREUTZOWA

Dovydo Vizūno atvirukų rinkinys *Lietuvos tipai*, išleistas Vilniuje ~1909
LNM ATV 8594

II. SVIRNAS

Straipsnio įžangoje jau minėjau, kad Vilniaus vaivadijos kaimo kultūra pasižymi tokiais bruožais: 1) yra plačiai paplitusi, kitaip tariant, turi visai vaivadijai būdingų ypatumų, 2) kai kurie kaimo kultūros bruožai būdingi tik atskiriems sektoriams ir neapima visos vaivadijos, todėl jie dalija visumą į mažesnes teritorijas. Be to, vaivadijos teritorijoje ilgus šimtmečius vyko įvairių tautų niveliavimasis, tarpusavyje persipindamos kryžiuosios skirtingos etninės tradicijos. Šis procesas vyksta ir šiandien. Tai glaudžiai siejasi su dirbinių struktūros istorija bei terminologija. Toliau susipažindami su kaimo sodyba pamatysime, kad lietuviškus techninius terminus galima rasti kaimuose, kurių gyventojai kalba lenkiškai ar baltarusiškai, ir atvirkščiai – slavų kalbų techninius terminus vartoja lietuviškieji kaimai. Panašiai atsitinka ir su įvairių kitų sričių, pvz., architektūrinių formų ir įrankių bei padargų pavadinimais.

Visam Vilniaus vaivadijos regionui yra būdingas vienodas interjero išplanavimas bei baldų išdėstymas ar net antraeilių namų apyvokos detalių išdėliojimas (išimtį sudaro kai kurie Rūdninkų girios vakariniame pakraštyje pastebėti skirtumai, bet jie yra mažai paplitę ir neesminiai). Tą patį galima pasakyti ir apie vaivadijos teritorijoje vartojamą slavų kalbos žodį *chata* bei jo lietuvišką atitikmenį *namas*: pirmasis yra žymiai populiaresnis ne tik dėl mažo lietuvių kalbos paplitimo, bet ir todėl, kad lietuviai irgi vartoja terminą *chata* (liet. *cata*), – todėl *namas* neįėjo į lenkų ir baltarusių žodyną. Mums svarbus yra faktas, kad vaivadijos gyventojai kitokių gyvenamojo namo pavadinimų nežino, taigi ši leksika yra akivaizdžiai vienoda. Verta pažymėti ir kitą faktą, kad terminai, susiję su namų ūkio pramone, pvz., audimu bei darbo technika, yra vienodi ne tik vaivadijoje, bet ir gretimose žemėse.

Kitaip yra, kai paliekame *namà* ir pradedame analizuoti ūkinių pastatų, įrankių ir padargų pavadinimus, kurie yra žemdirbių ir gyvulių augintojų kultūros išdava. Tų pavadinimų žodynas yra labai turtingas terminais, kurie priklauso nuo regiono geografijos arba tame pačiame kaime vartojami kaip sinonimai. Panašiai yra su *svirno* ar *kluono* architektūrinių formų įvairove, kuri – kaip tam tikras įvairių etninių tradicijų susipynimo rodiklis – egzistuoja tame pačiame kaime ir toje pačioje kultūroje.

Susidaro įspūdis, kad žemdirbyste ar gyvulininkyste užsiimančios autochtonos ir kalbantys įvairiomis kalbomis bei atstovaujantys skirtingoms etninėms kultūroms atvykėliai kažkurios kultūros įtakoje pradėjo statyti namus pagal vieną pavyzdį, o kitose gyvenimo srityse liko ištikimi savo protėvių palikimui. Kitaip tariant, už *namo* ribų ryškėja didesni daiktų formų ir techninės

terminologijos individualumai. Pvz., *klėtis* vaivadijoje yra vadinama *svirnu*, *ambaru*, *kruhliku* arba *grūdø sandėliu*. Labiausiai paplitę pavadinimai yra *svirnas* ir *klėtis*, kuriuos sutinkame ir lietuvių, ir lenkų ar baltarusių kalboje. Žodis *svirnas* vartojamas visoje vaivadijoje, *klėtis* yra mažiau paplitęs, vartojamas vaivadijos šiaurės vakaruose esančiuose lietuviškuose kaimuose. Rusiškas-totoriškas pavadinimas *ambaras* būdingas rytų pasienyje, pavadinimą *kruhlikas* vartoja Vileikos apskrities Ižos kaime; *grūdø sandėlis* yra populiarus ne tik prie Vilniaus, bet ir toliau į vakarus bei šiaurės vakarus esančiuose kaimuose, pvz., Švenčionių apskrities Joniškių valsčiuje.

Skirtingi yra ir svirnuose esančių *aruodø* pavadinimai. Vaivadijos teritorijoje populiariausias yra iš lietuvių kalbos kilęs terminas *arudy*, *harudy*. Kaimuose terminu *zasiek* yra įvardijamas šalinių kluone, kamaroje ir rūsyje esantis aruodas, o svirne yra *arudai*. Taigi, pavadinimas *aruodai* vartojamas ten, kur grūdų sandėliai vadinami *svirmais*, *klėtimis* arba *ambarais*. Bet radau ir terminą *zastoronki* (*ðalinė*), taikomą *svirnu* (ir *kluonui*), bei *zasiek* (*aruodai*); taip pat yra žinomas ir pavadinimas *zakroma* (*kamara*).

Su svirnu susijusių terminų įvairovę lemia skirtingos architektūros konstrukcijos. Bet to negalima paaiškinti kokių nors tų dviejų skirtingų rodiklių sąsaja su kultūroje vykstančiais pokyčiais. Šiuo atveju įvairūs išvardintieji pavadinimai taikomi svirnam, kurie gali turėti ir vienodą, ir skirtingą struktūrą.

Visi svirnai turi bendrą bruožą – jie yra antžeminiai statiniai, daugiau ar mažiau pakelti virš žemės, su grindimis. Statinys remiasi: 1) ant akmenų, 2) ant trinkų-polių arba 3) ant kelių sijų ar rąstų, padėtų vienas ant kito po lygiagrečiai pastatytomis svirno sienomis. Tai, kad svirnas primena platformą su joje pastatytu pastatu, suprasime, palyginę svirno ir namo prieangį: namo prieangis – tai priestatas, o svirno – dalis platformos, ant kurios stovi sienos.

Kitas svirnų ypatumas – tai įėjimas, nuo kurio priklauso vidaus išplanavimas. Jeigu įėjimas yra priekinėje sienoje, tai aruodai išsidėstę prie trijų sienų; jeigu į svirną veda ilgojoje sienoje esančios durys, tada aruodai pritvirtinti prie priešingos sienos per visą jos ilgį. Kai kada nedideli aruodai yra iš abiejų durų pusių. Svirnai su įėjimu priekinėje sienoje yra daugiau paplitę, savo forma primena kvadratą, o svirnai su įėjimu šoninėje sienoje turi keturkampio formą.

Kadangi valstiečio ūkyje svirnas atlieka saugyklos, kurią turi nedaugelis, vaidmenį, todėl jis yra statomas labai kruopščiai, dažnai rūpestingiau nei namas. Labai dažnai dengiamas čerpėmis, nors namo stogas yra šiaudinis. Yra rūpinamasi jo estetinė išvaizda. Žinoma, yra primityviai pastatyti

svirnų, kurių prieangis nėra rūpestingai išbaigtas, teturi pakylą po stogu. Vienok, šalia jų yra ir tikrų medinės architektūros šedevrų, kur įėjimą puošia drožinėtos durys, stogo kraigą – nepaprastai gražūs medžio drožiniai paukštelių motyvais. Daugiausiai paplitę yra svirnai, kurių priebutis turi keturis stulpus – stogą remiančias kolonas arba frontoną. Kai kada tokių svirnelių fasadas primena Nikės šventyklą Atėnų akropolyje arba Aleksandro Makedoniečio išda, kur buvo kaupiami turtai Saulės dievui, Delfuose. Dažnai priebutis (svirnuose su įėjimu šoninėje sienoje) būna apkaltas lentomis ir yra naudojamas kaip atviras sandėlis.

Svirne aruoduose yra supilami įvairūs grūdai ir žirniai, įvairiuose induose (mediniuose kubiluose, pintinėse ir t. t.) laikomos supiltos maisto atsargos; rūkyti mėsos gaminiai yra kabinami ant kablių ar prie gegnių pritvirtintų kuolų arba ant specialiai aukštai padėtų karčių. Išėginiai drabužiai, šeiminkės ir jos dukterų kraitis saugomi sandariai uždarytose skryniose (*kuferuose*) arba senuose vestuviniuose kubiluose.

Iš kraičio skrynių, dažnai pirkto tolimuose miesteliuose, išsiskiria mėlynos spalvos skrynios, papuoštos nupieštomis baltomis gėlytėmis su geltonomis ar auksinėmis širdelėmis. Jos yra gražiai apkaustytos, pasižymi ornamentų ir spalvų įvairove. Ypač paplitusios kraičio skrynios, dažytos rudai geltona spalva, kurios fone šviesesnė spalva tarytum sudaro bangas. Išvardijau tik bendruosius kraičio skrynių tipus, kurių yra žymiai daugiau. Atkreipiau dėmesį, nes jos vertos atskiro aprašymo, tuo labiau, kad kruopščiai dažytos skrynios vis labiau nyksta, užleisdamos vietą kitokioms, bemaž neturinčios nieko bendra su senovinių kraičio skrynių stiliumi.

III. TVARTAI IR TVARTELIAI

Vaivadijoje labiausiai paplitęs trobesio gyvuliams (karvėms, arkliams, kiaulėms) laikyti pavadinimas yra *tvartas* (lenk. *chlew*, balt. *chleu*). Be to, kaime dar yra žinomi du karvių tvarto pavadinimai: *tvartas* ir *stodoia*, kuriuos vartoja lenkiškai ir baltarusiškai kalbantys žmonės. Nedideli trobesiai, kur laikomos kiaulės, vadinami *tvarteliais* ir *kiaulidėmis* (*úwiniarnik*).

Tvartai statomi labai primityvūs (išskyrus statomus turtinguose ūkiuose), todėl per didelius šalčius bei ilgą žiemą neapsaugo gyvulių. Stogai yra keturių arba dviejų nuolaidumų, blogai apdengti ir neretai, kaip mačiau, kiauri. Vartai yra vienpusiai arba dvipusiai, ant geležinių vyrių arba primityvių medinių bėgūnų, ne visuomet virš jų yra stogo nuosvyra. Durys uždaromos medinėmis sklendėmis arba įmantriais užraktais, bet pastarieji vai-

vadijos teritorijoje netyrinėti. Sienos būna iš blogai tašytų sijų, kampai nekruopščiai sujungti. Per skylės tarp sijų pučia vėjas ir dažnai prineša į vidų sniego. Tvarto vidus yra stačiakampio formos, kurį pertvaros (*zabarody*) suskirsto į dalis laikyti įvairiems gyvuliams: galvijams, karvėms, avims ir arkliams. Dažnai toje pačioje patalpoje yra laikomos ir kiaulės. Kadangi Vakarų Lenkijoje būdingos mėšlidės į Vilniaus vaivadiją neatkeliavo, visos srutos sluoksniais kaupiasi ant plonai šiaudais iškloto pado ir užteršia visą patalpos vidų. Užsiteršia ne tik tvartas, bet ir gyvuliai, kurie retai yra valomi ir prausiami, o apie šukavimą kai kuriuose kaimuose šeiminingai net nėra girdėjusios. Geriau laikomi arkliai, kadangi jais važinėjama į bažnyčią bei įvairius atlaidus. Tiktai pavasarį ar rudenį, kada reikia tręšti dirvas, tvartai mėžiami, sunkiai išplėšiant mėšlą šakėmis. Dar skurdžiau atrodo įvairūs maži *tvarteliai*, prisiglaudę po tvarto ar kitų pastatų stogu, arba dengti mažais stogeliais, kurie yra prigludę prie įvairių pastatų sienų.

Vilniaus vaivadijoje galvijus, karves, jautukus ir telyčias vadina *ýywio-łá*. Ožkų čia neaugina, nes jos yra laikomos velnio giminaitėmis, piktosios dvasios išsikūnijimu ir žydu gyvuliu.

Arklys. Jis vaidina svarbų vaidmenį etnografijoje, atskleidžia kaimo žmonių pasaulėjautą, kuri nulemia arklio atsiradimo valstiečio ūkyje istoriją. Taigi: 1) teritorijose į pietus, rytus ir vakarus nuo Vilniaus yra gerai atmemama, kad vyresni žmonės (dabartinių 60–70-mečių ūkininkų tėvai) protestavo prieš arklio atsiradimą ūkyje; 2) šiose vietovėse arkliams nėra atiduodamas šienas nuo Kūčių stalo, su jais nesidalijama, kaip su kitais *gyvuliais*, kalėdaičiais (*plotkeliais*), nes jie nėra šventinti gyvuliai. Kitaip yra į šiaurę nuo Vilniaus. Ten požiūriai į arklį išsiskiria. Breslaujos vaivadijoje ir Švenčionyse arklys laikomas gyvuliu, čia su juo dalijamasi kalėdaičiu, duodami šiaudai ir šienas bei valgių likučiai nuo Kūčių stalo. Šią žiemą du ūkininkai iš Švenčionių apskrities Kaltanėnų valsčiaus lankėsi Stepono Batoro universiteto Etnografijos muziejuje. Paklausiau jų, ar arklys yra šventas gyvulys. Kilo atkaklus ir ilgas ginčas, kuris neįsivaizduojamas pietinėje ar rytinėje vaivadijos dalyje, nes ten kiekvienas žino skirtumą tarp arklio ir galvijų. Pasinaudodama proga parodyčiau svečiams du skirtingus žagrių tipus, t. y. arkliui kinkyti skirtą *šiaurės pagrę* ir vakarų *pagrę* klausdama, ar abi jos žinomos jų apylinkėje ir kuri žagrė yra ankstesnė. Arklio „gynėjas“ neabejodamas pasakė, kad vakarų žagrė Kaltanėnų valsčiuje atsirado neseniai, o šiaurės žagrė naudojama nuo seno.

Lankydamosi Vilniaus vaivadijos šiaurės vakaruose surinkau nemažai duomenų, kurie patvirtina, jog ten, kur naudojama šiaurės, t. y. arklinė žagrė, arklys laikomas galviu ir vertinamas kaip ir stambieji raguočiai. Nežinau,

kaip yra šiaurės vakarų teritorijoje. Bet pats tokios koreliacijos tarp dvasinės ir materialinės žemdirbių kultūros reiškinių egzistavimo faktas turi didelės reikšmės mūsų krašto istorijos raidai. Mošinskio aiškiai išsakytą tezė, kad Šiaurės rytų Europoje požiūris į arklių priklauso nuo žagrės tipo, tinka ir istoriškai su ja susijusiai Vilniaus vaivadijos teritorijai. Čia susidūrė arklinė kystės žemės ūkyje kultūra su kultūra, kuri praeityje savo ūkyje naudojo tik stambiuosius raguočius ir kuriai arklys nėra žinomas.

Gyvulių ganymas. Gyvulių ganymo pradžia priklauso nuo pavasario ankstumo ar vėlumo. Manoma, kad palankiausias gyvulių ganymo pradžia yra laikotarpis tarp katalikų ir pravoslavų švenčiamo Šv. Jurgio. Po žiemos nusilpę gyvuliai išleidžiami iš tvartų į laisvę, o šv. Jurgis, per ilgas ir tamsias naktis saugojęs, kad vilkai nepadarytų per daug žalos tvartuose, dabar yra visko, kas pavasarį atbunda naujam gyvenimui, globėjas ir visų per jo šventę pašventintomis verbomis išgintų į ganyklą naminių gyvulių užtarėjas. Norėdamos pelnyti šio šventojo malonę, moterys neša į bažnyčią ir deda kai-rėje pusėje ant šoninio altoriaus kiaušinius, sviestą ir sūrį. Būna ir tokių metų, kada žolė vešliau sužaliuoja tikrai trečioje gegužės dekada; tokį šaltą pavasarį gyvuliai suėda nuo stogų šiaudus ir ieško maisto trindami į žemę ir susižeisdami snukius.

Dovydo Vizūno atvirukų rinkinys *Lietuvos tipai*, išleistas Vilniuje ~1909

LNM ATV 51

Kito šventojo – Jono – diena turi ypatingą reikšmę karvių pieningumui, nes tada siautėja raganos ir piktosios galios. Vilniaus vaivadijoje giliai tikima tamsiosiomis jėgomis ne tik Joninių išvakarėse, bet ir kitą dieną. Asmeniškai pažįstu žmonių, tikinčių, kad pieną iš karvės galima atimti renkant rasą, ypač nuo žydinčių varpų. Todėl per Šv. Joną gyvuliai išvaromi tik rasai nudžiūvus. Atsitinka, kada užkerėta karvė nenori eiti į pievą ir sustoja prie tvoros tos moters, kuri atėmė arba norėjo atimti jai pieną. Žinau atsitikimų, kad Šv. Jono dieną buvo sumuštos moterys, neva atėmusios pieną.

Ganyklos. Gyvuliai ganomi pievose, miškuose, krūmuose, raistuose (pažliugusiose pievose, kur auga krūmai ir žemi medeliai), durpynuose, ražienose bei nedirbamoje žemėje. Ganymo laikotarpis labai dažnai baigiasi jau Šv. Mykolo dieną, vėliau gyvuliai skabo netoli namų augančias žoles. Jei ruduo būna šiltas, pavienės karvės ganosi miškuose iki Visų Šventųjų, tačiau didesnės gyvulių bandos ganyklose jau nebepamatysi.

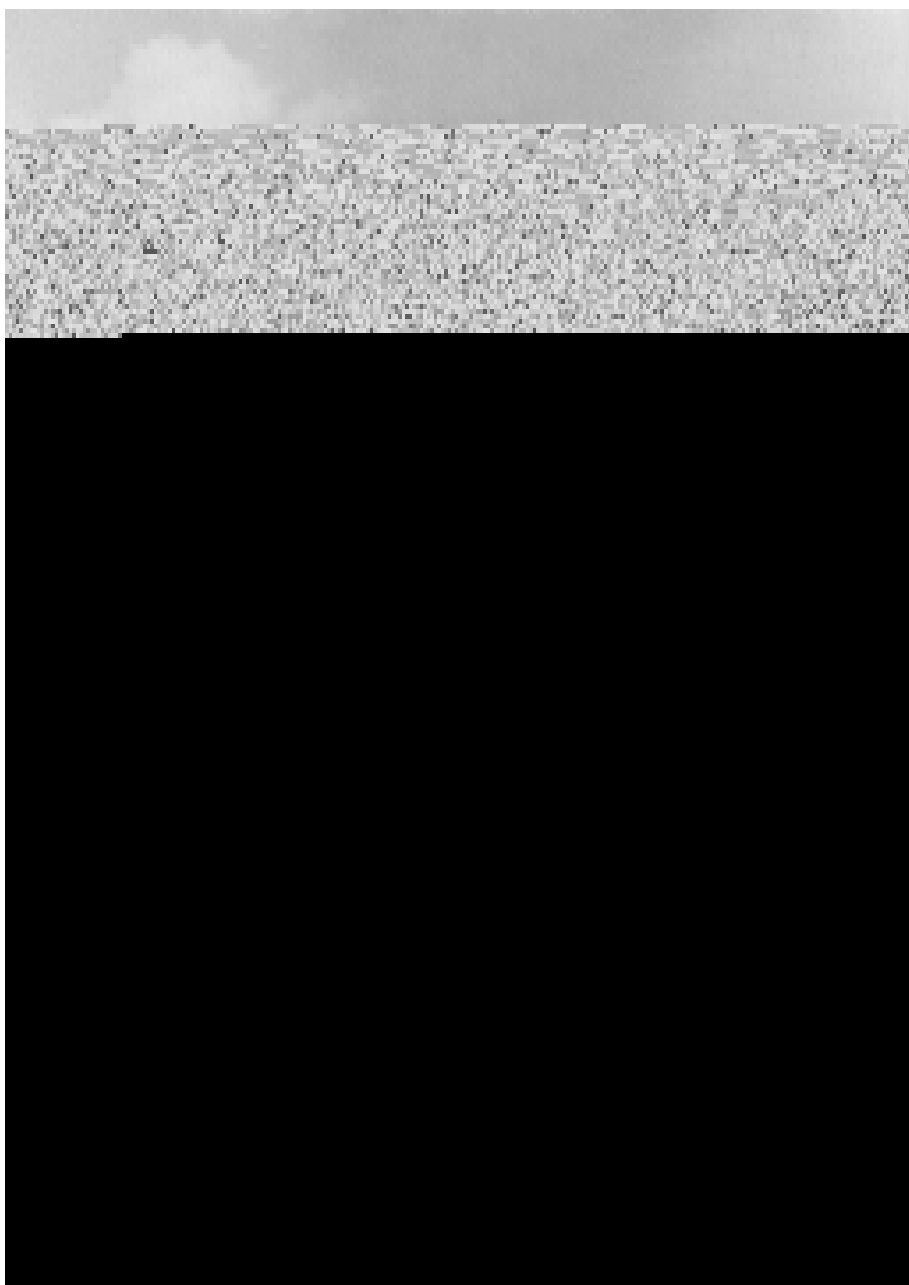
Ėdienapjūtė. Ji prasideda nuo Šv. Antano dienos, bet daugiausiai šienaujama po Šv. Jono. Pagal plačiai paplitusią legendą, apykurtis šv. Petras blogai išgirsta Dievo paliepimą ir siunčia į žemę lietų būtent tada, kai jis nereikalingas. Antrą kartą šienaujama po rugiapjūtės. Sausose pievose šienas kraunamas į kupetas tiesiog ant žemės, pažliugusiose pievose – sukraunamas į kūgius.

Gyvininkystės daiktai ir įnagai. Atliekant įvairius su gyvulių auginimu susijusius darbus, yra naudojami šie daiktai: 1) lenktais galais lazdos, kuriomis pasiramsčiuoja vyresnieji piemenys; 2) piemenukų botagai, kuriuos sudaro kotas ir ~2 m ilgio lininė virvė; kartais piemenukai patys nusiveja nedidelius botagėlius iš vytelių; 3) į gyvulius mėtyti naudojamos trumpos gumbuotos lenktu galu lazdos, kurios lekia tarsi bumerangai; 4) iš alksnio nupintos storos virvės ir grandinės gyvuliams rišti; 5) kanapinių virvių pančiai, kurių žiemą stengiasi prisivyti kiekvienas ūkininkas, nes geležiniai nutrina arkliams kojas; 6) maži jungai kiaulėms, kad nepabėgtų; kai kada prie kaklo tvirtinama lazda, kad mušdama per kojas neleistų greitai bėgti; avims jungų nereikia, nes jos saugo viena kitą; 8) akis uždengianti lentelė, tvirtinama besibadančiam jaučiui prie ragų; 9) ežio oda arba vinių prismaigstytas odinis žiedas, uždedamas ant snukio atjunkytiems nuo karvės veršeliams (Mikališkės, Vilniaus vaivadija); 10) varpelis ant kaklo; 11) piemenėlių muzikos instrumentai: a) dūdelės, kurias piemenėliai daro iš klevo, uosio ir kt. ir kabina ant jaučio ragų į dešinę nuo lentelės; b) rageliai iš avino ar karvės rago bei skardos ar žalvario; c) piemens trimitas, kuriuo kerdžius kviečia genant gyvulius į ganyklą (jie būna padaryti iš liepos, klevo ar pušies lentelių, kurios skaptojuojamos iš vidinės pusės, o po to gerai sutvirtinamos;

kai skobiama visa šaka, trimitu yra išgaunamas ypač gražus garsas; iš išorės jis yra gerai apvyniojamas virve, kuri dar padengiama smala, ir visas instrumentas suvyniojamas į beržo tošį); 12) iš virvelių tinklo su dviem lankais sudarytos rezginės žolei ir šienui nešioti ant pečių; 13) kaponė daržovėms pjaustyti; 14) dažniausiai prie šulinio statomi loviai gyvuliams šerti ir girdyti; 15) ėdžios; 16) avis ganančių piemenukų palapinės, kurios būna dviejų skirtingų tipų: lapais ir senais skudurais apdengtas lazdu ir virbų karkasas, arba (statomos Kenos apylinkėse) palapinės, kurios primena vaisius saugančių sodininkų bei kitokias laikinąsias palapines; 17) piemenukų rankų darbo pintinės.

Gyvulių šaukimas ir nuvijimas. Su gyvulių auginimu susijęs žodynas suteikia daug informacijos, leidžiančios daryti išvadas apie vaivadijos teritorijoje vyračius etninius santykius. Todėl jis yra vertas dėmesio. Tarp žodžių ir šaukinių, kuriais šaukiami ir varomi gyvuliai bei naminiai paukščiai, kai kuriais atvejais vartojami žodžiai tų kalbų, kurios jau seniai išnyko, palikusios tik tokius savo gyvavimo pėdsakus. Panašus procesas vyksta ir dabar. Kaime, kur lietuviškai jau bemaž nešnekama, žmonės ir toliau lietuviškai šaukia kiaules *kukuti-kukuti*, o žąsis *ziu-ziu*. Panašiai lenkiškuose kaimuose į gyvulius kreipiamasi baltarusiškai. O ar rusų kalbos nevartojantys lenkai nesikreipia į savo geriausią draugą šunį svetima kalba, kai varo jį sakdami *pađol von?*

Panašiai kaip ir kiti kultūros reiškiniai, naminių gyvūnų kvietimo ar nuvijimo žodžiai yra bendri visai vaivadijos teritorijai. Pavyzdžiui, visoje vaivadijoje ar net toli už jos ribų arklys šaukiamas *kuziu-kuziu*, karvė *tpriuska-tpriuska* ir avis kviečiama *bazia-bazia*, o vejama *ađkira* ir t. t. Šią teritoriją etnografiškai dalija avių ir paukščių viliojimas. Gal būt, tie žodžiai reiškia senovinius tų gyvūnų pavadinimus. Kadangi miškų bei laukų teritorijose apsigyveno įvairiakalbės gentys ir susisluoksniavo įvairios kultūros, todėl yra sunku nubrėžti tikslią ribą, kur gyvūnų kvietimas skiriasi. Galima daryti prielaidą, kad avių šaukimo būdas dalija vaivadiją į vakarinę ir rytinę dalį. Vakarinėje dalyje avys viliojamos *bas-bas* arba *baýka-baýka*, *bajzia-bajzia*, *bos-bos*, o avinai – *barin-barin*. Rudaminos seniūnijos kaimuose, esančiuose į pietus arba šiaurės rytus nuo Vilniaus, paraleliai vartojamas ir *kucu-kucu*. Rytuose, t. y. Vileikos apskrityje, avys viliojamos *mucu-mucu*, o Dysnos *vul-vul*. Panašiai vakarų ribą galima nubrėžti pagal vištų viliojimo būdą: vakariniame vaivadijos pakraštyje vištos šaukiamos *put-put*; tokie žodžiai vartojami į pietus bei šiaurės rytus nuo Vilniaus esančiuose kaimuose, kur paraleliai sakoma ir *cip-cip*, *pyci-pyci*. Rytinėje teritorijoje viliojama *cip-cip*, o šiaurės rytinėje vaivadijos dalyje bei šiaurės vakaruose – *pyli-pyli*.

Piemenukas
Vilniaus r. Eišiškių vls. Dargužių k., 1950
Fot. V. Žilėnas
LNM neg. Nr. 5670

Gyvūnų pavadinimai. Jie yra svarbus istorijos tyrimų šaltinis, padedantis atkurti mūsų praeitį, nes gyvulių ganymo terminologija yra jau seniai išnykusių kalbų reliktas. Pvz., veršelių pavadinimai: *paliuk*, *margiel'*, *dzviliuk* ar karvių: *marga*, *margola*, *margosia*, *juodaika*, *dzvilaika*, *podzvilaika* nusako gyvulio spalvą ir yra kilę iš lietuvių kalbos; panašiai ir rusiški pavadinimai: *raba*, *ripa*, *krasa* ir kt. vartojami kaimuose, kur niekas nešneka rusiškai. Taigi, pagal gyvulių pavadinimų geografiją – panašiai kaip pagal topografinius pavadinimus – galima nubrėžti kalbų vartojimo ribas praeityje.

Piemuo ir piemenukai. Bendras ganyklas turinčiuose kaimuose piemenys samdomi per Kalėdas arba Užgavėnes. Į vakarus nuo Vilniaus piemuo vadinamas *skerdpiumi* (lenk. *skierdý*). Jam padeda metams arba padieniui samdomi piemenukai. Kaip ir kitose Lietuvos ar Lenkijos vietose, piemenys pasižymi išmintimi ir paslaptinių dalykų išmanymu, moka užkalbėti arba užkerėti, gydo ne tik gyvulius, bet ir ir žmones.

Jeigu kaimas neturi bendros ganyklos, tai kiekvienas pats gano savo gyvulius, siunčia piemenuko amžiaus (7 metų) sulaukusius savo vaikus arba samdo našlaičius bei pamestinukus, kuriuos už mažiausią klaidą muša. Paskutiniaisiais metais vaivadijos teritorijoje nusižudė du nepilnamečiai piemenukai, kurie bijojo savo maitintojams pasakyti, kad miške praganė karvę. Ankstyvą šaltą spalio rytą važiuodama keliu mačiau mušte išmuštus iš šilto patalo pamėlusius piemenukus, basomis bėgiojančius po gruodą pasukui karves. Tirštame rūke jų figūrėlės priminė vaiduoklius ar ateivius iš kito pasaulio ir bylojo apie sunkų valstiečių gyvenimą, kuriame viešpatauja negailestingumas.

IV. KLUONAS. GRENDYMAS. PUNĖ

Grūdų laikymas. Pastatai, kuriuose laikomi grūdai, vadinami įvairiai: *kluonas* (*gumno*), *grendymas* (*tok*), *punė* (*odryna*), šlėktų vienkiemiuose – *stodoia* (*kluonas*); dvaro pastatų pavadinimų čia nevardiju. Pavadinimų įvairovė akivaizdžiai rodo skirtingas etnines kultūras. Vaivadijos teritorijoje labiausiai paplitęs yra slaviškos kilmės pavadinimas *gumno*, tačiau šiaurės rytų apskrityse tas pavadinimas nėra žinomas; ten kluoną vadina *tok*. Ties etninių ribų linijomis iš šiaurės į pietryčius Naručio ežero link, kur lietuviai katalikai gyvena greta rusų pravoslavų (Pastovių apskrityje) ir iki šių dienų, dviejų kultūrų sandūrą patvirtina katalikų vartojamas *gumno* (kluonas), o pravoslavų – *toki*. Aiškinama, kad katalikų kluone įėjimas yra siauresniojoje sienoje, o pravoslavų – ilgojoje. Manau, kad toks tvirtinimas yra pa-

grįstas. Apie tai liudija kaimai prie Lietuvos ir Rusijos sienos, kur greta galima pamatyti didelius kluonus su įėjimais ir priekinėje, ir ilgojoje sienoje. Kluonai skiriasi ne tik pavadinimu, bet ir savo konstrukcija. Dysnos apskrityties šiaurinėje dalyje vartojamas pavadinimas *punė* reiškia pastatą šienui laikyti ir kluoną, o žodis *tok* reiškia kluoną, kurio viduje yra krosnis grūdams džiovinti.

Punė (odryna) kai kuriuose kaimuose reiškia šieno saugyklą. Tačiau kitose apylinkėse šio termino reikšmė yra pakitusi. Vaivadijos centre – Vilniaus ir vakarinėje Ašmenos apskrities dalyje – *pune* vadinamas nedidelis, palyginti su kluonu, pastatas, skirtas neiškultiems javams, šiaudams ir šienui saugoti; įėjimas visada būna galinėje sienoje. Kaimo žmonės pabrėždavo, kad svarbu yra tai, kaip ir kur stovi vartai. Paklaustas kodėl stato *punę*, o ne kluoną, kaimietis atsakė: „Norėčiau pasistatyti kluoną, bet tenka statyti *punę*, nes neturiu medienos kluono statybai: po karo visai nusigyvenome.“

Grendymas (lenk. *tok*). Kluonuose ir *punėse* grūdai kuliami ant plūktinės aslos, vadinamos *tok*. Tose apylinkėse, kur šiuo žodžiu vadinamas kluonas, plūktinė asla vadinama kitaip: *malatnė*, *taėiðėa*, *takaviðėa*. Lietuviškai *grendymas* vadinamas *padu*; Vilniaus vaivadijoje panašiai sakoma ir lenkiškai – *pod*.

Aslai plūkti naudojamas *kukas*, *gugas* ir *ðlaha*, bet žmonės dar prisimena laikus, kada šių įrankių nenaudojo: vienas senelis pasakojo, kad jo tėvas aslą plūkdavo suvarydamas gyvulius, jis pats seniau plūkdavo arkliais, o dabar – kukais.

Kluono stogas. Vilniaus kraštovaizdžiui būdingi kluonai, kurie tarsi bastionai užstoja kaimą nuo laukų. Palyginus su jais, kiti pastatai yra panašūs į nykštukus. Jie yra tikras šeimnininko pasididžiavimas, nors kai kada kluono dydis yra neproporcingas turimos žemės kiekiui. Kiekvienai naujai sūnų kartai dalijantis tėvoniją, turimos žemės kiekis mažėja, tačiau nei vienas nenori būti blogesnis už brolių! Jeigu tik nepritrūksta medienos statyboms, o protas nenugali tuštybės ir snobizmo, šalia seno apsamanojusio kluono iškyla naujas, šviečiantis medžiu ir geltonu šiaudiniu stogu.

Kluonų stogai aukšti, nuožulnūs, savo šlaitais beveik siekiantys žemę. Naujesniųjų kluonų sienos aukštesnės, o senesnieji, ypač Vilniaus apskrities šiaurės vakaruose, primena dideles palapines; jų stogai kyla lyg iš žemės ir visiškai uždengia žemas sienas.

Retai pasitaiko kluonų, kurių stogas būtų su keturiomis to paties ilgio nuolaidumomis iš visų pusių. Galima išskirti tris stogų tipus: 1) trikampiai stogai, kai didesnis ar mažesnis trikampis ilgis su stulpais paremtu priekluoniu (sudaro antracilę architektūrinę detalę); 2) frontoniniai stogai, vei-

Dovydo Vizūno atvirukų rinkinys *Lietuvos tipai*, išleistas Vilniuje ~1909
LNM ATV 72

kiau profilyje ryškiai matomi viršutinės fasado dalies trikampiai, dengiantys priekluonį (savotišką priemenę, kuri gali būti atvira arba uždara iš šonų arba iš priekio), kur sudedami žemės ūkio įrankiai; 3) stogai su dviem šlaitais ir noragą primenančia aukšta viršutine dalimi, – tokie yra būdingi kluonams be priestatų.

Kluonų, skirtingai negu namo gegnių, stogų konstrukcijos pagrindą sudaro pastato viduje esančios pėdės, t. y. dviem eilėmis poromis stovintys stulpai. Stulpų linijos žymi grendymo, kur sudėti grūdai, šonus. Viršuje žagrės yra sujungtos su lygiagrečiai su išilgąja siena einančiomis sijomis, o lygiagrečiai su fasadu sujungia pastolių sijas, vadinamas *kepurėmis*, ant kurių stovi stulpai, – taip sudaromas lyg antras perdengimas, ant kurio remiasi gulsčia sija, o ant jos – stogo pastoliai. Dabar statomų kluonų stogų konstrukcija kai kada yra žagrės ir gegnių konstrukcijos mišinys. Kluono konstrukcijų terminologijoje žodį *lopas* pakeičia *grebėstai*. Ant kepurų, t. y. skersai sujungtų žagrių, sudėtos lentos sudaro palėpę – *viðkas*, kur sudedamas šienas, šiaudai ir t. t. Žagrės tvirtinamos į žemę arba prie skersinių sijų, skiriančių grendymą nuo šonų.

Sienos. Pastato karkasas statomas iš rąstų, kurių galai jungiami išpjautu kampu, o vidurys tvirtinamas prie stulpų su ištašytais įdubimais, į ku-

riuos įeina rąstas. Stulpų skaičius ilgojoje sienoje priklauso nuo rąstų skaičiaus ir storio (jeigu pasitaiko kitaip, tai aiškinama statybinės medžiagos trūkumu): jeigu kluone yra dvi pėdės, tai išilgosiose sienose yra po vieną stulpą, jeigu 3 poros pėdžių – 2 stulpai, jeigu 4 poros – 3 stulpai.

Siena priešais duris yra pastatyta iš sijų, įleistų viena į kitą; kartais pritrūkus ilgesnių sijų, siena statoma iš įvairaus aukščio stulpų. Jeigu siena turi vieną stulpą, tai jis vadinamas *diedu*. Ten, kur vartojamas toks pavadinimas, aiškiai pabrėžiama, kad priekinėje arba galinėje sienoje esantys du stulpai vadinami *šulais*. Fasado sienoje yra tik du šulai, prie kurių be jokio apkraštavimo įtvirtinti dvipusiai vartai.

Vartai. Vartų apačioje yra lenta, kurią išėmus vežimas įvažiuoja į kluoną. Vietoje vyrių dažnai įtaisyta medinė pavaža arba medinėje architektūroje nuo seno taikoma *pėdė* – šakota šaka, prie kurios pritvirtintos vartų lentos.

Donai. Javai sudedami abiejose grendymo pusėse esančiuose šonuose. Grendymo dydis priklauso nuo kluono dydžio. Į vakarus nuo Vilniaus šonai dar vadinami terminu *torp* (*tarpai*). Vaivadijos teritorijoje šiuo žodžiu vadinami šonai su sudėtais juose javais; šiuo žodžiu nurodomas javų kiekis (sakoma: „turiu kluone du torpus ir vieną šoną tuščią“). Šitokios interpretacijos yra ir už vaivadijos ribų. Dabartinėje kalboje kai kuriose apylinkėse ši reikšmė išnyko, ir šonais bei tarpais yra vadinamos lentos, skiriančios grendymą nuo sandėlio, o torpai reiškia vietą tarp kluono šonų ir grendymo.

Jauja (lenk. *osieś, jewnia*). Didesniuose kluonuose, ypač šiaurinėse vaivadijos apskrityse, jauja yra įrengta prie sienos priešais vartus ir gerai apkamšyta. Be vidinių durų, jungiančių jaują su grendymu, kartais yra atskiras įėjimas. Jaujos krosnis panaši į pirties krosnį, prie sienų yra lentynos javams džiovinti.

Stirtos ir gubos. Virš pintų tvorų ir šiaudų stogų lyg kluonus saugantys bokštai iškyla stirtos. Kluone nesutilpę javai sudedami ant šiaudų pagrindo, o iš viršaus uždengiami kūgio formos stogeliu, pritvirtintu prie keturkampiu pastatytų sijų. Manoma, kad šitoks derliaus laikymas stirtose yra atsiradęs mozūrų įtakoje. Ne kiekvienas šeimnininkas gali sau leisti statyti stirtas, tačiau jos stovi daugumoje valstiečių sodybų nuo Vilniaus iki valstybinių Lenkijos žemių. Tai pagrindinis šio krašto peizažo bruožas.

Bagrė ir kaupikas. Medinius žemės ūkio padargus galima pamatyti sukabintus ant vinių po kluonų šiaudinių stogų nuosvyromis, o senesnius ir jau mažiau vertinamus – įvairiose palėpėse. Pirmiausia reikia paminėti senovinę žagrę, kuri iki šiolei dar tarnauja įvairiose vaivadijos apylinkėse, nes lengvoms ir smėlėtoms dirvoms ji yra tinkamesnė už geležinį iš kitur atvežtą plūgą. Žagrės minusas yra tas, kad artojai yra sunku su ja dirbti, nes lai-

Dovydo Vizūno atvirukų rinkinys *Lietuvos tipai*, išleistas Vilniuje ~1909
LNM ATV 70

Dovydo Vizūno atvirukų rinkinys *Lietuvos tipai*, išleistas Vilniuje ~1909
LNM ATV 52

kydamas vakarų arklo ragočius bei šiaurės žagrės rankenas jis tuo pačiu dar turi reguliuoti padargo įsmigimo į žemę gylį. Todėl plūgas yra vis plačiau naudojamas ir greitai laiku visiškai pakeis žagrę. Dar tėvai ją užstoja („visas tas plūgas – tai pasileidimas“), nepritaria savo sūnums „tinginiams“, nenorintiems dirbti senolių padargu, bet kai jauna karta pradės šeimininkauti ūkyje, žagrė bus sudeginta arba „išstremta į muziejų“.

Vaivadijos teritorijoje žagrės yra dviejų tipų: „šiaurės“ (o tiksliau – Šiaurės rytų Europos; Mošinskis jas priskiria Eurazijos kraštams), kurias naudoja suomiai ir rusai (I tipas), bei „vakarų“ (II tipas). Šiaurės žagrės naudojimo riba eina per Švenčionių apskritį link pietryčių. Tokią žagrę Trakuose pas karaimę aptiko M. Znamerovska-Priuferova. Miestelio apylinkėse man pavyko rasti vakarų žagrę, kurios naudojimo teritorija jungiasi su Naugarduku, Polese bei kai kuriomis Rytų Lenkijos teritorijomis.

Žagrės viena nuo kitos skiriasi rėžtuvais ir jų užmovimo būdu. Pirmojo tipo žagrės, palyginus su jų pačių ilgiu, turi trumpą rėžtuvą. Verstuvo vaidmenį čia atlieka tai iš vienos, tai iš kitos pusės tvirtinama lopetėlė. Antrojo tipo žagrės rėžtuvas turi „ilgas kojas“, palyginti su visa išaros plokštuma be išsišakojimo. Tarp kitko, paties rėžtuvo ilgis čia irgi skiriasi. Pavyzdžiui, Rūdninkų girioje rastos žagrės išsišakojimas prasideda išaros viršuje. Savininkas aiškino, kad kuo mažiau smėlėta žemė, tuo ilgesnis turi būti išsišakojimas. Atvartus sudaro dvi geležinės mentelės, kurios dar neseniai buvo daromos iš kieto medžio. Pirmojo tipo žagrės rėžtuvas tvirtinamas prie ie-nų, skirtų arkliai pakinkyti, antrojo tipo – prie ragočiaus (t. y. medinio skersinio, turinčio „ragus“, kuriais artojas valdo žagrę). Priklausomai nuo reikiamo arimo gylio, rėžtuvas prie pagrindo arba prie ragučių tvirtinamas atitinkamo atsilenkimo kampu.

Bulvės kaupiamos kaupiku, kuris vaivadijos vakaruose vadinamas *radelko*, kitur – *pagrele bulvėms kaupiti*. Rėžtuvas uždedamas ant rankenos arba ragų. Netgi tame pačiame kaime įvairių tipų atverstuvai keičia įrankio tipą, bet tai neturi esminės reikšmės briaunai. Tačiau rėžtuvo forma turi esminę reikšmę mūsų teritorijos etnografijoje. Šiaurės rytinėje vaivadijos dalyje rėžtuvas yra platus, lentos formos, kitur – lazdos formos.

Kauptukas, kastuvas. Bulvių aparinėjimą arkliu kai kur keičia kaupimas *kauptuku*. Bulvės yra kasamos *kasikliais*, kurių yra du tipai: 1) senesni, kai ant medinės dalies uždedamas geležinis kampas, 2) naujesni, kurie turi vien-tisą geležinį skaptą. Kai kur dar naudojami geležimi apkaustyti mediniai *kastuvai* (Trakai). Geležiniai kastuvai yra paplitę daržininkystėje.

Akėėios. Iki šių dienų kaimuose netoli Vilniaus akėjama medinėmis *lan-kelinėmis* akėčiomis. Tai vienas iš charakteringų mūsų žemės ūkio kultūros

bruožų, pasireiškiančių ir toli už vaivadijos ribų. Vakarų pakraštyje, Švenčionių apskrityje prie Lietuvos sienos, mačiau medines trikampio formos akėčias su geležiniais dantimis. Keturkampes akėčias valstiečiai patys pasidaro iš medžio, o geležinius dantis nukala kalvis. Bet mūsų kaimuose atsiranda vis daugiau geležinių akėčių.

Sėtuvė. Visoje vaivadijos teritorijoje sėjama tik iš sėtuvės, pasikabinamos ant peties per auseles pervėrus austą juostą arba drobės atraižą. Pintinės dažniausiai yra pintos spiralės technika iš šiaudų, surištų šaknimis ar vytelėmis. Seniau labai paplitusios buvo luobinės pintinės, – apie tai liudija kaimuose išlikęs pavadinimas *luobelis*, nors dabar ten naudojamos tik šiaudinės pintinės.

Pjautuvai. Dalgis. Vaivadijos teritorijoje išskirtinai dantytais pjautuvais javų derlių nuima moterys. Labiau konservatyvūs šiuo atžvilgiu yra lietuviškieji kaimai, kuriuose lygiaverčiai su išsaugota kalba gyvos ir tradicijos, labiau nei kur kitur suvokiamos kaip visuomenės kultūros visuma. Tai pasakytina ir apie kaimus, kur žmonės neseniai nustojo lietuviškai kalbėti. Tenai visi javapjūtės sunkumai gula ant moterų pečių. Vyrai tik išimtiniais atvejais su pjautuvu ar dalgiu ateina į pagalbą (ir tampa pašaipų objektu).

Vyrai pjauna dalgiais, kuriuos galanda kišenėje nešiojamais pirktiniais galastuvais, vadinamais *brusokais*, arba *pustyklėmis*, kurios, jeigu nėra ažuolo arba kito kieto medžio, daromos iš įvairios po ranka pakliuvusios medienos. Pustyklės paviršiuje įvairiomis kryptimis padaryti įrėžimai. Prieš galandant ji suvilgoma vandeniu ir įkišama į smėlį; pasilikęs grioveliuose smėlis šlifuoja dalgį. Pustyklė tvirtinama prie įtaisyto į dalgiakotį lankelio, į kurį pjaunant remiasi ir tuo pačiu ją prilaiko kairioji pjovėjo ranka.

Grėblys. Ėakės. Pjovimo padargus papildo grėblys ir šakės. Įdomus kaimo kultūros paminklas yra medinės šakės, rodančios, kaip žmonės apsieidavo be geležies įrankių: nuimamus javus pakeldavo nuo žemės ir sukraudavo į vežimą bei kluoną šakotomis medžių šakomis. Medinės šakės pakeitė šakės su geležiniais dantimis.

Grūdų ir kitokio derliaus džiovinimas. Viename iš kaimų paklaustas, ar turi grūdų džiovyklą, ūkininkas atsakė: „jokiu būdu ne, ponas Dievas džiovina“. Džiovina saulė ir vėjai, pučiantys iš įvairių pusių į sodybą, rudenį skendinčią tarp augalų, kurių žmogus prisirenka savo reikmėms. Linų kuokšteliai pririšti prie pastatų stogų, kampų, tvorų ar pakabinti ant specialių žaginių; žirniai, motiejukai, dobilai, avižos, o kai kada ir miežiai džiūsta ant žardų arba tvorų iš karčių. Visa tai puošia sodybą pilkšvomis spalvomis, dar labiau atitolina ją nuo pasaulio ir jo kovų, nes jai po sunkių vasaros darbų reikalinga užuovėja.

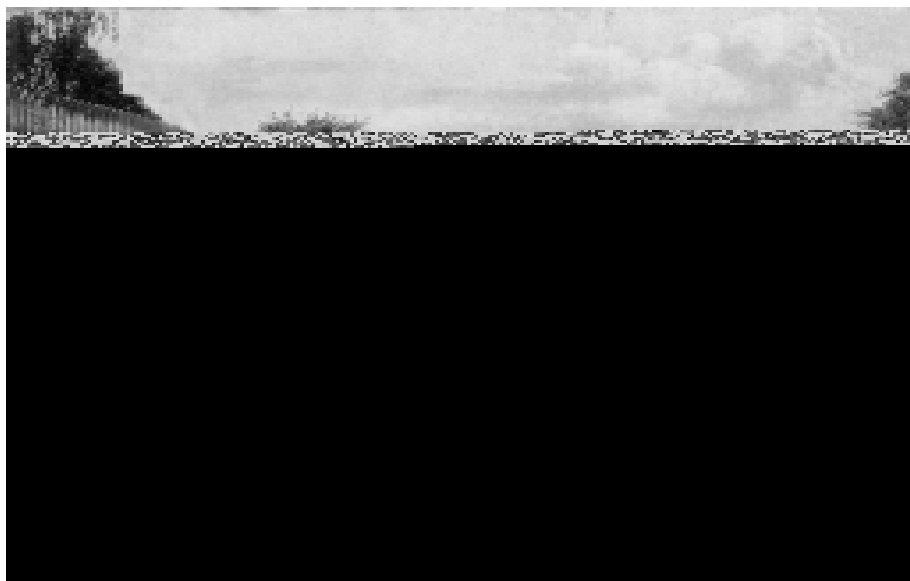
Kūlimas. Spragilas. Kūlimas prasideda tik vėlyvą rudenį. Ne kiekviena šeimininkė jo sulaukia, nes pernykščių miltų ir kruopų atsargos būna seniai pasibaigusios, o į kluoną suvežti nauji grūdai labai vilioja. Todėl ima į rankas lazda, kultuvę arba moterišką spragilą ir greitomis kulia grūdus. Moteriškas spragilas neturi tvirtinimų iš odos, buožė prie koto pririšta virve. Kai kada grūdai yra tiesiog išmušami, suduodant pėdu į sieną, suolą ar kt. Kartais kluonuose tam tikslui yra įrengiami specialūs ožiai. Jie naudojami ne greitam kūlimui, bet grūdų sėklai gauti arba tada, kai kuliant negalima sulaužyti šiaudų, kuriais numatyta dengti stogą.

Prieš pradėdant kulti kviečius, rugius, miežius ar avižas, jų pėdai sudedami ant grendymo dviem cilėmis varpomis į vidų. Pirmą kartą grūdai kuliami einant nuo durų prie galinės sienos ir atgal, o po to pėdai išrišami ir kuliami jau palaidi.

Vaivadijoje galima išskirti tris spragilų tipus, kurie teritoriją skirsto į tris atkarpas: pirmoji vakarinė, apimanti didesnę viso ploto dalį, antroji apima šiaurinę ir šiaurės rytų pakraščius, trečioji – pietryčių. Daugiausia paplitęs I tipas, išsiskiriantis kilpiniu rišimu, kuris yra išskirtinis Vilniaus krašto kultūros bruožas ir persipina su II ir III spragilų tipu. II tipas, Mošinskio vadinamas grandininiu, retas, randamas tik Breslaujos, Pastovių ir Dysnos apskričių šiauriniuose pakraščiuose. Ypatingas šio tipo spragilo bruožas – labai ilgas, palyginti su buožės ilgiu, sujungimas. Toje pačioje teritorijoje, šalia spragilų su ilgais grandininiais surišimais, naudojami spragilai su trumpomis buožėmis ir ilgais kilpiniais surišimais. Vileikos apskrityje naudojamas III tipas pasižymi tuo, kad buožė prie koto yra pritvirtinta spirale susuktu odiniu diržu, per vidurį surištu oda, virve ar viela. Rūdninkų girioje be paminėtųjų spragilų tipų radau grandinėlės tipo spragilą, savo išvaizda primenantį viduramžių kankinimo įrankius, kurių buožė pririšta prie koto geležine grandine. Į mano klausimą apie šio spragilo kilmę savininkas pasakė, jog jo tėvas daręs tokius spragilus; jis pats daug visokių spragilų yra matęs, bet šis jam atrodęs geriausias.

Lyginant spragilų terminologijos geografiją su paties daikto geografija, verta pabrėžti, kad šiaurės spragilai turi kitokį sujungimo pavadinimą – *uharinka*. Pastebima paralelė tarp šio pavadinimo ir II tipo spragilo naudojimo ribų. I ir III tipo spragilų sujungimas turi bendrą pavadinimą *up*, *huþ*. Be to, I tipo spragilo sujungimas vakarinėje vaivadijos dalyje (Švenčionių ir Vilniaus apskrityse) kartais vadinamas *upva*. Tās pavadinimas randamas ir kitose apylinkėse. Lietuviškuose kaimuose vartojamas terminas *jungas* bei *cepovisko*.

Etnografijos aspektu yra įdomus buožės pavadinimas: vaivadijos vakaruose nuo Rūdninkų girios iki Breslaujos ji vadinama *bulavka*. Spragilo buožė

Dovydo Vizūno atvirukų rinkinys *Lietuvos tipai*, išleistas Vilniuje ~1909
LNM ATV 56

taip vadinama ir kaimuose į rytus nuo Vilniaus iki Ašmenos apskrities; pavadinimo rytų ribos nepavyko nustatyti. Šitokiam buožės pavadinimui priešpastatomas *bogatas* (*biè*). Lietuviškuose kaimuose tebevartojama *buoþė*.

Vaivadijoje, panašiai kaip ir kitur, buožės ilgis nustatomas dedant vieną prie kito delnus bei tariant žodžius: „Kur eini? Į mišką. Ko? Pagalių. Kokių? Ažuolinių. Kam? Buožei“. Dėl vietos stokos straipsnyje nevardiju spragilo koto pavadinimų, nes jie nepasižymi įdomesniu etnografiniu aspektu (pvz., spragilas, kultuvė ir t. t.).

Grūdai kuliami ritmiškai daužant į taktą spragilais, kad net širdis džiūgauja, nors lauke lyja ir šalta.

Grūdø vėtymas. Į kluoną vedančius vartus šeimininkė papuošia lininiu rankšluosčiu. Grendymo kampe prie sienos atsisėda apsirengęs *naminiai* – apsisiautęs senus kailinius ir apsiavęs vyžomis šeimininkas. Rankose laikydamas vėtyklę vėto auksinius javus – turtą ir gyvenimo džiaugsmą. Krenta lengvučiai akuotai, į viršų kyla šviesios auksinės dulkės. Prastesnieji grūdai krenta arti, geriausieji lekia toliausiai. Geriausieji grūdai grįš į žemę motinėlę, prastesnius suvalgys žmogus, o likusius sušers auginamiems gyvuliams.

Darpinė ir punė. Turtingas šeimininkas šieno neveža į kluoną, bet sude da daržinėje. Kartais į daržinę sudedami žirniai ir kiti pašariniai augalai. Mo-

terys čia atlieka kai kuriuos darbus, kurių nenori daryti namuose, arba yra priverstos slėptis po stogu nuo lietus. Tuo galima paaiškinti, kodėl daržinėje dažnai stovi linamynė, mašina linams minti, stovas, dideli šepečiai kanapėms šukuoti ir mažesni – linams bei šukos linų galvutėms atskirti ir t.t.

Rûsys, paðiûrė. Priciname rūšį (*sklepà*) bulvėms laikyti. Kartais toks rūsys būna iškastas giliai žemėje, išgrįstas akmenimis, o viršuje uždengtas dvišlaičiu stogeliu. Kai kada tarp ūkinių pastatų yra daug pašiurių, kurių stogai susijungia, sudarydami dengtus perėjimus ar galerijas. Pašiūrėse stovi vežimai, brikelės ir kt. Kitos pašiūrės stovi atskirai, jų šonai atviri arba turi iš vytelių pintas sienas ir pan.

Pirtis. Stovi pajuodavusi nuo dūmų prie tvenkinio toli nuo pastatų. Pirtis susideda iš: 1) priepirčio, kur laukia norintieji praustis bei 2) tikrosios pirties. Tuoj pat už durų stovi iš akmenų pastatyta krosnis. Įkaitusius iki raudonumo akmenis laisto vandeniu, jie garuoja. Žmonės vanojasi vantomis. Į dideles statines su vandeniu įmesti įkaitę akmenys sušildo vandenį, kuriuo prausiasi visi susirinkusieji.

Prie ežerų ant šlaitų neturtingi žmonės stato žemines pirtis, kurių lubos remiasi į sijąs, įbestas į žemę. Tokios pirties sienos padarytos iš sijų, prie jų pritvirtinti suolai besiprausiantiems atsisėsti. Pirtyje džiovinami linai ir kanapės.

IV. SODAS, DARŽAS IR DARŽELIS

Aviliai. Sode dūzgia bitės, skrendančios iš avilių į visas puses, o ypač į pelkėtą pievelę, kurioje prie šaltinėlio iki šeštadienio snaudžia pirtelė. Iš seno medžio kamieno statmenai išskaptuoti aviliai stovi eilėmis, greta jų – gulsti aviliai, kurių vienas galas paremtas akmeniu, kalade arba tvirtai į žemę įbestu gulstuku, o iš viršaus apdengti žieve. Žiemai aviliai pernešami į pašiūrę, o jei dideli šalčiai – į namo priemenę.

Vaismedžiai. Jais nedaug kas rūpinasi. Tarp medžių auga aukšta žolė, obelų kamienai nedengiami net per šalčius... Vaismedžiai auga neprižiūrimi, duoda obuolių ir vyšnių. Prie tvorų auga avietės, kartais serbentų krūmai, bet dėl laiko stokos niekas jais nesirūpina.

Darpe dirba moterys ir merginos, nes daržininkystė sudaro moterų ūkio pagrindą.

Darpelis priklauso merginai. Ji ne tik sodina ir laisto gėles, bet didžiuojasi tuo, kad moka augalus saugoti nuo šalčių. Pvz., žiemai rūtą pridengia, kad būtų žalių lapelių jaunosios vainikui: tokią panelę gerbia vaikinai. Vasarą

darželiuose žydi margaspalvės gėlės, be ne visur. Šiaurės rytinėje ir rytinėje vaivadijos dalyje gėlių darželių nėra. Žiemą ir vasarą prie kelio ten stovi pilkos trobos, atskirtos nuo pasaulio pilkomis tvoromis ir uždarytais vartais.

V. SODYBA

Vilniaus vaivadijoje labiausiai paplitęs sodybos pavadinimas – *sedyba*. Jį rasime rytuose bei prie pat Vilniaus esančiuose kaimuose, kur dar vartojamas ir lietuviškas pavadinimas *sedzimas*. Aikštė, kur stovi sodyba, vadinama *panadvorka*. Savo pavadinimus turi ne tik kiekvienas pastatas, bet ir kiemo dalys. Vieta malkoms skaldyti vadinama *ėasnik*, aikštė prie tvarto – *diendarpis*, prie kluono – *kluoniena* ir t. t.

Sodybos planas. Kultūrų kryžminimasis ir žmonių su įvairiomis etninėmis tradicijomis migracija bėgant amžiams lėmė (ypač vakarinėje vaivadijos dalyje) įvairių sodybos planavimo sistemų persipynimą, todėl sunku kalbėti apie aiškiai pasireiškiančią slavų arba lietuvių įtaką, tuo labiau, kad pagrindinį vaidmenį čia vaidina teritorija ir jos bruožai. Stovinčios prie kelio sodybos turėjo būti uždaromos ir aptveriamos geriau, nei stovinčios, pavyzdžiui, tarpumiškėje, laukymėje ir pan. Lėmė ir turimos žemės kiekis. Dvi dešimtinės žemės turintis ūkininkas pastatus statė vienoje linijoje, kad daugiau liktų ariamos žemės.

Tačiau negalima paneigti, kad sodybos Vilniaus vaivadijos teritorijoje yra skirtingų tipų. Uždarų sodybų riba beveik sutampa su kompaktiškų statiatikių gyvenviečių riba, o į vakarus nuo jų – pirmiausia vaivadijos šiaurės vakaruose bei vakaruose – atsiranda daugiau atvirų lietuviškų sodybų, kuriose pastatai išdėstyti ne taip taisyklingai (Rūdninkų girioje).

Tvoros. Uptvaros. Tvoromis užtvėriamos atskiros sodybos dalys bei žemės plotai. Jos būna įvairios ir yra įvairiai vadinamos, priklausomai nuo paskirties bei medžiagos, iš kurios jos pastatytos. Nuo naminių paukščių daržą sauganti tvora susideda iš dviejų skersinių karčių, perpintų statmenomis kartelėmis. Pintą tvorą sudaro horizontaliai persipinančios šakos. Statinių tvora tvėriama iš kuolų aštriais galais į viršų, statmenai įbestų į žemę poromis, kurios pritvirtinamos prie horizontalių karčių. Statinių tvora gali būti ir iš viršuje pasmailintų bei vertikalčiai įkaltų į žemę lentų. Kaltinė tvora yra iš lentų, prikaltų prie horizontalių karčių, – tokia tvora aptveria uždaroji sodyba. Paprastąją tvorą yra aptveriami laukai ir pamiškės. Tai poromis įkalti į žemę kuolai, surišti karna arba sutvirtinti medinėmis skersinėmis; ant jų remiasi dvi ar daugiau eilių karčių, kurias galima pakelti, norint pereiti aptvarą.

Svritis. Ji yra neatsiejamą mūsų kaimų gamtovaizdžio dalis. Jos aukštas siluetas matomas iš tolo, o kada ją dengia rudens rūkas – girdimas jos girgždėjimas. Svritis kartais yra vadinama *pagre*. Vilniaus vaivadijoje yra ir tokių šulinių, iš kurių vanduo pasemiamas rankena.

Šuns būda. Sodyboje privalo būti sargus šuo, dienos metu pririštas kieme prie aukštai virš galvų palei kurį nors pastatą (kai kada tarp medžių, prieš trobą) ištistos vielos ar virvės. Kai kur šuns būda turi šlaitinį stogelį, bet dažniausiai stogelį sudaro prie kokios nors pastato sienos pritvirtintos lentos.

Gandro lizdas. Gandralizdis atneša sodybai laimę. Žmonės stengiasi prisivilioti tą gudrųjį paukštį. Todėl per Šv. Juozapą vaikinai su mergina užkelia ant aukšto medžio ar stogo senas akėčias arba ratą, kuriuos iškloja šienų ir samanomis.

Miškas, pievelė ir vanduo. Pavasarį, kai sodyboje kartu su bundančia gamta vis intensyviau pradeda virti gyvenimas, pralinksmeja ir seni žmonės. Jie nu-lipa nuo krosnies ir išeina į gamtą. Pasiramsčiuodamos lazdelėmis ir nešinos krepšiais senutės eina į pievas ir miškus rinkti šaknelių ir žolelių, kuriomis gydomi žmonės bei gyvuliai. Kitos ieško stebuklingų žolelių, kurias per Šv. Joną parduos arba laikys dėl viso pikto namuose. Vėliau bus uogų ir grybų, kurių reikės prisidžiovinti gavėniai ir pardavimui mieste. Senoliai eina į mišką pušies ir kadagio šaknų arba lazdynų vytelių, iš kurių pins krepšius, arba liepos žievės, kuri tiks vyžoms ir kitokiems dalykams. Nors saulutė kaitina, seni žmonės pavasarį nenusivelka kailinių, teisindamiesi, kad „kailiniai ne vata, kopūstai ne arbata“.

Prie upelio nuo ankstyvo pavasario iki rudens balinamos drobės. Drobės vilgo rasa ir vanduo, kuriuo laisto moterys; o kad audinys būtų baltesnis, jį barsto uosio pelenais. Drobė bus labai balta, jeigu rudenį ją padengs šerkšnas, o saulė vėliau jį palaipsniui išdžiovins.

Pluhtas ir kultuvė. Smagiai rieda vežimas, pilnas merginų, tvarkingai susidėjusių žlugtą pagal skalbinių rūšį. Kiekvienas yra sudėtas taip, kad vartant nuo vieno šono ant kito būtų lengva daužyti kultuve. Pasidėjusios žlugtą ant vandenių apsemto tiltelio dvi merginos daužo kultuvėmis ir į taktą dainuoja. Žiemą skalbia eketėje; kartais prišąla prie tiltelio basas kojas, bet juokauja, kad joms šilta ir linksma net tada, kai ant kojų susidaro ledo pluta.

Eperai. Kitaip bėga gyvenimas ten, kur tarp žalių kalnelių į dangų žiūri pilkos susimąsčiusių ežerų akys. Į gilius ežerų vandenį žvejai meta tinklus, vilioja į savo valtis žuvelės. Žiemą žuvelėms irgi neduoda ramybės: tinklus įleidžia į eketes ir gauda sidabrines žuvis. Baltuose apsnigtuose plotuose pakyla triukšmas, nes žvejams padėti skuba kas tik gali, kadangi už tai gauna

vieną kitą žuvelę. Visiems skirstantis sniegas girgžda po kojomis, lyg piktai sakydamas: „Ko čia ėjai, ko?“.

Upės. Dar kitaip slenka dienos ten, kur kelią į platų pasaulį atidaro upė. Iš aplinkinių kaimų takeliais prie vandens atėję žmonės ne tik gaudo žuvis, bet ir plukdo plaustais parduoti medieną iš savo miškų į tolimus, kitokius nei jų, kraštus.

VI. APIE ARCHAIZMUS VISUOMENINĖJE IR DVASINĖJE KULTŪROJE

Daug archaizmų yra išlikę ne tik kaimo medinėje statyboje, mediniuose įrankiuose bei namų apyvokos daiktuose, ne tik visoje nuo gamtos pakitimų priklausančioje darbo sistemoje, bet ir betarpiškai su tuo susijusioje visuomeninio ir dvasinio gyvenimo struktūroje. Galimas daiktas, kad tie archaizmai yra atėję iš labai senų epochų. Kai kurie iš jų yra kitur jau beveik išnykusių istorinių vyksmų tęsinys, tačiau jų negalima laikyti atgyvenomis, kadangi vaivadijos teritorijoje jie yra gyvybingi ir turi ekonominį pagrindą, – panašiai kaip ir kitur rytinėje Dviejų tautų respublikos dalyje.

Dovydo Vizūno atvirukų rinkinys *Lietuvos tipai*, išleistas Vilniuje ~1909
LNM ATV 2

Kaimas ir miestas. Kaip archaizmą galima paminėti kad ir iki šiol išlikusių valstiečių ūkių ekonominę nepriklausomybę. Nuo jos priklauso valstiečių požiūris į miestą kaip į rinką, kur galima parduoti ne tik žemės ūkio produktus, bet ir kaimo amatininkų dirbinius. Kaime paplitęs moterų amatas yra audimas, vyrai yra račiai, kubiliai ir t. t. Tai susiję su darbų ciklais. Amatais užsiimama laisvu nuo žemės ūkio darbų laiku, naudojant vietines medžiagas (medį) arba jas auginant (linus). Į miestą parduoti vežamos prekės, kurios liko patenkinus kaimo reikmes. Nuo senų laikų vyksta pavasarinės mugės, kurios, tiksliau kalbant, yra anksčiau susiklosčiusių santykių grandis. Kaimiečiai mugėse parduoda savo žiemos sezono darbų vaisius: vyrai (daugiausiai per Šv. Kazimierą) – medžio dirbinius, moterys (per Šv. Petrą ir Povilą) – audinius. Iki šių dienų Vilniuje yra išlikusios tradicinės kaimo amatininkų dirbinių mugės.

Bažnyčia ir tautybė. Vilniaus vaivadijoje kaimas, skirtingai nuo miesto, turi savo raidos kelius. Apie tai liudija faktas, kad dauguma kaimo gyventojų neturi aiškiai susiformavusio tautinio sąmoningumo. Tik bažnyčia skiepija aiškesnę ideologiją ir organizuoja kaimo visuomenę, padėdama jai suvokti grupinius skirtumus. Tikėjimas nulemia kaimiečių nusiteikimą tos ar kitos tautybės atžvilgiu, tuo tarpu nei kalba, nei kiti kultūros bruožai nėra lemiamas faktorius. Žymi valstiečių dauguma nėra prisirišusi ir nevertina kalbos, kuria šneka. Jeigu kuriame nors kaime yra kitaip, tai reiškia, kad jame yra aktyviai veikę kunigas, dvaras, mokykla ar politiniai agitatoriai. Valstiečiai myli savo tėvoniją kaip maitintoją, tėvų ir senelių darbo vaisių, bet ne kaip tėvynę. Vienas ūkininkas, kuris daug pasakojo apie tėvą ir šeimos tradicijas, į mano klausimą, kodėl nekalba lietuviškai ir savo vaikų neišmokė tėvų kalbos, atsakė: „todėl, kad su lietuvių kalba toliau Dūkšto nenuvažiوسي“. Panašiai man daug kartų būdavo aiškinama, kodėl nereikalingos baltarusiškos mokyklos. Reikalinga yra lenkų kalba, panašiai kaip seniau rusų. Katalikiškose apylinkėse tautiškai neapsisprendusieji nori lenkiškų mokyklų, nes ši kalba yra bažnytinė. Yra valstiečių patriotų, pasiryžusių aukotis Lenkijos labui. Žinau kaimų, kuriuose gyvi 1863 metų sukilimo tradicijos, ir pažįstu valstiečių šeimų, kurios didžiuojasi, kad jų protėviai kovojo už Lenkiją. Pažįstu kaimo veikėjų, kurie ne tik nenori „pereiti į lietuvių tikėjimą“, bet ir viešpataujant Rusijai, kada buvo proteguojamas lietuviybės gaivalas, kovojo ir nukentėjo gindami lenkų kalbą bažnyčioje.

Sutikau lietuvių valstiečių, kurie jaudindamiesi prisimindavo „didelį poną“, kuris taip pamilęs jų kalbą, kad užrašydavęs tai, ką jie sakė ir „knygose apie juos parašęs“. Pažįstu valstiečių, kurie nenorinčioms dainuoti *paprastai* (*po prostemu*) moterims aiškino, jog baltarusių kalba, kaip bet kuri kita, yra

gera ir nereikia jos gėdytis. Dėl tos priežasties įvyko nesusipratimas tarp moterų „lenkių“ ir vieno irgi lenku prisistačiusio vaikinio, kuris tvirtino, kad „vienodai gerai galima šnekėti ir *po prostemu* ir *po polskiemu*, nes ‘paprasta’ kalba irgi ne chamų“. Kitame kaime valstietis supyko ant a. a. Michalio Dziadovičiaus, St. Batoro universiteto Etnologijos katedros asistento, užrašinėjančio vežimo terminologiją: „Ponas taip vadini, o mes kitaip, ponas galvoji, kad Jūsų Varšuvos kalba pati geriausia, tačiau mūsų kalba irgi yra gera, lenkų“. Kai Dziadovičius pasakė, kad „pas mus Sandomeže sakoma *stempa*, o ne *stupa*, šeimininkas rimtai supyko: „Kur tai pas mus!? Lenkiškai visuomet buvo ir bus *stupa*, nes *stupa* gražiau“.

Pateiktieji pavyzdžiai rodo, kad Vilniaus vaivadijos kaimiečių daugumai trūksta tautinio sąmoningumo. Jų prisirašymas prie tos ar kitos vartojamos kalbos neišsprendžia tautinės savimonės problemos.

Upkurys. Daug įdomių archaizmų išliko kaimo žmonių gyvenime ir jų šeimos papročiuose, tamptai susijusiuose su žeme ir teise ją valdyti. Kaip pavyzdį galima duoti užkurio, po vestuvių einančio gyventi į žmonos namus, socialinį statusą. Žento priėmimas į namus, kuriuose nėra tikrojo paveldėtojo sūnaus, atspindi ir vestuvių apeigose. Tokias vedybas apibrėžia pasakymai: *iðleisti brolá (jaunesnájá) upkuriom, duoti jam kraitá, tapti pentu, tapti þmonos vyru, tapti sūnumi* (pvz.: *mûsø namuose daug bernø, norėjau tapti upkuriu, bet visur þeimos turi sūnus; nėra kur nueiti upkuriom*). Kai neturinti brolių mergina paveldi namą, ji vadinama *upkuriene*, o jos vyras – *upkuriu*.

Užkurio padėtis, palyginus su tėvo namų paveldėtojo, yra nepavydėtina. Sakoma, kad „ne tik senas, bet ir jaunas užkurys gegužės mėnesį dar vaikšto su kailiniais, nes niekada negali sušilti prie namų židinio“.

Teisėtvarka. Vilniaus vaivadijos valstiečiai mėgsta teismus dėl žemės. Tokie ginčai kyla net šeimoje ir tęsiasi ilgai, kartais baigdamiesi kraujo praliejimu. Be to, valstiečiai ir patys sprendžia įvairius nesusipratimus, priima nuosprendžius ir baudžia (už vagystę, pasėlių nuganymą ir t. t.). Baudžia iš karto arba praėjus tam tikram laikui. Ne tik bausmės, bet ir atsiskaitymo su kaltininkais dienas reglamentuoja nuo seno veikiantys tradicinių teismų papročiai. Lauko darbų įkarštyje nėra laiko užsiimti teisybės ieškojimu, todėl per Šv. Matą baudžiami visi, kurie yra padarę žalos kaimynų turtui. Po atlaidų valstiečiai susiburia į grupes ir laukia kur nors pasislėpę grįžtančių nusikaltėlių. Kartais į keršytojų rankas papuola nekalti žmonės, o įspėti apie pasalą nusikaltėliai pabėga nuo skaudžių smūgių, kurių pasekmės kartais būna tragiškos.

Tikėjimo archaizmai. Kaimo kultūroje išlikę daug senovinio tikėjimo elementų, kurie praktiškai pasireiškia papročiuose, nors yra slepiami nuo

svetimų akių ir vaizduojama, jog jie nežinomi arba ignoruojami. Trūksta drąsos nutraukti su jais ryšį, nes bijoma, kad nepakenktų žmogaus turtui ir laimei. Štai keletas praeities papročių:

Kruodos trečiadienis. Negalima dirbti *kruodos* arba *ledø* trečiadienį (pirmają po Velykų), kad kruša neišmuštų javų. Norėdami apsaugoti būsimąjį derlių ūkininkai tą dieną užperka šv. mišias.

Avinø vaikðëiojimas. Ankstyvą Šv. Kalėdų rytą susirinkęs jaunimas – merginos ir vaikinai – eina nuo namo prie namo, garsiai barbena į duris ir mekena tol, kol šeimininkas pakviečia juos prie stalo, šaukdamas kaip avis *baz-baz*. Tiktai vaišinantis galima kalbėti žmonių kalba. Toks vaikščiojimas lemia avių bandos padidėjimą.

Mėnulis ir moterø upkalbėjimai. Ant Svierio ežero kranto pilnatis naktį moterys meldžiasi į mėnulį, prašydamos palaiminti jų gyvenimą ir ūkį.

Pavasario ðaukimas ir apstas. Vaivadijos rytinėse teritorijose išliko paprotys šaukti pavasarį. Jaunimas – merginos ir vaikinai – eina į miškus ir laukus, kur be žodžių dainuoja įvairias pavasarį šaukiančias melodijas. Laukuose įvairiais šūksniais kviečia *apstà* – nematomą jėgą, kuri yra šaltinis ir priežastis tos energijos, kuri gali atnešti didesnę ar mažesnę derlių ir visapusišką sėkmę ūkyje.

Liaudies medicina. Daug įdomios patirties yra sukaupta liaudies medicinoje. Nors valstiečiai, ypač gyvenantys prie Vilniaus, vis dažniau patarimo kreipiasi į gydytojus, tačiau iki šių dienų dar vis gydosi namuose arba pas specialistus užkalbėtojus ir žiniuonius.

Kiekviena kaimo moteris pažįsta vaistažoles ir moka įvairių gydymo būdų. Skarlatiną gydo verdančiame vandenyje ištirpintais džiovintos rupūžės milteliais, tymus gydo avių mėšlo nuoviru, gerklės skausmą – subertais į kojinę ir prie kaklo pridėtais karštais pelenais ir t. t. Jos sugeba užkalbėti ne tik rožę, bet ir kitas ligas.

Pas žiniuonius ir užkalbėtojus dažnai atvažiuoja žmonės iš toliau. Man pasakojo, kad jie gydo per atstumą, – užtenka kai kurių žinių apie ligą bei daiktų, pvz., duonos ir vandens iš ligonio sodyboje esančio šulinio. Per atstumą išgelbsti netgi žmogų, kuriam įgėlė gyvatė, sustabdo kraujoplūdį ir t. t. Keliaujantys ubagai kartais irgi gydo žmones nuo įvairių ligų, dantų skausmo ir t. t.

Gyvačių užkalbėjimas. Man pasakojo ir apie tokius žmones, kurie turi sugebėjimą užkalbėti gyvates: „Yra žmonių, kurie moka privilioti įvairius šliužus, ir gyvatės jų klauso. Kažką tyliai šnabžda, o gyvatės pačios iš visokių skylių išlenda ir prie jų artinasi, sulenda į butelius, stiklainius. Daug jų surenka. Kiti taip nemoka, todėl norėdami surinkti daugiau gyvačių, padega krūmus raistuose, kur jos veisiasi, ir tada jos visos iššliaužia. Tuo-

Dovydo Vizūno atvirukų rinkinys *Lietuvos tipai*, išleistas Vilniuje ~1909
LNM ATV 49

Dovydo Vizūno atvirukų rinkinys *Lietuvos tipai*, išleistas Vilniuje ~1909
LNM ATV 50

met jas muša lazdomis. Geresnės yra nemuštos. Kad geriau gydytų, gyvą gyvatę reikia paimti žnyplėmis ir įmesti į karštą krosnį, kur ji susiriečia, pakyla į viršų, sušnypščia ir gauna galą“.

VII. APIE ETNINIUS ELEMENTUS VAIVADIJOS KAIMO KULTŪROJE

Straipsnio įžangoje stengiausi pabrėžti, kad vaivadijos kaimo kultūra – tai iš esmės medžio ir žemės ūkio kultūra, panaši į daugelio kitų Šiaurės rytų Europoje gyvenančių tautų kultūras. Joje atsispindi ne tik etninio antstato bruožai, bet ir tai, kaip jis formavosi paraleliai su įvairių LDK šiaurėje apsigyvenusių tautų atsineštomis bendravimo formomis, papročiais bei patirtimi techninės kultūros srityje.

Vienos iš tų tautų ir dabar gyvena Vilniaus vaivadijos teritorijoje, kitų buvimą daugiau ar mažiau atspindi istorija, dar kitos seniai nugrimzdusios priešistorėje. Mūsų akivaizdoje persipina lenkų, lietuvių ir baltarusių tradicijos, kurios nuo seno įtakojo viena kitą, taip galutinai sudarydamos etninį mūsų teritorijos bei visos A. Mickevičiaus Lietuvos vaizdą.

Vilniaus vaivadijos kaimo žmonių dievobaimingumas šimtmečiais formavosi dviejų krikščioniškųjų bažnyčių įtakoje – katalikų ir stačiatikių, kurių poveikio ribos eina per mūsų teritoriją. Roma ir Bizantija padalijo gyventojus į du kultūros atžvilgiu skirtingus vienetus ne tik religinio gyvenimo plotmėje. Kartu su apeigomis į tautą ateina ne tik religinė ideologija bei kulto formos, bet ir kiti civilizacijos elementai, kurie įtakoja visą aplinkos gyvenimą.

Reikia pridurti, kad kartu su vyriausybės ir mokyklos remiamu stačiatikių tikėjimu skverbėsi rusiškumas ir rusų kalba. Ji buvo laikoma literatūriniu šviesuomenės kalba ir išstūmė baltarusių kalbą, kuria daugelį metų vaivadijos teritorijoje šnekėjo neraštingi kaimo žmonės. Dėl to vis gilėjo praraja tarp kaimo žmonių, esančių katalikų bažnyčios įtakoje, ir baltarusių, kuriuos stačiatikių bažnyčia įtraukė į Maskvos bizantizmą. Nieko stebėtino, kad ir dabar baltarusiai lengviau pasiduoda rytų įtakai. Katalikų bažnyčia asimiliavo tikinčiuosius su lenkų kultūra, nežiūrėdama, ar jie kalba lietuviškai, ar baltarusiškai.

Be šių išvardintų kultūros susisluoksniavimų, Vilniaus vaivadijoje pastebima elementų, liudijančių apie kitokius vaivadijos kaimo kultūros sąlyčius ir istorinius ryšius, kuriuos yra sunkiau nustatyti.

Galima išskirti tokius kultūrų susisluoksniavimus, kurie rodo, jog Lietuvą, taipgi ir mūsų kraštą, iš vakarų veikė šiaurės germanų, skandinavų bei

germanų kultūra. Kiti kultūros bruožai rodo Vilniaus vaivadijos ryšius su suomių kultūra. Taip pat yra kultūros klodų, kurie jungia mūsų žemę su kažkokia didesne civilizacija, praeityje egzistavusia Baltijos pajūryje ir spinduliuojusia į įvairias puses per sausumą bei vandenį, rytuose pasiekusia Uralo kalnus. Tą kultūrą sudarė jau skęstantis istorijos migloje germanų, baltų ir suomių pasaulis, kuris kolonizavo Šiaurės rytų Europos teritorijas ir slavus.

Taigi, įvairių tautų tradicijos susiliejo Viduržemio jūros šiaurės civilizacijoje bei suklestėjo Rytų Europoje dar prieš tą epochą, kuomet normanai užmezgė ryšius su Bizantija bei sujungė dvi Viduržemio jūros regiono kultūras, tuo pačiu atidarydamos iki tol uždarytus tai pasaulio daliai vartus į istoriją. Dabar sunku yra nustatyti, kas yra seniausi šaltiniai atskirų kultūros bruožų, būdingų lietuvių-baltarusių-lenkų kaimo kultūrai, bet nežinomų kitose Rytų ir Šiaurės Europos teritorijose.

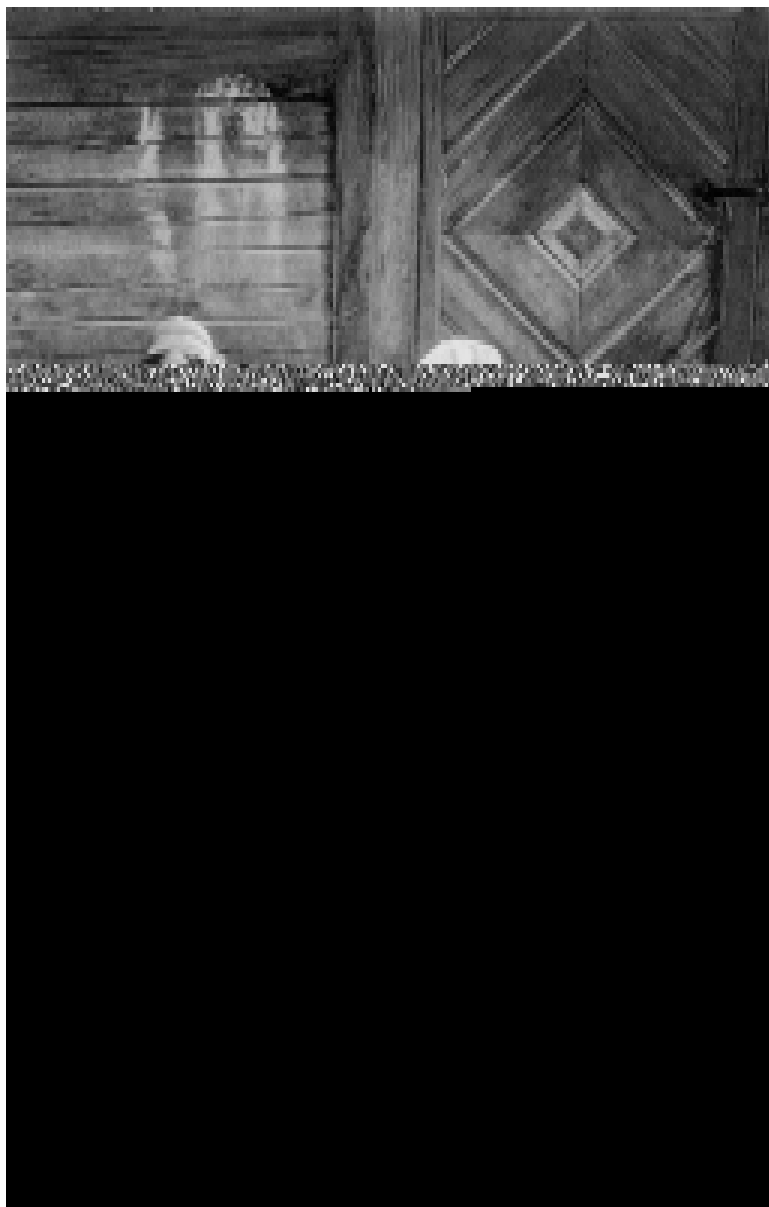
Atskirais atvejais yra panašumų, kurie vaivadiją jungia su vienu kažkuriuo kraštu daugiau, negu su kitais. Pvz., su Skandinavija ją sieja analogų neturinti medinė statyba, kurios negalima paaiškinti vien statybinės medžiagos ypatumais, sieja audimo įrankių bei audimo technikos ir audinių geometrinės ornamentikos panašumai. Selmos Lagerlof aprašyti šachmatų lentą primenančiais kvadratais išausti kilimėliai, kurie dengia seno namo grindis Norvegijoje, yra lyg broliai kilimėliams, austiems mūsų krašte. Apie Skandinavijos ir Vilniaus-Naugarduko audinių panašumą liudija dvi nuotraukos: audinys iš Dysnos apylinkių bei Švedijos.

Verta pabrėžti analogiją tarp puikiais ažūriniais ornamentais išdrožintų verpsčių iš Skandinavijos, Vakarų Suomijos, Šiaurės Rusijos ir Žemaitijos bei išnykstančių drožintų verpsčių ir architektūrinės puošybos vaivadijos šiaurėje.

Galima paminėti kai kuriuos kitus bruožus, liudijančius gilius istorinius mūsų žemdirbių ryšius su Skandinavija. Kol kas apsiribosime paminėdami mūsų valstiečių namuose pakabinamus įvairių formų šiaudinius sodus, – tokių papuošimų yra ir Skandinavijoje.

Nuo priešistorės iki šių dienų pastebima germanų įtaka, apie kurią byloja ne tik leksika, bet ir etnografijos tipologija, atspindinti naujesnes ir senesnes įvairių germanų genčių etnines tradicijas. Pvz., į statybos žodyną įėję germanizmai: *rum*, *đuliai* ir *katuch* yra susiję su gegnių stogo dengimu; o *lopai* ir *ðvelė* kaimiečių žodyne reiškia medinius pagrindus, į kuriuos įstatomos sijos, kad nereiktų jų kalti į žemę.

Apie germanų įtaką Vilniaus vaivadijai liudija ne tik architektūros žodynas, bet ir kai kurie statybos paminklai, o ypač: 1) jau nykstančios valstiečių trobos, *namais* vadinamos, kur po vienu stogu yra ne tik gyvenama-

Dovydo Vizūno atvirukų rinkinys *Lietuvos tipai*,
išleistas Vilniuje ~1909
LNM ATV 59

sis namas, bet ir daug kitų pastatų, kurie dabartinėje sodyboje stovi atskirai (viena iš paskutinių tokių lietuviškų sodybų sudegė 1921 metais Ašmenos apskrityje Degesių kaime); 2) lietuviškos karčemos; 3) kluonai su įėjimu priekinėje sienoje (ypač tie, kurių viduje yra jauja). Kad geriau suprastume senosios vokiškos ir lietuviškos statybos panašumą, palyginkime Vanaginės kaimo karčemos planą su seno vokiško namo planu bei kluono su jauja planą su vokiško 1590 metais statyto pastato planu. Tipologijos aspektu reikšminga yra krosnies ugniakuro vieta priešais pagrindinį įėjimą. Taip yra ir kluonuose, ir namuose.

Daug ne tik techninės, bet ir dvasinės bei visuomeninės kultūros panašumų Vilniaus vaivadiją sieja su Suomija, pvz.: 1) pintų iš žievės ir plaušo indų formos, drabužių kirpimas ir jų nešiojimo būdas; 2) apeigos ir papročiai, susiję su mirusiųjų kultu (rytų suomių apeigų formos paaiškina kai kurių mūsų tradicijų prasmę); 3) tikėjimas dvasiomis, saugančiomis sodybas, laukus, miškus ir kt., bei su juo susiję papročiai (panašiai tiki visos žemdirbių tautos).

Pabaigoje dar vienas žvilgsnis į kultūros elementus, turėjusius įtakos ir sujungusius didelę Šiaurės rytų Europą į vieną civilizacijos plotą. Tarp tokių elementų galima paminėti medinę pirtį, kurioje krosnies pastatymas, maudymosi ir vanojimosi būdas yra toks pat abiejuose Baltijos krantuose bei LDK žemėse. Šis Šiaurės Viduržemio kultūros produktas būdingas ne tik suomiams ir rusams, bet ir visai Vilniaus vaivadijai. Jo įtaka baigiasi Naugarduko vaivadijos Nesvyžiaus apylinkėse, kur praeina riba, skirianti nuo civilizacijos, į kurią praeityje linko Vilniaus kraštas.

Daugelį tos niūrios, palyginus su Pietų jūrų pakrantėmis, Europos dalies žemių ir tautų valdė Perkūnas, iki šių dienų žinomas net nuošaliausiuose jos pakraščiuose. Lenkų *Perkun*, lietuvių *Perkūnas*, vakarų suomių *Perkele*, mordvių *Purgine-paza* supykęs mėtė į žemę akmenines strėles. Vilniaus vaivadijos valstiečiai iki šiol kartais suranda tas *Perkūno strėles*: taip jie vadina išartus iš žemės priešistorinius kirvukus, kuriuos laiko esant geru vaistu nuo įvairių ligų.

VERTĖ JADVYGA RAUCKIENĖ

The sequence of the article by C. Baudouien de Courtenay-Ehrenkreutzowa „Some Notes on Ethnography in Vilnius province“ describes outbuildings of a farmstead (granary, animal sheds, barns and thrashing floors) and farming activities of the peasants. Over the long centuries, this area saw different nations assimilate and diverse ethnic traditions intertwine. This relates closely with the history of structure of the artifacts from the area and terms used to name them. It explains the present lexical variety and presence of obsolete words describing social and spiritual culture.

PIRMOJI KONFERENCIJA „LIETUVIŲ ETNOGRAFIJOS IKONOGRAFIJA“

ELVYDA LAZAUSKAITĖ

1998 m. Lietuvos nacionaliniame muziejuje pradėtos organizuoti konferencijos, skirtos muziejinių rinkinių tyrinėjimams, muziejų istorijos, teorijos ir praktikos klausimams.

1998 m. lapkričio 11 d. įvykusioje pirmojoje konferencijoje „Lietuvių etnografijos ikonografija“ buvo perskaityta 13 pranešimų, kuriuos parengė muziejininkai, etnologai, mokslininkai.

Prof. Angelė Vyšniauskaitė perskaitė aktualų muziejininkams pranešimą apie XVII–XVIII a. lietuvių ikonografiją. Etnologės nuomone, daugelis prieš 300 metų aprašytų įrankių ir papročių beveik nepasikeitę išliko iki XX a. pradžios.

Ikonografinė medžiaga yra kaupiama mokslo įstaigose, bibliotekose, muziejuose. Net ir specialistams kartais sunku žinoti, kur ko ieškoti. Lietuvos istorijos institute ikonografinė medžiaga kaupiama nuo 1953 m. Muziejininkai dažniausiai naudoja etnografijos fototeką, kurią savo pranešime aptarė šio instituto Etnologijos skyriaus vedėjas prof. Vacys Milius.

Didelius ikonografinės medžiagos rinkinius turi Lietuvos nacionalinis muziejus. Tyrinėtojai ir muziejaus etnografai nuolat naudoja Ikonografijos skyriuje saugomais piešiniais, brėžiniais, fotonuotraukomis ir negatyvais. Ši fototeka vertinga ne tik lietuvių kultūrai tyrinėti, bet ir kitų Lietuvoje nuo seno gyvenančių tautų istorijai, pracičiai pažinti, – apie tai kalbėjo Etnografijos skyriaus vedėja Elvyda Lazauskaitė.

Pirmasis Liaudies buities muziejaus direktorius ir ilgametis jo darbuotojas Vytautas Stanikūnas pats dalyvavo kaupiant ir pildant ikonografinį rinkinį

nuo pat muziejaus įkūrimo. Pranešime jis supažindino, kaip buvo suformuotas vertingas šio muziejaus rinkinys. Apie Šiaulių „Aušros“ muziejaus ikonografinės medžiagos kaupimo tradicijas kalbėjo Skaistė Mockutė. Lietuvos dailės muziejaus Liaudies meno skyriuje sukaupą piešinių ir brėžinių rinkinį aptarė Irena Ūdraitė.

Nemažai dėmesio skirta Adomo Varno ikonografinės medžiagos palikimui. Aušra Kargaudienė parengė pranešimą apie Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje saugomą A. Varno fototeką. Lietuvos dailės muziejaus Liaudies meno skyriaus fototeką ir joje esantį A. Varno fotorinkinį savo pranešime apžvelgė Žydrė Petrauskaitė.

Įdomus buvo Zitos Dargaitės pranešimas apie Džiuginėnų dvarelyje netoli Telšių gyvenusį profesionalųjį dailininką Juzefą Perkovskį ir Žemaičių „Alkos“ muziejuje esantį jo grafikos ir piešinių rinkinį. Antanas Stravinskas apžvelgė ikonografinės medžiagos rinkimą ekspedicijose.

Į muziejų rinkinius patekę eksponatai gana dažnai neturi išsamios metrikos. Demonstruodama vaizdinę medžiagą Skaidrė Urbonienė parodė, kaip ikonografinė medžiaga padeda liaudies skulptūros tyrinėtojams nustatyti autorius ir vietas. Danutė Aleknienė konferencijos dalyviams surengė parodėlę iš Literatūros ir meno archyve saugomų H. Kairiūkštytės-Jacinienės tautinių kostiumų piešinių, o pranešime kalbėjo apie lietuvių drabužių rekonstrukciją šios autorės piešiniuose.

Konferencijos dalyviai galėjo išgyti naują Etnografijos skyriaus parengtą metraščių „Etnografija 2–3“, aplankyti parodą „Iš medžioklės ir žūklės istorijos Lietuvoje“, pažiūrėti videofilmą „Zagrebo etnografijos muziejaus ekspozicija“, kurioje panaudota daug ikonografinės medžiagos.

Ši konferencija – tai pirmieji bandymai Lietuvoje aptarti etnografijos ikonografiją ir paskatinti tolesniems tyrinėjimams. Konferencijos medžiaga išleista atskira „Lietuvos nacionalinio muziejaus bibliotekos“ knyga.

In 1998, the NML started organizing conferences focusing on investigation of the collections held by the Lithuanian museums, history of museums and other theoretical and practical issues. At the first such conference „Lithuanian Ethnographic Iconography“, held in November the same year, 13 presentations were made by the workers of the museums, ethnographers and scientists. The presentations introduced the ethnographic iconography material accumulated by the largest Lithuanian museums and scientific institutions: drawings, blue prints, photographs and negatives. The speakers also discussed application of iconographic materials in research studies and in arranging new museum displays and exhibitions. The presentation of the conference were published in a separate notebook „Library of the National Museum of Lithuania“.

ANTROJI KONFERENCIJA „IŠ ETNOGRAFIJOS ISTORIJS“

ELVYDA LAZAUSKAITĖ

Lietuvos ekspozicija Pasaulinėje Paryžiaus parodoje 1900 metais:

„Išveizda lietuviškos grinchios ant Paryžiaus parodos iš tolo“.

Nuotrauka iš leidinio *Albumas lietuviškos parodos Parypiuje*, Plymouth.

Pa.: Spauda „Vienybės lietuvininkų“, 1902

1999 m. gruodžio 9–10 d. Lietuvos nacionaliniame muziejuje įvyko konferencija Pasaulinės Paryžiaus parodos, kurioje dalyvavo ir Lietuva, 100-mečiui paminėti. Šis dalyvavimas buvo svarbus Lietuvai, nes savo etnografijos ekspozicijoje, kartu su draudžiama lietuviška spauda, ji turėjo galimybę pademonstruoti lietuvių tautos savitumą ir kūrybingumą.

Šiai sukakčiai skirtoje konferencijoje perskaityta 21 pranešimas. Juos galima apibendrinti, priskiriant vienai iš trijų temų: 1) etnografijos mokslo raida ir muziejus, 2) etnografijos ir liaudies meno rinkiniai, 3) dokumentų, ikonografinės ir aprašomosios medžiagos panaudojimas etnografiniuose tyrinėjimuose.

Konferencijoje dalyvavo ir pranešimus skaitė Lietuvos istorijos instituto, Vilniaus universiteto mokslininkai, Liaudies kultūros mokslinio metodinio centro darbuotojai. Džiugu, jog dauguma pranešėjų buvo muziejininkai.

Susirinkusieji įdėmiai išklausė prof. Angelės Vyšniauskaitės pranešimą „XVII a. šaltiniai apie lietuvių buitį ir papročius“. Etnografiniuose rinkiniuose yra tik pavieniai šio laikotarpio eksponatai, todėl žinios apie to meto šaltiniuose užfiksuotą lietuvių buitį ir papročius padeda užpildyti daiktinių eksponatų stoką.

Prof. Vacys Milius apžvelgė lietuvių išeivijos memuarinę literatūrą, kuri galėtų būti panaudota etnografiniuose tyrinėjimuose. Lietuvos etnografų darbą sovietmečiu aptarė dr. Vytis Čiubrinskas.

Dešimties pranešimų autoriai aptarinėjo etnografijos (ir liaudies meno) rinkinius. Žemaičių „Alkos“ muziejaus etnografinį rinkinį savo pranešime pristatė muziejaus darbuotojos Elvyra Spudytė ir Vida Rimkuvienė. Kiti muziejininkai charakterizavo atskiras eksponatų grupes. Šiaulių „Aušros“ muziejaus geležinių kryžių rinkinį aptarė Skaistė Mockutė, taikomosios liaudies dailės rinkinį Lietuvos dailės muziejaus Liaudies meno skyriuje – Irena Ūdraitė, rankšluosčių rinkinį Mažeikių muziejuje – Raimonda Ramanauskienė. Su Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus prieverpsčių rinkiniu supažindino Gražina Daunienė, o Liaudies meno skyriaus vedėja Aušra Kargaudienė pristatė šio muziejaus Liaudies meno skyriuje saugomą Lietuvos prezidento Kazio Griniaus ir jo žmonos Joanos 1902–1927 m. surinktos tekstilės rinkinį. Lietuvos liaudies buities muziejaus darbuotojas Vingaudas Baltrušaitis parengė išsamų pranešimą apie gausią apšvietimo priemonių kolekciją, saugomą muziejuje.

Kiti pranešimai atkreipė dėmesį į parodų organizavimą ir visapusiškesnį požiūrį į turimą eksponatą, kada stengiamasi sujungti jo utilitarinę ir simbolinę apeiginę prasmę. Šia tematika buvo parengti Janinos Samulionytės (Lietuvos liaudies buities muziejus), Elvydos Lazauskaitės (Lietuvos nacionalinis muziejus) ir Skaidrės Urbonienės (Lietuvos nacionalinis muziejus) pranešimai. Dr. Aukšė Čepaitienė (Lietuvos istorijos institutas) ragino muziejininkus į turimą eksponatą ne tik žiūrėti kaip į atskirą liaudies kultūros komponentą, bet priartinti jį prie gamintojo ir naudotojo mąstysenos ir elgsenos.

Trečioji pranešimų grupė – tai lyg prieš metus vykusios pirmosios konferencijos „Lietuvių etnografijos ikonografija“ tęsia. Ina Orinauskaitė aptarė Kauno meno mokyklos 1920–1940 m. mokinių etnografinius piešinius ir fotografijas Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje; Eglė Lukoševičiūtė tyrinėjo liaudies buities elementus Vaitkuškio dvaro fotografijose. Įdomius pranešimus perskaitė kalvystės tyrinėtojas Antanas Stravinskas bei Alek-

Lietuvos ekspozicija Pasaulinėje Paryžiaus parodoje 1900 metais:
„Ukininkiški padarai, paveikslai, mapos iš ukininkystės ir tuli ukiški išdarbiai“.
Nuotrauka iš leidinio *Albumas lietuviškos parodos Parypiuje*, Plymouth.
Pa.: Spauda „Vienybės lietuvininkų“, 1902

sandras Šidlauskas, kalbėjęs apie savo tėvo kalvio užrašus, kuriuose užfiksuotos kalvio šeimos ūkio išlaidos.

Konferencijos pranešimai buvo įdomūs, todėl visų dalyvių ir pranešėjų nuotaika buvo darbinga. Pertraukos metu buvo pademonstruotas filmas apie prof. Angelę Vyšniauskaitę. Diskusijose prieita prie išvados, jog šios konferencijos tema labai aktuali, todėl būtina 2003 m. suorganizuoti antrąją konferencijos dalį ir išleisti abiejų konferencijų pranešimų rinkinį. Konferencijai baigiantis buvo iškilmingai atidaryta paroda, skirta besibaigiančio XX amžiaus Kalėdoms.

Lietuvos ekspozicija Pasaulinėje Paryžiaus parodoje 1900 metais:

„Išdarbiai ir paveikslėliai iš Prusu Lietuvos.

Laikraščiai ir knygnas liet. knygų gotiškomis literomis“.

Nuotrauka iš leidinio *Albumas lietuviškos parodos Parypiuje*, Plymouth.

Pa.: Spauda „Vienybės lietuvninkų“, 1902

The second conference in the National Museum of Lithuania was held on December 9–10, 1999. It was dedicated to the 100th anniversary of Paris World Exhibition in which Lithuania was also a member. The main topics of 21 presentations covered such areas: the development of ethnographic science and museum, ethnographic collections, application of documents, iconographic and descriptive material in ethnographic investigations. The conference was attended and presentations made by the scientists of the Lithuanian History Institute, Vilnius University, by the workers of the Scientific and Methodological Center of Lithuanian Ethnic Culture. Most of speakers were museum professionals. The conference ended with the opening of the exhibition dedicated to the Christmas at the turn of the 20th century.

KONFERENCIJOS

AUDINIŲ IR LIAUDIES
DRABUŽIŲ RAIDA
SENUOSIUOSE RYTPRŪSIUOSE
(TARPTAUTINĖ MOKSLINĖ KONFERENCIJA)

DANUTĖ ALEKNIENĖ

*Lietuvaitės pas Rambyną. Litauerinnen am Rombinus.
Išleido J. Vanagaitis, Tilpėje Byrutės draugija (Litauischer Verein Byrutė).
Photogr. Minzloff, Tilsit. XX a. 1 deš.
LNM ATV 24435*

Unguros (*Angerburg, Węgorbork, Węgorzewo*) miestas šiandien yra administracinis ir kultūrinis centras Lenkijos šiaurėje. Prieš 400 metų senojoje galindų žemėje jį įkūrė prūsai¹, kurių kultūros pėdsakų dar vis gausu mieste ir plačiose jo apylinkėse². Svarbesnius Unguros praeities faktus yra užrašęs teisininkas Reinholdas von Werneris³ (1726–1755).

Dabartinis Unguros miesto gyvenimas nedaug kuo skiriasi nuo kitų panašių Lenkijos administracinių centrų. Jį pajvairina šventės, konkursai, mugės. Į kultūrinių renginių programą įtraukiama ir Liaudies kultūros muziejaus veikla. Nuo 1996 m. muziejuje leidžiamas tęstinis leidinys „*Studia Angerburgica*“. Veikia nuolatinė ekspozicija, teminės parodos, atliekami kraštotyriniai tyrinėjimai. Vykstama į ekspedicijas Lenkijos bei gretimų kraštų teritorijose. Įvairių temų tyrimo rezultatų apibendrinimui ir naujų žinių paieškai organizuojamos respublikinės ir tarptautinės konferencijos. Nedideliam muziejaus kolektyvui vadovauja Barbara Grażiewicz-Chludzinska. Jos sumanymu 1999 m. kovo 24–27 dienomis įvykusi tarptautinė mokslinė konferencija „Audinių ir liaudies drabužių raida senuosiuose Rytprūsiuose“ nagrinėjo prūsiškojo paveldo klausimus.

Konferencijos tikslas – sukaupti ir paskelbti kuo daugiau informacijos, kuri leistų plačiau apžvelgti išnykusių prūsų etninės kultūros praeitį. Išsamesnius tyrinėjimus apsunkina tai, kad nedidelės prūsiškosios autentikos kolekcijos saugomos didelėje teritorijoje, apimančioje Lenkiją, Lietuvą, Rusiją ir Vokietiją, todėl į šią konferenciją buvo pakviesti archeologai, istorikai, muziejininkai ir menotyrininkai iš tų šalių, kurios vienaip ar kitaip buvo arba tebėra susietos su Prūsijos praeitimi.

Konferencijos proga muziejuje veikė XVIII a. pabaigos – XX a. pradžios audinių ir drabužių paroda. Ekspонатus parodai deponavo Gdanskio-Olivo, Lodzės, Olštino, Torunės ir Lietuvos nacionalinis muziejai.

¹ Grzegorz Białuński, Wiadomości, historyczne o mieście Węgorzewie w Królestwie Pruskim według Ludwiga Reinholda von Wernera, *Studia Angerburgica* 4, Węgorzewo, 1999.

² Grzegorz Białuński, Kolonizacja okolic Węgorborka w czasach krzyżackich (do 1525 R.), *Studia Angerburgica* 5, Węgorzewo, 2000.

³ Reinhold von Werner, *Paleographia Regni Prussie d. i. Historische Nachricht von denen Städten des Königreiches Preussen* (Prūsijos Karalystės paleografija, t. y. Istorinės žinios apie Prūsijos karalystės miestus) 1, Cüstrin, 1753; Reinhold von Werner, *Gesammelte Nachrichten zur Ergänzung der Preussisch-Märkisch und pohlischen Geschichte* (Bendrų žinių papildymas apie Prūsijos-Brandenburgo ir Lenkijos istoriją), Cüstrin, 1755.

Pasveikinimo žodžiu konferenciją atidarė Unguros miesto meras.

Įvadinio pranešimu „Audinių iškasenų tyrinėjimai senųjų prūsų teritorijoje“ archeologas Jerzy Maik (Lenkijos mokslų akademijos Archeologijos ir etnografijos institutas) supažindino su XIII a. antros pusės kapinių tyrinėjimų rezultatais. Nagrinėdamas įkapes, autorius atkreipė dėmesį į verpalus, audinius ir audimo būdus. Vėliau kalbėjusieji aptarė buitinių-dekoratyvinių audinių ir liaudies drabužių raidos klausimus.

Elżbieta Kaczmarek sudomino detaliu pranešimu „Liaudiški Varmijos drabužiai“ ir atvežtais XVIII a. eksponatais iš Varmijos ir Mozūrijos krašto muziejaus rinkinių. Trumpai apžvelgusi Varmijos regiono vyriškų ir moteriškų drabužių raidą, ji apibūdino kostiumo sudedamąsias dalis, pasiuvimo ir dėvėsenos, spalvų bei puošybos ypatumus, pateikė tarminius drabužių pavadinimus, kurių dalis buvo paplitę ir Mažojoje Lietuvoje, pvz.: *vestė*, *kabatas* (liemenė), *jakė*, *pakietas* (švarkas), *klumpės* ir kt.

Kalbėdama apie audinių ir drabužių kolekcijas Šiaurės rytų Lenkijos Torunės etnografijos muziejaus rinkiniuose Kinga Turska-Skowroń k išryškino labiau į rytus nuo Varmijos regiono nutolusios prūsiškosios dalies etnografijos bruožus. Buitinių dekoratyvinių audinių apžvalgą tęsė Ewa Gilewska (Gdansk-Olivo liaudies muziejus), apžvelgusi audinių rinkinius ir pademonstravusi prūsiškų lovatiesių ir staltiesių kolekciją. Aleksander Błachowski (Torunės etnografijos muziejus) pranešime apie dvigubinius audinius (kilimus ir užtiesalus) aptarė šio sudėtingo audimo būdo ypatybes, jo atsiradimą ir paplitimą Lenkijos teritorijoje, audimo tradicijas, raštų motyvus, kompozicijos principus ir spalvas.

Lietuvai konferencijoje atstovavo 4 pranešėjos. Įdėmiai buvo išklausyti pranešimai „Mažosios Lietuvos juostos XIX–XX a.“ (Teresė Jurkuvienė, Lietuvos liaudies kultūros centras), „Mažosios Lietuvos moterų drabužiai Lietuvos nacionalinio muziejaus rinkiniuose“ (Danutė Aleknienė, Lietuvos nacionalinis muziejus) ir „Liaudies audiniai Klaipėdos krašte XIX–XX a.“ (Erika Nenartavičiūtė, Lietuvos liaudies buities muziejus). Skaitytieji lietuvių pranešimai buvo išspausdinti leidinyje „*Studia Angerburgica* 5“.

Iš konferencijoje perskaitytų 13 pranešimų moksliniu požiūriu reikšmingiausi ir labiausiai atitinkantys konferencijos temą buvo paminėtieji šioje informacijoje.

Apibendrinant galima teigti, kad konferencija pasiekė savo tikslus: apžvelgė senųjų Rytprūsių audinių ir drabužių raidą; apibūdino vyrų ir moterų drabužių komplekto etninius savitumus, aptarė buitinių ir dekoratyvinių audinių paskirtį ir jų pobūdį. Be to, išryškino didėjančią susidomėjimą senųjų Rytprūsių kultūros materialiniu palikimu ir paskatino įvairių sričių

Mažosios Lietuvos juostos, XVIII a. pab.–XIX a. I p.
Fot. H. Sakalauskas, 1999

tyrinėtojus išsamesniems darbams. Todėl ji ypač svarbi ne tik dalykiniu turiniu, bet ir informacija apie naujus istorinius šaltinius bei muziejuose esančius rinkinius, susijusius su senosios Prūsijos kultūra. Parodoje pateikti audinių ir drabužių pavyzdžiai iš įvairių muziejų rinkinių tinkamai papildė skaitytų pranešimų temas.

On March 24–27, 1999 the international conference „The Development of Woven Cloth and the National Costume in the Old East Prussia“ was held in Ungura town (Poland). The heritage of East Prussia is not plentiful and is preserved in the museums of different countries. Therefore archeologists, historians, museum specialists and art critics from Poland, Lithuania, Russia and Germany were invited to participate and speak at the conference. The conference turned out a rich and instructive event, augmented by the exhibition of selected items from different museums in Poland and Lithuania.

1994 M. EKSPEDICIJA VILNIAUS MIESTE

ELVYDA LAZAUSKAITĖ

Etnografinės ekspedicijos Lietuvos nacionalinis muziejus pradėjo organizuoti 1948 metais. Nuo to laiko Etnografijos skyriaus darbuotojai kasmet išvyksta į Lietuvos kaimus ir miestelius rinkti eksponatų. Nemažai vertingų daiktų išvežta į miestus: dalis jų išvyko kartu su kaimo gyventojais, persikėlusiais gyventi pas vaikus, dalis atiduota kraičiui dukterims, kurios, įsigijusios specialybes, nebegrižo į tėviškes.

Etnografams įdomus šių daiktų likimas mieste. Dėl to 1994 m. sausio mėnesį Danutė Aleknienė, Elvyda Lazauskaitė ir Skaidrė Urbonienė surengė neįprastą etnografinę ekspediciją Vilniaus mikrorajonuose: Antakalnyje ir Žirmūnuose; joms talkino bibliotekininkė kraštotyrininkė Jonė Žebrytė.

Ši ekspedicija parodė, kad kaimo gyvenimą atspindinčių daiktų verta pasiteirauti ir miestuose. Daugiausiai išsaugota liaudiškos interjero tekstilės, turėjusios praktinį panaudojimą ir mieste. Muziejaus etnografinius rinkinius papildė XIX–XX a. pirmos pusės rankšluosčiai, staltiesės, lovatiesės, pagalvių ir antklodžių užvalkalai iš Šiaurės, Rytų ir Pietų Lietuvos. Įsigyta originalių raštu nerta medvilninė staltiesė iš Musninkų (Širvintų r.), interjero tekstilės rinkinį papildė dukters kraičiui XX a. pirmoje pusėje austas kilimas iš Judkonių kaimo (Kupiškio r.).

Liaudiškų drabužių rasta daug mažiau. Drabužių rinkinį papildė didelės languotos Pasvalio atkočių austos skaros, kuriomis moterys apsiglaudavo rudenį ir žiemą eidamos į bažnyčią ar turgų arba susukdavo į lauką nešamus kūdikius; o XX a. antroje pusėje jas naudodavo kaip užtiesalus ir pledus. Petronelė Adomonienė muziejui perdavė XIX a. vidurio rankomis pasiūtus moteriškus marškinius su išsiūta monograma „JW“, kuri rodo juos priklausius Julijai Valentaiti. Smulkesni eksponatai – rinktinės ir pintonės juostos, pirštinės ir Jonės Žebrytės išsaugota originali iš aštų nupinta ir karoliukais papuošta apyrankė.

Since 1948, the Ethnography Department staff annually visit Lithuanian villages and townships in search for new items to enrich the museum's collection. A large number of ethnographically valuable items leave the countryside for big towns. The ethnographers are interested in their fate. In January 1994, the ethnographers of the NML launched an unusual ethnographic expedition in Vilnius town. The results of the expedition revealed that best preserved were items of folk interior textile, which were assigned a practical role in urban context. These are towels, bedspreads and tablecloths of the 19–20 c. The collection of garment was extended by the home woven shawls, hand tailored women's nightgown with an embroidered monogram, woven and plaited sashes and mittens.

1995 M. EKSPEDICIJA ALYTAUS RAJONE

SKAIDRĖ URBONIENĖ

1995 m. birželio 21–26 dienomis Lietuvos nacionalinio muziejaus Etnografijos skyrius suorganizavo ekspediciją Alytaus rajone. Etnografės Danutė Aleknienė, Elvyda Lazauskaitė, Skaidrė Urbonienė ir Renata Kulakauskienė apsigyveno Alytaus dailės mokykloje, kur jau buvo įsikūrę muziejaus archeologai, kasinėjantys Bakšių gyvenvietę.

Per penkias ekspedicijos dienas buvo aplankyti Alytaus rajono Balkūnų, Gečialaukio, Jurgiškių, Miklusėnų, Pabalių, Radžiūnų, Silgionių, Sudvajų, Užupių, Vardos bei Lazdijų rajono Ginčionių, Norkūnų ir Petroškų kaimai.

Labiausiai žmonių branginami tekstilės dirbiniai, todėl daugiausiai ir įsigyta eksponatų tekstilės bei aprangos fondui: rankšluosčių, staltiesių, skarų, mezginių rankšluosčiams, užvalkalų, lovatiesių, kailinių, juostų, sijonų ir gintarinių karolių. Keletas eksponatų (medinė tekinta žvakidė, stiklinis musgaudis, molinė puodynė, dvi maldaknygės) papildė kitus fondus. Medinių eksponatų rasti jau sunku, nes žmonės jų neišsaugo, apnykusius sudegina. Užrašyta duomenų apie medinių kryžių statymo ir jų puošimo papročius, Kryžiaus dienų šventimą. Surinkta šiek tiek žinių apie vietinius dievdirbius ir kryždirbius: Šilėnų kaime (dabar Lazdijų r.) gyvenusį meistrą Bortušą bei garsų „dievadarį“ A. Soraką iš Pazapsių kaimo (dabar Lazdijų r.). Ginčionių kaime įsigytas „makrais“ (pinikais) papuoštas rankšluostis ir kraitinė skara įdomūs tuo, kad „makrus“ rankomis darė žmogus su negalia Pranas Vigraitis iš Buciniškės kaimo; jis mokėjęs dar megzti vąšeliu bei siūti. Gečialaukio kaime gyvenanti Izabelė Sabonienė, garsėjanti kaip labai gera audėja, aprodė turimus namie audinius. Nemažai jų ir įsigyta.

Ekspedicijos metu įsigyti eksponatai saugomi LNM Etnografijos skyriuje, aprašomoji medžiaga – muziejaus archyve.

The article presents a short survey of the expedition by the Ethnography Division of NML to the regions of Alytus and Lazdijai on 21–26 June, 1995. There were mainly acquired textile and costume stock exhibits: towels and knitting, tablecloths, shawls, slipcovers, pillowslips, bedspreads as well as sashes, skirts, fur coats. Some information on cross building and decoration, on local wood carvers was recorded.

The material is stored in the Department of Ethnography and museum archives.

1995 M. EKSPEDICIJA
MARIJAMPOLĖS RAJONE

ELVYDA LAZAUSKAITĖ

Nuo 1948 metų muziejaus etnografai ne tik organizuoja patys, bet ir dalyvauja Lietuvos istorijos instituto ir Vilniaus universiteto etnologų rengiamose ekspedicijose. 1995 m. rugpjūčio pradžioje rinkome eksponatus Marijampolės rajono Sangrūdų apylinkėje kartu su etnografinę praktiką atliekančiais Vilniaus pedagoginio universiteto studentais.

Rinkdami eksponatus pastebėjome, jog šiose vietovėse žmonės daugiausiai išlaikė XIX a. pabaigos – XX a. pirmos pusės interjero tekstilės. Pateikėjos su dideliu pasididžiavimu pasakojo apie savo turėtą kraitį, kurio nemažai daiktų išlaikė iki mūsų dienų. Turėjome iš ko pasirinkti eksponatų muziejaus rinkiniams. Ne viena pateikėja savo spintose dar turėjo savo mamos ar močiutės audinių. Ypatingai saugotos drobulės-staltiesės iš labai plonos drobės su puošniais perdrobuliais ir mezginiuotais kraštais. Tokių drobulių, anot pateikėjų, turėjo beveik visos moterys. Jomis dar XX a. pirmoje pusėje apsigaubdavo eidamos į bažnyčią; vėliau – pradėjo naudoti kaip staltieses. Ekspedicijos lobis – keturios XIX a. pabaigos – XX a. pradžios austos drobulės.

Pagrindinis laimikis – namų darbo pagalvių ir patalų užvalkalai, daugiausia languoti arba dryžuoti lininiai ir medvilniniai. Įsigyta nemažai rankšluosčių, papuoštų mezhiniais ir išsiūtomis monogramomis.

Tradicinės XIX–XX a. pradžioje valstiečių aprangos išlikusios tik detalės. Dar pavyko surasti senųjų rinktinių suvalkietiško juostų, prijuosčių ir austinių skarų. Šiose vietose krikštynų apeigose naudotos gėlių ir vynuogių motyvais kaišytos juostos, kuriomis būdavo suvystomas krikštyti vėžamas kūdikis. Tai buvo krikšto motinos dovana krikštavaikiui.

Didelis šios ekspedicijos turtas – „lagaminėlis su pirštinėmis“. Sangrūdoje susipažinome su M. Pautieniūte-Banioniene, kuri parodė 1940 m. Žemės ūkio akademijoje Dotnuvoje parašytą savo diplominį darbą „Moterų rankdarbiai Klaipėdos krašte“. Darbe pateikiami ne tik autorės tyrinėjimai, bet ir 71 nuotrauka (fotografuota XX a. 4 dešimtmetyje Klaipėdos krašte autorės vyro Andriejaus Banionio). Šios nuotraukos – vertingas Klaipėdos krašte megzčių lietuvininkų pirštinių pavyzdys. Ne mažiau vertingos po Antrojo pasaulinio karo pagal senovinius Klaipėdos krašto raštus pačios M. Banionienės megztos pirštinės, – muziejus įsigijo 28 vnt. įvairiaraščių pirštinių.

M. Banionienės numegztos pirštinės
pagal Mažosios Lietuvos pavyzdžius
Mezgimas, vilna, XX a. pr.
Kretingos r. Kretingalės ap. Egliškių k.
EMA 447

M. Banionienės numegztos pirštinės
pagal Mažosios Lietuvos pavyzdžius
Mezgimas, vilna, XX a. pr.
Kretingos r. Žalgirio ap. Tolių k.
EMA 447

Minėtasis diplominis darbas saugomas muziejaus archyve (jis panaudotas prof. I. R. Merkienės ir M. Pautieniūtės-Banionienės knygoje „Lietuvinių pirštinių“, kuri išleista Lietuvos istorijos instituto darbų serijoje „Lietuvos etnologija“).

Ekspedicijos laikas prabėgo greitai, nes lydėjo puikus oras ir geranoriški žmonės. Vakaraus bendravome su studentais, kurie dalinosi patirtais išpučiais ir kartu su mumis džiaugėsi išgytais eksponatais. Dėkojame doc. Jonui Mardosai, pakvietusiam bendram darbui ir perdavusiam muziejaus archyvui aprašomosios medžiagos rinkinius.

In early August of 1995, the ethnographers of the NML together with the students of Vilnius Pedagogical University during their ethnographic practise gathered ethnographic items in Marijampolė region, in the environs of Sangrūda. Among the most often found items was interior textile of the late 19th and early 20th century. The expedition yielded valuable samples of mittens from the East Prussian Lithuanians of Klaipėda region.

2000 M. EKSPEDICIJA VIDUKLĖS APYLINKĖSE

ELVYDA LAZAUSKAITĖ

Viduklė istoriniuose šaltiniuose paminėta jau XIV a. pradžioje. Tai viena iš seniausių Žemaitijos vietovių, turinčių savitą ir turtingą istoriją, nuo seno dominanti archeologus, istorikus ir etnografus. Dar 1939 m. Vytauto Didžiojo kultūros muziejus suorganizavo etnografinę ekspediciją į Viduklės apylinkes. Tik maža dalis tyrinėjimų rezultatų publikuota.

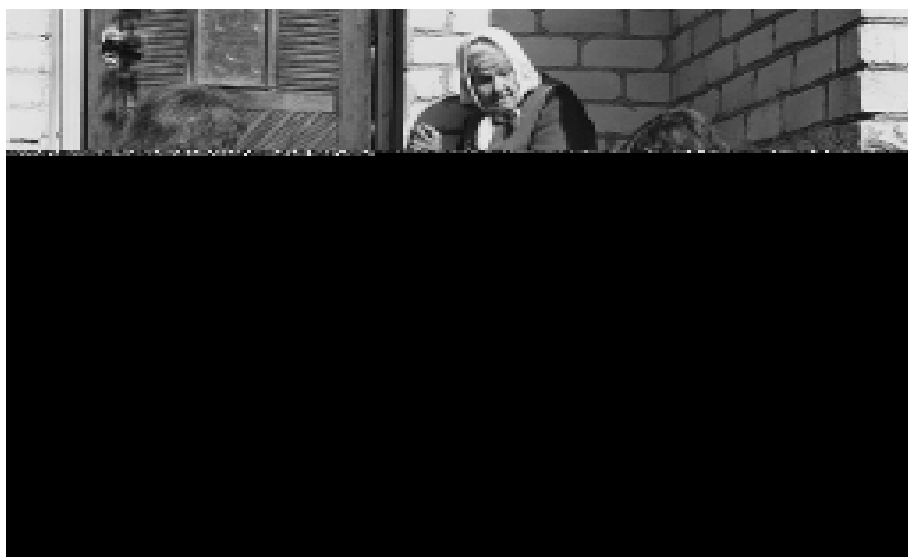
1989 metais Viduklėje įkurtai S. Stanevičiaus bendrijai kilo mintis surinkti įvairiuose archyvuose išbarstytą archeologinę, istorinę, geografinę ir etnografinę medžiagą ir parengti monografiją apie Viduklės praeitį ir šiandieną. Knygos sudarytojo – S. Stanevičiaus bendrijos seniūno pavaduotojo Antano Pociaus – prašymu Etnografijos skyrius sutiko parengti šiai monografijai medžiagą apie tradicinę kultūrą.

Norėdamos papildyti turimus duomenis, Danutė Aleknienė, Laima Lapėnaitė, Elvyda Lazauskaitė ir Skaidrė Urbonienė 2000 m. gegužės mėnesį išvyko į ekspediciją po šio krašto apylinkes. Jos rinko medžiagą apie vidukliškių gyvenimo būdą, verslus, amatus, baldus, namų apyvokos daiktus, drabužius, memorialinius paminklus ir kalendorinius papročius, o muziejaus fotografas Kęstutis Stoškus buvo ekspedicijos fotometraštininkas. Medžiaga rinkta ne tik Viduklės miestelyje, bet ir aplinkiniuose kaimuose – Alaviniškiuose, Aleknuose, Anžiliuose, Papelkiuose, Pavailabyje ir Vailabuose.

Ekspedicijos metu aplankyta S. Stanevičiaus memorialinė sodyba, ma-loniai bendrauta su šio muziejaus įkūrėja mokytoja Julija Norkute, kuri yra surinkusi nemažai XIX–XX a. pirmos pusės vidukliškių gyvenimą atspindinčių daiktų, susipažinta su S. Stanevičiaus vidurinės mokyklos kraštotyros kampeliu, kuriame mokinių ir mokytojų sukaupti eksponatai kaip mokomoji medžiaga naudojami istorijos ir literatūros pamokose.

Ekspedicijos metu surinkta rašytinė ir fotomedžiaga saugoma LNM archyve. Iš surinktos bei muziejuje turimos medžiagos parengti straipsniai būsimajai knygai.

In May 2000, the Ethnography Department expedition explored the environs of Viduklė (Raseiniai region) to collect items reflecting life, trades and crafts of the local people, also furniture and household items, clothing, memorial monuments. The written and photographic material accumulated during the expedition is held in the archives of the NML. Based on the material collected and that of the museum, several articles were written for a local monograph on Viduklė.

Viduklės ekspedicija
LNM etnografės Danutė Aleknienė ir Elvyda Lazauskaitė su pateikėja
Antanina Germanavičiene iš Didvejų k., 2000

Viduklės ekspedicija
LNM etnografės Danutė Aleknienė, Skaidrė Urbonienė, Laima Lapėnaitė ir Elvyda
Lazauskaitė su mokytoja Julija Norkute ir vairuotoju Alvydu Kulikausku, 2000

EKSPOZICIJOS, PARODOS

SUVALKIEČIŲ MOTERŲ DRABUŽIAI XIX–XX A. PRADŽIOJE

1994 06 17 – 1994 10 17

DANUTĖ ALEKNIENĖ

Ekspozicijos fragmentas:
XIX a. pr. suvalkietės kostiumas, 1994

Lietuvos nacionalinis muziejus 1994 m. birželio 17 d. pakvietė į parodą „Suvalkiečių moterų drabužiai XIX–XX a. pradžioje“. Tai antroji tęstinio keturių parodų ciklo „Lietuvos moterų drabužiai“ paroda, sutapusi su Pasaulio lietuvių dainų švente ir papildžiusi šventinių renginių programą.

Suvalkiečių etnografinėi grupei su savitais papročiais ir išpuoselėtomis tradicijomis priskiriama didesnioji Užnemunės teritorijos dalis. Tarminiu požiūriu suvalkiečiai pasiskirsto į dvi mažesnes grupes: zanavykus ir kapsus. Abi grupės prisilaiko artimų gyvensenos papročių ir tradicijų nuostatos, ir tai išreiškia savo aprangoje. Nežiūrint to, pastebima nemažai drabužių dėvėjimo, pasiuvimo ir puošybos skirtumų. Jiems išryškinti ekspozicija padalinta į dvi dalis. Norint parodyti kapsėms ir zanavykėms būdingus kostiumus, jie komplektuoti pagal skirtingų laikotarpių liaudies kostiumo charakteristikas (visiškai sukomplektuoti yra tik vėlesnio laikotarpio kostiumai). Sukomplektuota 9 zanavykiški ir 16 kapsiški kostiumų. Tokiu būdu mėginta parodyti liaudies kostiumo susiformavimo ir kitimo raidą XIX a. iki visiško jo išnykimo, nulemtą įvairių veiksnių bei įtakų. Parodoje buvo eksponuojamos ir atskiros aprangos dalys iš įvairių Lietuvos muziejų rinkinių, leidžiančių kiekvienam besidominčiam savo krašto istorijos ir kultūros palikimu gėrėtis kruopščiai saugotais ir iš kartos į kartą perduotais drabužiais.

XIX a. suvalkietės išeiginių drabužių komplektą, kaip ir visur kitur Lietuvoje, sudarė galvos danga, marškiniai, sijonas, liemenė, prijuostė, juosta, sermėga, kailiniai, skara ir apavas. Suvalkietės visais laikais išsiskyrė nepaprastu darbštumu ir kantrybe, stebino sugebėjimu plonai ir kokybiškai austi drobinius, pusvilnionius ir vilnionius audinius, bei dailiai siuvinėti baltai adinuke, peltakiu ir viengubu kryželiu. Suvalkiečių pasididžiavimas – spalvingos kaišytinės prijuostės, todėl neatsitiktinai didesniąją ekspozicijos dalį užima būtent jos. Kapsių ir zanavykių prijuosčių savitumą atskleidžia audimo būdai, raštų ir spalvų išdėstymas.

Ankstyvosios XIX a. pirmos pusės prijuostės buvo baltos, padryžuotos išilginiais raudonais arba raštuotais raudonais su mėlyna spalva dryželiais. Jie buvo audžiami paprastu, rinktiniu, dažnai ir kaišytinu būdu. Laikui bėgant, raštai ir spalvos kito. Jei XIX a. viduryje zanavykės dar vis dėvėjo rinktines tamsesnių spalvų prijuostes, kurių raštai sukomponuoti ir sugrupuoti dažniausiai išilgai prijuostės, tai kapsės jau audė kaišytines. Tamsiame fone vyravo taisyklingomis išilginėmis ir skersinėmis eilėmis išdėstyti stilizuoti lelijų, žirnelių ir žvaigždučių motyvai. Kai kada zanavykės savo prijuostes papuošdavo ir pailgindavo pažemėse prisiūdamos parauktą to paties audinio atraižą. Kapsės raštus komponavo per visą prijuostės plotą, palikdamos didesnius ar mažesnius nemargintus fono tarpus. Jų prijuostės siau-

resnės ir trumpesnės. Šalia išilgai dryžuotų dėvėtos ir skersadryžės (simetriški dryžių pluoštai jose jausti diminiu būdu). Nuo XIX a. vidurio išplito žymiai spalvingesnės įvairiaraštės prijuostės, vienspalviame fone raštus iškaishant įvairiaspalviais pirktiniais vilnoniais siūlais (skaistgijomis), kas reikalavo ypatingo sugebėjimo, kantrybės ir laiko. XIX a. pabaigoje imta dėvėti vienspalvės ar dvispalvės smulkiai išilgai padryžuotos prijuostės su apačioje jaustu ornamentuotu dryžiu. Imta jas siūti ir iš gėlėto pirktinio audinio.

Galvos danga visais laikais buvo svarbi, nes ji nusakydavo moters socialinę padėtį. Merginos galvas puošėsi gėlių vainikais, puošniais ir iškilmingais galionais su spalvingais kaspinais (kapsės), plaukus kartais persirišdavo juostelėmis ar karielinėmis (zanavykės). Kartu su ažūrinio pynimo lininėmis ir nertomis medvilninėmis kepurėlėmis XIX a. antroje pusėje dėvėtos skarelės, kurių kraštai papuošti kuteliais arba apnerti vašeliu. Kepurėlių ir kampu sulenktų skarelėlių priekis ties kakta dar papuoštas pabrūvėliais, t. y. antkakčiais, siūtais iš tiulio, kaspinių ir karoliukų. XIX a. pabaigoje namines skareleles pakeitė pirktinės šilkinės ir vilnonės. Tuo laiku kepurėlės jau nebedėvėtos, antkakčiai – tik prie skarelėlių.

Senieji tunikiniai marškiniai su užsiuvamomis perpetėmis siūti iš labai plonos baltos drobės. Patys seniausi – ilgi, kartais pailginti pridūrimu iš prastesnio kito audinio. XIX a. viduryje marškiniai trumpėjo, rankovės plėtėjo (tokie puošnūs marškiniai buvo vadinami „papetėmis“ ir dėvėti viršuje kitų). Jiems siūti naudotas medvilninis audinys, jų detalės (perpetės, rankogaliai, rankovių galai, apykaklė ir krūtinėlė) adinuke arba peltakiu siuvinėtos baltais, rudais, juodais arba raudonais siūlais stilizuotais augaliniais, rečiau geometriniiais ornamentais.

Jau XVIII a. pabaigoje išėigai buvo apsivelkamos pusvilnonės, vilnonės, šilkinės ir brokatinės gėlėtos arba skersadryžės ir vienspalvės liemenės. Siūtos iš naminių ir pirktinių audinių, įliemenuotos su žemyn krentančiais, priekyje nesusieinančiais skverneliais (tarpas paliktas juostai surišti). Zanavykės mėgo trumpas, o kapsės – ilgas ištisines arba ties liemeniu durtas, o į apačią išplatintas ir klubus dengiančias liemenes. Jų kraštai apvedžioti aksomo, šilko kaspinais arba to paties audinio atraižomis. Dažna jų – su kišenėlėmis.

Suvalkietėms būdingi dvinytai austi išilgai dryžuoti raukti sijonai iš 5–6 palų. Senieji XIX a. sijonai kontrastavo su prijuostėmis ir dar labiau išryškino jų spalvinius derinius bei raštų margumą. Vienspalviame fone vienodais tarpais ritmingai išdėstyti įvairių pločių simetriškai sukomponuoti spalvingų dryžių pluoštai. XIX a. pabaigoje dryžiai susiaurėjo, imta dėvėti dviejų spalvų arba vienspalviai miestietiškos mados sijonai.

Vienas seniausių drabužių buvo pailgos formos dvipalė skara-drobulė, kuria vasarą siausdavosi ir susisupdavo vaikus ištekęjusios moterys. Palas jungė

puošnus siuvinėtas, austas, pintas arba nertas perdrobulis. Baltos lininės drobulės austos iš pačių ploniausių siūlų keturnytai, šešianytai ir su daugiau nyčių. Joms būdingi smulkių langučių, katpėdėlių, vingelių ir rombelių raštai. Kad drobulės būtų gražesnės, jų galai buvo puošiami žičkiniais užaudimais, pinikais ir nėriniais. Pačios seniausios parodoje eksponuojamos drobulės datuojamos XVIII a. Jas parodai paskolino Marijampolės kraštotyros muziejus.

Keletas vitrinų parodoje buvo skirta juostoms, kuriomis XIX a. dar mėgo puoštis suvalkietės. Jų audimui buvo naudojami lininiai, vilnoniai siūlai ir skaitstgijos. Greta rinktinių, pasitaikydavo ir kaišytinių juostų su geometriniais ornamentais (rombais, žalčiukais, eglutėmis, ruoželiais, grėbliukais), o vėlyvosiose kaišytinėse – stilizuotais augaliniais motyvais. Paplitusios spalvos: raudona, mėlyna, žalia, vyšninė ir violetinė. Juostų galai užbaigiami spalvingais kutais.

Didžiąją parodos dalį sudarė vien šventinė suvalkiečių merginų ir moterų apranga, dėvėta XIX a. šiltuoju metų laiku. Žieminių drabužių bei apavo eksponuota netaislingai.

Kontrastas spalvingiems ir išpūdingiems XIX a. drabužiams – paprastėjantys XIX ir XX a. sandūros valstiečių drabužiai. Jie visiškai išstūmė iš buities tradicinį suvalkietškąjį kostiumą.

Parodoje buvo eksponuojama beveik keturi šimtai vienetų eksponatų, kurių didžiąją dalį (beveik 300) sudarė eksponatai iš Lietuvos nacionalinio muziejaus rinkinių. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus depozitavo 17, Lietuvos dailės muziejus – 21, Marijampolės kraštotyros muziejus – 31, Vilkaviškio kraštotyros muziejus – 10, Lietuvos liaudies buities muziejus – 8 eksponatus. Parodą papildė ikonografinė medžiaga (nuotraukos ir atvirukai) ir H. Kairiūkštytės-Jacinienės 8 suvalkietškų kostiumų piešiniai-rekonstrukcijos, kurias parodai paskolino Lietuvos literatūros ir meno archyvas. Parodą komplektavo ir eksponavo šio straipsnio autorė, talkinanti Etnografijos, Eksponatų restauravimo bei Ūkio skyriaus darbuotojams.

On 17 June, 1994, the NML opened a new exhibition „Clothing of Women from Suvalkija in the 19th and in the beginning of the 20th c.“, concurred with the events of the World Lithuanians' Folksong Festival in Vilnius. The exhibition shows nine costumes by *zanavykės* and sixteen by *kapsės* (dialect areas within the region), enriched by a variety of separate parts of the costume (aprons, shrouds, sashes, headdress, ornaments, mittens, socks, etc.). The 300 items were selected from the vast collections of the biggest museums in the country (NML, the National Art Museum, Kaunas M.K.Čiurlionis Art Museum, Open-air Museum, Vilkaviškis and Marijampolė Ethnography Museums). The iconographic material from the collections of the NML and the Lithuanian Literature and Art Archives enriched the exhibition.

EKSPOZICIJOS, PARODOS

DZŪKIŲ MOTERŲ DRABUŽIAI XIX–XX A. PRADŽIOJE

1995 06 15 – 1996 01 30

DANUTĖ ALEKNIENĖ

Ekspozicijos fragmentas:
XIX a. dzūkės kostiumas, 1996

Dzūkija pasižymi puikiomis gamtinėmis sąlygomis, iš dalies įtakojusiomis dzūkų etnografinės grupės savitumus. Ekonominiu požiūriu tai viena silpniausių Lietuvos sričių, kur ilgiausiai išliko nepakitęs senovinis gyvenimo būdas, savita materialinė kultūra, papročiai ir tradicijos. Šio krašto aprangos tyrinėjimu susidomėta vėlai. Gausiausia dalis autentiškų dzūkiškų drabužių pavyzdžių į Lietuvos muziejų rinkinius pateko pokario laikotarpiu. Seniausi jų (daugiausia tai pavienės drabužių dalys) priskiriami XIX a. viduriui. Didžiąją rinkinių dalį sudaro XIX a. pabaigos – XX a. pradžios eksponatai. Čia, kaip ir kitur Lietuvoje, labiausiai buvo vertinami ir saugomi šventadieniniai drabužiai, kurie dėl to ir išliko iki šių dienų.

Dzūkės tradicinį kostiumą sudarė įprastinės drabužių dalys: galvos danga, marškiniai, liemenė, sijonas, prijuostė, juosta, papuošalai, sermėga, kailiniai bei apavas. Nors dzūkiškasis kostiumas savo sudėtimi atskiros aprangos tipo nesudarė, tačiau išsiskyrė kai kuriomis drabužių dalių dėvėjimo ypatybėmis. Amžių sandūroje dzūkių kostiumą veikė kaimynų tradicijos, dėl to atsirado suvalkietiskų ar slaviškų elementų. Minimais ypatumais perteikti padėjo pasirinktas parodos eksponavimo principas ir eksponatų grupių išdėstymas pradedant rytiniais ir baigiant vakariniais Dzūkijos pakraščiais. Eksponatų skaičiumi – tai viena gausiausių šio ciklo parodų.

Daugiausiai dėmesio dzūkės skyrė galvos dangai. XIX a. merginos galvas puošėsi gyvų gėlių vainikais ir karūnomis (*pakalkėmis*), siūtomis iš aukso žerinių galionų. Kitos karūnos buvo siuvamos iš suklostuotų rinktinių arba kaišytinių juostų. Užpakalinė karūnos dalis puošta spalvingais šilko kaspiniais. Seniausias ištekęs moters galvos apdangalas buvo nuometas, kuris Dzūkijoje nešiotas iki XIX a. vidurio. Vietoje jo imtos dėvėti lininės ažūrinio pynimo kepurėlės (*ėepėiukai*), papuoštos antkakčiais (*pabruvėliais*, *brindomis*) – neaukšta kaktos sritys puošiančia karūnėle, pasiūta iš kaspinų tiulio ir papuošta stiklo karoliukais, dirbtinėmis ar nertomis gėlėmis. Kepurėlės su antkakčiais dėvėtos tik po skarele. XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje kepurėlės imta nerti vąšeliu iš medvilninių arba vilninių siūlų, priekinę dalį dažnai raudonai ir juodai pasiuvinėjant kryželiu. Kepurėlėms išnykus, ryšėtos tik skarelės. Tuomet antkakčiai kartais būdavo užsirišami apie galvą po skarele arba prisiuvami prie įstrižinio trikampiu sulenktos skarelės krašto.

XIX a. ypač paplito tunikiniai baltos drobės marškiniai su užsiūtomis perpečėmis. Jie dailiai išsiuvinėti adinuke, kai kurie papuošti žičkiniais raudonos spalvos užaudimais. Smulkiais geometriniais ir stilizuotais augaliniais ornamentais išsiuvinėta plati atverčiama apykaklė, krūtinėlė, perpečės, rankovių galai ir rankogaliai. Viena įdomiausių detalių – rankovę prie stuomens pečių srityje jungiančios dekoratyvinės siūlės (*kumpetkėlės* ir *ėpygutės*).

XIX a. paplito po švarkeliais (*naputkëlėmis*) dėvimi marškiniai su ištisinėmis perpetėmis (*stoneliu*). Jų apykaklė siaura ir stati, pritaikyta keičiamoms apykaklėms, kurios (siuvinėtos ir nertos) buvo ypač madingos XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje.

Platūs spalvingi sijonai iš lininių (vasariniai sijonai), pusvilnionių ir vilnionių audinių (vasarą ir žiemą segimi šventadieniniai) dažniausiai būdavo siuvami raukti arba smulkiai klostyti iš dvynytai išaustų audinių. Populiariausi stambių ir smulkių langų dvispalviai (raudona ir balta, balta ir tamsiai mėlyna, raudona ir žalia, violetinė ir raudona arba juoda) ir daugiaspalviai (žalia, raudona, juoda ir violetinė). XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje pradėti dėvėti vienspalviai ir dvispalviai lygūs, smulkiai raštuoti ir dryžuoti arba iš pirktinių audinių siūti sijonai, kurie mažai kuo skyrėsi nuo miestietiškų.

Liemenės (*jakutės, ūniūraukos*) buvo neatsiejama išeiginio kostiumo dalis. Siūtos iš spalvingo smulkiai languoto ar skersai dryžuoto vilnonio audinio. Turtingesnės dzūkės XIX a. pabaigoje jas siuvosi iš vienspalvio juodo arba tamsiai raudono aksominio, gėlėto atlasinio arba vilnonio audinio. Liemenės neilgos, lengvai liemenuotos, su priekyje nesueinančiais skverneliais; tarpas tarp liemenės ir sijono juosmens uždengiamas apsijuosiant plačia juosta.

Moteryų prijuostės XIX a. buvo languotos ar skersai dryžuotos, audžiamos dvynyčiais ir keturnyčiais dimais. Užnemunės dzūkės dėvėjo ir kaišytines prijuostes su spalvingu koncentruotų raštų užaudimu paryškinta apačia. XX a. pradžioje prijuostės pradėtos siūti iš juodo pirktinio audinio; jų apačia dažnai gausiai papuošta rankomis arba mašina išsiuvinėtomis stilizuotų augalinių motyvų kompozicijomis.

Daug vietos ekspozicijoje skirta Dzūkijoje plačiai naudotoms vytinėms, pintinėms, rinktinėms ir kaišytinėms juostoms, atskleidžiančioms raštų įvairovę ir pamėgtus spalvinius derinius.

Dzūkių kaklą puošė koralų karoliukų vėriniai nuo keleto iki keliasdešimt eilių.

Ištekėjusios moterys pečius gobdavosi drobule (*panuomeėiu*) vėsiomis dienomis arba nešdamosi su savimi kūdikį. Tai dvipalė dvynytai, keturnytai dimais, aštuoniantai servetiniu būdu ar daugiau nyčių austa maždaug pusantro-trijų metrų ilgio ir 60–150 cm pločio stačiakampio formos vasarinė skara su kiauraraščiu mezginių perdrobuliu viduryje ir raudonais užaudimais ar nėriniais galuose. Esant šaltam orui dėvėtos naminės ir fabrikinės vilnonės skaros. Namuose austos skaros buvo natūralių spalvų (dažniausiai derintos ruda su pilka). Seniausias XIX a. vidurio skaras (*gūnias*) pagyvenusios moterys dėvėjo iki XX a. pradžios. Jos buvo dvipalės ir stačiakampio

formos, austos iš vilnos dvinytai ir ruoželiu, vienspalvės ar palanguotos vidutinio dydžio langais. Dažniausiai derinamos spalvos buvo raudona su žalia, žalia su violetine, raudona su violetine ir ruda su balta. Tokių gūnių ilgasis pakraštys išryškintas trečios spalvos arba keletu jų dekoratyviniu dryžiu, kuris su palanguotu plotu sujungtas kaišytinių trikampėlių ruožu.

Rudenį, žiemą ir pavasarį vilkėtos iš milo siūtos nesudėtingo kirpimo natūralių (pilkos ir rudos) spalvų sėmėgos, papuoštos dekoratyvinėmis siūlėmis bei aksomo ar dirbtinio kailio apsiuvimais. Mūvėtos įvairių raštų pirštinės ir karoliukais išsiuvinėtos riešinės.

Parodoje buvo eksponuojamas ir Rytų Dzūkijai būdingiausias skarinis, naudotas einant į bažnyčią ar į svečius nešantis su savimi maistą, dovanas, drabužius ir net batus. Tai drobės gabalas, kurio vienas galas papuoštas išpūdingais pinikais ir kutais, slepiančiais surišimo mazgą.

Parodoje eksponuota apie 520 drabužių vienetų. Iš dalies jų buvo sukomplektuota 30 kostiumų. Ekspoziciją papildė autentiškos kraštovaizdžio ir tipažų nuotraukos, kurios vaizdžiai pailiustravo atskirų drabužių dalių dėvėjimo ypatybes. Didžioji eksponatų dalis (beveik 400) – iš Lietuvos nacionalinio muziejaus rinkinių. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus parodai paskolino 34, Lietuvos dailės muziejus – 31, Lietuvos liaudies buities muziejus – 20, Alytaus kraštotyros muziejus – 16 vienetų eksponatų. Šių eilučių autorei rengiant ir eksponuojant parodą talkino Etnografijos, Eksponatų restauravimo ir Ūkio skyrių darbuotojai.

„The Clothing of Women from Dzūkija in the 19th and in the beginning of the 20th century“ was opened on 15 June, 1995. Though the *Dzūkai* style costumes would not make a separate type of an outfit by its composition they could distinguish themselves in a peculiar wearing of some of the details. At the turn of a century the style of the *Dzūkai* costumes was influenced by the traditions of neighbors, adding Suduvit and Slavic elements. To convey these peculiarities, groups of the exhibits are displayed of Eastern and Western outskirts of the Dzūkija. Much space is given to exhibit twined, selected and decorated woven sashes. The exhibited *skarinis* (a peculiar type of a towel) is most typical to Eastern Dzūkija. The item was used to carry food, gifts, clothes and even shoes when go to church or visiting.

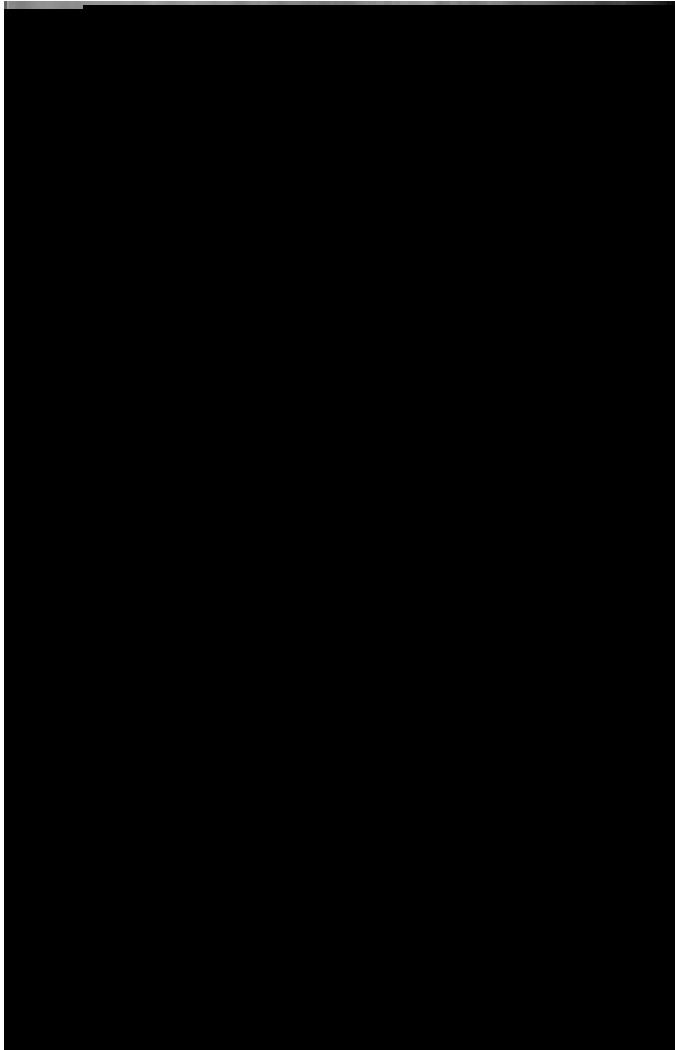
By the number of exhibits displayed this is one of most abundant exhibitions of such a kind. There were exhibited 30 national *dzūkai* costumes and around 520 different costume parts from the collections of NML, the National Art Museum, Kaunas M. K. Čiurlionis Art Museum, Open-air Museum and Alytus Ethnography Musuem.

EKSPOZICIJOS, PARODOS

AUKŠTAIČIŲ MOTERŲ DRABUŽIAI XIX–XX A. PRADŽIOJE

1996 07 15 – 1997 03 01

DANUTĖ ALEKNIENĖ

Ekspozicijos fragmentas:
XIX a. aukštaitės kostiumas, 1996

Lietuvos nacionaliniame muziejuje rengtą ciklą „Lietuvos moterų drabužiai XIX–XX a. pradžioje“ užbaigė paroda „Aukštaičių moterų drabužiai XIX–XX a. pradžioje“. Kiekvienoje anksčiau eksponuotoje parodoje buvo siekiama parodyti atskiros etnografinės srities kaimo moterų aprangos savitumus bei drabužių raidą, taip pat išryškinti drabužių dėvėjimo ypatybes bei sudedamąsias tradicinio komplekto dalis, jų pasiuvimą, audinių (drabužiams siūti) audimo būdus, raštus ir spalvas.

Šioje parodoje pristatant moterų ir merginų Aukštaitijoje XIX–XX a. pradžioje vilkėtų drabužių komplektus, akcentuoti archaiškiausi jų elementai.

Aukštaičiai – didžiausia lietuvių etnografinė grupė, nuo seno įsikūrusi šiaurinėje, vidurio ir rytinėje Lietuvos dalyje. Šis žydrais ežerais ir į lygumas pereinančiomis žaliomis giriomis bei kalvomis nusėtas kraštas apipintas padavimais ir legendomis apie baltais drabužiais vilkėjusius iškilius senovės lietuvius. Žinių apie baltos spalvos reikšmę, jos šventumą ir magines galias randama istoriniuose šaltiniuose. Kol balta spalva tapo sveikatos, švaros ir tvarkos simboliu, požiūris į ją bėgant amžiams kito. Lietuvių tradicinių drabužių raidoje daugiau ar mažiau baltos spalvos išliko visose etnografinėse srityse. Tačiau aukštaičių moterų XIX a. dėvėtiems drabužiams tenka išskirtinis dėmesys, nes čia išliko daugiausiai ne tik archaiškiausių kostiumo dalių, bet ir baltos spalvos, kuri tapo skiriamuoju bruožu; vienu metu buvo vilkimi balti marškiniai, baltos prijuostės, kartais ir balti sijonai, o prie jų – balti nuometai.

Kaip ir kituose etnografiniuose regionuose, XIX a. aukštaičių moterų ir merginų tradicinį kostiumą sudarė tos pačios pagrindinės sudedamosios dalys: galvos danga, marškiniai, sijonas, prijuostė, juosta, papuošalai, šiltieji drabužiai (vilnonė skara ir sėrmėga) ir apavas.

Įvairiais būdais rišamas nuometas – išteklėjusios moters atributas ir viena archaiškiausių tradicinio kostiumo dalių. 3–4 m ilgio ir 50–70 cm pločio nuometas austas dvinytai, keturnytai (dimais) arba aštuoniantai (servetiniu būdu) iš pačių ploniausių lininių siūlų. Smulkius geometrinius raštus sudarė langeliai, rombai ir vingeliai. Galai dažniausiai puošti skirtingai, užaudžiant raudonus 3–7 cm pločio dryžius diminiu, rinktiniu ar servetiniu būdu (kartais raudona spalva papildyta mėlyna). Būta ir siuvinėtų nuometų. Nuometų ir nuometėlių galai būdavo apsiuveni kuteliais ir kiauraraščiais mezginiais. Nuometėlis, taip pat viena archaiškiausių jaunamartės galvos dangų, išnyko labai anksti. XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje nuometus palaipsniui pakeitė medvilninės, šilkinės ar vilnonės skarelės, kurios tapo tradicine merginų ir moterų galvos danga. Būta kiauraraščiu siuvinėtų skarelių. Tačiau pagrindinė merginų galvos danga – karūnėlės, siūtos iš galionų

ir šilkinų kaspinių. Nedidelėje Aukštaitijos dalyje – Kupiškio rajone – buvo paplitusi vestuvinė galvos danga – gėlėmis puošti kalpokai. Moterys ir merginos mėgo nešioti iš audinio siūtas tradicines kepurėles.

Viena pagrindinių moterų drabužių komplekto dalių buvo ilgi tunikinio sukirpimo marškiniai, kurie visoje Aukštaitijoje daugiausiai dėvimi su užsiūtomis, o šiaurinėje Aukštaitijos dalyje – su įsiūtomis perpetėmis. Mažiausiai puoštos marškinių dalys buvo apykaklė ir krūtinėlė, kurias dengė nuometas. Šiaurinėje Aukštaitijoje marškinių rankovės buvo puošiamos išilginiais; kitose Aukštaitijos vietose – skersiniais ornamentuotais dryžiais puošiami rankovių galai ir rankogaliai. Raštuotiems dryžiams išausti naudoti raudoni žižkiniai, kartais ir raudonai dažyti lininiai siūlai. Rankogalių neturinčios rankovės dažniau siuvinėtos kiauraraščiu.

Sijonai – languoti, austi dvinytai iš vilnonių siūlų. Vyravo raudonos, žalios ir geltonos spalvų deriniai, papildyti kuria nors kita spalva: violetine, balta, juoda ar ruda. Rytinėje ir vakarinėje Aukštaitijos dalyse šalia languotų buvo dėvimi išilgai ir skersai dryžuoti sijonai. Vienais gražiausių servetinių sijonų vilkėjo kupiškėnės: skersinėmis eilėmis komponuotas smulkių langelių raštas tviskėte tviskėjo įvairiomis spalvomis. Balti vilnoniai ir lininiai sijonai pažemėse puošti plačiais rinktiniu būdu austais ornamentuotais raudonos spalvos dryžiais.

Balta prijuostė buvo būtina moterų ir merginų išeiginių drabužių dalis, glaudžiai susieta su senaisiais papročiais. Prijuostės austos iš lino dvinytai, keturnytai ir servetiniu būdu. Pažemės puoštos raudonais, o kartais mėlyna spalva papildytas žižkiniais dryžiais. Paprasti ir ornamentuoti dry-

liemens klostytos, paliekant lygią tik priekinę dalį. Aukštaičių liemenės puoštos galionėlių apvedžiojimais, dažniausiai užsegamos kabutėmis, bet dažniau suvarstomos sidabrine grandinėle ar pintais raišteliais.

Juosta, viena seniausių lietuvių audinių rūšių, iki XIX a. antros pusės buvo neatsiejama aukštaitiško kostiumo dalis. Susijusimui moterys naudodavo austines ir rinktines juostas, tačiau dažniausiai susijuosdavo pintonėmis. Juostoje per visą jos ilgį ritmingai atsikartodavo paprasti eglutės, vingelių ir rombų raštai bei persipindavo žalios, raudonos, violetinės ir geltonos (rečiau juodos ar baltos) spalvų deriniai. Mėgiamiausi aukštaičių papuošalai – gintariniai, koraliniai arba sidabriniai karoliai.

Žymūs pakitimai kaimo buityje ir valstiečių aprangoje įvyko XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, kuomet sustiprėjo miestietiškos mados poveikis, negrįžtamai išstūmęs iš kaimiškos aplinkos taip kruopščiai moterų puoselėtas ir saugotas tradicijas. Šiandien tik išlikusių eksponatų dėka galima gėrėtis kaimo moterų aprangoje subtiliai perteiktu grožio supratimu, kūrybingumu ir begaliniu darbštumu.

Aukštaičių moterų drabužių parodoje eksponuota 20 kostiumų, kuriuos papildė atskiros drabužių komplekto dalys: galvos danga, sijonai, prijuostės, nuometai, kaspiniai, marškiniai, juostos, papuošalai, pirštinės, kojinės ir puošnios apdailos detalės. Paroda buvo gausiai iliustruota ikonografine medžiaga. Iš viso pateikti 354 eksponatai. Iš jų: 224 vienetai iš Lietuvos nacionalinio muziejaus rinkinių, o likusius parodai paskolino Lietuvos dailės muziejus, Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės, Lietuvos liaudies buities ir švenčių „Nalšios“ muziejai bei Lietuvos literatūros ir meno archyvas. Rengiant ir eksponuojant parodą talkino Etnografijos, Eksponatų restauravimo ir Ūkio skyrių darbuotojai.

On 15 July, 1996, was opened the exhibition „Clothing of Women from Aukštaitija (Upland Lithuania) in the 19th and the beginning of the 20th century“. White color became a distinguishing feature: once people used to wear a white shirt, a white apron, sometimes a white skirt matching a white married woman's headdress. The married woman's headdress – the attribute of a married woman – was tied in various ways, and it is one of the most ancient details of the traditional costume. Shirt collar and breast used to be decorated leas as they were covered by the married woman's headdress. Kupiškėnės (female citizens of Kupiškis) clothes differ greatly: they used to wear most beautiful *servetinis* skirt, their wedding head cover – *kalpokai* – used to be decorated with flowers.

Twenty costumes from different places of Upland Lithuania were displayed alongside with 224 parts of the clothing and jewellery from the collections of NML, the National Art Museum, Kaunas M.K.Čiurlionis Art Museum, Open-air Museum and Švenčionys „Nalšia“ Museum.

RESPUBLIKINĖ TAIKOMOJO LIAUDIES MENO PARODA

1998 07 03 – 1998 09 13

SKAIDRĖ URBONIENĖ

Ekspozicijos fragmentas: juostos, lovatiesės, pintinėls, 1998

Fot. D. Aleknienė

1998 m. liepos 3 d. Lietuvos nacionaliniame muziejuje buvo atidaryta respublikinė taikomojo liaudies meno paroda, skirta Pasaulio lietuvių dainų šventei ir Lietuvos valstybės atkūrimo 80-mečiui. Parodos rengėjai – Lietuvos liaudies kultūros centras, Lietuvos nacionalinis muziejus ir Lietuvos tautodailininkų sąjunga. Parodos autorė ir dirbinių atrankos grupės vadovė – Lietuvos liaudies kultūros centro Tautodailės sektoriaus vedėja Giedrė Puodžiukaitytė. Parodą eksponavo muziejaus vyresnioji muziejininkė Danutė Aleknienė.

Paroda pasižymėjo nepaprasta gausa ir įvairove: joje dalyvavo 521 liaudies menininkas, eksponuota 1540 kūrinių. Ekspozicijoje atspindėta plati

šiuolaikinės taikomosios liaudies dailės panorama, kurioje yra išlikusios visos tradicinės taikomosios liaudies dailės šakos, pasižyminčios, tiesa, nevienodu gausumu. Tekstilę pristatė daugiausia lovatiesės ir rankšluosčiai. Iš rankdarbių pažymėtini dekoratyviniai mezginiai, nėriniai, siuviniai bei aprangos dalys. Eksponuotos tautinio kostiumo dalys (juostos, skarelės, marškiniai, kepurėlės, prijuostės ir kt.) bei šiuolaikinio modernaus kirpimo drabužiai iš drobės ir medvilnės su liaudiška apdaila. Pateikta nemažai ir raštuotų pirštinių. Tačiau visiškai sukomplektuotų tautinių kostiumų buvo nedaug.

Iš pintų dirbinių išsiskyrė stambūs daiktai: lopšiai, skrynios ir kiti baldai. Buvo smulkių daiktelių iš šiaudų: krepšelių, dėžučių ir kt. Medžio drožėjai pateikė gana daug įvairių ir įdomių rankšluostinių. Akivaizdu, kad mažai drožiama verpsčių ir prieverpsčių, dar mažiau – kultuvių ir klumpių. Tačiau labai populiarūs virtuvės reikmenys: šaukštai, samčiai, dubenys, dubenėliai ir kiti rakandai.

Prie taikomosios liaudies dailės priskiriamą kalvystę daugiausia atspindėjo buities dirbiniai: židinio įrankių komplektai ir žvakidės. Eksponuota ir keletas geležinių kryžių.

Liaudiškosios juvelyrikos ekspozicija pasižymėjo papuošalų stilių ir medžiagų įvairove. Juvelyrai naudoja varį ir žalvarį, sidabrą, auksą, gintarą, brangiuosius akmenis bei paprastus lauko akmenukus, odą ir liną. Formos irgi kuo įvairiausios – nuo archainio iki modernaus dizaino.

Paprotnių menų grupėje vyraavo sodai ir margučiai. Verbų buvo negausu, nors jos šiais laikais pinamos ne tik Vilniaus apylinkėse. Keletas meistrų pateikė Užgavėnių kaukių ir muzikos instrumentų.

Liaudies kultūros centras išleido išsamų parodos katalogą (sudarytoja A. Počiulpaitė)¹, kuriame supažindinama su pagrindiniais parodos dalyvių gyvenimo ir kūrybos faktais, pateikiamas parodoje eksponuojamų jų kūrinių sąrašas.

In the summer of 1998, the National Museum of Lithuania housed a national exhibition of applied folk art dedicated to the 80th anniversary of re-establishment of the Lithuanian State and the World Lithuanians' Folksong Festival. The Lithuanian Folk Culture Center, the NML and the Lithuanian Folk Artists' Association organized the exhibition. The display featured 521 folk artists with 1540 works and reflected a wide panorama of contemporary applied folk arts, which had preserved all traditional branches of the applied folk arts, like interior textiles, national costume, wood carving, ceramics, metal works, jewellery and other. A catalogue of the exhibition was published.

¹ *Liaudies dailės paroda. Pasaulio lietuvių dainų šventė. Lietuvos valstybės atkūrimo 80-mečiui* [katalogas], Lietuvos liaudies kultūros centras, 1998.

IŠ MEDŽIOKLĖS IR ŽŪKLĖS ISTORIJS LIETUVOJE

1998 10 01 – 1998 12 01

LAIMA LAPĖNAITĖ

Ekspozicijos fragmentas: XIX a. medžiokliniai krepšiai iš beržo tošies ir tošimi apsuktas uosinis trimitas, 1998

1998 m. spalio 1 d. Lietuvos nacionaliniame muziejuje buvo atidaryta paroda „Iš medžioklės ir žūklės istorijos Lietuvoje“. Jos autoriai – muziejaus Etnografijos skyrius bei Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugija. Pirmą kartą buvo parodyti ne tik medžioklės, žūklės trofėjai, bet ir šių verslų istorinė medžiaga.

Medžioklės ir žūklės istorija prasideda jau priešistoriniais laikais. 5–2 tūkstantmetyje pr. Kr. medžioklė buvo vyraujantis baltų genčių verslas. Žvejyba jų gyvenime buvo taip pat svarbi. Paroda pradėta archeologiniais radiniais: strėlių bei iečių antgaliais, žeberklais, meškerių kabliukais, tinklo fragmentais, plūdėmis, pasvarais, irklais ir kt.

Žemdirbystei tapus pagrindiniu verslu, medžioklė ir žvejyba liko pagalbiniais verslais, o didikams bei stambiesiems feodalams – pramoga. Šį istorinį tarpsnį parodoje atspindėjo G. Brauno Vilniaus miesto planas (1576 m.), kuriame pažymėtas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Žygimanto Augusto įkurtas žvėrynas ir medžioklės namai, Vladislovo IV Vazos 1639 m. įsakas, draudžiantis Lietuvos ir Lenkijos valstybės valdiniams medžioti Prūsijos hercogo giriose, 1775 m. išduotas medžioklės mokslo baigimo pažymėjimas, miškų ir medžioklės plotų planai, medžiokliniai arbaletai, šautuvai titnaginėmis ir ratukinėmis spynomis, grafams Tiškevičiams (XIX a. antra pusė) priklausę iš medžioklės trofėjų pagaminti baldai, medžiotojų krepšiai, diržai, medžioklės scenomis papuošti įvairūs daiktai. Parodą papildė fotografo J. Hiksos darytos dvarininkų medžioklės Vilniaus apylinkėse nuotraukos, taip pat A. Jurašaičio XX a. pradžioje darytos Belovežo girios nuotraukos.

Nemažą parodos dalį sudarė valstiečių medžioklės ir žūklės įrankiai: buvo parodyti mediniai bei geležiniai spąstai žvėreliams gaudyti, pačių valstiečių pasidaryti šautuvai, šratinės, parakinės, viliokliai paukščiams ir žvėrimis privilioti. Valstietiškosios žvejybos ekspozicijoje: meškerės, šniūrai, žerberklai, bučiai, venteriai, tinklai, megztuvės tinklams megzti, indai sugautai žuviai laikyti. Eksponuotos M. Znamierovskos-Priuferovos nuotraukos žvejybos tema.

Dalis parodos supažindino su Medžiotojų ir žvejų draugijos susikūrimu ir veikla, pradedant 1921 m. ir baigiant šiomis dienomis. Šių dienų medžioklę ir žūklę parodoje atspindėjo trofėjai, suvežti iš beveik visų Lietuvos rajonų. Eksponuota Lietuvos prezidento A. Brazausko kolekcija: medžiokliniai peiliai, įvairūs suvenyrai, trofėjai, nuotraukos. Gausus ir įspūdingas medžiotojo A. Šeškausko trofėjų rinkinys. Paukščių bei žvėrelių iškamšų parodai paskolino Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus bei privatūs asmenys.

Muziejus išleido šiai parodai skirtą leidinį. Jame – ne tik parodos medžiaga, bet ir straipsniai, susiję su medžioklės ir žūklės istorija Lietuvoje.

The exhibition „From the History of Hunting and Fishing in Lithuania“ hosted by the NML from 1 October, 1998 till 1 December, 1998 was organized by the Ethnography Division of the NML and the Lithuanian Society of Hunters and Fishermen. The exhibition displayed hunting and fishing trophies and historical materials on these trades. The exhibition consisted of archeological items, objects reflecting hunting by the nobility as well as hunting and fishing implements used by peasants. Photographs by J. Hicksa, A. Jurašaitis, M. Znamiesrovka-Priuferova expanded the display. The exhibition was reflected in a published catalogue.

PARODA, SKIRTA
BESIBAIGIANČIO XX AMŽIAUS
KALĖDOMS

1999 12 10 – 2000 02 20

SKAIDRĖ URBONIENĖ

Ekspozicijos fragmentas: geležinės paminklų viršūnės, 1999
Fot. R. Būtėnaitė

Artėjant naujajam tūkstantmečiui, Lietuvos nacionalinis muziejus parengė sakralinio lietuvių liaudies meno parodą. Ekspozicijos pagrindą sudarė viena gražiausių LNM Etnografijos rinkinio dalių – skulptūra, papildyta liaudies raižiniais ir kaltinėmis memorialinių paminklų viršūnėmis bei nuotraukomis.

Skulptūras ir paminklus XX a. pirmoje pusėje kūrę meistrai, žmonių vadinami dievdirbiais (dievadirbiais) ir kryždirbiais, įamžinti parodoje eksponuotose Balio Buračo nuotraukose.

Muziejaus lankytojai galėjo susipažinti su žemaičių, aukštaičių bei dzūkų dievdirbių sukurtomis skulptūromis. Buvo eksponuojami žymių žemaičių

dievdirbių – Augustino Potockio, Antano Klaniaus, Kazimiero Razmos ir Kazimiero Mockaus, aukštaičių – Jono Dagio bei Jono Danausko ir dzūko Adomo Utaro kūriniai.

Skulptūros kaimo dievdirbiai kūrė daugiausiai mažosios architektūros paminklams – stogastulpiams, koplytstulpiams, koplytėlėms ir kryžiams. Paminklus dažniausiai vainikuodavo vietinių kalvių nukaltos geležinės originalių formų viršūnės: eksponuota tik nedidelė muziejuje saugomų kaltinių viršūnių kolekcijos dalis.

Tradicinės liaudies skulptūros siužetai buvo išimtinai religiniai. Labiausiai paplitusios – Jėzaus Kristaus ir Švč. Mergelės Marijos temos. Iš jų populiariausios: Nukryžiuotasis, Pieta, Marija Maloningoji ir Jėzus Nazaretis. Parodoje stengtasi parodyti kuo įvairesnius siužetus, patvirtinančius, kad liaudyje buvo labai mėgiami tie šventieji globėjai, kuriems priskiriamos tam tikros galios ir pareigos (saugoti nuo ligų, bado, gaisro ir kitų nelaimių): šv. Jonas Nepomukas, šv. Florijonas, šv. Rokas, šv. Agota, šv. Barbora ir šv. Jonas Krikštytojas.

Paminklai būdavo statomi prie sodybų, kelių, upių ar tiltų, kapinėse artimųjų atminimui pagerbti ar reikšmingiems šeimos ir tautos gyvenimo įvykiams pažymėti. Su autentiška skulptūrų aplinka supažindino įvairių memorialinių paminklų nuotraukos iš Adomo Varno kolekcijos.

Reikšmingą vietą liaudies dailėje užėmė medžio raižiniai. Jų temos taip pat religinės (Švč. Mergelės Marijos, Jėzaus Kristaus arba įvairių šventųjų siužetai), nors pasitaiko ir moralinių temų („Blaivybės įvedimui paminėti“). Dauguma raižinių sukurta Žemaitijoje, tačiau žinomos tik kelios raižytojų pavardės. Iš jų parodoje eksponuoti Aleksandro Vinkaus, Stepo Kuneikos ir Kajetono Grigalausko raižiniai.

Parodą parengė Etnografijos skyriaus vyresnioji muziejininkė Skaidrė Urbonienė, eksponavo dailininkė Rūta Būtėnaitė. Organizatorės dėkingos Šiaulių „Aušros“ muziejui už parodai paskolintus raižinius ir Vytauto Didžiojo karo muziejui – už Balio Buračo fotografijų negatyvus.

On 10 December 1999 – 20 February 2000, the NML hosted an exhibition dedicated to the Christmas on the turn of the 20th century. The essential items of the exhibition were Lithuanian folk sculpture on religious theme, supplemented by folk woodcarvings and iron tops of memorial monuments. The original setting of these folk sculpture pieces was reflected in the photographs of different memorial monuments from the collection by A. Varnas and photographs made by B. Buračas. He perpetuated the memory of the masters who created sculpture pieces and monuments in the 1st half of the 20th century.

The NML is one of the supporters of the National Contest of the Young Natural Scientists. The NML staff are experts of the ethnic culture section in the contest. They listen to the reports prepared for the contest and select the best ones. The authors and their teachers are awarded the prizes established by the museum. This *Ethnography* issue runs an essay by the winner of the contest, a pupil, member of „Utena Environment study“ club, „Phenological observations come to man's help“.

FENOLOGINIAI STEBĖJIMAI TALKINA ŽMOGUI

GIEDRĖ DEGULYTĖ

Darbo vadovės: G. Pernavienė, E. Šapokienė

Utenos pagrindinės mokyklos Aplinkotyros klubas „Viola“, 1999

Nuo neatmenamų laikų rūsčios gyvenimo sąlygos vertė žmones domėtis gamtoje vykstančiais reiškiniais, nes pirmą kartą medžioklė, žvejyba, gyvulininkystė, žemdirbystė ir kitokia veikla labai priklausė nuo aplinkos sąlygų. Todėl nuo senų senovės žmonės stebi gamtą ir patirtį pritaiko savo buičiai. Fenologiniai signalizatoriai yra svarbus ir patikimas žmogaus talkininkas ypač pavasarį, kada galima nustatyti palankų laiką sėjai, sodinimui ir šienavimui.

Šimtmečiais stebimi gamtos reiškiniai buvo perduodami iš lūpų į lūpas, iš kartos į kartą, vėliau užrašinėjami. Dar vėliau žmonių patirtimi ėmė naudotis mokslininkai. Lietuvoje fenologijos tėvu laikomas profesorius Stasys Nacevičius šiai mokslo šakai paskyrė kelis dešimtmečius. Iš jo mokslo knygų auga nauja tyrinėtojų karta. Jo mokiniai: L. Kūlienė, J. Tomkus ir kt.

Liaudyje yra mokslo pripažintų ir paaiškinamų žmonių pastebėjimų, pvz., kad kregždės skraido pažeme prieš lietų. Tai susiję su vabzdžiais, nes jų kūnelius dengia pūkai ir plaukeliai, kurie nuo didėjančios drėgmės greitai sudrėksta, ir vabzdžiams darosi sunku skraidyti. Jie priversti leisti žemyn, kur mažesnė drėgmė. Todėl kregždės juos gaudo skraidydamos pažeme. Taip pat yra pastebėjimų, kurie neprieštarauja mokslui, bet dar nėra paaiškinti; pvz., jeigu kankorėžiai (*pebeliai*) formuojasi eglių viršūnėse – bus nelietingi metai, o prieš lietingus metus jie susitelkia šakose. Treti – nepagrįsti ir nežinia kodėl žmonių pramanyti – pastebėjimai kartais sukelia juoką; pvz., norint, kad geriau augtų svogūnai, juos reikia pertraukti apatinėmis vyro kelnėmis.

Mes pradėjome domėtis fenologija ir tyrinėti gamtos reiškinius nuo 1995 m. Šį darbą darėme etapais. Nuo 1995 m. pradėti fenologiniai augalų fenosignalizatorių stebėjimai vykdomi ankstyvo pavasario ir rudens sezonais. Organizuojamos viktorinos, standai, augalų parodėlės, per kurias klubo nariai ir mes galime daugiau pažinti augalų rūšių, gilintis į fenologijos mokslą. 1996 m. buvo toliau tęsiami augalų stebėjimai; jų duomenys lyginami su ankstesnių metų duomenimis. Nuo 1997 m. dalyvaujame Baltijos šalių projekte, kuriame stebimi augalai ir paukščiai.

Pradėjome stebėti šalpusnį, baltalksnį ir lazdyną. Pagal jų žydėjimo kaitą galima nustatyti, kokie bus orai. Mat, pavasarį Lietuvoje pirmiausiai pražysta riešutinis lazdynas, baltalksnis ir ankstyvasis šalpusnis. Bet pagal orų pobūdį šie augalai pražysta nevienoda tvarka, todėl galima prognozuoti, kokie bus metai.

Riešutinis lazdynas žymimas raide 'c', baltalksnis – 'a', o ankstyvasis šalpusnis – 't'.

1997 m., kai pradėjome šiuos tyrimus, pavasarį pražydo fenosignalizatoriai tokia tvarka: t–a–c. Tai trečios grupės metai. Pagal aprašymą 1997 m. turėjo būti depresiniai: pavasaris prasideda vėlai, ir visi kiti reiškiniai vyksta vėliau negu įprasta. Tokių metų vasara esti kontinentinio tipo, o ruduo –

Labai įdomūs A. Vaškelio pastebėjimai. Šis žmogus jau 48 metus stebi, kaip pasitvirtina orai pagal Martyno vardadienį. Pasak jo, jei per Martyno vardadienį yra ledas, tai per Kalėdas bus lietus. Per 48 metus tik keturis kartus orai nepasitvirtino.

ANTALGĖS GYVENVIETĖS ŽMONIŲ PASTEBĖJIMAI APIE BŪSIMUS ORUS

o - nepagrįsti

s - rasti literatūroje

p - pagrįsti ir neprieštaraujantys, bet dar nepaiškinami

n - nepasitaikantys literatūroje

ORŲ NUMATYMAS PAGAL AUGALŲ POKYČIUS

	Pastebėjimai	J. Židulis	A. Vaškelis	P. Snukšskis	V. Burkauskienė
1. p	Jei didelė rasa – bus giedra, jei nėra rasos – bus lietaus.	+	+	+	+
2. n	Jei ant kai kurių kambarinių augalų susidaro vandens lašeliai – orų permaina, lis.	+	+	+	–
3. n	Kai kankorėžiai (<i>pebeliai</i>) ant žemutinių šakų – bus lietingi metai, kai viršūnėje – giedri, geras bulvių derlius.	+	+	+	+
4. o	Kad geriau augtų svogūnai, juos reikia pertraukti apatinėmis vyro kelnėmis.	+	+	+	–

ORŲ NUMATYMAS PAGAL ŽMONIŲ SAVIJAUTĄ

	Pastebėjimai	J. Židulis	A. Vaškelis	P. Snukšskis	V. Burkauskienė
1. p	Jei suaktyvėja sąnarių skausmas – orai keisis į drėgnus.	+	+	+	+

ORŲ NUMATYMAS PAGAL GYVŪNŲ ELGSENĄ

	Pastebėjimai	J. Židulis	A. Vaskelis	P. Snukiškis	V. Burkauskienė
1. s	Jei vištos anksti eina tūpti – bus giedra.	+	+	+	+
2. s	Jei vištos periasi smėly – bus lietaus.	+	+	-	-
3. s	Jei danguje blaškosi paukščiai – bus dargana.	+	+	+	+
4. s	Jei varnos tupi medžių viršūnėse – bus šalta.	+	+	+	+
5. n	Jei varnos tupi ant kelio – bus atodrėkis.	+	+	+	-
6. s	Volungė rėkia „prilyk prilyk!“ – bus lietaus.	+	+	+	+
7. s	Jei pavasarį daug uodų – vasara bus lietinga.	+	+	+	+
8. p	Jei kanda musės – bus lietaus.	+	+	+	+
9. p	Kregždės skraido pažeme – bus lietaus.	-	+	+	+
10. p	Vorai intensyviai audžia tinklus – bus giedri orai arba šalnų.				
11. n	Jei skruzdės stato aukštus skruzdėlynus – bus lietinga vasara.				
12. n	Kai paskerstos kiaulės kasa vienodo storumo – žiema bus ilga ir vienoda; jei kasa pradžioje sustorėjusi, o toliau siaurėjanti, – žiema pradžioje bus šalta, o vėliau atšils.				
13. s	Jei žiemos metu kambarėje pasirodo uodai ar musės – atšils.				
14. s	Kai kurmis rausiasi aukštyn – bus lietaus.				
15. p	Kai iš vandens iššoka žuvis – bus lietaus.				
16. p	Kai skruzdės skruzdėlynuose užkemša angeles – bus lietaus.				
17. s	Jei galvijai godžiai ėda žolę – bus lietaus.				
18. s	Varlės išlenda iš vandens – blogų orų ženklas.				
19. p	Žiogai čirškia – bus giedra.				
20. p	Sliekai ir kurmiai lenda į paviršių – bus lietaus.				
21. o	Bitės neskrenda toli nuo avilių – bus lietaus.				
22. o	Šarka kieme – lauk svečių.				
23. o	Šarkos ar zylės į langą stuksena – lauk šalčių.				
	Katinas prausiasi – lauk svečių.				

ORŲ NUMATYMAS PAGAL DANGAUS KŪNUS IR ATMOSFEROS POKYČIUS

	Pastebėjimai	J. Židulis	A. Vaškelis	P. Snukiskis	V. Burkauskienė
1. p	Jei Martyno vardadienis su ledu, tai Kalėdos bus drėgnos.	+	+	+	+
2. n	Kokia žiema, tokia ir vasara.	+	+	+	+
3. n	Prieš lietų būna stiprus vėjas.	+	+	+	+
4. p	Jei pučia vakarų vėjas – bus lietaus.	+	+	+	+
5. p	Kai saulę apjuosia „žiedas“, keisis orai: bus lietaus.	+	+	–	+
6. n	Jei dangus raudonas – bus vėjuota.	–	+	–	+
7. p	Jei saulėtą dieną pradeda lyti, pasirodo vaivorykštė ir vandens telkiniuose matosi purslai – lietus tęsis	+	+	+	+
8. n	Jei žvaigždė mirksi – bus lietaus.	+	+	–	–
9. n	Jei vasarą, saulei tekant matosi stulpas – bus giedra, o jei žiemą – šaltis.	+	+	+	+
10. p	Jei formuojasi plunksniniai debesys – bus lietaus	+	+	+	–
11. n	Koks sausis, tokia ir liepa, o koks vasaris, toks rugpjūtis.	+	+	–	–
12. n	Jei saulė leidžiasi į debesį – bus blogi orai.	+	+	–	+
13. n	Iš tamsios spalvos debesų visuomet iškrin-ta trum palaikiai krituliai, iš šviesių debesų – ilgalaikiai.	+	+	–	–
14. p	Jei iš kamino dūmai kyla aukštyl – bus giedra.	+	+	+	+

IŠVADOS

1. Kiekvienas senyvo amžiaus žmogus stebi gamtos reiškinius, bet nevienodai intensyviai.
2. Stebintys gamtos reiškinius žmonės daugeliu atvejų tikrina duomenis kiekvienais metais.
3. Daugiausiai užfiksuota pasakojimų apie orų numatymą pagal gyvūnų elgseną.
4. Žmonėms būtina sudaryti klausimyną, kuris padėtų prisiminti stebėjimus.

Since times immemorial people observe natural phenomena and they apply their observations in choosing time conducive for sowing, planting and haymaking. Popular knowledge abounds in observation, which has been approved by science and explained. Some other observations, however, not contradicting the scientific truth, but have not yet received an explanation. There are also ungrounded insights which strike as invented by people with no apparent reason and occasionally sound ridiculous. The main goal of „Utena Environment Study“ club members was to record answers, based on a compiled in advance questionnaire on observations of natural phenomena and to draw conclusions.

ĮKURTUVĖS

1999 m. gruodžio mėnesį Etnografijos skyrius įsikūrė naujai suremontuotame muziejaus komplekso pastate, esančiame T. Kosciuškos g. 3. Dideliame pastate yra erdvi skaitykla ir fojė, etnografų darbo kabinetai ir saugyklos. Jose nutarta sandėliuoti aprangą ir interjero tekstilę bei eksponatus, susijusius su tikėjimu, papročiais, šeimos ir visuomenės gyvenimu.

Etnografijos skyriaus saugyklos, 2000

2000 m. sausio 6 dieną, kada tradiciškai susirenka visi muziejaus darbuotojai, Trys Karaliai naujakuriams atnešė tradicinių dovanų: aukso, smilkalų ir miros. Su įkurtuvėmis pasveikino Lietuvos kultūros ministerijos Muziejų skyriaus vedėjas Romanas Senapėdis, kolegos iš Istorijos instituto, muziejaus direktorė Birutė Kulnytė ir bendradarbiai. Įkurtuvių proga gauta gausybė gėlių, kurios visas naująsias patalpas padarė jaukias ir gyvas.

Division of Ethnography was established in December 1999 in a newly repaired building of the museum complex. There are working offices, a spacious reading-room and depositories which preserve garments and interior textile together with exhibits related to believes, habits, family and social life. On 6th January 2000, when all workers of the museum joined a traditional gathering, the Three Kings (Trys Karaliai), the colleagues from the Ministry of Culture, Institute of History, and other guests congratulates them.

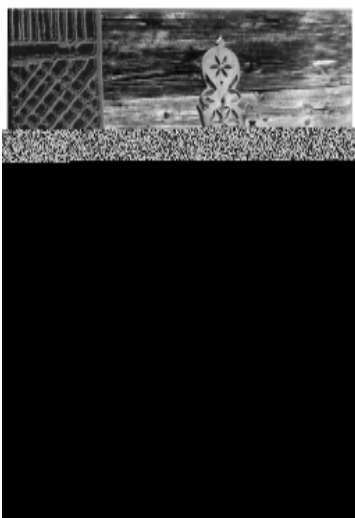
BENDRADARBIAVIMAS

2000 m. vasaros pradžioje, kai muziejuje lankėsi Švedijos muziejininkų grupė, vadovaujama Švedijos nacionalinio muziejaus programų vadovės Ullos Edberg, prasidėjo Švedijos nacionalinio etnografijos muziejaus ir mūsų muziejaus bendradarbiavimas. Viešnia domėjosi mūsų krašto etnine kultūra, muziejaus etnografiniais rinkiniais ir edukacine veikla.

2000 m. lapkričio 7–12 d. Elvyda Lazauskaitė, Skaidrė Urbonienė ir Meilė Peikštenienė lankėsi Švedijos muziejuose. Pagal Ullos Edberg sudarytą stažuotės programą aplankyti 6 muziejai ir organizacija „Keliančios Švedijos parodos“. Apžiūrėtos ekspozicijos bei saugyklos, bendrauta su muziejininkais, susipažinta su muziejų vykdomomis edukacinėmis programomis. Kiekvienas muziejus turi savo parengtas pažintines programas vaikams, su kuriais dirba atskiri muziejaus darbuotojai; tam įrengti specialūs kambariai su visa reikalinga įranga: kompiuteriais, vaizdinės medžiagos demonstravimo priemonėmis. Stažuotė buvo labai naudinga – užmegzta naujų ryšių, gimė naujų bendradarbiavimo projektų.

During the stay in Sweden on 7–12 November 2000, 6 museums and the *Mobile Swedish Exhibitions Association* were visited. The Lithuanian group saw the exhibits and depositories, communicated with the Swedish museum workers, got acquainted with the educational programme of the museums. Every museum there has got special rooms with the equipment for cognitive children programme: computers, means for visual material; several workers of the museums work together with children. The training course in Sweden was beneficial: new contacts were established and new cooperation projects were born.

RECENZIJOS. ANOTACIJOS

Lietuvių liaudies menas. Prieverpstės: katalogas [sudarė Gražina Daunienė], Kaunas: Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, 2000, 151 p.: iliustr.

Turime pripažinti, jog tradicinės liaudies kultūros rinkinių formavimas muziejuose jau baigiasi. Juos papildo tik pavieniai daiktai. Aišku, labai svarbu surinkti ir paskutiniuosius, tačiau taip pat svarbu yra skelbti ir įvesti į mokslinę apyvertą jau turimą medžiagą. Geriausias būdas tam – leisti katalogus. Nemažai jų jau yra išleista. Deja, ne tiek, kiek reikėtų. Todėl kiekvieno katalogo pasirodymas laukiamas ne tik muziejininkų, bet ir visų, besidominčių savo etninės kultūros paveldu.

Šiuo metu džiaugiamės Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Liaudies meno skyriaus darbuotojos Gražinos Daunienės sudarytu prieverpsčių

katalogu. Tai profesionaliai parengta ir gražiai išleista vertingo rinkinio publikacija. Jos struktūra būdinga šio tipo leidiniams. Pagrindinės dalys: pratarinė lietuvių ir anglų kalbomis ir pats katalogas.

Pratarinėje trumpai apžvelgus verpimo įrankių raidą pereinama prie prieverpstės. Nurodoma, jog 'tai medinė verpimo ratelio dalis, skirta verpiamam kuodeliui pritvirtinti'. Bendravimas su studentais ir mokytojais rodo, kad prieverpstė dažnai supatatinama su verpste, todėl gerai, kad autorė pateikia tarminius prieverpsčių pavadinimus, kurie turėtų padėti atskirti šiuos du tekstilės pluošto apdorojimo įrankius. Prieverpstė traktuojama ne tik kaip darbo įrankis, bet ir kaip dailės kūrinys, susijęs su vestuvių apeigomis. Pateikiama trumpa prieverpsčių rinkinio charakteristika: susiformavimo istorija ir bendras rinkinio eksponatų skaičius, atkreipiamas dėmesys į seniausią ir vėlyviausią rinkinio prieverpstę bei prieverpsčių priklausomybę etnografiniams Lietuvos regionams; nurodomos parodos, kuriose jos buvo eksponuotos, ir leidiniai, kuriuose buvo publikuotos.

Svarbiausia leidinio dalis – katalogas. Jame prieverpsčių iliustracijos sugrupuotos pagal formą ir pagrindinius puošybos elementus. Autorė išskiria 6 prieverpsčių grupes: 1) verpsčių formos prieverpstės, 2) dviejų apskritimų formos ir deko, 3) apskritimo ir augalinių bei zoomorfinių formų, 4) dekoratyvinių formų, 5) erdvinės prieverpstės, 6) apnykusių formų prieverpstės. Šis skirstymas yra diskutuotinas; autorė ir pati pripažįsta, kad jis nėra griežtai apibrėžtas, nes kai kurios prieverpstės gali priklausyti ir vienai, ir kitai grupei.

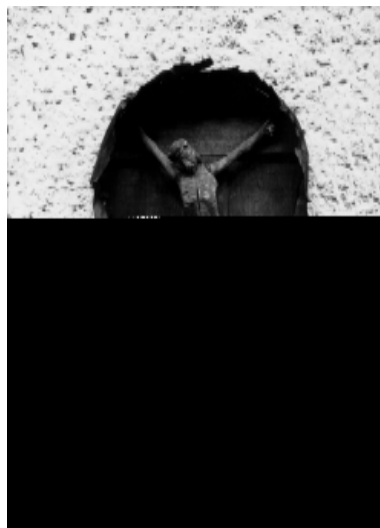
Kataloge publikuojamas visas muziejaus prieverpsčių rinkinys – 219 vienetų. Dvipusių prieverpsčių nufotografuotos abi pusės. Prie kiekvienos iliustracijos pa-

teikiamas trumpas aprašas. Jame nurodoma: medžiaga, iš kurios ji padaryta, puošimo technika, išmatavimai, inventorinis numeris, išgijimo būdas ir laikas. Informaciją apie kiekvieną rinkinio prieverpstę autorė papildė nuoroda, kuriose parodose ji buvo eksponuota ir kokiuose leidiniuose skelbta. Tai įdomi ir vertinga informacija, muziejininkų ne dažnai praktikuojama (panašiai sudarytas buvo to paties muziejaus darbuotojos Aušros Kargaudienės Verpsčių katalogas¹).

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus jau paskelbė išskirtinę vietą lietuvių liaudies medžio dirbinių tarpe turėjusius valstiečių darbo įrankius – verpstes ir verpimo ratelių prieverpstes. Tai sektinas pavyzdys kitiems muziejams. Galbūt, išleidus suvestinį visų Lietuvos muziejų prieverpsčių katalogą, atrastume ir tikslesnį jų skirstymo ar grupavimo kriterijų.

ELVYDA LAZAUSKAITĖ

The article reviews a catalogue of distaffs compiled by Gražina Daunienė from the Folk Art Department of the National M. K. Čiurlionis Art Museum. The introduction of the catalogue gives a nutshell history of the spinning tools development and describes the formation of the distaffs collection at the museum. The catalogue part features 219 pictures of distaffs with a short description indicating the material it was made of technique of decoration, measurements, inventory number, the manner and time of acquisition.

Lietuvių liaudies skulptūra Alytaus kraštotyros muziejuje [Katalogą sudarė Kostas Poškus], Kaunas: UAB „Judex“, 2000, 72 p.: iliustr.

2000 m. pasirodė nedidelės apimties katalogas „Lietuvių liaudies skulptūra Alytaus kraštotyros muziejuje“. Muziejinių rinkinių publikacijos visuomet laukiamos. Ypač puiku, kad šįkart pasirodė provincijos muziejaus leidinys, nes kraštotyros muziejų rinkiniai paprastai yra mažiau žinomi ir specialistams, ir platesniam besidominčiųjų ratui.

Kaip rašo katalogo sudarytojas ir įvado autorius Kostas Poškus, Alytaus kraštotyros muziejuje sukaupta liaudies skulptūros kolekcija nėra labai išpūdinga ar plačiau žinoma specialis-

¹ *Lietuvių liaudies menas. Verpstės: katalogas* [sudarė Aušra Kargaudienė], Kaunas: Kauno valstybinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, 1989: iliustr.

tams ir smalsuoliams, todėl katalogo tikslas – užpildyti informacijos spragą (žr. 5 p.). Didieji Lietuvos muziejai neturi gausių dzūkiškosios skulptūros rinkinių, todėl šis leidinys turėtų praversti tyrinėtojams ar besidomintiems liaudies menu.

Trumpai apie katalogo struktūrą. Įvade, kuris pateikiamas ir anglų kalba, K. Poškus labai glaustai apibūdina kolekciją: iš kokių vietovių surinktos skulptūros ir kokios datos užfiksuotos, pamini vieną kitą klaidą, pasitaikančią gaunamų eksponatų knygoje, nurodo trijų dievdirbių (Juliaus Kopkos, Patacko ir Juliaus Neviero) pavardes; plačiau aprašo kopyltėlių, kuriose stovėjo skulptūros, formas bei puošybą, trumpai išvardina kolekcijos skulptūrų siužetus, daugiausiai vietos skirdamas skulptūrų stilistikai ir meninėms ypatybėms apibūdinti.

Pagrindinę katalogo dalį sudaro 63 skulptūrų iliustracijos su metrikomis (nurodomas siužeto pavadinimas, aukštis, radimo vieta, inventorinis numeris). Pirmiausia išdėstomi Jėzaus Kristaus siužetai, tarp kurių vyrauja Nukryžiuotieji. Paskui išdėstomi Švč. Mergelės Marijos siužetai, toliau – įvairūs bei neatpažinti šventieji. Beje, 56 puslapyje tarp nežinomų šventųjų nuotraukų įsiterpė ir šv. Jono Nepomuko (Nr. 44) atvaizdas. Prieš kiekvieną siužetą pateikiamas trumpesnis ar ilgesnis jo aprašymas.

Katalogo pabaigoje spausdinamas publikuotų skulptūrų sąrašas ta pačia eilės tvarka, kaip ir iliustracinėje dalyje. Pridedamas šaltinių ir tų leidinių, kuriais naudojosi sudarytojas, sąrašas.

Norėtusi išsakyti keletą pastabų bei pasiūlymų. Įvade pasigendama tikslesnio kolekcijos apibūdinimo. Pvz., neaišku, ar muziejus iš viso teturi 63 skulptūras, ar tik tiek nuspręsta publikuoti. Prieš keletą metų lankantis Alytaus kraštotyros muziejuje ir peržiūrint liaudiškų skulptūrų kolekciją, įsitikinta, kad jų yra daugiau (tuomet šių eilučių autorė galėjo apsirasyti 101 suinventorintą skulptūrą). Taigi, kataloge reikėjo nurodyti atrinkimo principus. Jeigu gale būtų pateiktas visų muziejuje saugomų liaudiškų skulptūrų sąrašas ir pažymėta, kurios jų yra iliustruojamos, tuomet būtų atspindėtas visas rinkinys. Sudarytojas įvade pamini žinomų dievdirbių pavardes, tačiau kataloge nenurodo, kurios skulptūros yra jų. Pabaigoje trūksta kataloge vartojamų santrumpų sąrašo.

Nepakenktų išsamiau aprašyti kolekcijos susiformavimo istoriją (pvz., kada pirmosios skulptūros pateko į muziejų; ar žinoma, kokie eksponatai buvo surinkti prieškarįje). K. Poškus rašo, kad 1957–76 m. muziejaus direktoriumi dirbęs Henrikas Lizdenis surinko vertingą etnografinę medžiagą, liaudies skulptūrų kolekciją, kuri vėliau papildyta tik pavieniais eksponatais (žr. 5 p.). Būtų įdomu žinoti, kiek H. Lizdenio surinktų skulptūrų turi muziejus. Nepaaiškinama ir tai, kaip į Alytaus kraštotyros muziejų pateko žemaitiškos skulptūros (Nr. 4, 24, 25, 34, 62).

Kyla abejonių dėl šv. Antano siužeto aprašymo. Sudarytojas pateikia šv. Antano Atsiskyrėlio gyvenimo aprašymą, o paskutiniame sakinyje apibūdina jau kito šventojo – Antano Padujiečio – vaizdavimą lietuvių liaudies skulptūroje. Lietuvių liaudies skulptūroje šv. Antano Padujiečio siužetas buvo plačiai paplitęs, o šv. Antano Atsiskyrėlio siužeto neteko aptikti. Liaudies skulptūroje žinomi du šv. Anta-

no Padujiečio siužeto variantai. Labiausiai paplitusiame variante šventasis vaizduojamas su Kūdikiu Jėzumi ant rankų. Antrajame variante, kompozicijoje „Šv. Antano stebuklas“, šventasis vaizduojamas laikantis rankose monstranciją, šalia jo klūpo asilas, o priešais jį – eretikas. Kataloge spausdinamoje nuotraukoje (žr. 41 p.) matome stovintį jauną vienuolį rudu abitu, sujuostu balta virve, – atributai neišlikę. Iš šventojo išvaizdos galima spręsti, kad skulptūra vaizduoja šv. Antaną Padujietį. Antanas Atsiskyrėlis, kaip pažymi ir pats katalogo sudarytojas, paprastai vaizduojamas kaip senas, ilgabarzdis vyras. Jeigu sudarytojas pats abejojo, kuris Antanas vaizduojamas, bent jau tekste galėjo pateikti vieno kurio nors aprašymą, o ne suplakti du skirtingus siužetus į vieną.

Marijos Maloningosios skulptūra (žr. 35 p.) įvardijama kaip „Švč. Mergelė Marija Nekalto Prasidėjimo“, ir aprašomas (žr. 34 p.) Nekaltai Pradėtosios Švč. Mergelės Marijos ikonografinis tipas. Tačiau Nekaltai Pradėtoji Švč. Mergelė Marija ir Marija Maloningoji yra atskiri siužetai, todėl nederėtų jų maišyti. Marijos Maloningosios siužetas ikonografijos požiūriu priklauso platesniam Nekaltai Pradėtosios Švč. Mergelės Marijos ikonografiniam tipui, bet turėdamas savo ikonografinių ir kompozicinių ypatybių, sudaro atskirą jo atmainą. Be to, siužetas turi ir Marijos Gailestingosios ikonografinio tipo bruožų. Lietuvių liaudies skulptūroje Marija Maloningoji vaizduojama stovinti ant žemės rutulio, pamynusi žaltį (žemės rutulio su žalčiu gali ir nebūti), rankas nuleidusi žemyn. Iš jos plaštakų sklinda malonės spinduliai; gi Nekaltai Pradėtoji Švč. Mergelė Marija vaizduojama stovinti ant žemės rutulio, pamynusi žaltį, rankas sudėjusi maldai ties krūtine.

Priekabus kritikas galbūt išsakytų ir daugiau pastabų: dėl to, kad leidinyje neišvengta korektūros klaidų, ne visos iliustracijos kokybiškos, brokuotas tekstas apie šv. Antaną ir pan.

Nepaisant išvardintų trūkumų ir klaidų, šis leidinys pasitarnaus kaip šaltinis liaudies meno tyrinėtojams, o visus besidominčius supažindins su liaudiškąja Dzūkijos skulptūra.

SKAIDRĖ URBONIENĖ

The article reviews a 2000 year catalogue „Lithuanian folk sculpture in Alytus museum of Ethnography“. The catalogue was compiled and introduction was written by Kostas Poškus, the painter of the muzeum. The introduction of the catalogue acquaints with the short history of museum and formation of collection of folk sculpture. The compiler K. Poškus gives a schort description of artistic features of folk sculpture of Dzūkija region. The catalogue part represents museums collection of folk sculpture (63 pictures) with a metrics indicating the subject of the stattuete, dimension, location and inventory number.

1994 – 1995 METŲ LIETUVIŲ ETNOLOGIJOS BIBLIOGRAFIJA

VACYS MILIUS

Ši bibliografija yra ankstesnėse „Etnografijos“ knygos skelbtos 1989–1993 metų etnologijos bibliografijos tęsinys. 1994 ir 1995 metus galima laikyti derlingais literatūra apie lietuvių etninę kultūrą – pasirodė 540 pozicijų, kurių autoriai buvo etnologai, muziejininkai ir kraštotyrininkai.

Daugiausiai rašyta apie kryžius ir koplytėles bei skulptūras, kurios pastaraisiais dviem šimtmečiais tapo būdingiausiais lietuvių etninės kultūros kūrinių. Šiek tiek rašyta istoriografijos klausimais, informuota apie ekspedicijas, konferencijas ir parodas, pagerbti gyvieji ir anapilin išėję tyrinėtojai. Aprašyti etnografinių rinkinių turintieji muziejai. Iš seniau skelbtų dalykų perspausdinti Vaižganto straipsniai, kuriais jis gyvai reaguodavo į savo meto kultūrinio gyvenimo, jų tarpe ir etninės kultūros aktualijas. Domėtasi įvairiuose dirbiniuose esančiais ornamentais, jų simboline prasme. Pastaraisiais metais sumažėjo medžiaginės kultūros tyrinėjimų. Po vieną kitą poziciją pasirodė anglų, lenkų, rusų ir vokiečių kalbomis. Jei knyga ar straipsnis paskelbti dviem kalbomis, duomenys nurodomi abiem kalbomis, tarp jų padedant lygybės ženklą.

Atskirai pateikiami knygų ir straipsnių sąrašai. Jei ne etnologinio pobūdžio monografiniame leidinyje yra skyrius ar poskyris apie etninę kultūrą, tokia pozicija pateko į knygų skyrių, aprašo gale nurodant etnologinio turinio tekstus ir puslapius. Jei straipsnio pavadinimas nenusako turinio, jis paaiškinamas aprašo gale, čia nurodoma ir tiriamoji vietovė. Surašytos ir pastebėtos recenzijos.

Dabar etnografinių straipsnių pasirodo įvairaus pobūdžio leidiniuose, kartais išleidžiamuose ir periferijoje, o į didžiąsias bibliotekas ne tuoj patenka visi spaudiniai, todėl sunku išsiskirti viską pastebėti ir aprašyti. Dėl to trečiajame šios bibliografijoje skyriuje skelbiami 1989–1993 metais pasirodžiusios literatūros papildymai.

This bibliography continues the literature list for 1989–1993 published in the previous *Ethnography* issues. In 1994 and 1995, 540 entries appeared on the list of publications on Lithuanian ethnic culture by ethnologists, museum specialists and ethnographers. Several of the new entries were in English, Polish, Russian and German. In case a book or article is run in two languages, the data is given in both languages with an equality symbol between them. The publications are organized into books and articles. The noticed reviews are also included. The third part includes additions to the list from 1989–1993.

BIBLIOGRAFUOTI PERIODINIAI IR TĘSTINIAI LEIDINIAI

Anykštėiai, Anykščiai
Auðra, Punksas
Darbai ir dienos, Kaunas
Istorija, Vilnius
Katalikø pasaulis, Vilnius
Kultūros paminklai, Vilnius
LK – Liaudies kultūra, Vilnius: LK
LIM – Lietuvos istorijos metraðtis, Vilnius: LIM
Lietuvos mokslas, Vilnius
Lituanistica, Vilnius
Menotyra, Vilnius
Mokslas ir gyvenimas, Vilnius
MK – Mûsø kraðtas, Vilnius: MK
Mûsø praeitis, Vilnius
Naujasis þidiny, Vilnius
Pemaiðeð praeitis, Vilnius
Pemaiðeð þemė, Palanga, Vilnius

I. KNYGOS IR BROÞIÛROS

1. *Amatai ir verslai Dzūkijos nacionaliniame parke* [Sudarytojas A. Lazdinis. Teksto autorius H. Gudavičius. Fotografai Algimantas ir Mindaugas Černiauskai], Alytus: Dzūkijos nacionalinis parkas, 1994, 26 p.: iliustr. – Nuotraukos su aiðkinamaisiais tekstais.
2. **Apanavičius Romualdas**, The origin of the Musical Instruments of the Ancient Balts: the Theses of the Habilitation Work in the Humanities with an Ethnological Bias, *Vytautas Magnus University; Lithuanian History Institute*, V., 1994, 66 p.: ill.
3. **Apanavičius Romualdas; Alenskas Vytautas; Palubinskienė Vida; Virbašius Egidijus; Visockaitė Nida**, *Senovės kanklės ir kankliavimas*, V.: Muzika, 1994, 160 p.: iliustr., žml., gaidos, santr. angl., suom., rus.
4. **Balčiūnas Jonas**, *Nuo Kirdoniø iki Birþø*, K.: Lietuvos aviacijos muziejus, 1995, p. 116–119: iliustr. [Klemensas Čerbulėnas]. – Spalviðkiø ažuolas
5. **Blaþevičius Petras**, *Kai kurie Rokiðkio kraðto kultūros istorijos bruoþai (iki 1940 metø)*, Rokiðkis, 1994, 92 p.: iliustr. – Tautodailė, p. 48–57.
6. **Bugailiðkis Peliksas**, *Gyvenimo vieðkeliais: medþiaga istorijai* [Ats. red. ir įvadà „Peliksas Bugailiðkis ir jo „Gyvenimo vieðkeliais“ (p. 4–23) paraðė V. B. Pþibilskis], Åiauliai: Åiauliø „Auðros“ muziejus, 1994, 537 p.: 26 iliustr. lap. – Rec.: Milius Vacys, Pirkia, artojas ir deglas, *Darbai ir dienos* 3(12), 1996, p. 250–252: iliustr.; Stravinskis Antanas, *Gyvenimo enciklopedija*, *MK* 1, 1995, p. 166–170.

7. **Čepienė Irena**, *Lietuvių etninės kultūros istorija*, K.: Šviesa, 1995, 205 p.: iliustr. – Rec.: Gimbutas Jurgis, Praplėstas požiūris į lietuvių tautinę kultūrą, *Draugas: mokslas, menas, literatūra*, Chicago, 1996 11 16, p. 2: iliustr.; Šaknys Žilvytis, Etninės kultūros baruose, *LK* 1, 1997, p. 60–61.
8. **Daugirdaitė-Sruogienė Vanda**, *Pemaiėio bajoro ūkis XIX amžiaus pirmoje pusėje*, V.: Baltos lankos, 1995, 143 p.: iliustr., lent.
9. **Detlezenas Richardas**, *Rytø Prūsijos kaimo mediniai namai ir medinės bažnyčios*, V.: Mintis, 1995, 146 p.: iliustr.
10. **Dundulienė Pranė**, *Gyvybės medis lietuvių mene ir tautosakoje*, K.: Šviesa, 1994, 160 p.: iliustr.
11. **Gimbutienė Marija**, *Senovinė simbolika lietuvių liaudies mene* [Iš anglų k. vertė Alfonsas Andriuškevičius], V.: Mintis, 1994, 144 p.: iliustr.
12. **Girininkienė V.; Paulauskas A.**, *Vilniaus Bernardinų kapinės*, V.: Mintis, 1994, 78 p.: iliustr. – Rec.: Milius Vacys, *Kultūros paminklai* 3, 1966, p. 204–205; Šimkus Pranas, *Dienovidis*, 1995 02 24, p. 10.
13. **Ilgūnas Gediminas**, *Prie Sasnos ir Dešupės*, V.: Lietuvos archyvų departamentas, 1995, 335 p.: iliustr. – Badmečiai, etnografiniai nutikimai, p. 71–81; Skirstymasis į vienkiemius, p. 81–84; Surgučių ir Kantališkių kaimų etnografijos bruožai 1920–1940 metais, p. 180–217.
14. **Kosman Marcelli**, *Cmentarze dawnego Wilna*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 1994, 168 s.: tabl.
15. **Kudirka Juozas**, *Der Heilige Abend und die Weihnachten in Litauen: Thesen der Habilitationarbeit. Universität Vytautas des Grossen; Institut für Litauische Geschichte*, V., 1995, 23 s.
16. **Kudirka Juozas**, *Lietuviškos Kūčios: istorinė apžvalga*. V.: Lietuvos liaudies kultūros centras, 1994, 62 p.
17. **Kudirka Juozas**, *Motinos diena*, Ukmergė: Verslininkas, 1994, 44 p.
18. *Lietuvių liaudies dailės paroda* [Katalogas: skulptūra, tapyba, grafika. Sudarė Alė Počiulpaitė], V.: Lietuvos liaudies kultūros centras, 1994, 99 p.: iliustr.
19. *Lietuvių tautiniai drabužiai* [Sudarytoja Saulė Šemeškevičienė, dailininkė Ona Danutė Buivydaitė, teksto autorė Aldona Stravinskienė], V.: Alka, 1994, 48 p.: iliustr., santr. angl. – Rec.: Milius Vacys, *Mūsų praeitis* 5, 1998, p. 172–173.
20. *Lietuvių tautiniai rūbai = Lithuanian National Costume* [Vyrų drabužius rekonstravo Vida Kulikauskienė, moterų – Marija Miliuvienė, teksto autorė Vida Kulikauskienė, piešė Rūta Lelytė], V.: Scena, 1994, 62 p.: iliustr., santr. angl. – Rec.: Andrašūnaitė Rasa, Naujas albumas „Lietuvių tautiniai rūbai“, *Lietuvos aidas*, 1994 07 01, p. 17; Tautiniai rūbai – protėvių sukauptas turtas [Audronės Jablonskienės pokalbis su Vida Kulikauskienė], *Lietuvos aidas*, 1994 07 30, p. 15.: iliustr.
21. *Lithuanian Roots: An Overview of Lithuanian Traditional Culture* [Rytis Ambrazevičius (ed.)], V.: Lietuvos liaudies kultūros centras, 1995, 24 p.: ill., map., notes.
22. **Marcinkas Feliksas**, *Lietuva: Juodkrantė, Raganų kalnas*, V.: Tautodailė, 1994, 72 p.: iliustr.
23. **Markauskienė Marija**, *Babtai istorijos vingiuose*, V.: Atkula, 1994, 95 p.: iliustr., santr. angl. – Ūkininkų kasdienybė, p. 34–44; Religinės šventės ir papročiai, p. 44–46.

24. **Morkūnienė Janina**, *Valstiečių rogės, pakinktai ir jų gamyba. Lietuvos istorijos institutas*, V.: Mokslo ir enciklopedijų l-kla, 1994, 175 p.: iliustr., žml., santr. vok., rus. – Rec.: Gimbutas Jurgis, Rogės ir pakinktai Lietuvoje, *Draugas: mokslas, menas, literatūra*, Chicago, 1996 02 24; Milius Vacys, *LIM*, 1995 metai, 1996, p. 306–309; Šaknys Žilvytis, Apie senolių roges, *Valstiečių laikraštis*, 1995 04 01, p. 4.
25. **Nemanis J.**, *Zarasų rajono kultūros paveldas*, Zarasai, 1994, 86 p.: iliustr. – Yra ir liaudies architektūros paminklų, kryžių bei koplytėlių.
26. **Nukentėję paminklai** [Sudarė ir red. M. Skirmantienė, J. Varnauskas], V.: Mokslo ir enciklopedijų l-kla, 1994, 246 p.: iliustr. – Rec.: Balašaitis Antanas, *Dienovidis*, 1994 02 24, p. 15; Daugudis Vytautas, Nukentėję paminklai, *Dienovidis*, 1995 03 10, p. 5; Voruta, 1995 04 8–14, p. 4; Ruzgas Albertas, Paminklų naikinimo istorija, *Kultūros barai* 1, 1995, p. 77–79.
27. **Pakruojo krašto paminklai** [Sudarė B. Vanagienė, K. Žvikas], Šiauliai: Saulės delta, 1994, 32 p.: iliustr.
28. **Petras Būtėnas 1986–1996**, Panevėžys: Panevėžio krašto t. muziejus, 1996, 36 p.: iliustr.
29. **Petrulis Jurgis; Ramonas Česlovas**, *Mano sodyba*, K.: Ūkininko patarėjas, 1995, 79 p.: iliustr. – Sodybų kūrimo istorinė apžvalga Lietuvoje, p. 7–19.
30. **Piškinaitė-Kazlauskienė Laura**, *Bitininkystė Lietuvoje (XVI–XX a. pirmoji pusė). Lietuvos istorijos institutas*, V.: Mokslo ir enciklopedijų l-kla, 1995, 173 p.: iliustr., žml., santr. vok., rus. – Rec.: Usinavičius Jurgis, *Mūsų sodai* 1, 1996, p. 23.
31. **Profesorė Pranė Dundulienė 1910 02 12–1991 02 27 85-eri** [Sudarė A. Vasiliauskienė], Švenčionys, 1995. – iliustr. lankstinukas.
32. **Rimkus Vytenis**, *Mūsų tautodailininkai: leidinys apie Ąiaulių krašto tautodailininkus*, Šiauliai: Saulės delta, 1995, 88 p.: iliustr., santr. angl., rus.
33. **Senoji liaudies skulptūra = The Old Lithuanian Sculpture = Die alte Litauische Halzskulptur** [Tekstas: Marcelijus Martinaitis. Foto: Arūnas Baltėnas, Raimondas Paknys], V.: R. Paknio l-kla, 1994, 143 p.: iliustr.
34. **Sireika Jonas**, *Ąiaulių metraštis: 1990–1993*, Šiauliai: Saulės delta, 1994, 215 p.: iliustr.; lent. – Muziejai, p. 139–141.
35. **Smilgys Henrikas**, *Ąiauliai. Ąiaurės Lietuva* [Fotoinformacinis leidinys], Šiauliai: Saulės delta, 1995, 104 p.: iliustr. – Kryžių kalnas – kančių ir tikėjimo simbolis, p. 52–59.
36. **Staugaitis Justinas**, *Mano atsiminimai*, V.: Katalikų akademija, 1995, 376 p. – Mano gimtasis kaimas ir tėvų namai, p. 15–20; Mano mažosios dienos, p. 20–32; Metai ir jų šventės, p. 32–45.
37. **Šimkus Alfredas**, *Dievadirbys iš Rozalimo*, Šiauliai: Saulės delta, 1995. – Iliustr. lankstinukas apie Joną Danauską.
38. **Šilutės muziejus** [Paruošė R. Šikšnienė], B. v. , 1997, 12 p.: iliustr.
39. **Švintų rytų rytėlių** [Parengė Valdas Striužas], V.: Saulės vėjas, 1995, 375 p.: iliustr., gaidos, santr. vok., angl. – Anelės Karmonienės iš Švenčionių r. Vidutinės k. pateikta tautosaka ir etnografinė medžiaga: rateliai, šokiai, žaidimai, p. 271–337; papročiai – vestuvės, Velykos, rugiapjūtės pabaigtuvės, p. 339–346; valgiai, p. 347–350.
40. **Ulčinskas Vladas**, *Raitininkų kaimas (1850–1950)* [Mokslinis red. ir straipsnio „Apie autorių“ (p. 154–155) autorius Jonas Mardosa], V.: Mokslo ir enciklopedijų

- l-kla, 1995, 158 p.: iliustr. – Lietuvių etnografijos šaltiniai 3. – Rec.: Gimbutas Jurgis, Raitininkų kaimas Dzūkijoje, *Draugas: mokslas, menas, literatūra*, Chicago, 1960 09 14, p. 4; Gudavičius Henrikas, Tada buvo geriau, *Dienovidis*, 1996 12 20, p. 24: iliustr. – Anot.: Seliukaitė Irena, *Dienovidis*, 1996 06 28, p. 14: iliustr.; Šaknys Žilvytis, Dzūkijos kaimo takeliais, *Valstieėio laikraštis*, 1997 01 14, p. 10.
41. **Vaicekauskienė Aldona**, *Punsko ir Seinų krašto vestuviniai papročiai*, Punkskas: „Aušros“ l-kla, 1995, 177 p.: iliustr. – Rec.: Milius Vacys, Punskiečių ir seiniškių vestuvės, *Liudies kultūra* 4, 1995, p. 54–55; Vaicekauskienė Aldona, Punkskas ir Seinų krašto vestuviniai papročiai, *Auðra* 6, 1995, p. 20–22; Vyšniauskaitė Angelė, Naujas žodis apie Seinų krašto lietuvių vestuves, *MK* 5, 1998, p. 174–178.
 42. **Vaivada Rimantas**, *Features of the Lithuanian Folk Pedagogics and their Reflections in Pemaitė's Social Activities and Literary Works: Summary of the Thesis for the Doctor's Degree of Social (Educological, 6 A) Sciences*, V., 1994, 11 p.
 43. **Veiveriai: 250 metų sukakėiai paminėti** [Sudarytojas Kęstutis Orinas], Alytus, 1994, 28 p.: iliustr. – Skausmo kalnelis, p. 19–20.
 44. **Vidmantas Edvardas**, *Religinis tautinis sąjūdis Lietuvoje XIX a. antrojoje pusėje – XX a. pradžioje*, V.: Katalikų akademija, 1995, 308 p.: santr. vok. – Draudimas statyti kryžius, p. 75–77.
 45. **Vyšniauskaitė Angelė**, *Lietuviai IX a.–XIX a. vidurio istoriniuose šaltiniuose. Lietuvos istorijos institutas*, V.: Mokslo ir enciklopedijų l-kla, 1994, 195 p.: 12 iliustr. lap., santr. angl., vok., rus. – Rec.: Daugudis Vytautas, Istorinių šaltinių publikacija, *Dienovidis*, 1995 12 08, p. 14; Daugudis Vytautas, Nauja istorinių šaltinių publikacija, *Voruta*, 1996 01 13–19, p. 5; Dubonis Artūras, Homines historiarum ignari..., *Naujasis bidinys* 5, 1995, p. 431–433: iliustr.; Gimbutas Jurgis, Tūkstantmečio žingsniai apie kai kuriuos lietuvius, *Draugas: mokslas, menas, literatūra*, Chicago, 1995 11 11; Milius Vacys, Daug girdėtų ir dar daugiau negirdėtų: kas ir ką rašė apie lietuvius, *Gimtasīs kraðtas*

II. STRAIPSNIAI

48. **Aitvaras Algirdas**, Mitinė liaudies kultūros prigimtis, *Menotyra* 1, 1994, p. 4–8: santr. angl.
49. **Alenskas Vytautas**, Mit Kanklės nach Kaunas und Zurück = *Kanklės of the Baltic Sea Nations*, V., 1994, p. 42–43.
50. **Ambrasiejūtė-Steponaitienė Agnietė**, Žvirgždaičių kaimo žmonių butis, *MK* 1, 1994, p. 58–61. – Vilkaviškio r. Gižų a.: piniginės žemdirbių pajamos, dvasiniai žmonių reikalai, šermenys, vestuvės.
51. **Andriusevičius Jonas**, Pri Šatrėjės, *Pemaièiø þemė* 1, 1994, p. 21–24: iliustr.; 2, p. 18–20: iliustr. – Garbės kalnelis, Luokė – jomarkų miestelis, Gaulėnų muziejus.
52. **Apanavičius Romualdas**, Ancient Balts according to Etnoinstrumentological Data, *International Conference the Indo-Europeanization of Northern Europe in Memoriam Marija Gimbutas*, V., 1994, p. 1–2.
53. **Apanavičius Romualdas**, Baltai ir jų seniausieji kaimynai: Etnoinstrumentologijos duomenimis, *Lietuvos mokslas* 2, kn. 2/3, V., 1994, p. 115–129: iliustr., žml.
54. **Apanavičius Romualdas**, Baltijos tautų kanklių ir folkloro tyrimai, *LK* 2, 1995, p. 52. – Konferencija Vilniuje 1994 m.
55. **Apanavičius Romualdas**, The Role of the Ancient Faiths and Christianity in the Development of the Kanklės of the Baltic Nations and Playing on them in the 19th – 20th c. c., *Kanklės of the Baltic Sea Nations*, V., 1994, p. 32–34.
56. **Apanavičius Romualdas**, Senosios etnokultūrinės sąveikos bruožai baltų, slavų, finų ir germanų XIX–XX a. etnomuzikavimo tradicijose = The Features of the Ancient Ethnocultural Interaction in the Ethnomusical Traditions of the Balts, the Slavs, the Finns and the Germans in the 19–20th cc., *Kultūros sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 5–6, 33–34.
57. **Apanavičius Romualdas**, Senujų baltų muzikos instrumentų kilmė, *LK* 6, 1994, p. 44–46: iliustr.
58. **Apanavičius Romualdas**, Tautos kilmę praskleidžia muzika, *Darbai ir dienos* 1(10), 1995, p. 69–84: iliustr., žml., santr. angl.
59. **Ar bus medalis už lietuvių išgelbėjimą?**, *LK* 4, 1994, p. 1–5: iliustr. – pasisako Justinas Marcinkevičius ir 1993 m. Jono Basanavičiaus premijos laureatai Norbertas Vėlius, Aloyzas Vidugiris, Antanas Tyla, Vacys Milius.
60. **Arbušauskaitė Arūnė Liucija**, Kuršių Nerijos autochtonų (senbuvų) tautybės suvokimo ypatumai, *Mažosios Lietuvos istorija ir etnografija*, Klaipėda, 1994, p. 11–15: lent.
61. **Arbušauskaitė Arūnė Liucija**, Kuršių Nerijos gyventojų 1956 metų šeimos kortelių duomenų sociologinė analizė, *MK* 1, 1995, p. 63–70: lent.
62. **Astrauskas Rimantas**, Etninės kultūros paradigmos kaita: grėsmė ir viltys, *IX pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas: tezės*, V., 1995, p. 303.
63. **Aučinikas G.**, Pirmoji Vytauto Didžiojo universiteto etnologinė konferencija, *LIM, 1993 metai*, 1994, p. 227–228.
64. **Augustinaitienė Birutė**, Sukantis mokslo kūryje, *Audra* 21, 1994, p. 18–21: iliustr. – Pokalbis su Vaciu Miliumi.

65. **Augutienė I.**, Žemaičių Kalvarijos apylinkės gyventojų mityba, *Pemaiėiø praeitis* 3, 1994, p. 145–160.
66. **Balčiūnas Jonas**, Susitikimas prie malūno, *Santara* 18, 1994, p. 95–101: iliustr. – Klemensas Čerbulėnas.
67. **Balkutė Rita**, Pagėgiuose surinktos liaudies gydymosi priemonės, *Lietuvininkø kraðtas*, K., 1995, p. 670–693.
68. **Balsienė Jeruonima**, Gyvenėms po senaas oužoulaas, *Pemaiėiø þemė* 3, 1994, p. 33; 2, 1995, p. 29. – Sodyba, troba, klėtis, tvartai, stoginė, jauja Kretingos r.
69. **Baltrėnienė Marija**, Kanklės in Museem Litauens, *Kanklės of the Baltic Sea Nations*, V., 1994, p. 10.
70. **Baltrėnienė Marija**, Die Kanklės des Klein Litauen in den Werken der preussischen Forscher, *Kanklės of the Baltic Sea Nations*, V., 1994, p. 26–27.
71. **Baltrėnienė Marija**, Mažosios Lietuvos kanklės rašytiniuose šaltiniuose, *LK* 6, 1995, p. 43–45: iliustr., santr. angl.
72. **Baltrėnienė Marija**, Papročių ir tautosakos išliekamoji vertė, *IX pasaulio lietuviø mokslo ir kūrybos simpoziumas*, V., 1995, p. 304.
73. **Baltrušaitis Jurgis**, Kryžiai ir koplytėlės. Skulptūra, *Menotyra* 1, 1994, p. 70–73.
74. **Baltrušaitis Vingaudas**, Baldai, *Lietuvininkø kraðtas*, K., 1995, p. 532–541.
75. **Baltrušaitis Vingaudas**, Gyvenamųjų patalpų apšvietimas, *Dieveniðkės*, V., 1994, p. 288–295.
76. **Baltrušaitis Vingaudas**, Gyvenamųjų patalpų apšvietimo priemonės, *Lietuvininkø kraðtas*, K., 1995, p. 542–547.
77. **Baltrušaitis Vingaudas**, Liaudies etiketas, *MK* 2, 1994, p. 80–82. – Varėnos r. Dubičių ap.
78. **Baltrušaitis Vingaudas**, Šildymo ir virimo įrenginiai gyvenamuosiuose namuose, *Dieveniðkės*, V., 1994, p. 281–288: iliustr.
79. **Baniulaitytė Zita**, Žemaitiu muotrišku drabužee, *Pemaiėiø þemė* 4, 1994, p. 20–21.
80. **Baniulaitytė Zita**, Žemaitiu vyru tautėnee drabužee, *Pemaiėiø þemė* 2, 1995, p. 28.
81. **Bataitytė Albina**, Vėlinių tėviškė, *LK* 4, 1994, p. 40–42: iliustr. – Kapinės.
82. **bb.**, Žolinės atlaidai, *Auðra* 16, 1994, p. 34–35. – Punske.
83. **Bernotaitė R.**, Apie antkapinius paminklus, *Lietuviø katalikø mokslo akademijos XVI suvaþiavimo praneðimø tezės*, K., 1994, p. 28.
84. **Bertašiūtė Rasa**, Tradicinės trobesių konstrukcijos, *Dieveniðkės*, V., 1994, p. 241–254: iliustr.
85. **Bičiūnas Rimas** [kalba]; Rastenienė Dalia [užrašo], Naiviojo meno vertė ir vieta šiuolaikinėje dailėje, *LK* 4, 1995, p. 4–7: iliustr., santr. angl.
86. **Bičiūnienė Monika** [šneka]; Skruibytė, Alma [užrašo], Aš tik tapau ir džiaugiuos, *LK* 4, 1995, p. 1–3: iliustr.
87. **Bielinis Antanas; Misiūnienė Joana; Marcinkevičienė Nijolė; Skersytė Danutė**, Kalėdojimas, *LK* 5, 1995, p. 62–64: santr. angl.
88. **Birgelienė Nijolė**, Aš tik Dievą prašau, kad sutrumpintų amžių..., *Auðra* 10, 1994, p. 6–11: iliustr.– Punske krašto ilgaamžių biografijos.

89. **Birgelienė Nijolė**, Auksinis jubiliejus, *Auðra* 1, 1994, p. 18–19: iliustr. – Elenos ir Juozo Vainų jungtuvų jubiliejus.
90. **Birgelienė Nijolė**, Karpyti nėra sudėtinga, *Auðra* 12, 1995, p. 14–18: iliustr. – Vilniečių karpinių paroda Punske.
91. **Birgelienė Nijolė**, „Linksmas diena mums prašvito“, *Auðra* 6/7, 1994, p. 12–16: iliustr. – Verbų Sekmadienis, Velykos.
92. **Birgelienė Nijolė**, Punsko ir Seinų krašto piršlybos ir mergvakaris, *Auðra* 12, 1994, p. 9–12: iliustr. – Punsko etnografinių ansamblių vestuvių inscenizavimas.
93. **Birgelienė Nijolė**, Žolinės vainikai, *Auðra* 16, 1995, p. 7–10: iliustr. – Punske.
94. **Birgelis Sigitas**, Punsko parapijos šventkelionė į Kryžių kalną, *Auðra* 20, 1994, p. 7–13: iliustr.
95. **Blažys Kazys**, Kapčiamiesčio kryžiai, *LK* 5, 1994, p. 55–56: iliustr. – Geležiniai kryžiai kapinėse.
96. **Braziulis Leonas**, Norvaišiai: žmonės ir likimas, *MK* 2, 1995, p. 40–45. – Pakruojo r.
97. **Brenšteinas Michailas**, Lietuvos liaudies menas, *LK* 1, 1994, p. 48–52: iliustr.
98. **Bučas Jurgis**, Kultūros paveldas Neringoje: vertė ir apranga, *Kultūros paminklai* 2, 1995, p. 157–176: iliustr., santr. angl.
99. **Budrys Romualdas**, Per penkiasdešimt darbo metų, *LK* 1, 1995, p. 3–4: iliustr. – Akvilė Mikėnaitė.
100. **Builys Albertas**, Šienapjūtė, *MK* 2, 1994, p. 71–73. – Varėnos r. Dubičių ap.
101. **Buračas Balys**, 1942 metų liepos 6 d.-10 d. Buračo Balio ekspedicinės kelionės dienykas, *Menotyra* 1, 1994, p. 75–78. – Seredžiaus ir Veliuonos apylinkėse.
102. **Butkus Antanas**, Mažosios Lietuvos liaudies muzikos instrumentai ir jų gamyba, *Mažosios Lietuvos liaudies muzikos instrumentai ir apeiginė muzika*, V., 1994, p. 1–59: iliustr., santr. vok., angl.
103. **Butkus Antanas**, Reconstruction of the Kanklės of Lithuania Minor, *Kanklės of the Baltic Sea Nations*, V., 1994, p. 47–48.
104. **Butkus Donatas**, Liaudies buities eksponatai, *Kretingos muziejus*, V., 1995, p. 33–34.
105. **Butrimas A.**, Konstantinas Bružas, *Pemaiðiø praeitis* 3, 1994, p. 93–101.
106. **Cibienė Janina**, Lietuvių tradicijos tremtyje, *Anykðëiai* 7, 1994, p. 25: iliustr. – Laidotuvių papročiai Sibire, Razdolnajos gyvenvietėje.
107. **Čepaitienė A.**, Baltų simbolikos tyrinėjimai, *LIM, 1994 metai*, 1995, p. 304. – Kultūros ir meno in-to organizuota konferencija „Augalų ir gyvūnų simboliai senovės baltų kultūroje“.
108. **Čepaitienė Auksuolė**, Etniškumas: stereotipų modeliavimas, Lietuvos patirtis, *LK* 5, 1995, p. 10–12: santr. angl.
109. **Čepaitienė Auksuolė**, Geometrinis ornamentas ir geometrizzacija tautodailėje, *Lietuviø liaudies ornamentika*, V., 1994, p. 27–32: iliustr. – Prieiverpstėse.
110. **Čepaitienė A.**, Konferencija „Dangiðkieji senovės baltų simboliai“, *LIM, 1992 metai*, 1994, p. 285.
111. **Čepaitienė A.**, Konferencija „Nalðios“ muziejuje, *LIM, 1994 metai*, 1995, p. 306. – Konferencija Švenčionyse „Ornamentikos raida Rytų Lietuvoje“.

112. **Čepaitienė Auksuolė**, Paukščio įvaizdis verpsčių puošyboje, *Dangaus ir žemės simboliai*, V., 1995, p. 201–219: iliustr., santr. angl.
113. **Čepaitienė Auksuolė**, Pynimo ornamentas medžio dirbiniuose (Šiaurės rytų Lietuvos savitumas), *Ornamentikos raida Rytų Lietuvoje*, V., 1994, p. 10.
114. **Čepaitienė A.**, Sakraliniai motyvai liaudies dirbinių puošyboje, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 28–29.
115. **Čepaitienė Auksė**, Tautiniai simboliai Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių rankdarbiuose, *Etninė kultūra ir tautinis atgimimas*, V., 1994, p. 152–160: iliustr., santr. angl.
116. **Čepienė Irena**, Lietuvininkų šeimos tradicijos Kintų apylinkėse XX a. I pusėje = The traditions of Lithuanian Families of Kintai in I part of XX century, *Kultūros sąveika Baltijos regione*, V., 1995, p. 7–8, 35–36.
117. **Čerbulėnas Klemensas**, Pajūrio lietuvių antkapiai, *Lietuvininkų kraštas*, K., 1995, p. 519–532.
118. **Černelienė Marytė**, Muziejai – krašto praeities saugotojai, *Iš Suvalkų krašto praeities ir dabarties*, Punkskas, 1995, p. 57–61. – Punksko J. Vainos etnografinis muziejus; Visuomeninis regioninis muziejus Punske; Suvalkų regioninis muziejus.
119. **Čijunskis Gediminas**, Elgetos ir elgetavimas Marcinkonių apylinkėse XIX a. pabaigoje – XX a. pirmoje pusėje, *Baltų archeologija ir etnologija*, V., 1994, p. 17–19.
120. **Čilvinaitė Marijona**, Metiniai bei kalendoriniai papročiai Kernavės apylinkėje XX a. pradžioje, *ML* 1, 1994, p. 67–75.
121. **Čilvinaitė Marijona**, Miestelio gyventojai, *Kaimo istorijos* 1, V., 1995, p. 110–112. – Upynos miestelio (Šilalės r.) karčema, garbarnė, perpirkliai, vyrų suėjimai.
122. **Čingaitė Apolonija**, Kur prieš šimtmetį ošė miškas, *Kaimo istorijos* 1, V., 1995, p. 23–24. – Panevėžio r. Puodžiūnėlių k. šventės, vardinės, talkos, ugnis, gydymasis.
123. **Čiubrinskas Vytis**, The Concept and Image of Folklore (Folk Culture) as a Distinctive Mark of Identity: the Turn of 19th and Beginning of 20th Century, *Ethnologia Europaea: 5. Internationaler Kongress der Société Internationale d'Ethnologie et de Folklor (SIEF)*, Wien, 1994, p. 72.
124. **Čiubrinskas Vytis**, Etninio ir nacionalinio identitetų santykis Baltijos regione: lietuviškumas 1880–1990 m. = An Encounter of Ethnic and National Identities in the Baltic Region. Case: the Lithuanianism in the 1880–1990's, *Kultūros sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 8–9, 36–37.
125. **Čiubrinskas Vytis**, Etnokultūriniai tyrimai Dzūkijos nacionalinio parko zonoje, *Baltų archeologija ir etnologija*, V., 1994, p. 13–17: žml. – Vilniaus un-to ekspedicija.
126. **Čiubrinskas Vytis**, 1992 m. archeologinių ir etnologinių lauko tyrimų rezultatų aptarimas Vilniaus universitete, *LIM, 1993 metai*, 1994, p. 219–220.
127. **Čiubrinskas Vytis**, Valstiečių trobesių statybos papročiai XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje, *Dieveniškės*, V., 1994, p. 261–266.
128. **Dailidė Ričardas**, Kančių, vilties ir stiprybės kalnas, *Mokslas ir gyvenimas* 4, 1994, p. 9: iliustr. – Kryžių kalnas.
129. **Daugirdas Albertas**, Alsėdiškių vaisės ir pasilinksminimai, *MK* 2, 1994, p. 108–111.
130. **Daunienė Gražina**, Tapytų skrynių paroda, *LK* 2, 1995, p. 48–51: iliustr. – 1994 m. Kauno M. K. Čiurlionio dailės muziejuje.

131. **Daunys Stasys**, Paprotinės pirties soteriologiniai aspektai, *Dangaus ir žemės simboliai*, V., 1995, p. 190–200: santr. angl.
132. **Daunys Stasys**, Svainių sodybos Auksučiuose, *MK* 2, 1994, p. 99–104: iliustr. – Šiaulių aps. Papildės vls.
133. **Daunys Stasys**, Užkastų lobių beiškant, *MK* 1, 1995, p. 91–94. – Apie savo kraštotyrinę veiklą.
134. **IX Lietuvos** kraštotyros draugijos suvažiavimas, *MK* 1, 1995, p. 6–17: iliustr.
135. **Drobelenė Ona**, Duonos kepimo papročiai, išlikę Dzūkijos nacionalinio parko teritorijoje, *Pirmasis Dzūkijos kultūros kongresas*, Alytus, 1995, p. 83–84.
136. **Dundulienė P.**, Jurginių šventės, *1995 kalendorius visiems*, V., 1994, p. 87–91.
137. **Dundulienė P.**, Sekminės, *1995 kalendorius visiems*, V., 1994, p. 91–95.
138. **Dundulienė P.**, Trys karaliai, *1995 kalendorius visiems*, V., 1994, p. 82–83.
139. **Eimaitytė E.**, Chtoniškieji ir dangaus sferos simboliai lietuviškų margučių raštuose (XIX a. pabaiga – XX a. I pusė), *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 29–30.
140. **Eimaitytė Elena**, Svastika ir spiralė lietuviškų margučių raštuose: XIX a. pabaiga – XX a. pirmoji pusė, *LK* 2, 1995, p. 25–27: iliustr., santr. angl.
141. **Eimaitytė Elena**, Žalčio – gyvatės simbolis lietuviškų margučių ornamentuose: XIX a. pab. – XX a. I-oji pusė, *Lietuvių liaudies ornamentika*, V., 1994, p. 75–80: iliustr.
142. **Endriukaitienė Aušra**, Lietuviškų pirštinių ornamentas: XIX a. pabaiga – XX a. pradžia, *LK* 6, 1994, p. 33–34: iliustr.; 1, 1995, p. 33–40: iliustr.
143. **Galinienė Leokadija**, Laidotuvių papročiai Saugų apylinkėje, *Lietuvinė kraštas*, K., 1995, p. 660–669.
144. **Gaška Alfonsas** [parengė], Kaip senovėje kūdikiui vardą rinkdavo, *LK* 3, 1994, p. 56.
145. **Gedvilienė Aldona**, Atgimimo paminklai, *Įlialės kraštas* 1, V., 1994, p. 324–333: iliustr.
146. **Giedraitis Liudvikas**, Kas ieško, tie rand, *LK* 3, 1994, p. 42–47: iliustr. – Alfonso Streikaus fotonegatyvų rinkinys Utenoje.
147. **Giedraitis Liudvikas**, Tiesos sakymas, *LK* 1, 1995, p. 56–59. – Konferencija Minske

LK

155. **Griciūtė Vaiva**, Trijų šimtų kūdikių bobutė, *Istorija* 33, 1994, p. 189–193. – E. Mirijauskienė iš Lazdijų r. Jukneliškės k.
156. **Grigas Kazys** [parengė], Oro spėjimai, liaudies medicina, *Lietuvininko podis*, K., 1995, p. 368–370.
157. **Gudelis Vytautas**, Kas ten kurenas?, *Mokslas ir gyvenimas* 10, 1995, p. 33. – Senoji Kuršių marių žvejų irklinė burvaltė.
158. **Gumbaragis Karolis**, Vestuvių apeigų aprašymas, *MK* 2, 1994, p. 104–106. – Mielagėnų par.
159. **Guobis Raimondas**, Teskamba kanklės, *Anykštėiai* 6, 1994, p. 39: iliustr. – Svėdasų par. Savičiūnų k. kanklių meistras Juozas Lašas.
160. **Gustainis Valentinas**, Vinkšnupių kaimas (Šakių r.) XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, *LK* 6, 1995, p. 30–31: santr. angl. – Sodybos, gyvenamieji ir ūkiniai trobesiai.
161. **Gutautas St.**, Atsisveikinimas su žiema, *1995 kalendorius visiems*, V., 1994, p. 83–87. – Užgavėnės, Pelenė.
162. **Guzevičiūtė Rūta**, Kepurių kelionės: bašlykas, *LK* 2, 1995, p. 45–47: iliustr., santr. angl.
163. **Guzevičiūtė Rūta**, Kepurių kelionės: cilindras, *LK* 5, 1995, p. 40–42: iliustr., santr. angl.
164. **Guzevičiūtė Rūta**, Kepurių kelionės: konfederatė, *LK* 4, 1995, p. 43–46: iliustr., santr. angl.
165. **Guzevičiūtė Rūta**, Kepurių kelionės: skrybėlės, *LK* 6, 1995, p. 55–57: iliustr., santr. angl.
166. **Guzevičiūtė Rūta**, Kepurių kelionės: turbanas, *LK* 3, 1995, p. 40–44: iliustr., santr. angl.
167. **Guzevičiūtė Rūta**, Pilietinių ir tautinių nuostatų apraiškos Lietuvos bajorų drabužiuose (1830–1863 m.), *Etninė kultūra ir tautinis atgimimas*, V., 1994, p. 70–82: iliustr., santr. angl.
168. **Guzevičiūtė Rūta**, Renesanso kostiumas Lietuvoje = Renaissance Costume in Lithuania, *Kultūrø sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 9–10, 37.
169. **Ilgevič Henryka**, Didikų šeima Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje = Magnate Families in the Grand Duchy of Lithuania, *Kultūrø sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 10–11, 38–39.
170. **Ilgūnas Gediminas**, Lietuvių kultūros muziejus Čikagoje, *Mokslas ir gyvenimas* 4, 1995, p. 8–9: iliustr.
171. **Imbrasienė Birutė**, Šventė mieste, *LK* 3, 1994, p. 37–38.
172. **Jacėnaitė Genovaitė**, Kuršėnai prisiminimų akimis, *LK* 4, 1995, p. 63–64: iliustr., santr. angl.
173. **Jakubėnas Vladas**, Dar dėl lietuvių būdo: dr. Čepėno straipsnio proga, *Jakubėnas Vladas. Straipsniai ir recenzijos* 1, V., 1994, p. 418–422.
174. **Janavičienė Janina**, Senujų lietuvininkų liaudies medicina, *Lietuvininko kalba. Mažosios Lietuvos tautosaka. Mažosios Lietuvos etnografija*, K., 1994, p. 83–86.

175. **Jankevičienė Algė**, Sūduvos medinių bažnyčių architektūra, *Kultūros paminklai* 2, 1995, p. 68–95: iliustr., žml.
176. **Jarovaitienė Renata**, žaidimo ir žaislo raida Mažojoje Lietuvoje ir Klaipėdos krašte, *Mažosios Lietuvos istorija ir etnografija*, Klaipėda, 1994, p. 34–36.
177. **Jasevičienė Bronė**, Margujų raštų audėja, *LK* 4, 1994, p. 32–33: iliustr. – Elena Milaševičienė (Boreikaitė) Švenčionėliuose.
178. **Jaskonis Juozas**, Kaip gydėsi mūsų senoliai, *Pirmasis Dzūkijos kultūros kongresas*, Alytus, 1995, p. 81–82.
179. **Jadinskaitė Laima**, Nėriniai, *MK* 2, 1994, p. 73–76: iliustr. – Varėnos r. Dubičių ap.
180. **Jonynas Ambraziejus**, Liaudies kūryba Motiejaus Valančiaus raštuose, *Tėvynės sargas*, V., 1995, p. 55–78.
181. **Juknevičius Petras** [pasakojo]; Imbrasienė Birutė [užrašė], Alaus darymas, *LK* 3, 1995, p. 61–64: iliustr.
182. **Juodzevičius Balys; Zabiela Gintautas**, Antaną Pakalnį prisiminus, *MK* 1, 1995, p. 128–132: iliustr. – Turėjo rinkinių Utenos vls. Momėnų k.
183. **Jurkuvienė Teresė** [parengė], Antanas Tamošaitis – apie liaudies meno rinkimą ir šviečiamąją veiklą tarpukario metais, *LK* 1, 1994, p. 40–44: iliustr.
184. **Jurkuvienė Teresė**, Lietuvių tautinio kostiumo raidos bruožai, *Menotyra* 1, 1994, p. 9–16: iliustr., santr. angl.
185. **Jurkuvienė Teresė**, Suvalkiečių rinktinės juostos, *Lietuvių liaudies ornamentika*, V., 1994, p. 55–65: iliustr.
186. **Jurša Leonas**, Kryžių kalnas: akistata su savimi ir istorija, *Kaimo istorijos* 1, V., 1995, p. 153–156: iliustr.
187. **Juška Albertas**, Kai kurie XIX amžiaus lietuvininkų šeimos papročiai, *Lietuvininko kalba. Mažosios Lietuvos tautosaka. Mažosios Lietuvos etnografija*, K., 1994, p. 77–82. – Krikštynos, konfirmacija, vestuvės, laidotuvės.
188. **Juškaitis Jonas**, Okupantų aukoms, *Katalikų pasaulis* 3, 1994, p. 30–32: iliustr. – Rotuliuose netoli Jurbarko pastatytas kryžius sovietmečių politiniams kaliniams, tremtiniams ir partizanams.
189. **Kairytė Genovaitė**, Senoviniai mūsų krašto žibintai: žibaliniai žibintai, *LK* 1, 1994, p. 22–28: iliustr. – Vilniaus gatvėse.
190. **Kalnius Petras**, Dabartinė etninė Dieveniškų apylinkės padėtis (etnosociologinės apklausos duomenimis), *Dieveniškės*, V., 1994, p. 207–224: lent.
191. **Kalnius Petras**, Dabartinės etninių procesų tendencijos Pietryčių Lietuvoje, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, V., 1994, p. 30–31.
192. **Kalnius Petras**, Etninės savimonės reikšmė dabartiniam lietuvių tautiniam atgimimui, *Etninė kultūra ir tautinis atgimimas*, V., 1994, p. 15–31: santr. vok.
193. **Kalnius Petras**, Lietuvos miesto gyventojų šeimos švenčių inovacijos, *LK* 4, 1994, p. 6–9.
194. **Kanapkienė Vida**, Kretingos muziejaus praeitis ir nūdienu, *Kretingos muziejus*, V., 1995, p. 5–15.
195. **Kanarskas Julius**, Apie istoriką ir tautosakininką Juozą Mickevičių, *LK* 2, 1994, p. 54: iliustr.

196. **Kanarskas Julius**, Istorikas ir tautosakininkas Juozas Mickevičius, *Pemaiðè pemë* 1, 1994, p. 19: iliustr.
197. **Kanarskas Julius**, Kraštotyrininkas Ignas Jablonskis, *Kretingos muziejus*, V., 1995, p. 23–24: iliustr.
198. **Kanarskas Julius**, Kretingos muziejaus įkūrimas, *Kretingos muziejus*, V., 1995, p. 16–21.
199. **Kanarskas Julius**, Senosios Kretingos parapijos kapinės, *LK* 2, 1995, p. 34–39: iliustr., santr. angl.
200. **Kanarskas Julius**, Žemaičių praeities ir kultūros tyrinėtojas Juozas Mickevičius, *Kretingos muziejus*, V., 1995, p. 25–26: iliustr.
201. **Karaliūnas Simas**, Etnokultūra, kalba, krikščionybė: dėl klaidingų analizės principų, *LK* 3, 1995, p. 8–10: santr. angl. – Apie A. Patacko ir A. Žarskaus knygeles „Gimties virsmas“, „Mirties virsmas“, „Saulė ir kryžius“.
202. **Kargaudienė Aušra**, Adomas Galdikas ir tautodailė: 100-ųjų gimimo metinių jubiliejui, *LK* 6, 1994, p. 46–48: iliustr.
203. **Kargaudienė Aušra**, Antano Jaroševičiaus 125-osioms gimimo metinėms, *LK* 6, 1995, p. 50–52: iliustr., santr. angl.
204. **Kargaudienė Aušra**, Siuvinėtų prijuosčių ornamentas, *Lietuvių liaudies ornamentika*, V., 1994, p. 48–53: iliustr.
205. **Kasarskaitė Skaidra**, Laidotuvių papročiai, *Dieveniškės*, V., 1994, p. 374–383.
206. **Kašielionis Bronius**, Šis tas iš muziejų archyvų, *Muziejinių kystės biuletenis* 2, V., 1995, p. 2–3. – Kultūros ministerijos archyve yra 53 bylos, susijusios su Lietuvos muziejais.
207. **Kaunas Domas**, Was uns die Grabmäler sagen, *Annaburger Annalen* 3, Bonn, 1995, S. 108–113. – Šilutės r. Lapynų k. kapinaičių antkapinių paminklų įrašai.
208. **Kazlauskienė Gražina**, Etninės kultūros vagos, *Darbai ir dienos* 2(11), 1996, p. 250. – VDU Etnologijos ir folkloristikos katedra.
209. **Keršytė Nastazija**, Muziejų įstatymai ir valdymas, *MK* 1, 1994, p. 23–27; 1, 1995, p. 71–80.
210. **Keturka Alfonsas**, Ornamentas lietuvių liaudies polichrominiuose balduose, *Lietuvių liaudies ornamentika*, V., 1994, p. 33–41: iliustr.
211. **Kynas Arūnas**, Vėjarodės pajūrio koplytstulpių ir stogastulpių viršūnėse, *LK* 4, 1995, p. 19–31: iliustr., žml.; 5, p. 22–29: iliustr., žml., santr. angl.
212. **Kynas Arūnas**, Vėjo vieta lietuviškųjų stbmeldiškų dievų hierarchijoje, *Lietuvių liaudies ornamentika*, V., 1994, p. 5–15: iliustr.
213. **Kirdienė G.**, Antrasis tarptautinis kanklių tyrėjų simpoziumas, *LIM*, 1994 metai, 1995, p. 306–308. – Vilniuje 1994 m.
214. **Kirlytė Stefa**, Folkloristas Jonas Balys, *Tarp knygų* 2, V., 1995, p. 34–38: iliustr.
215. **Kiseliūnaitė Dalia**, Senųjų baltiškųjų papročių pėdsakai lietuvininkų šventėse, *Lietuvininkų kalba. Mažosios Lietuvos tautosaka. Mažosios Lietuvos etnografija*, K., 1994, p. 74–76.
216. **Kišonaitė Judita**, Kaimo erdvė: Kunioniai, Kėdainių r., *LK* 5, 1995, p. 30–31, 37–40: santr. angl. – Kryžiaus dienos, laukų lankymas per Sekmines.
217. **Klein Manfred**, ...waren die Jungen bereits über alle Berge: Zur Subkultur Jugendlicher im litauischen Dorf, *Annaburger Annalen* 3, Bonn, 1995, s. 138–159.

218. **Klimka Libertas**, Apie Mažosios Lietuvos kalendorių etnologinę reikšmę, *Lietuvininkø kalba. Mažosios Lietuvos tautosaka. Mažosios Lietuvos etnografija*, K., 1994, p. 71–73.
219. **Klimka Libertas**, Kas marginiuose ant verpstės įrašyta?, *LK* 3, 1994, p. 24–26: iliustr.
220. **Klimka Libertas**, Lietuviškieji kalendoriniai papročiai sisteminiu požiūriu = Lithuanian Calendar Customs from the Systematical View Point, *Kultūrø sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 14–15, 41–42.
221. **Klimka Libertas; Jovaiša Eugenijus**, Paleoastronomija ir etnokosmologija Lietuvoje, *IX pasaulio lietuviø mokslo ir kūrybos simpoziumas*, V., 1995, p. 310.
222. **Klimka Libertas**, Rinkime senąsias astronomines žinias, *MK* 2, 1995, p. 141–144.
223. **Klimka Libertas**, Senolių kalendorius, *Mokslas ir gyvenimas* 1, 1994, p. 26–27; 2, p. 34; 3, p. 33; 4, p. 27; 5, p. 36; 6, p. 33; 7, p. 33; 8, p. 38; 9, p. 28; 10, p. 19; 11, p. 38.
224. **Klimka Libertas**, Verpstė – lietuviškojo mitinio pasaulio erdvės įvaizdis, *Ornamento raida Rytø Lietuvoje*, V., 1994, p. 11.
225. **Končius Ignas**, Šis tas apie kryžius, koplytėles, šventorius, *LK* 3, 1995, p. 58–59.
226. **Kovzeniewska Katarzyna**, Šermenų ir laidotuvių tradicijų kaita Punsko ir Seinų krašto lietuviškuose kaimuose (1920–1990), *LK* 3, 1995, p. 16–18: santr. angl.
227. **Kralikauskaitė Reda**, Gimtųjų ir krikštynų papročiai, *Dieveniškės*, V., 1994, p. 371–374.
228. **Kraštinaitis Emilijus**, Mažoji Lietuva, kokia ji buvo paskutiniuoju metu, *Lietuvininkø podis*, K., 1995, p. 573–610. – Raginės aps. Videraitiškių par. Mažųjų Šilelių k. gyventojų buitį XX a. pradžioje.
229. **Krikštopaitis J. A.**, Ritualas – etnosas – tikrovė, *Lietuviø katalikø mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 9–10.
230. **Krištopaitytė S.**, Lietuvos nacionalinio muziejaus liaudies skulptūrų rinkinys, *Lietuviø katalikø mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 31–32.
231. **Kryžiai** mini žuvusius, *Kaimø istorijos* 1, V., 1995, p. 326: iliustr. – Alytaus r. Klepočių k. sovietų nužudytiems gyventojams.
232. **Kudirka Juozas**, Joninių magija, *1995 kalendorius visiems*, V., 1994, p. 100–104.
233. **Kudirka Juozas**, Joninių šventės kilmė, *1995 kalendorius visiems*, V., 1994, p. 96–100.
234. **Kudirka Juozas**, Kūčių stalas, *1995 kalendorius visiems*, V., 1994, p. 72–82.
235. **Kudirka Juozas**, Lietuviškosios Kūčios, *Lietuvos mokslas* 2 kn. 4, V., 1994, p. 97–108: iliustr.
236. **Kudirka Juozas**, Lietuviškų Kūčių kilmė, *Lituanistica* 3, 1994, p. 67–76: santr. vok.
237. **Kudirka Juozas**, Studija apie Kūčias ir Kalėdas, *LK* 4, 1995, p. 52–54: iliustr. – Habilituoto daktaro disertacijos gynimo įžanga.
239. **Kudirka Juozas**, Tautinės Kūčių ypatybės, *LK* 5, 1994, p. 8–15.
240. **Kulpavičienė Nora**, Audė Anastazija Tamošaitienė, *Santara* 19, K., 1994, p. 34–39.
241. **Kuodienė Marija**, *Lietuviø liaudies tapyba: katalogas. Senoji lietuviø liaudies tapyba XVII a. – XX a. pr. Diuolaikinė lietuviø liaudies tapyba*, V.: Lietuvos dailės muziejus, 1995, 207 p.: iliustr., santr. rus., angl., vok. – Rec.: Matuškaitė Marija, Senoji ir nūdienė liaudies tapyba, *Lietuvos dailės muziejus. Metraštis* 2, V., 1998, p. 250–252.
242. **Kuokči būs noraa?**, *Þemaiėiø þemė* 1, 1994, p. 32.

243. **Laužikas Rimvydas**, Lietuvos medinių kulto pastatų erdvinė orientacija, *IX pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas : tezės*, V., 1995, p. 271.
244. **Laužikas Rimvydas**, Vakarų Europos kulto pastatų erdvės orientacijos atspindys Lietuvoje, *LK* 3, 1995, p. 29–31: iliustr., santr. angl.
245. **Lazauskaitė E.**, Lietuvių valstietės kraičio ir pasogos sudėtis XIX a. antroje – XX a. pirmoje pusėje, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 32–33.
246. **Lenkimaitė Danutė** [Mukienė Danutė], Kančios Čgnos, *Pemaiėiū pėmė* 4, 1995, p. 17–18: iliustr.
247. **Leskevičiūtė Sigita**, Sedos ir jos apylinkių geležiniai kryžiai, *Pemaiėiū pėmė* 4, 1995, p. 29–32.
248. **Liegutė Emilija**, Širdzyngai kvieciu!, *Pirmasis Dzūkijos kultūros kongresas*, Alytus, 1995, p. 92–93. – Žemės ir gyvulių ūkio darbai, valgiai.
249. **Liubeckaitė Jolanta**, Kas supa Giedraičių atminties lopšį?, *MK* 2, 1995, p. 133–134. – Giedraičių mokyklos kraštotyros muziejus.
250. **Liubiniienė Vilmantė**, Tautinių simbolių svarba tautinio identiteto tyrimui, *Kultūros tyrinėjimai*, K., 1995, p. 52–56: iliustr.
251. **Lopeta Anicetas** [pasakojų], Lopeta Vidmantas [užrašė]. Apie medžius, kurą, štakietus, kūliukus..., *LK* 6, 1995, p. 63–64: santr. angl. – Šakių r. Griškabūdžio vls. Skrynapių k.
252. **Lovčikas Klemensas**, Maldelės ugniai Upynos apylinkėje (Šilalės r.), *MK* 1, 1994, p. 94–95.
253. **Lovčikas Klemensas**, Senieji medžioklės ir žvejybos būdai Upynos apylinkėje (Šilalės r.), *MK* 2, 1994, p. 88–91.
254. **Luchtanas A.**, Vilniaus universiteto archeologų ir etnografų konferencija, *LIM, 1992 metai*, 1994, p. 277–278.
255. **Mačiekus Venantas**, Atvažiuoja siaubujų, *MK* 1, 1994, p. 152. – Atsiteisimas už skolon paimtas prekes, perkėlimą keltu.
256. **Mačiekus Venantas**, Kaimo savivalda ir dorovė, *Etninė kultūra ir tautinis atgimimas*, V., 1994, p. 118–130: santr. angl.
257. **Mačiekus Venantas**, Kalvis kūčiauja, *MK* 2, 1994, p. 165. – Griškabūdžio ap.
258. **Mačiekus Venantas**, Lietuvių paprotinės teisės tradicija ir Lietuvos Statutai, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 33–34.
259. **Mačiekus Venantas**, Papročiais vadovaujantis, *Dieveniškės*, V., 1994, p. 389–416.
260. **Mačiekus Venantas**, Paprotinės teisės normos lietuvininkų gyvenime, *Lietuvininkų kraštas*, K., 1995, p. 624–649.
261. **Mačiekus Venantas**, Tradicinės telekomunikacijos priemonės Lietuvos kaime ir šiandiena = Traditional Telecommunication Means in Lithuanian Village and Nowadays, *Kultūrų sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 16–17, 44–45.
262. **Mačiekus Venantas**, Vilniaus universiteto kraštotyrininkų Ramuvai dvidešimt penki, *MK* 1, 1995, p. 147–160: iliustr., lent.

263. **Mališauskas Jurgis**, Lietuviški tituliniai įrašai Šilutės rajono antkapiniuose paminkluose, *Lietuvininkų žodis*, K., 1995, p. 547–558.
264. **Mališauskas Jurgis**, Lietuviškų įrašų Mažosios Lietuvos paminkluose beišskant, *Vakarų baltų istorija ir kultūra* 2, Klaipėda, 1995, p. 67–83: iliustr., santr. rus.
265. **Marcinkevičienė Nijolė** [parengė], Jaunimo subuvimai, *MK* 2, 1994, p. 112–113. – Varėnos r. Naniškių k.
266. **Mardosa Jonas**, Kaimas – tikinčiųjų bendruomenės dalis, *Pirmasis Dzūkijos kultūros kongresas*, Alytus, 1995, p. 62–63.
267. **Mardosa Jonas**, Kaimo religinio gyvenimo formos ir funkcijos XX a. pirmoje pusėje = Forms and Functions of Religious Life in the Country in the First Half of the 20th Century, *Kultūrų sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 17–18, 45–46.
268. **Mardosa Jonas**, Lietuvių ir žydų santykiai Lietuvos miesteliuose ir kaimuose (1920–1940), *Atminties dienos*, V., 1995, p. 374–382: santr. angl.
269. **Mardosa Jonas**, Talkininkų maitinimo sistema XIX a. pabaigoje – XX a. I pusėje, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 34–35.
270. **Marijonos Čilvinaitės** laiškai Feliksui Bugailiškui [Parengė Vygintas Bronius Pšibilskis], *MK* 1, 1994, p. 52–57: iliustr.
271. **Martinaitienė Gražina Marija**, Jurgio Baltrušaičio 90–mečiui, *Menotyra* 1, 1994, p. 69: santr. angl.
272. **Martinaitienė Gražina Marija**, Kryžių ir koplytėlių kūrėjas liaudies meistras Stanislovas Gegeckas (1873–1940), *Menotyra* 1, 1994, p. 55–62: iliustr. – Joniškėlio vls. Pamažupių k.
273. **Martinaitis Marcelijus**, Lietuvių mediniai dievai, *Menotyra* 1, 1994, p. 25–31: santr. angl.
274. **Masionienė Kostė; Staikūnienė Bronė**, Nebuvo kada nuobodžiauti: Butėnų kaimo žmonių buitį ir papročiai, *Kaimo istorijos* 1 V., 1995, p. 99–101. – Anykščių r. Butėnų k. vestuvės, pasilinksminimai, vakarojimai.
275. **Masiulionytė-Bagačiūnienė Genovaitė**, Iš jurgelioniečių gyvenimo, *MK* 2, 1995, p. 102–105. – Siesikų vls.
276. **Matulionienė Elena**, Delmonai – lietuvininkų puošmena, *Lietuvininkų kraštas*, K., 1995, p. 595–608: iliustr.
277. **Matulionienė Elena**, Lietuvininkų drabužiai XVIII amžiuje ir XIX a. pabaigoje, *Lietuvininkų kalba. Mažosios Lietuvos tautosaka. Mažosios Lietuvos etnografija*, K., 1994, p. 87–90.
278. **Matulionienė Elena**, Lietuvininkų juostos, *Mažosios Lietuvos istorija ir etnografija*, Klaipėda, 1994, p. 37–42: iliustr.
279. **Matulionienė Elena**, Rankdarbių paroda, *Mažosios Lietuvos kalba ir kultūra*, Klaipėda, 1995, p. 47–50: iliustr. – Lietuvininkų tekstilės dirbinių paroda Klaipėdoje.
280. **Merkienė Regina**, Angelei Vyšniauskaitei – 75, *LIM, 1994 metai*, 1995, p. 322–325.
281. **Merkienė Regina**, Aptariama Vidurio ir Rytų Europos tautų dvasingumo raiška, *LIM, 1994 metai*, 1995, p. 305–306. – 1994 m. konferencija Liubline, skirta mirusiųjų kulto studijoms.

282. **Merkienė Regina**, Etninė kultūra ir lietuvių simboliai, *Etninė kultūra ir tautinis atgimimas*, V., 1994, p. 55–69: iliustr., santr. angl.
283. **Merkienė Regina**, Kai ateina Velykos, *Auðra* 6/7, 1994, p. 9–11: iliustr. – Punsco vls.
284. **Merkienė Regina**, Lietuvos augalai XX a. simbolikoje: sistemos paieškos, *LK* 2, 1995, p. 22–24: iliustr., santr. angl.
285. **Merkienė Regina**, Lietuvos istorijos instituto 1992 metų etnografinės ekspedicijos, *LIM*, 1992 metai, 1994, p. 296–297.
286. **Merkienė Regina**, Lietuvos istorijos instituto etnografinės ekspedicijos 1993 metai, *LIM*, 1993 metai, 1994, p. 244–248.
287. **Merkienė Regina**, Lietuvos kaimas ir jo žmonės = Lithuanian Country and its People, *Lietuvos žemės ūkis = Agriculture of Lithuania*, V., 1995, p. 21–35: iliustr.
288. **Merkienė Regina**, Sekminių grožybės Punsco apylinkėse, *Auðra* 1, 1995, p. 5–6.
289. **Merkienė Regina**, Senovinės Kūčios ir Kalėdos, *Auðra* 23, 1994, p. 7–11. – Seinų krašte.
290. **Merkienė Regina**, Stainės Lietuvoje: realijos ir lekšemos sąsaja (XVI–XX a.), *Lituanistica* 1, 1994, p. 68–83: iliustr., žml., santr. angl.
291. **Merkienė Irena Regina**, Velykos Baltijos regione XX amžiuje: kalendorinių papročių pranašumai ir savitumai = Easter in the Baltic Region in the 20th Century: Similarities and Peculiarities of Calendar Customs, *Kultūrų sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 17–18, 45–46.
292. **Merkienė Regina**, Verba muša, ne aš mušu, *Auðra* 7, 1995, p. 7–8: iliustr. – Verbų sekmadienis Punsco parapijoje
293. **Merkienė Regina**, Weisse Spitzen in Litauen Ende des 19. Jahrhunderts und im 20. Jahrhundert – ihre Musterung und Verwendung, *Lebendige Textilkultur in den Ostseeländern*, *Baltmannsweiler*, 1994. s. 53–63: Abb., santr. angl.
294. **Mickevičius J.**, Vėskas aplė lėnus, *Pemaiðiø žemė* 1, 1994, p. 33.
295. **Miežutavičiūtė Vitalija**, Liaudies medicina Kražių apylinkėje, *MK* 1, 1994, p. 76.
296. **Mikėnaitė Akvilė**, Lietuvių liaudies tradicinė skulptūra: iš Lietuvos dailės muziejaus rinkinių, *LK* 1, 1995, p. 5–17: iliustr., santr. angl.
297. **Mikutavičiūtė Virginija; Račiūnaitė Rasa; Šukienė Rasa**, Ekspedicija Veisiejų krašte, *Darbai ir dienos* 1(10), 1995, p. 235–236. – VDU mokomoji.
298. **Mikutavičiūtė Virginija**, Simbolinė stalo reikšmė, *Lietuviø katalikø mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 35–36.
299. **Mikutavičiūtė Virginija**, Skirsnemunės apylinkės valstiečių gyvenamųjų namų interjeras XIX a. pabaigoje – XX a. penktame dešimtmetyje, *MK* 1, 1995, p. 96–102.
300. **Mikutavičiūtė Virginija**, Tauragės rajono valstiečių gyvenamųjų namų interjerai, *MK* 2, 1995, p. 68–73: lent.
301. **Milius Vacys**, Atgimimo ir Nepriklausomybės laikotarpio paminklų įrašai, *MK* 1, 1994, p. 73–93: iliustr.
302. **Milius Vacys**, Etninės kultūros tyrinėtojų antkapinių paminklų įrašai, *MK* 1, 1995, p. 109–114: iliustr.
303. **Milius Vacys**, Etnografija Lietuvių katalikų mokslo akademijos 16-ajame suvažiavime, *LIM*, 1994 metai, 1995, p. 296–297.

304. **Milius Vacys**, Etnografų konferencija, *LIM*, 1992 metai, 1994, p. 292.
305. **Milius Vacys**, Jurgis Gimbutas, *LIM*, 1993 metai, 1994, p. 249–251. – 75-mečio proga.
306. **Milius Vacys**, Kaip Lietuvoje drausti ir naikinti kryžiai, *LK* 5, 1995, p. 13–15: santr. angl.
307. **Milius Vacys**, Klaipėdiškių derliaus nuėmimo, kūlimo ir malimo įrankiai, *Lietuvinkų kraštas*, K., 1995, p. 453–458: iliustr.
308. **Milius Vacys**, Kryžių ir koplytėlių tyrinėjimas, *MK* 2, 1995, p. 140–141. – Anketa.
309. **Milius Vacys**, Kryžių statymo draudimai ir naikinimai Lietuvoje, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 36–37.
310. **Milius Vacys**, Lietuviški įrašai Hiutenfelde (papildymas), *MK* 2, 1995, p. 77–78.
311. **Milius Vacys**, Lietuvių etnografinė ikonografija: šaltiniai, tyrinėjimai, poreikiai = Lithuanian Ethnographical Iconography: Sources, Investigations, Requirements, *Kultūrų sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 20–21, 47–48.
312. **Milius Vacys**, Lietuvių išeivijos folkloristikos bibliografija (1942–1993), *Tautosakos darbai* 3(10), V., 1994, p. 250–261: santr. angl. – Pateikti ir papročių tyrinėjimai.
313. **Milius Vacys**, Lietuvių kryžių ir koplytėlių statymo priežastys, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimo darbai* 15, V., 1995, p. 294–302.
314. **Milius Vacys**, Tarptautinis etnografų simpoziumas Sankt Peterburge, *LIM*, 1994 metai, 1995, p. 285.
315. **Milius Vacys**, Vincas Žilėnas – tyrinėtojas ir muziejininkas, *Mūsų praeitis* 4, V., 1995, p. 86–89.
316. **Milius Vacys**, Vytauto Didžiojo universiteto įnašas tyrinėjant etninę kultūrą, *LK* 1, 1994, p. 45–47.
317. **Milius Vacys**, Žemės ūkio rūmai – etninės kultūros puoselėtojas, *Etninė kultūra ir tautinis atgimimas*, V., 1994, p. 106–114: santr. vok.
318. **МЫЛЬНИКОВ А.**, Сю Этнография крестьянского двора, *Этнографическое обозрение* 6, Санкт Петербург, 1994, с. 156–159. – Международный симпозиум в Санкт Петербурге.
319. **Minkevičius Jonas**, Mažosios Lietuvos liaudies architektūros bruožai, *MK* 2, 1994, p. 96–98.
320. **Misius Kazys**, Rusijos valdžios požiūris į kryžius Lietuvoje, *LK* 1, 1995, p. 41–47: iliustr., santr. angl.
321. **Misius Kazys**, Šv. Velykų išvakarės Nemakščiuose XIX a. – 1932 m., *LK* 2, 1995, p. 40: santr. angl.
322. **Mockutė Skaistė**, Rankšluosčių rinkinys „Aušros“ muziejuje, *Įvairūs Jurgis ir rankšluostėliai*, Šiauliai, 1995, p. 3–4.
323. **Mockutė Skaistė**, Žieminių vilnionių skarų kolekcija „Aušros“ muziejuje, *Pieta lietuvių liaudies dailėje*, Šiauliai, 1995, p. 14–15.
324. **Molokovas Eugenijus**, Buities ir amatų muziejus, *MK* 2, 1995, p. 135–137: iliustr. – Kėdainių „Ryto“ vidurinėje mokykloje.
325. **Morkūnas Eligijus Juvencijus**, Dar apie Dieveniškų apylinkių malūnus, *Dieveniškės*, V., 1994, p. 254–261: iliustr.

326. **Morkūnienė Janina**, Kailiadirbystės amatas Lietuvoje XIX a. antrojoje – XX a. pirmojoje pusėje: etnokultūrinės sąveikos = Furriers Trade in Lithuania in the Second half of the 19th – First half of the 20th Century: Ethnocultural Interactions, *Kultūrø sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 21–22, 50–51.
327. **Motuzas Alfonsas**, Kanklės – the Instrument of Lithuanian Christian Ethnic Music, *Kanklės of the Baltic Sea Nations*, V., 1994, p. 21–25.
328. **Motuzas Alfonsas**, XVI amžiaus Rytų Prūsijos lietuvių tautiniai muzikos instrumentai ir jų vieta Jono Bretkūno kūryboje, *Lietuviniškø kalba. Mažosios Lietuvos tautosaka. Mažosios Lietuvos etnografija*, K., 1994, p. 42–45.
329. **Motuzas Alfonsas**, Žemaičių Kalvarijų Kalnų giesmės ir instrumentarijus – Lietuvos Katalikų Bažnyčios fenomenas, *Lietuviø katalikø mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 219–220.
330. **Mukienė Danutė**, Ar išsėpėldys meistra Lukauskė Jūzapa svajuonė?, *Ėmaiėiø ėmė* 1, 1994, p. 16–17: iliustr. – Kretingiškis medžio drožėjas.
331. **Mukienė Danutė**, Medė ir gruožė vergs..., *Ėmaiėiø ėmė* 1, 1994, p. 25–26: iliustr. – Medžio drožėjas Vytautas Savickis.
332. **Navininkuose** pašventintas A. Milončiaus paminklas žuvusiems už Lietuvos laisvę, *Auðra* 13, 1994, p. 31: iliustr. – Seinų krašte 1961 m. statytas paminklas.
333. **nb.**, Šv. Onos atlaidai Leipalingyje, *Auðra* 16, 1995, p. 31: iliustr. – Punsko bažnyčios choro svečiavimasis Leipalingyje.
334. **Nekrašius Jonas**, žiemgalos krašto šviesuolis, *Ėaurės Lietuva*, Šiauliai, 1994, p. 48–50: iliustr. – Juozas Šliavas.
335. **Nemanis Jonas**, Zarasų rajono karių kapai ir paminklai, *MK* 2, 1994, p. 114–125: iliustr.
336. **Nenartavičiūtė Erika**, Krikštynos, *MK* 2, 1994, p. 78–80. – Varėnos r. Dubičių ap.
337. **Nenartavičiūtė Erika**, Rinktinės juostos, *Dieveniðkės*, V., 1994, p. 310–319: iliustr.
338. **Pagirta ir prasta giminė** [Apie Tverėčiaus ap. žmonių tarpusavio santykius pasakoja A. Bielinis, U. Kulakauskienė, P. Gaidelienė], *LK* 6, 1994, p. 55–56.
339. **Pakutkienė Eugenija**, Mama, išmok mus austi, *Aðdra* 10, 1994, p. 3–5: iliustr. – Seinų krašto audėja Anelė Jančiulienė.
340. **Pakutkienė Eugenija**, Seniausieji Seinų krašto žmonės, *Auðra* 11, 1994, p. 11–15: iliustr. – Jų biografijos.
341. **Panevėžio** kraštotyros muziejui – 70, *Muziejininkystės biuletenis* 1, V., 1995, p. 2.
342. **Patarėmaa** ūkininkams, *Ėmaiėiø ėmė* 1, 1994, p. 32. – Darbų pradžio priklausymas nuo gamtinės aplinkos.
343. **Paukštytė Rasa**, Krikštavių vaidmuo krikštynų papročiuose = The Role of Godparents in the Christening Customs, *Kultūrø sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 23–24, 51–52.
344. **Paukštytė Rasa**, Kūdikio laukimas tradicinėje kaimo ir šiuolaikinėje bendruomenėje (XIX a. pab. – XX a.), *LK* 5, 1995, p. 15–17: santr. angl.
345. **Paukštytė Rasa**, Medicininio švietimo įtaka gimtųjų papročiams Lietuvoje (XX a. 3–4 dešimt.), *Etninė kultūra ir tautinis atgimimas*, V., 1994, p. 131–139: santr. angl.

346. **Perminienė Irena**, Perkovskis Jūzepts, *Pemaièiø þemë* 3, 1995, p. 23–24: iliustr.
347. **Petrulienė Veronika**, Kaip žmogus su žmogum susieidavo [Parengė Angelė Vyšniauskaitė], *LK* 1, 1994, p. 11–13.
348. **Petrulis Juozas**, Varęs gilią vagą kraštotyroje (Kelios pastabos apie Feliksą Bugailiškį), *MK* 1, 1995, p. 20–22: iliustr.
349. **Piškinaitė-Kazlauskienė Laura**, Ikikrikščioniškos ir krikščioniškos pasaulėžiūros paralelės bitininkystės ritualuose, *Lietuviø katalikø mokslo akademijos XVI suvaþiavimo praneðimø tezës*, K., 1994, p. 37–38.
350. **Piškinaitė-Kazlauskienė Laura**, Lietuvių kultūriniai ryšiai bitininkystėje, *MK* 1, 1994, p. 64–66: žml.
351. **Piškinaitė-Kazlauskienė Laura**, Lietuvos žvejai XX a., *MK* 1, 1995, p. 82–90; 2, p. 46–67.
352. **Piškinaitė-Kazlauskienė Laura**, Tautinio atgimimo poveikis Lietuvos bitininkystės raidai, *Etninė kultūra ir tautinis atgimimas*, V., 1994, p. 93–105: santr. vok.
353. **Piškinaitė-Kazlauskienė Laura**, Žvejyba Klaipėdos krašte XX amžiuje, *Lietuvininkø kraðtas*, K., 1995, p. 458–494: iliustr.
354. **Piškinaitė-Kazlauskienė Laura**, Žvejyba metiniais Lietuvos vidaus vandenyse XX a. 3–9 dešimtmetyje, *LIM, 1994 metai*, 1995, p. 73–93: iliustr., santr. angl.
355. **Pliūraitė-Andrejevienė Nijolė**, Žaislai ir kai kurios žaidimų priemonės, *Dieveniøkës*, V., 1994, p. 320–338: iliustr.
356. **Počiulpaitė Alė**, Dabartinės ir klasikinės liaudies mažosios architektūros sąveika, *Lietuviø katalikø mokslo akademijos XVI suvaþiavimo praneðimø tezës*, K., 1994, p. 38–39.
357. **Počiulpaitė Alė**, Idealas liaudies mene, *Lietuviø katalikø mokslo akademijos suvaþiavimo darbai* 15, V., 1995, p. 333–345.
358. **Počiulpaitė Alė**, Ornamentas Liongino Šepkos kūryboje, *Lietuviø liaudies ornamentika*, V., 1994, p. 42–47: iliustr. – Almanachas Tautodailė 4.
359. **Počiulpaitė Alė**, Pieta liaudies skulptūroje, *Pieta lietuviø liaudies dailėje*, Šiauliai, 1995, p. 2–4.
360. **Počiulpaitė Alė**, Pirmieji Liongino Šepkos konkurso metai, *LK* 2, 1995, p. 54–55: iliustr., santr. angl. – Rokiškyje.
361. **Počiulpaitė Alė**, Tradicijos liaudies meistro kūryboje, *Menotyra* 1, 1994, p. 32–38: iliustr., santr. angl.
362. **Pranienė L.**, Šiaulių Aušros muziejaus jubiliejus, *LIM, 1993 metai*, 1994, p. 218.
363. **Priclekaitė Birutė**, Užgavėnės Vidugiriuose, *Auðra* 6/7, 1994, p. 57: iliustr. – Punsco vls.
364. **Pšibilskis Vygintas Bronius**, [Peliksas Bugailiškis], *LK* 3, 1994, p. 38–39.
365. **Pšibilskis Vygintas Bronius**, Peliksas Bugailiškis: visuomeninės veiklos ir kultūros arimuose, *Ðiaurës Lietuva*, Šiauliai, 1994, p. 3–7: iliustr.
366. **Punsco** parapijos kapinės, *Auðra* 20, 1994, p. 20.
367. **Puodžiukienė Dalė**, Lietuvos bajorijos kultūros tyrinėjimų bruožai, *Kultūros tyrinëjimai*, K., 1995, p. 202–204.

368. **Purvinas Erikas**, Mažosios Lietuvos pelkių etnografiniai bruožai ir pavadinimai, *Lietuvininko kraštas*, K., 1995, p. 718–734.
369. **Purvinas Martynas**, Gilijos kaimo architektūros bruožai, *Vakarø baltø istorija ir kultūra* 2, Klaipėda, 1995, p. 85–102: iliustr., santr. vok.
370. **Purvinas Martynas; Purvinienė Marija**, Klaipėdos krašto architektūros paveldo tyrimai, *Kultūros paminklai* 2, V., 1995, p. 108–111: santr. angl.
371. **Purvinas Martynas**, Pietinių Kuršmarių žvejų kaimai – etninės kultūros fenomenas, *Lietuvos mokslas* 2 kn. 2/3, 1994, p. 35–44: iliustr. – Gyvenvietės ir trobesiai.
372. **Purvinas Martynas**, Tradiciniai Klaipėdos krašto pastatai, *Lietuvininko kalba. Mažosios Lietuvos tautosaka. Mažosios Lietuvos etnografija*, K., 1994, p. 91–92.
373. **Purvinienė Marija; Purvinas Martynas, A.** Gavėnavičiaus sakralinės skulptūros semantika, poetika, architektūra, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 222–223.
374. **Purvinienė Marija; Purvinas Martynas**, Etniniai bruožai Mažosios Lietuvos žvejų kaimuose – Gilijoje ir Vorusnėje, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 39.
375. **Purvinienė Marija; Purvinas Martynas**, Liaudies architektūra: ilgieji Tverėčiaus kaimų namai, *Technikos žodynas* 4, Chicago, 1995, p. 27: iliustr.
376. **Purvinienė Marija; Purvinas Martynas, M.** Tydekas apie tėvų sodybą, *Vakarø baltø istorija ir kultūra* 2, Klaipėda, 1995, p. 103–107: iliustr. – Graumenėje prie Plikių – Šatrių kelio.
377. **Pušinis Romas**, Pastatyta baudžios laikais, *Kaimo istorijos* 1, V., 1995, p. 157–158: iliustr. – Širvintų r. Pyplių k. kapinių akmenų mūro koplyčia.
378. **Pušinis Romas**, Užusieniai, *Kaimo istorijos* 1, V., 1995, p. 107: iliustr. – Utenos r. Varniškių k.
379. **Račiūnaitė Rasa**, Kai kurie XX a. žemaičių šeimos gyvenimo aspektai, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 40–41.
380. **Račiūnaitė Rasa**, Moteris laidotuvių papročiuose, *LK* 5, 1995, p. 18–21: santr. angl.
381. **Radauskienė Marija**, Pomirtinio pasaulio vaizdiniai Mažosios Lietuvos etnografinėje medžiagoje, *Mažosios Lietuvos istorija ir etnografija*, Klaipėda, 1994, p. 28–33.
382. **Radzevičiūtė Diana**, Pietryčių Lietuvos mediniai kryžiai, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis* 8, V., 1994, p. 106–140: iliustr., žml.
383. **Ralytė Asta**, Verbų šventė ir papročiai, *Dieveniškės*, V., 1994, p. 353–356.
384. **Ramonaitė Danutė**, Telšiūs – Alkas moziejaus prištats, *Pemaišio pėmė* 4, 1994, p. 16.
385. **Rėkus Vytautas**, Turgus, *Auðra* 1, 1995, p. 19–21. – Seinų turgus tarpukario metais.
386. **Repšienė Rita**, Kelrodė žvaigždė iš už jūrų marių, *Naujasis židinys* 4, V., 1995, p. 328–329. – Folkloristas Jonas Balys.
387. **Richardson Milda B.**, Lithuanian Cemetery art, *Newsletter of the Association for Gravestone Studies* 4, Worcester, 1995, p. 4–6: ill. – Lietuvių antkapiniai paminklai JAV ir Lietuvoje.
388. **Rimkus Vytenis**, Kryžiaus evoliucija, *Lietuvių liaudies ornamentika*, V., 1994, p. 16–18. – Almanachas Tautodailė 4.
389. **Rimkus Vytenis**, Kur aš buvau, tu ten esi. Kur aš esu, ten tu būsi: senosios Šiaulių kapinės kaip kultūros objektas, *Varpai* 9, Klaipėda, 1995, p. 194–201: iliustr.

390. **Rimkus Vytenis**, Liaudies ir profesionaliosios skulptūros sąveika, *Kultūros tyrinėjimai*, K., 1995, p. 66–68.
391. **Rimkus Vytenis**, Liaudies meistrų Pieta, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 225.
392. **Rimkus Vytenis**, Liaudies meno parodos Šiauliuose: faktai ir įžvalgos, *LK* 4, 1995, p. 56–58: iliustr., santr. angl.
393. **Rimkus Vytenis**, Pietos meninis vaizdas, *Pieta lietuvių liaudies dailėje*, Šiauliai, 1995, p. 9–11.
394. **Rimkus Vytenis**, Šventasis Jurgis ir lietuvių liaudies skulptūra, *Įventasis Jurgis ir rankūluosėiai*, Šiauliai, 1995, p. 5–7.
395. **Rimša Vytautas**, Tautodailė, *Rimša Vytautas. Senovės baltų kultūra*, K., 1994, p. 123–131. – Apie P. Galaunės knygą „Lietuvių liaudies menas“. Perspausdinta 1995 m.
396. **Рубцова М. А.**, Этнография крестьянского двора, *Живая старина* 4, Москва, 1994, с. 59–60. – Международный научный симпозиум в Санкт Петербурге.
397. **Рутковска К.**, Источники сведений о календарной обрядности литовцев, *Живая старина* 4, Москва, 1995, с. 54–56. – Историографический обзор.
398. **Рутковска К.**, Обряд волочения колоды у литовцев, *Живая старина* 4, Москва, 1995, с. 12–14.
399. **Ružinskaitė Viliutė**, Tauragės „Santakos“ muziejaus etnografiniai rinkiniai, *MK* 1, 1995, p. 94–96: iliustr.
400. **Sabaliauskaitės Regina ir Zita**, Kojenos – žemaičių apavas, *MK* 2, 1994, p. 107: iliustr.
401. **Sadeckas Antanas**, Lietuviški kryžiai Sibire, *Lietuvos mokslas* 2 kn. 4, 1994, p. 187–191: iliustr.
402. **Samavičius Romualdas**, Lietuvos muziejų sovietizacija (1940–1950 m.), *IX pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas: tezės*, V., 1995, p. 281.
403. **Samulionytė Janina**, Kaimiečių stalo indai ir įrankiai, *Dieveniškės*, V., p. 295–310: iliustr.
404. **Samulionytė Janina**, Sintautų apylinkės indai, įrankiai ir valgymo papročiai (1918–1940), *LK* 6, 1994, p. 18–24: iliustr.
405. **Saulėnienė Jovita**, Gustavo Kackės kalvei – 100, *Vakarų baltų istorija ir kultūra* 2, Klaipėda, 1995, p. 141–143: iliustr. – Klaipėdoje.
406. **Savickaitė Živilė**, Paukščių ūkis, *Dieveniškės*, V., 1994, p. 338–339.
407. **Savickienė Janina; Kargaudienė Aušra**, Kaišytinės prijuostės iš kapių ir zanavykių skrynių, *LK* 4, 1994, p. 34–39: iliustr. – Paroda Kaune, M. K. Čiurlionio dailės muziejuje.
408. **Savoniakaitė Vida**, Audinių agurkiniai raštai, *Ornamento raida Rytų Lietuvoje*, V., 1994, p. 12–13.
409. **Savoniakaitė Vida**, Obuoliniai audinių raštai: lietuvių tradicija ar inovacija? = Apple – Patterns in Textiles: Lithuanian Tradition or Innovation?, *Kultūrų sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 24–25, 52–53.
410. **Savoniakaitė Vida**, Žemaičių ripsinių lovatiesių raštų struktūra, *LIM*, 1993 metai, 1994, p. 121–137: iliustr., lent., žml., santr. angl.

411. **Seliukaitė Irena**, Marijona Čilvinaitė (1900 08 06 – 1995 06 28), *MK* 2, 1995, p. 147: iliustr.
412. **Seliukaitė Irena; Klimka Libertas**, Mažosios Lietuvos kalendoriai etnologiniu požiūriu, *Lietuvininkų kraštas*, K., 1995, p. 709–717.
413. **Seliukaitė Irena; Klimka Libertas** [parengė], Mėnulis virš Minčiakampio (Jadvygos Kulienės pasakojimas apie Mėnulį), *MK* 1, 1994, p. 96–98: iliustr.
414. **Serenčikienė Joana**, Vai girdėc, girdėc, kur Marcinkonys gieda, *Pirmasis Dzūkijos kultūros kongresas*, Alytus, 1995, p. 85–88: iliustr. – Marcinkonių etnografinis ansamblis.
415. **Sidarienė Nastutė**, Izabelės Filevičienės margučiai, *Auðra* 6/7, 1994, p. 17–19: iliustr. – Smalėnuose (Seinų krašte).
416. **Sidarienė Nastutė; Birgelienė Nijolė**, Rugiapjūtės pabaigtuvės, *Auðra* 15, 1995, p. 10–13. – Seinų krašte.
417. **Simoniukštytė Aušra**, Elgetos ir elgetavimas, *LK* 5, 1994, p. 15–17.
418. **Sitarski Adam Piotr**, Naujosios Punsko parapijos kapinės, *Aððra* 18, 1995, p. 7–10: iliustr.
419. **Sitarski Adam Piotr**, Seniausios Punsko bažnytinės kapinės, *Auðra* 20, 1994, p. 5–6: iliustr. – Šventoriuje.
420. **Sitarski Adam Piotr**, Seniausios Punsko parapijos kapinės, *Auðra* 22, 1994, p. 16–20: iliustr.
421. **Sitarskienė Alicija**, Buities muziejus Punske, *Kultūros paminklai* 2, V., 1995, p. 177–188: iliustr., santr. angl.
422. **Sitarskienė Alicija**, Kaip būdavo seniau, *Auðra* 7, 1995, p. 31–34. – Gavėnios ir Velykų papročiai Punsko parapijoje.
423. **Skersytė Danutė** [parengė], Kur ir kaip laidosime savo artimuosius?, *LK* 3, 1995, p. 4–7: santr. angl. – Z. Baubonio, B. Imbrasienės, A. Lingio, V. Miliaus, A. Počiulpaitės, V. Šatkauskienės ir G. Zuokienės pašnekesys.
424. **Skrodenis Stasys**, Baubliai – kultūros židinys, *Ðilalės kraštas* 1, V., 1994, p. 312–315: iliustr.
425. **Slipkuvienė Milda**, Tekstilės kolekcija, *Ketingos muziejus*, Vilnius, 1995, p. 39.
426. **Sliužinskas Rimantas**, Lithuanian Ethnology and Folklore 1980–1994: Folklore Life and Science Research Studies, *Ethnologia Europaea: 5. Internationaler Kongress der Société Internationale d’Ethnologie et de Folklore (SIEF): Abstracts*, Wien, 1994, p. 32–33.
427. **Stravinskas Antanas**, Juozo Mickevičiaus (1904–1984) kelias į kraštotyra, *MK* 2, 1995, p. 96–97: iliustr.
428. **Stravinskas Antanas**, Kai kurie lietuviškų kryžių simboliai, *Lietuvių liaudies ornamentika*, V., 1994, p. 19–26: iliustr. – Almanachas Tautodailė 4.
429. **Stravinskas Antanas**, Klaipėdiškiai kalviai ir jų pagaminti paminklai, *Lietuvininkų kraštas*, K., 1995, p. 494–518: iliustr.
430. **Stravinskas Antanas**, Krikščioniškoji kryžių simbolika, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 41–42.
431. **Stravinskas Antanas**, Lietuvos kalvės, *LK* 6, 1994, p. 26–32: iliustr.
432. **Stravinskas Antanas**, Metalų plastika Klaipėdos krašto paminkluose, *LK* 6, 1995, p. 46–49: iliustr., santr. angl. – Antkapiniai kryžiai ir tvorelės.

433. **Stravinskas Antanas**, Mintys iš IX draugijos suvažiavime pasakytos kalbos, *MK* 1, 1995, p. 17–19. – Apie Peliką Bugailiškį ir Praną Genį.
434. **Stravinskas Antanas**, Tarp knygų ir žmonių, *Tarp knygų* 8, V., 1995, p. 48: iliustr. – Marijonos Čilvinaitės nekrologas.
435. **Stravinskienė Aldona**, Rašytiniai, kaišytiniai, skustinukai, *LK* 2, 1994, p. 22–27. – Margučiai.
436. **Striužas Valdas**, Lietuvių karių kapai Gudijoje, *MK* 2, 1995, p. 130–132. – Žuvę Pastovių r. 1941 m.
437. **Striužas Valdas**, Paminklinė koplytėlė Adutiškyje, *MK* 1, 1994, p. 14: iliustr. – 1993 m. kapinėse partizanams ir kariams pastatyta koplytėlė.
438. **Stunžėnienė Virginija; Rimša Vytautas**, Mažosios Lietuvos muzikos instrumentų tyrinėjimų apžvalga, *Lietuvininkų žodynas*, K., 1995, p. 448–454.
439. **Subačius Paulius**, Tradicijos algoritmas, *Naujas židinys* 12, 1995, p. 950–951. – Lietuvių katalikų mokslo akademijos konferencija „Etninės kultūros krikščioniškieji aspektai“.
440. **Surotkievičiūtė Eglė**, Spontaninė kūryba, *Menotyra* 1, 1994, p. 51–54: santr. angl.
441. **Svidinskaitė Danguolė**, Lietuvos istorijos instituto 1994 metų etnografinės ekspedicijos, *LIM, 1994 metai*, 1995, p. 318–321.
442. **Svidinskaitė Danguolė**, Pavasario ciklo švėstas vanduo ir jo funkcijos Trakų dekanate (XX a. pirmojoje pusėje) = Sanctified Water of the Spring Cycle and Its Function of Trakai Cathedrale (First half of the 20th Century), *Kultūrų sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 26–27, 54.
443. **Šaknys Žilvytis**, Įžegnotuvės, *Lietuvininkų kraštas*, K., 1995, p. 649–660.
444. **Šaknys Žilvytis**, Jaunimo bendravimas, *Dieveniškės*, V., 1994, p. 383–388.
445. **Šaknys Žilvytis**, Jaunimo laisvalaikio tradicijos ir inovacijos Lietuvoje (XX a. 3–4 dešimtmečiais), *LIM, 1994 metai*, 1995, p. 140–151: lent., santr. angl.
446. **Šaknys Žilvytis**, Jaunų sambūriai, *LK* 1, 1994, p. 15. – Drobių saugojimas, tūbelio nešimas, vakarėliai.
447. **Šaknys Žilvytis**, Patalkių vakarėliai Lietuvos jaunimo bendruomeniniame gyvenime (XIX a. pab. – XX a. I pusė) = Parties After Collective Assistance in Community Life of Lithuanian Youth (End of the 19th – First half of the 20th Century), *Kultūrų sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 27–28, 54–55.
448. **Šaknys Žilvytis**, Pirmagimystės teisė Lietuvos kaimo jaunimo papročiuose (XIX a. antroji pusė – XX a. pirmoji pusė), *Lituanistica* 4, 1994, p. 95–107: žml., santr. angl.
449. **Šešelgis Kazys**, Keletas pastabų dėl liaudies architektūros vertybių apskaitos ir paminklų sąrašo, *Kultūros paminklai* 2, 1995, p. 101–107: lent., žml., santr. angl.
450. **Šidiškienė Irma**, Lietuvininkų apranga XVII a. – XX a. pirmojoje pusėje (tradicija ir retrospekcija), *Lietuvininkų kraštas*, K., 1995, p. 547–595: iliustr.
451. **Šidiškienė Irma**, Lietuvių tautiniai rūbai XIX a. pabaigoje – XX a. antrajame dešimtmetyje, *Lituanistica* 1, 1995, p. 97–112: iliustr., lent., žml., santr. angl.
452. **Šidiškienė Irma**, Lietuvių tautinių drabužių kūrimo problematika XX a. pirmojoje pusėje, *Etninė kultūra ir tautinis atgimimas*, V., 1994, p. 83–90: santr. angl.
453. **Šidiškienė Irma**, Lietuvių vestuvių aprangos atributai, *LK* 3, 1994, p. 12–14: iliustr.

BIBLIOGRAFIJA

- 454. **Šidlauskas Aleksandras**, Mažoji liaudies architektūra, *Ėilalės kraðtas*, V., 1994, p. 315–324: iliustr.
- 455. **Šimonytė-Žarskienė Rūta**, Baltijos tautų kanklių ornamentika, *LK*

475. **Tumėnas Vytautas**, Vakarinių baltų bei švedų sąveikos atspindys juostų ornamente = Reflection of Interaction Between the Western Balts and Swedes in the Sash Ornaments, *Kultūrø sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 28–29, 55–56.
476. **Urbanavičienė Dalia**, Lietuvininkų choreografijos bruožai, *Lietuvininkø þodis*, V., 1995, p. 426–448: gaidos.
477. **Urbanavičienė Dalia**, Žiemos žaidimai ir šokiai, *LK* 2, 1994, p. 17–19; 3, p. 20–23; 4, p. 20–25.
478. **Urbanavičienė Saulė**, Lietuvos kaimiečių išeiginiai drabužiai XIV a. pab. – XVII a., *LK* 6, 1994, p. 10–15: iliustr., žml.
479. **Usačiovaitė Elvyra**, Customs of the Ancient Prussians, *International Conference the Indo-Europeanization of Northern Europe in Memoriam Marija Gimbutas*, V., 1994, p. 28–29.
480. **Usačiovaitė Elvyra**, Dangaus ir žemės simboliai lietuvių ornamentuose, *Dangaus ir þemės simboliai*, V., 1995, p. 48–68: iliustr., santr. vok.
481. **Usačiovaitė Elvyra**, Joninių simbolika Lietuvoje: senųjų tikėjimų ir krikščionybės sąveikos = Symbolics of Joninės (Midsummer Day) in Lithuania: Interaction of Old Faiths and Christianity, *Kultūrø sąveika Baltijos regione = Interaction of Cultures in the Baltic Region*, V., 1995, p. 30–31, 58.
482. **Užpelkis Martynas**, Etnologiniai ir folkloristiniai tyrinėjimai 1993 metais, *LIM*, 1994 metai, 1995, p. 290–292. – 1994 m. konferencija Vilniaus Universitete.
483. **Užpelkis Martynas**, Šventosios kuršininkų žvejybos tradicijos ir papročiai *LK* 1, 1995, p. 27–32: iliustr., santr. angl.
484. **Vaicekauskas Arūnas**, Kokią šventę sietume su pavasario lygiadieniu?, *LK* 2, 1994, p. 20–21. – Užgavėnės.
485. **Vaicekauskas Arūnas**, Žiemos kalendorinės šventės, *Dieveniškės*, V., 1994, p. 345–353.
486. **Vaicekauskienė Aldona**, Liaudies menas galerijoje, *Auðra* 13, 1995, p. 32–34. – Suvalkų mieste tautodailės parodoje buvo ir lietuviškų dirbinių.
487. **Vaicekauskienė Aldona**, Žolinė Punske, *Ið Suvalkø kraðto praeities ir dabarties*, Punksas, 1995, p. 104–111: iliustr.
488. **Vaičekauskas Romualdas**, Ką mena bičių drevės?, *Mokslas ir gyvenimas* 2, 1995, p. 32.
489. **Vaičius Antanas**, Paminklas Dariaus ir Girėno skrydžiui atminti Babtuose, *MK* 1, 1994, p. 150–151: iliustr. – Mūro koplytėlė.
490. **Vaina Juozas**, Nuosavo muziejuko Punske raida, *Kultūros paminklai* 1, V., 1994, p. 149–152; *LK* 1, 1994, p. 16–20.
491. **Vaiškūnas Jonas**, Ar pažino senoliai žvaigždes?, *LK* 1, 1994, p. 16–20.
492. **Vaiškūnas Jonas**, Lietuvių liaudis apie žvaigždes, *Mokslas ir gyvenimas* 11/12, 1995, p. 8–10: iliustr.
493. **Vaiškūnas Jonas**, Senųjų kosmologinių vaizdinių atspindžiai Rytų Lietuvos verpstėse, *Ornamento raida Rytø Lietuvoje*, V., 1994, p. 15–16.
494. **Vaiškūnas Jonas**, Žinios apie dangaus šviesulius, *Lietuvininkø kraðtas*, K., 1995, p. 694–708.
495. **Vaitiekūnaitė Rita**, Žemdirbystės papročiai, *Dieveniškės*, V., 1994, p. 339–344.

496. **Vaižgantas**, Apie sodžių išskirstymą į vienkiemius, *Vaižgantas. Raštai* 6, V., 1995, p. 262–271.
497. **Vaižgantas**, Daugiau estetikos nuo „dievdirbių“, *Vaižgantas. Raštai* 6, V., 1995, p. 222–225.
498. **Vaižgantas**, Istorikai – etnografiškas laikraštis, *Vaižgantas. Raštai* 6, V., 1995, p. 288–291.
499. **Vaižgantas**, Iš Alsėdžių, *Vaižgantas. Raštai* 6, V., 1995, p. 381. – Antkapinių paminklų įrašai Alsėdžių kapuose.
500. **Vaižgantas**, Minakalnis, *Vaižgantas. Raštai* 6, V., 1995, p. 287–288. – Joninės Panevėžio r., Minakalnyje.
501. **Vaižgantas**, Nuo Veiviržėnų, *Vaižgantas. Raštai* 6, V., 1995, p. 397. – Kryžių statymo draudimai.
502. **Vaižgantas**, Suterėjimas ubagų, *Vaižgantas. Raštai* 6, V., 1995, p. 409–410.
503. **Vaižgantas**, Švenčių ir papročių pokyliai, *Vaižgantas. Raštai* 6, V., 1995, p. 341–383.
504. **Vaižgantas**, Tyrėjai mūsų – skriaudikai mūsų, *Vaižgantas. Raštai* 5, V., 1994, p. 187–190, 472–473. – Apie E. Valterį, A. Pogodiną ir F. Tecnerį.
505. **Vaižgantas**, Viso svieto paroda Paryžiuje, *Vaižgantas. Raštai* 6, V., 1995, p. 18–20.
506. **Valotka Audrius**, Iš Balio Buračo kelionių dienynų, *Menotyra* 1, 1994, p. 75, santr. angl.
507. **Vanagienė Birutė**, Karavikų kryžius Pakruojo rajono Stačiūnų bažnyčios šventoriuje, *MK* 1, 1994, p. 154: iliustr.
508. **Varašinskas Kazimieras**, Akmenskaldystė, *MK* 2, 1994, p. 86–88.
509. **Varašinskas Kazimieras**, Piemenėlio darbai ir vargai, *MK* 2, 1994, p. 92–96.
510. **Vasiliauskas Arūnas**, Medinės šventojo Jurgio skulptūrėlės „Aušros“ muziejuje, *Eventasis Jurgis ir rankėluosėiai*, Šiauliai, 1995, p. 16–17.
511. **Vasiliauskas Arūnas**, Pieta Šiaulių „Aušros“ muziejuje, *Pieta lietuvių liaudies dailėje*, Šiauliai, 1995, p. 12–13.
512. **Vasiliauskienė Aldona**, Profesorių šeima, *Visuomenė*, V., 1994, p. 11–29. – Rašoma ir apie Pranę Dundulienę.
513. **Veršinskienė Nijolė**, Moja malūnas prie kelio, *Ėliaurės Lietuva*, Šiauliai, 1994, p. 41–44: iliustr. – Antano Krištopaičio vėjo malūnų piešiniai.
514. **Vidmantas Edvardas**, Religinis tautinis sąjūdis Žemaitijoje XIX a. pabaigoje, *Lietuvių atgimimo studijos*, V., 1994, p. 96–141. – Draudimas statyti kryžius, p. 123–125.
515. **Vileitaitė Pranė**, Iš Linkonių kaimo (Adutiškio ap.) gyvenimo, *MK* 1, 1994, p. 62–63. – Naujieji Metai ir Trys Karaliai Adutiškio apylinkėje tarpukario metais, p. 62.
516. **Virbašius Egidijus**, The Reconstruction and Manufacture of the Traditional Kanklės, *Kanklės of the Baltic Sea Nations*, V., 1994, p. 47–48.
517. **Vyšniauskaitė Angelė**, Dieveniškių senieji šeimos papročiai, *Dieveniškės*, V., 1994, p. 356–371.
518. **Vyšniauskaitė Angelė**, Gražus kraštas, gražūs žmonės, *Dieveniškės*, V., 1994, p. 417–426. – Kaniūkų kaimo tragedija, draugė – neišsidalijusi šeima, kalendoriniai papročiai.
519. **Vyšniauskaitė Angelė**, Lietuvininkų šermenys ir laidotuvės, *MK* 1, 1995, p. 107–109. – Šilutės r. Rusnės sala.

520. **Vyšniauskaitė Angelė**, Lietuvių piršlybos: apeigų struktūra, prasmė ir raida, *LIM*, 1992 metai, 1994, p. 5–12: santr. vok.
521. **Vyšniauskaitė Angelė**, Pašaliečiai lietuvių vestuvėse, *LK* 6, 1994, p. 20–25.
522. **Vyšniauskaitė Angelė**, The Role of the Uninvited Guests in Traditional Lithuanian Nuptial Ceremonies, *International Conference the Indo – Europeanization of Northern Europe in Memoriam Marija Gimbutas*, V., 1994, p. 29.
523. **Vyšniauskaitė Angelė**, Sužadėtuovės: apeigų prasmė ir kilmė, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 42–43.
524. **Vyšniauskaitė Angelė**, Šilutiškių lietuvininkų vestuvės, *MK* 1, 1995, p. 102–107.
525. **Vyšniauskaitė Angelė**, Tautinės savimonės raiška lietuvių vestuvių papročiuose, *Etninė kultūra ir tautinis atgimimas*, V., 1994, p. 161–171: santr. vok.
526. **Vyšniauskaitė Angelė**, Vestuvinių dovanų semantika, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimo darbai* 15, V., 1995, p. 273–285.
527. **Vitkus Viktoras**, Kryžiai – paveldo dalis, *Pemaiėlių mėmė* 3, 1995, p. 25: iliustr. – Raseinių kapinių geležiniai kryžiai.
528. **Vižinytė Kristina**, Tradicinių šeimos ciklo papročių bruožai XX a. pirmoje pusėje Marcinkonių apylinkėse (gimtuvės ir krikštynos), *Baltų archeologija ir etnologija*, V., 1994, p. 19–22.
529. **Volodina Tatjana**, Žarsteklis baltų ir slavų tradicijoje: apie daikto semiotinį statusą, *LK* 6, 1995, p. 53–54: santr. angl.
530. **Vosyliūtė Anelė**, Maldininkai Lietuvoje: praeitis ir dabartis, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 82–83.
531. **Vosyliūtė Anelė**, Piligrimai: praeitis ir dabartis, *LK* 4, 1995, p. 40–42: iliustr., santr. angl.
532. **Zinkevičiūtė-Česnulienė Juzė** [pasakojo]; Drobelenė Onutė [užrašė], Mano motulės blynai, *LK* 3, 1995, p. 59–60. – Marcinkonys.
533. **Želvytė Danguolė**, Pri Šatrėjės, *Pemaiėlių mėmė* 1, 1994, p. 21: iliustr. – Jonas Andriusevičius.
534. **Žilinskienė Ona**, Velnio pavidalai: iš tautosakos į tautodaile, *LK* 3, 1995, p. 32–34: iliustr., santr. angl.
535. **Žolinės** atlaidai Punske, *Auðra* 16, 1995, p. 32–33: iliustr.
536. **Žukas Vladas**, Atsiminimai apie profesorių Paulių Galaunę, *Tarp knygų*, 9, V., 1994; 9, p. 32–35: iliustr.; 10, p. 28–31; 11, p. 29–31; 12, p. 29–31; 1, 1995, p. 35–39: iliustr.
537. **Žumbakienė Gražina**, Gėlių darželiai, *Dieveniškės*, V., 1994, p. 274–281.
538. **Žumbakienė Gražina**, Gėlių darželis valstiečio sodyboje, *LK* 4, 1995, p. 15–18: iliustr., santr. angl.
539. **Žumbakienė Gražina**, Sodai ir daržai, *Dieveniškės*, V., 1994, p. 266–274.
540. **Žvybienė N.**, Kryžiaus motyvas lietuvių liaudies margučiuose ir papročiuose, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos XVI suvažiavimo pranešimų tezės*, K., 1994, p. 43–44.

III. 1989 – 1993 METŲ PAPILDYMAI

1. KNYGOS, BROŠIŪROS

541. **Alenskas Vytautas**, *Pranas Puskunigis ir Skriaudpių kanklininkai*, Klaipėda, [1991], 36 p.: iliustr.
542. **Antanas Jaroševičius**, *Akvarelė. Piešiniai*. 120-ųjų gimimo metinių jubiliejinė kūrybos paroda. [Katalogas, sudarė Giedrė Andriuškevičienė, Rima Rutkauskienė], V.: Lietuvos dailės muziejus, 1990, 46 p.: iliustr. – Etnografinės Lietuvos architektūros piešiniai, p. 30–37.
543. **Garunkštis A.; Kontvainas R., Stanaitis A.**, *Plungė – Babrungo kraštas*, K., Šviesa, 1993, 144 p.: iliustr. – Papročiai ir tradicijos, p. 103–105; Ignas Končius, p. 108.
544. *Iš užmaršties sugrižę* [Parengė Vidimanta Poškaitienė ir Antanas Vaičius], K.: Šviesa, 1992, 24 p.: iliustr. – Atgimimo metais Kauno rajone 23 atstatytų ir naujai pastatytų paminklų nuotraukos su aprašymais.
545. **Jurkuvienė T.**, *Tautinis kostiumas vaikams ir jaunimui*, V.: Lietuvos liaudies kultūros centras, 1993, 173 p.: iliustr.
546. **Poškaitis Kazys**, *Liaudies choreografija: choreografijos kilmės ir lietuvių liaudies choreografijos bruožų klausimai*, V.: Lietuvos liaudies kultūros centras, 1992, 270 p.: iliustr., santr. angl., vok., rus.
547. **Razina Tatyana; Cherkasova Natalia; Kantsedikas Alexandr**, *Folk Art in the Soviet Union*, Leningrad: Aurora Art Publishers, 1989, 459 p.: ill. – Folk Art in Lithuania, p. 319–327.
548. **Sliužinskas R.**, *Labanoro dūda: istorinė apžvalga ir mokymosi groti metodika*, V.: Lietuvos kultūros darbuotojų tobulinimosi institutas, 1990, 24 p.
549. **Soderholm Borje**, *Puuhum veistetty: Liettualaista kansantaidetta = Skuret i tra: Folkkonstfran Litauen = Carved in Wood: Lithuanian Folk Art*, Forssa: Forsan kirjapaino oy, 1991, 110 siv., il. – Rec.: Skrodenis Stasys, *Liaudies kūryba* 4, V., 1996, p. 272–273.
550. **Vyšniauskas Juozas**, *Mano gimtasis Klauseikių kaimas*, Skuodas, 1991, 16 p. – Kryžius – viltis ir tikėjimas, p. 15–16.

2. STRAIPSNIAI

551. **Apanavičius Romualdas**, Kanklės, skudučiai, daudytės...: Biržų krašto senieji muzikos instrumentai – ritualinių pagoniškų apeigų įrankiai, *Biržų kraštas*, Biržai, 1991, p. 12–15.
552. **Baublys Algimantas**, Biržų krašto „Sėlos“ muziejaus istorija, *Biržų kraštas*, Biržai, 1991, p. 26–31.
553. **Butkevičius Algirdas**, Palikę savo kūrinius gyviesiems: Biržų krašto liaudies muzikantai, *Biržų kraštas*, Biržai, 1991, p. 16–19; iliustr.
554. **Čečkauskas Marius**, Laidotuvių papročiai, *Batakių apylinkėse*, K., 1991, p. 5–6.
555. **Česnulytė Rasa**, Vestuvių papročiai, *Batakių apylinkėse*, K., 1991, p. 4.
556. **Dainauskas J.**, Vaistažolės senojoje Lietuvoje, *Technikos žodynas* 1, Chicago, 1989, p. 8–10.
557. **Gimbutas Jurgis**, Kaimiškų tvartų mokslinė istorija, *Technikos žodynas* 1, Chicago, 1989, p. 26; iliustr. – Reginos Merkienės tyrinėjimai.
558. **Jaskytė Kristina**, Valgiai ir gėrimai, *Batakių apylinkėse*, K., 1991, p. 10–11.
559. **Levickaitė Audronė**, Liaudies veterinarija, *Batakių apylinkėse*, K., 1991, p. 9.
560. **Motuzas Alfonsas**, Ir giedant šventas giesmes: tautiniai muzikos instrumentai Biržų evangelikų reformatų bendruomenėje, *Biržų kraštas*, Biržai, 1991, p. 20–23.
561. **Račiūnas Bronius**, Rateliai, *Uliūnai*, V., 1993, p. 368–371; gaidos.
562. **Ryliškis Darius**, Tarpukario sodai, *Batakių apylinkėse*, K., 1991, p. 9–10.
563. **Rimavičiūtė Aušra**, Darbo papročiai, *Batakių apylinkėse*, K., 1991, p. 6–8. – Talkos, magija, ganymas.
564. **Smailys Alfredas**, Matas Pretorijus apie senųjų prūsų mediciną, *Medicina* 2, Chicago, 1989, p. 11–14; iliustr.
565. **Snicoriūtė Daina**, Kalendoriniai papročiai, *Uliūnai*, V., 1993, p. 302–307.
566. **Snicoriūtė Daina**, Darbai, ganymas, vakaronės, *Uliūnai*, V., 1993, p. 298–302.
567. **Snicoriūtė Daina; Račiūnaitė Rasa**, Šeimos papročiai, *Uliūnai*, V., 1993, p. 282–294.
568. **Steponaitienė Jolita; Tarailienė Dalia; Mikalauskaitė Dalia**, Iš rankraščių fondo, *Bibliotekų darbas* 2, V., 1989, p. 13–15. – Nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Rankraščių skyriuje 1987–1988 m. aprašyti M. E. Brenšteino, M. Čilvinaitės, J. Mickevičiaus, J. Petruolio, J. Žagrakalio fondai.
569. **Šinkūnaitė Giedrė**, Gimtųjų ir krikštytųjų papročiai, *Batakių apylinkėse*, K., 1991, p. 2–4.
570. **Tamulaitis Stasys**, Lietuvio būdas, *Tamulaitis Stasys*, Toronto, 1989, p. 23–49.
571. **Ulienė-Bilinskaitė Felė**, Apylinkės liaudies medikai, *Uliūnai*, V., 1993, p. 277.
572. **Ulys Albertas**, Apie Melniko malūną, *Uliūnai*, V., 1993, p. 155–156.
573. **Ulys Albertas**, Architektas Feliksas Bielinskis, *Uliūnai*, V., 1993, p. 148–150; iliustr.
574. **Ulys Albertas**, Kryžių meistras Vincas Svirskis Uliūnų apylinkėse, *Uliūnai*, V., 1993, p. 134–137; iliustr.
575. **Ulys Juozas**, Kučiai, *Uliūnai*, V., 1993, p. 223–273; iliustr. – Kučių kaimo gyventojai; Kučiuose ruduo; Artėja kūlimas.

576. **Ulys Albertas**, Žaidimai, *Uliūnai*, V., 1993, p. 365–357.
577. **Vaicekauskas Arūnas**, Užgavėnių persirengėliai, *Batakio apylinkėse*, K., 1991, p. 4–5.
578. **Vaitkevičius Vyktintas**, Šokių vakarai ir gegužinės, *Batakio apylinkėse*, K., 1991, p. 8–9.
579. **Vaivada Rimantas**, Pedagoginio bendravimo problema lietuvių liaudies pedagogikoje, *Pedagoginiai susitikimai*, Klaipėda, 1991, p. 9–12.
580. **Vilkienė-Gaušaitė Pranė**, Barklainių kaimo darbai ir šventės, *Uliūnai*, V., 1993, p. 214–222.
569. **Šinkūnaitė Giedrė**, Gimtųjų ir krikštytųjų papročiai, *Batakio apylinkėse*, K., 1991, p. 2–4.
570. **Tamulaitis Stasys**, Lietuvio būdas, *Tamulaitis Stasys*, Toronto, 1989, p. 23–49.
571. **Ulienė-Bilinskaitė Felė**, Apylinkės liaudies medikai, *Uliūnai*, V., 1993, p. 277.
572. **Ulys Albertas**, Apie Melniko malūną, *Uliūnai*, V., 1993, p. 155–156.
573. **Ulys Albertas**, Architektas Feliksas Bielinskis, *Uliūnai*, V., 1993, p. 148–150: iliustr.
574. **Ulys Albertas**, Kryžių meistras Vincas Svirskis Uliūnų apylinkėse, *Uliūnai*, V., 1993, p. 134–137: iliustr.
575. **Ulys Juozas**, Kučiai, *Uliūnai*, V., 1993, p. 223–273: iliustr. – Kučių kaimo gyventojai; Kučiuose ruduo; Artėja kūlimas.
576. **Ulys Albertas**, Žaidimai, *Uliūnai*, V., 1993, p. 365–357.
577. **Vaicekauskas Arūnas**, Užgavėnių persirengėliai, *Batakio apylinkėse*, K., 1991, p. 4–5.
578. **Vaitkevičius Vyktintas**, Šokių vakarai ir gegužinės, *Batakio apylinkėse*, K., 1991, p. 8–9.
579. **Vaivada Rimantas**, Pedagoginio bendravimo problema lietuvių liaudies pedagogikoje, *Pedagoginiai susitikimai*, Klaipėda, 1991, p. 9–12.
580. **Vilkienė-Gaušaitė Pranė**, Barklainių kaimo darbai ir šventės, *Uliūnai*, V., 1993, p. 214–222.

- Jaroševičius Antanas 203, 542
 Jaunimas 217, 265, 444–446, 448
 Joninės 232, 233, 237, 481, 500
 Juosta 185, 278, 337, 470–475
 Jurginės 136
 Kackė Gustavas 405
 Kailiadirbystė 326
 Kaimas 151, 371, 374, 378, 496, 518, 575
 Kaimynystė 338, 347
 Kalba 201
 Kalėdojimas 87
 Kalėdos 238, 289
 Kalendorinės šventės, įvairios 15, 16, 91, 93, 120, 152, 397, 398, 462, 485, 518, 565
 Kalendorius 218, 220, 223, 412
 Kalvė 405, 431
 Kalvis 257, 429
 Kapas 335, 436
 Kapinės 12, 14, 81, 148, 199, 366, 388, 418–420, 423
 Karpinys 90
 Kepurė 162–166
 Kojenos 400
 Končius Ignas 246, 543
 Konferencija 63, 107, 110, 111, 126, 147, 213, 254, 281, 304, 314, 318, 396, 439, 482
 Koplyčia 377
 Kraitis ir pasoga 245
 Krikščionybė 201
 Krikštas, paminklas 117
 Krikštatėviai 343
 Krikštynos 144, 227, 336, 528, 569
 Krištopaitis Antanas 513
 Kryžiaus dienos 216
 Kryžius ir koplytėlė 44, 73, 95, 188, 211, 225, 231, 247, 272, 306, 308, 309, 313, 320, 382, 388, 401, 428, 430, 432, 501, 507, 514, 527, 549
 Kryžių kalnas 35, 128, 186
 Krosnis 78
 Kūčios 234–236, 238, 239, 289
 Kudirka Juozas 239
 Kūlimas 575
 Kūliukas 251
 Kuras 251
 Kurėnas, burvaltė 157
 Laidotuvės 106, 143, 205, 226, 380, 519, 554
 Lašas Juozas 159
 Liaudies astronomija 222, 492–494
 Liaudies medicina 67, 156, 174, 178, 295, 564, 571
 Liaudies meteorologija 156, 242
 Liaudies pedagogika 42, 579
 Liaudies veterinarija 559
 Liaudiškoji religija 266, 267
 Lietuvių katalikų mokslo akademija 303
 Lietuvos kraštotyros draugija 134, 433
 Lietuvos Statutai 258
 Linininkystė 294
 Lukauskas Juozapas 330
 Maistas 65, 248, 269, 532, 558
 Maldelė 252
 Malūnas 325, 513, 572
 Marcinkevičius Justinas 59
 Margutis 139–141, 415, 435, 540
 Mažoji architektūra 356, 452
 Medis 251
 Medžioklė 253
 Mėnulis 413
 Mickevičius 195, 196, 200, 427, 568
 Miestelėnas 121
 Mikėnaitė Akvilė 99
 Milaševičienė (Boreikaitė) Elena 177
 Milius Vacys 59, 64
 Mirijauskienė E. 155

- Moteris 380
 Motinos diena 17
 Mugė 51
 Muziejininkystė 209, 402
 Muziejus 34, 38, 51, 104, 118, 170, 194, 198, 206, 249, 324, 341, 362, 384, 399, 421, 424, 457, 490, 552
 Muzikantas 541, 552
 Muzikos instrumentai 2, 3, 49, 52, 53–58, 69–71, 102, 103, 159, 327–329, 438, 455, 456, 467, 516, 548, 551, 560
 Nėrinys 179, 293
 Nėštumas 344
 Ornamentas 109, 111, 113, 142, 204, 210, 358, 455, 456, 470–472, 474, 475, 480
 Pagonybė 212
 Pakalnis Antanas 182
 Paleoastromija 221
 Paminklas 25–27, 83, 145, 332, 335, 387, 429, 437, 489, 544
 Paminklų apsauga 98, 449
 Papročiai, įvairūs 72, 215, 479, 483, 543, 580
 Papročių teisė 255, 256, 258–261
 Paroda 18, 130, 279, 392, 468, 486, 505
 Pasilinksminimas 129, 274, 447, 578
 Patalkis 447
 Paukštininkystė 406
 Pelenų diena 161
 Perkovskis Juozapas 346
 Petrulis Juozas 461, 463, 568
 Piemuo 509
 Pirštinės 142
 Pirties papročiai 131
 Pogodinas A. 504
 Pomirtinis pasaulis
 Pretorijus Matas 564
 Prijuostė 204, 407
 Puskunigis Pranas 541
 Ragana 237
 Raganų kalnas 22
 Ramuva, kraštotyryninkų klubas 262
 Rankdarbis 115, 279
 Rankšluostis 322
 Ratelis, žaidimas 561
 Ritualas 229
 Rugiapjūtės pabaigtuvės 416
 Savickis Vytautas 331
 Sekminės 137, 216, 288
 Simbolis 10, 11, 107, 110, 115, 139–141, 250, 282, 284, 298, 428, 430, 480, 481
 Skara 323
 Skausmo kalnelis 43
 Skriaudžių kanklininkai 541
 Skulptūra 33, 73, 225, 230, 273, 296, 359, 360, 373, 390, 391, 393, 394, 458, 510, 511, 549
 Sodas 539, 562
 Sodyba 9, 68, 132, 162, 376
 Statybos papročiai 127
 Surinkimininkai 153
 Svirskis Vincas 574
 Šeima 61, 116, 169, 379, 518
 Šeimos papročiai, įvairūs 187, 193, 517, 567
 Šepka Lionginas 358
 Šienapjūtė 100
 Šliavas Juozas 334
 Štaketas 251
 Šventė mieste 171
 Šventkelionė 94, 530, 531
 Talka 269, 563
 Tamošaitienė Anastazija 240
 Tamošaitis Antanas 183
 Tapyba 241
 Tautodailė 5, 10, 11, 18, 85, 86, 97, 109, 114, 202, 257, 392, 395, 440, 486, 534, 547

- Tautodailininkai 32, 361
Tautosaka 10, 72, 534
Tecneris F. 504
Tydekas Martynas Reinholdas 464
Tyla Antanas 59
Transporto priemonės 24
Trys Karaliai 138
Trobesiai 9, 68, 84, 149, 160, 290, 319,
369, 370, 372, 375, 557
Turgus 385
Tvorelė, kapo 432
Ugnis 252
Užgavėnės 161, 363, 484, 577
Vaina Juozas 89
Vaistažolės 556
Vaišės 129, 503
Vakarojimas 274, 566
Valančius Motiejus 180
Valgymo papročiai 404
Vanduo 442, 462
Vėjarodė 211
Vėjas 212
Velykos 283, 291, 321, 422
Vėlius Norbertas 59
Verbų sekmadienis 292, 382
Verpstė 112, 219, 224, 493
Vestuvės 41, 158, 274, 459, 520–526, 554
Vestuvių inscenizavimas 92
Vidugiris Aloyzas 59
Vyšniauskaitė Angelė 280
Vytauto Didžiojo universitetas 208, 316
Volteris E. 504
Žagrakalys Juozas 568
Žaidimas 176, 576
Žaislas 355
Žarsteklis 529
Žemaitė, rašytoja 42
Žemdirbystė 248, 307, 342
Žemdirbystės papročiai 495
Žemės ūkio rūmai 317
Žydas 268
Žilėnas Vincas 315
Žmogaus gyvenimas 88, 96, 340
Žvejyba 253, 351, 353, 354

1996 – 1997 METŲ LIETUVIŲ ETNOLOGIJOS BIBLIOGRAFIJA

VACYS MILIUS

Ši bibliografija yra anksčiau „Etnografijoje“ (1, 1991; 2-3, 1998) paskelbtųjų tęsinys. Ji rodo tais metais tirtų etninės kultūros sričių įvairovę. Atkurtos Nepriklausomybės metais imta skelbti krikščionybės ir etninės kultūros santykius tyrinėjančių darbų (sovietmečiu apie tai nesireklamuojant tebuvo įmanoma rinkti medžiagą ekspedicijų metu arba reikėjo rašyti neigiamai). Pagausėjo etniškumą nagrinėjančių straipsnių. Pagal tradiciją nemažą dalį sudaro įvairios tradicinės ir dabartinės tautodailės sritys. Literatūrą praturtino kraštotyrininkų parengtos ir „Versmės“ leidyklos išleistos lokalinės monografijos, visose jose yra etninei kultūrai skirtas skyrius. Gražiai buvo paminėtos žemaičių tyrinėtojo Igno Končiaus 100-osios gimimo metinės: organizuotos konferencijos, skelbta informacijos apie jas, pranešimų tekstai. Darbų autoriai – Lietuvos istorijos instituto, aukštųjų mokyklų ir muziejų darbuotojai ir kraštotyros entuziastai. Kai kas perspausdinta iš ankstesnių leidimų bei rankraštinio palikimo. Sumažėjo tradicinius verslus nagrinėjančios literatūros. Visi kraštotyros muziejai turi vertingų etnografinių eksponatų, tačiau informacijos apie juos neskelbia.

Pateiktoji literatūra suskirstyta į du skyrius: knygas ir brošiūras, straipsnius. Jei straipsnio pavadinimas agto4u 8ra-

BIBLIOGRAFUOTI PERIODINIAI IR TĘSTINIAI LEIDINIAI

Anykšėiai, Anykščiai
Auðra, Punksas
Darbai ir dienos, Kaunas
GK – Gimtasai kraðtas, Vilnius: GK
Istorija, Vilnius
Katalikø pasaulis, Vilnius
Kultūros barai, Vilnius
Kultūros paminklai, Vilnius
Kurtuva, Šiauliai
LK – Liaudies kultūra, Vilnius: LK
Liaudies kūryba, Vilnius
Lietuviø katalikø mokslø akademijos metraðtis, Vilnius
Lietuviø katalikø mokslø akademijos suvapiavimo darbai, Vilnius
Lietuviø dailės muziejus: metraðtis, Vilnius
Lietuvos etnologija, Vilnius
LIM – Lietuvos istorijos metraðtis, Vilnius: LIM
Lituanistica, Vilnius
Metai, Vilnius
Mokslas ir gyvenimas, Vilnius
MK – Mūsų kraðtas, Vilnius: MK
Suvalkija, Marijampolė
ðiauliø metraðtis, Šiauliai
Tautodailės metraðtis, Vilnius
Tautosakos darbai, Vilnius
Pemaièiø praeitis, Vilnius
Pemaièiø þemė, Vilnius

I. KNYGOS IR BROŠIŪROS

1. **Aliulis Vaclovas**, *Palûdės baþnyèia ir parapija*, V.: Voruta, 1996, 101 p.: iliustr. – Rec.: Balčiūnaitė T. A., Prieš 40 metų parašyta knyga, *Apþvalga* 47, 1996, p. 8: iliustr.; Norkaitytė Unė, Tėvas Vaclovas ir jo bičiuliai, *Vilniaus þodis*, 1996 11 29, p. 4: iliustr.
2. **Amatai: 26-osios lietuviø fotografijos parodos Èikagoje katalogas** [Sudarė Algimantas Kezys], Čikaga: Budrio Lietuvių fotoarchyvas, 1997, 179 p.: iliustr. – Jaškūnienė Eglė, Įžanga, p. 6–7; Kezys Algimantas, Introduction, p. 8–9; Valiulis Skirmantas, Balys Buračas (1897–1972), p. 10–20; [33 amatininkų rūšys], p. 22–145; Priedas [nuotraukos], p. 146–178; Fotomenininkų sąrašas, p. 179.

3. *Antanas Stravinskas: Bibliografija (1948–1997)*. [I. Seliukaitė, Antanas Stravinskas, p. 3–4], V.: Lietuvos kraštotyros draugija, 1997, 23 p.
4. **Balčiūnas Danielius**, *Gruzdpių skiečiai ir jų staklės*, Šiauliai, 1997, 22 p.: iliustr.
5. **Balys Buračas**: *Lietuvių tradicijų metraštinių knygų 100-ųjų gimimo metinių minėjimai*. [Parodos katalogas], K.: M. K. Čiurlionio dailės muziejus, 1997, 20 p.: iliustr.
6. **Bartnykaitė-Savickienė Agota**, Ein Dorf zwischen grossen Wäldern: Einnerungen aus dem alten Litauen. Übersetzt, bearbeitet und mit einem Nachwort versehen von Manfred Klein, Wien: Böhlau Verlag, 1997. 309 s. – Rec.: Hermann Arthur, Annaberger Annalen, *Bammental* 5, 1997, s. 230–231; Hermann Arthur, *Zeitschrift für Ostmitteleuropa Forschung* 4, 1998, s. 620; Levonaitė Benedikta, Erlebte Geschichte einer Frau aus einem litauischen Dorf, *Baltische Rundschau* 11: Abb., 1997; Milius Vacys, Pirmoji lietuvių etnologijos knyga Austrijoje, *Darbai ir dienos* 11 (20), K., 1999, p. 280–282.
7. **Bazielič Barbara**, *Stroje ludowe narodów europejskich*, Wrocław: Wydaw. Univ. Wrocławskiego. Cz. 1: Stroje ludowe Skandynawii i krajów bałtyckich. 1995, 202 s.: il., map. (Acta Universitatis Wratislaviensis; no. 1641; Ethnologia 4), santr. angl. – Lietuviai, p. 171–185.
8. **Beniulis Juozas**, *Krikliniai ir aplinkiniai kaimai (istorija, vietovardžiai, žmonės)*, V.: Danielius, 1997, 128 p.: iliustr. – Kriklinių bažnyčios [medinės] istorija, p. 56–63.
9. **Bulzgis Stasys**, *Šiaulių Mikeliai*, Šiauliai: Lietuvos kraštotyros draugijos Šiaulių miesto skyrius, 1996, 43 p.: iliustr. – Svarbiausia mums – tolerancija [Apie Vytenį Rimkų], p. 25–30.
10. **Čepaitienė Auksuolė**, *Verpimas Lietuvoje: tradicinės liaudies kultūros likimas*, dr. disert. santr., Vytauto Didžiojo un-tas; Lietuvos istorijos in-tas, V., 1997, 24 p.: santr. angl.
11. **Dumciūtė-Breichmanienė Genovaitė**, *Mylėjom Lietuvą iš tolo*, V.: Lietuvos liaudies kultūros centras, 1996, 215 p.: iliustr. – Kanados lietuvių tautinių šokių ansamblis po Antrojo pasaulinio karo.
12. **Dundulienė Pranė**, *Palėiai lietuvių pasaulėjautoje ir dailėje*, V.: Mintis, 1996, 192 p.: iliustr., santr. angl., vok.
13. **Guobis Raimondas**, *Inkūnai*, Anykščiai: A. Baranausko ir A. Vienuolio memorialinis muziejus, 1996, 78 p.: 18 lap. iliustr. – „Spingsulės“ knygynėlis 3; Elgetos ir svetimtaučiai, p. 17–22; Pasitelkę sroves vandenių [malūnas], p. 22–24; Atlaidai, p. 41–42; Aukštieji kalneliai [kapinės], p. 44–44. – Rec.: Mikulėnaitė Ema, Užuot keikus tamsą, *Dienovidis*, 1996 11 22, p. 15: iliustr.
14. **Jankevičienė Algė**, *Žemaičių medinių bažnyčių architektūra*, V.: Vilniaus dailės akademijos I-kla, 1996, 88 p.: iliustr., žml. – Vilniaus dailės akademijos darbai 9. – Rec.: Gimbutas Jurgis, Žemaičių medinės bažnyčios, *Technikos žodynas* 4, Chicago, 1997, p. 12–13: iliustr.; Lukšonytė-Tolvaišienė Nijolė, *Menotyra* 1, V., 1999, p. 59–61.
15. **Janušonis Gintautas Juozas**, *Nuo Linkuvos į pietus ir į vakarus* 1, Radviliškis, 1996, p. 68: iliustr.
16. **Juška Albertas**, *Mažosios Lietuvos bažnyčia XVI–XX amžiuje*, Klaip.: Klaipėdos un-to I-kla, 1997, p. 782 p.: iliustr., lent., žml. – Kai kurie lietuvių religiniai-buitiniai papročiai [krikštynų papročiai, konfirmacijos šventė, vestuvės, laidotuvių papročiai], p. 57–65; Surinkimininkai, p. 181–203.

17. **Kargaudienė Aušra**, *Lietuvių tautodailės ir etnokultūros metmenys*, K.: Technologija, 1997, 187 p.: iliustr.
18. **Kisielinė Sonata**, *Lietuvių kalendorinės šventės*, K.: Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai, 1997, 81 p. – Žemės ūkio rūmų knygynėlis 4.
19. **Končius Ignas**, *Pemaičio šnekos*, V.: Vaga, 1996, 479 p. (Lina Dzigaitė, Ignas Končius ir jo „Žemaičio šnekos“, p. 5–28; Jurgis Gimbutas, Igno Končiaus biografijos santrauka, p. 474–476). – Rec.: Gudavičius Henrikas, Gražios ir prasmingos žemaičio šnekos, *Dienovidis*, 1997 07 07, p. 16; Šorys Juozas, Ar susivokei namo, kerežos žemaiti?, *Ėjaurės Atėnai*, 1996 birž. 8, p. 9–10; Vyšniauskaitė Angelė, „Lietuvos ateitis žemaičiuose“?, *Ten pat*, p. 9.
20. **Kudirka Juozas**, *Apso ir Pelekų lietuviškoji kultūra*, V.: Lietuvos liaudies kultūros centras, 1997, 77 p.: iliustr. – Rec.: Krivelis Romualdas, Reikšmingas darbas, *Voruta*, 1998 03 21, p. 12: iliustr.
21. **Kudirka Juozas**, *Jurginės*, K.: Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai, 1997, 32 p. – Kartotinis leidinys: V.: ŽŪM UAB Informacijos ir leidybos centras, 1997, 32 p.
22. **Kudirka Juozas**, *Paprovėiai ir kaimo kultūra*, K.: Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai, 1996, 58 p. – Žemės ūkio rūmai 1.
23. **Kuliukas Juozas**, *Nebuvo lemta būti*, V.: Kardas, 1996, 111 p.: iliustr. – Kupiškio r. Alizavos par.: Metinės, p. 21–22; Muštynės, p. 23; Skirstymasis į vienkiemius, p. 4–25; Išleistuvės kariuomenė, p. 31.
24. *Kultūros paminklų enciklopedija: Rytų Lietuva* 1, V.: Mokslo ir enciklopedijų l-kla, 1996, 367 p.: iliustr. – Rašoma ir apie etnografinius paminklus.
25. **Lelešius Albinas**, *Padovinis: kaimas prie Dovinės pakranėse*, V., 1997, 131 p.: iliustr. – Yra etnografinių duomenų apie Liudvinavo par. Padvario k.
26. *Lietuvių mokslo draugija 1907–1940*, V.: Lietuvos nacionalinis muziejus, 1997, 80 p.: iliustr.
27. *Lietuvos muziejai: vadovas = A Guide to the Museums of Lithuania* [Sudarytojos J. Lukšėnienė, L. Meškelevičienė], V.: ICOM Lietuvos nacionalinis komitetas, Lietuvos muziejų asociacija, 1996, 220 p.: iliustr., žml.
28. *Lietuvos sakralinės dailės katalogas 1. Vilkiškio vyskupija 1. Marijampolės dekanatas* [Sudarytoja Gražina Marija Martinaitienė], V.: Gervėlė, 1996, 344 p.: iliustr. – Aprašyti ir tautodailės paminklai. – Rec.: J., Suvalkijos dailė, *Suvalkija* 1, 1997, p. 36; Vasiliūnienė Dalia, *Naujasis židinys* 9/10, 1997, p. 428–429; Žemaitytė Aldona, Pirmoji kregždė, *Dienovidis*, 1997 10 24–30, p. 13: iliustr.
29. *Lietuvos sakralinės dailės katalogas 1. Vilkiškio vyskupija 2. Vilkiškio dekanatas* [Sudarytoja Teresė Jurkuvienė], V.: Gervėlė, 1997, 318 p.: iliustr. – Aprašyti ir tautodailės paminklai. – Rec.: Paknys Mindaugas, *Menotyra* 1, 1999, p. 64–65; Vasiliūnienė Dalia, *Naujasis židinys* 11/12, 1998, p. 521–522.
30. **Mačiulis Jonas**, *Kivyliai mano atsiminimuose*, V.: Debesija, 1996, 64 p.: iliustr. – Mūsų šventės, p. 57–60.
31. **Małachowicz Edmund**, *Wilno: dzieje, architektura, emmentarze*, Wrocław: Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, 1996, 603 s., il.
32. **Meyer Benedictsén Åge**, *Lietuva: Bundanti tauta*: studija apie lietuvių tautos praeitį ir dabartį, V.: Tyto alba, 1997, 276 p.: iliustr. (Skirmantė Ramanauskaitė, Pažintis su danų humanistu, p. 7–10; Finn Urveile, Åge Meyer Benedictsén (1866–1927), p. 256–273). – Rec.: Tulevičius Vytautas, Stulbinanti knyga, *Dienovidis*, 1999 09 17–23, p. 14.

33. **Milius Vacys**, „*Gimtojo krašto*“ (1934–1943) bibliografija: „*Gimtojo krašto*“ Nr. 32 priedas, V.: Lietuvos kraštotyros d-ja, 1996, 32 p.
34. **Milius Vacys**, *Pemaiėiø etnologijos bibliografija*, V.: Žemaičių kultūros d-ja; Žemaičių akademija, 1997, 60 p. – Rec.: Čepaitienė Auksuolė, Žemaičių etnologijos bibliografija, *LK* 3, 1998, p. 67; Daugudis Vytautas, Nauja mūsų krašto praeities bibliografijos knyga, *Gimtinė* 8, 1997, p. 5 ir 8; Elekšis Juozas, Žemaičių etnologijos bibliografija, *Mokslo Lietuva*, 1997 06 11, p. 11; Kalnius Petras, Išleista žemaičių etnologijos bibliografija, *Pemaiėiø saulutė*, 1997 12 26, p. 8; Klauseikis Juozas, *Mūsø podis*, Skuodas, 1997 06 21, p. 7; Šaknys Žilvytis, *Naujasis pėidyns* 5/6, 1997, p. 271; Šorys Juozas, Ar Lietuvos „škotai“ su sijonais?, *ėiaurės Atėnai*, 1997 12 06, p. 10; Urbonienė Skaidrė, Ilgai laukta knyga, *Voruta*, 1997 05 25-31, p. 14.
35. **Paukštytė Rasa**, *Gimtuvės ir krikėtynos Lietuvos kaimo gyvenime (XIX a. pabaigoje – XX a. I pusėje)*, dr. disert. santr., Vytauto Didžiojo un-tas; Lietuvos istorijos in-tas, V., 1997, 20 p.: santr. angl.
36. **Punsko ir Seinų krašto materialinė kultūra** [Sudarė Juozas Vaina, Sigitas Birgelis], Punksas: Punkso „Aušros“ I-kla, 1997, 251 p.: iliustr., santr. lenk., angl. – Architektūra, audimas, drabužiai, kalvystė, kryžiai. – Rec.: Gimbutas Jurgis, Dvi Dzūkų monografijos, *Draugas: mokslas, menas, literatūra*, Chicago, 1998 03 31: iliustr.
37. **Račiūnaitė Rasa**, *Lietuvos kaimo moters vaidmuo ėmogaus gyvenimo ciklo paproėiuose (XIX a. pabaiga – XX a. vidurys)*, dr. disert. santr., Vytauto Didžiojo un-tas; Lietuvos istorijos in-tas, K., 1997, 26 p.: santr. angl.
38. **Ravickienė Eleonora**, *ėimtameiø takais*, Klaip.: AB „Klaipėdos rytas“; Plungės rajono savivaldybė, 1997, 158 p.: iliustr. – Iš plungiškių buitės praeities, p. 44–56.
39. **Rimkus Vytenis**, *Lietuviø liaudies skulptūra: ryėiai ir sàveikos*, Šiauliai: Šiaulių pedagoginis in-tas, 1996, 120 p.: iliustr., santr. rus.
40. **Римкус Витенис Ярославович**, *Литовская народная скульптура: образ и среда, научный доклад на соискание ученой степени доктора искусствоведения*, Москва: Гос. ин-т искусствоведения, 1997, 47 с.
41. **Savoniakaitė Vida**, *Tekstilė kaimo kultūroje: Lietuviø geometriniai raėtai XIX–XX a.*, dr. disert. santr., Vytauto Didžiojo un-tas; Lietuvos istorijos in-tas, K., 1996, 16 p.
42. **Stanikūnas Vytautas**, *Lietuvos liaudies buitės muziejus*, Rumšiškės, [1996] 16 p.: iliustr.
43. **Strazdūnaitė Rita**, *Vacys Milius: bibliografinė rodyklė 1950–1996* (Birutė Kulnytė, Profesoriumi Vaciumi Miliui – 70, p. 3–6), V.: Lietuvos istorijos in-tas, 1996, 86 p.: portr.
44. **Šaknys Žilvytis Bernardas**, *Jaunimo brandos apeigos Lietuvoje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmoje pusėje*, V.: Pradai, 1996, 212 p.: iliustr., žml., santr. rus. – Lietuvos etnologija 1. – Rec.: Daugudis Vytautas, Reikalingas leidinys, *Gimtinė* 6, 1998, p. 3; Gimbutas Jurgis, Du „Lietuvos etnologijos“ tomai, *Draugas: mokslas, menas, literatūra*, Chicago, 1998 05 09, p. 3: iliustr.
45. **Šaknys Žilvytis Bernardas**, *Jaunimo brandos apeigos Lietuvoje XIX a. pabaigoje ir XX a. pirmoje pusėje: brandos apeigos*, dr. disert. tezės: Vytauto Didžiojo un-tas; Lietuvos istorijos in-tas, V.: 1996, 16 p.
46. **Šešelgis Kazys**, *Lietuvos liaudies architektūros paminklai 4. Pietryėiø Lietuvos gatviniai kaimai*, V.: Mokslo ir enciklopedijų I-kla, 1996, 248 p.: iliustr., lent., žml., santr. angl., rus. – Rec.: Gimbutas Jurgis, Pietryčių Lietuvos kaimai, *Draugas*, Chicago, 1997 07 12, p. 2: iliustr.

47. **Šešelgis Kazys**, *Lietuvos urbanistikos raidos bruožai: nuo seniausio laiko iki 1918 m.*, V.: Mokslo ir enciklopedijų l-kla, 1996, 157 p.: iliustr., lent., žml. – Kaimo gyvenvietės XIX ir XX a. pradžioje, p. 130–156.
48. **Šiaulių „Aušros“ muziejaus etnografiniai rinkiniai** [Sudarytoja Skaistė Mockutė], Šiauliai: Šiaulių „Aušros“ muziejus, 1997, 19 p.: iliustr.
49. **Šliavas Juozas**, *Piemgalių pėdsakais*, V.: „Žiemgalos“ d-ja, 1996, 200 p. – Etnografija, p. 105–159.
50. **Tytuvos kraitelė**: *Tytuvėnų krašto tautodailininkų ir literatų kūryba* [Sudarė Ignas ir Justina Viržintai], V.: Asveja, 1996, 96 p.: iliustr.
51. **Tkaniny tradycyje**: katalog = *Tradiciniai audiniai: katalogas* [Sudarė Aldona Vaucekauskienė], Punkskas: Suvalkų regioninis kultūros ir meno centras, [1996], 28 p.: iliustr.
52. **Tumėnas Vytautas**, *Lietuvių liaudies rinktinio juostų ornamentas (XVIII a. pab. – XX a. I p.): tipologija ir semantika*, dr. disert. santr., K.: Vytauto Didžiojo un-tas; Lietuvos istorijos in-tas, 1997, 28 p.: iliustr., santr. angl.
53. **Vaucekaskas Arūnas**, *Kaimo bendruomenė ir gyvoji gamta lietuvių Ulgavėnių papročiuose*, dr. disert. santr., K.: Vytauto Didžiojo un-tas; Lietuvos istorijos in-tas, 1997, 26 p.: santr. angl.
54. **Vaucekaskienė Aldona ir Veverskytė Asta** (parengė), *Punsko ir Seinų krašto dainos ir rateliai vaikams*, Punkskas: „Aušros“ l-kla, 1996, 52 p.: iliustr., gaid.
55. **Vaikai vaikai vanagai**: *Ūvenėionių krašto vaikų ir piemenų folkloras pagal Antano Bielinio ir kitų surinktą medžiagą* [Parengė Eugenija Venskauskaitė, Jūratė Šemetaitė], V.: Lietuvos liaudies kultūros centras, 1997, 108 p.: iliustr., gaid.

II. STRAIPSNIAI

56. **Abromas Laimundas; Girdzijauskas Vytautas; Grybas Gediminas; Kliukienė Regina; Maskolaitytė Danutė; Totoraitienė Zofija**, Kultūrinė veikla, *Jurbarkas: Istorijos puslapiai*, V., 1996, p. 261–290: iliustr. – Tautodailininkų veikla, p. 277–278; Jurbarko krašto meno paminklai, p. 279–280; Jurbarkiškių kraštotyriminkų veikla, p. 280–283.
57. **Adomavičienė Michalina**, Kryžių meno paslaptis, *Mediniai ir gelepiniai kryžiai*, Šiauliai, 1996, p. 12–14.
58. **Aldona Aleksaitė-Vaucekaskienė**, *Punsko Kovo 11-osios lietuvių gimnazija*, Punkskas, 1996, p. 140–142. – Autobiografija.
59. **Alseikaitė Marija**, Vilniaus krašto lietuvių būdo bruožai gyvenime ir tautosakoje, *LK 5–47*, 1996: santr. angl.
60. **Anglickienė Stasė**, Ulgavėnės Radviliškio rajone: Baisogala, *Ulgavėnės diaulių krašte*, Šiauliai, 1997, p. 19–20: iliustr.
61. **Antalkis Pranas**, Kryžių meistras, *Katalikų pasaulis* 2, 1996, p. 36: portr.
62. **Antanaitienė Dalia**, Puoselėjame lietuviybę (iš Australijos lietuvių choreografų veiklos), *Liaudies kūryba* 4, V., 1996, p. 180–183: iliustr.
63. **Anužytė Dalia**, Vardinių ir gimimo dienų papročiai, *Sintautai. Pvirgpdaičiai*, V., 1996, p. 313–315.

64. **Apanavičius Romualdas**, Baltiškasis etnoinstrumenstarijus – Šiaurės Europos etnokultūrinės bendrijos palikimas, *Liaudies kūryba* 4, V., 1996, p. 97–114: žml.
65. **Apanavičius Romualdas**, Some Aspects of the Classification of Kanklės of the Baltic Sea Nations, *Typological Classification of Tunes: Advanced Systems for Arranging Folklore Stocks*, V., 1996, p. 36–40: iliustr.
66. **Apanavičius Romualdas**, Sovietizmas ir lietuvių etninė kultūra, *Priklausomybės meto (1940–1990) lietuvių visuomenė: pasipriešinimas ir/ar prisitaikymas*, V., 1996, p. 63–60.
67. **Apanavičius Romualdas**, Vakarų baltai etnoinstrumentologijos duomenimis, *Vakarø baltai: etnogenezė ir etninė istorija*, V., 1997, p. 219–237: iliustr., žml., santr. angl., rus.
68. **as.**, Istorija ir puošmena, *Auðra* 15, 1997, p. 6–8: iliustr. – Naujieji paminklai Punske.
69. **as.**, Žolinės atlaidai, *Auðra* 16, 1997, p. 20–22: iliustr.
70. **Astramskas Arūnas**, Panevėžio kraštotyros muziejus, *Mokslas ir gyvenimas* 3, 1996, p. 36–37: iliustr.
71. **Averkienė Rūta**, Merkinės kryžių kalnelis, *KP* 6, 1996, p. 17.
72. **Balčiūnas Kęstutis**, Riebalų vartojimas maistui Kvėdarnos apylinkėje, *MK* 9, 1997, p. 80–81.
73. **Balys Rimantas**, Vestuvių papročiai M. Mažvydo raštuose, *M. Mažvydas: pirmoji lietuviškoji knyga*, Klaip., 1997, p. 94–96.
74. **Baltrušaitis Jurgis**, Lithuanian Folk Art, *Spectrum* 1, V., 1997, p. 7–54: ill.
75. **Baltrušaitis Vingaudas**, Apie pašarines, *Sintautai. Pvirgpdaièiai*, V., 1996, p. 186–191.
76. **Baltrušaitis Vingaudas**, Apšvietimo priemonės, *Paparèiø ir Þasliø apylinkės*, Kaišiadorys, 1997, p. 279–283.
77. **Baltrušaitis Vingaudas**, XIX a. stubos interjeras, *Sintautai. Pvirgpdaièiai*, V., 1996, p. 171–185: iliustr.
78. **Baltrušaitis Vingaudas**, Gyvenamųjų namų interjerai kaime ir miestelyje, *Paparèiø ir Þasliø apylinkėse*, Kaišiadorys, 1997, p. 253–261: iliustr.
79. **Baltrušaitis Vingaudas**, Kai kurių etnografinių terminų žodynelis, *Sintautai. Pvirgpdaièiai*, V., 1996, p. 191–194.
80. **Barčiauskienė Adelė; Šviestienė Elena**, Mainos rūbai margo svieto..., *Pakruojo apylinkės*, V., 1996, p. 399–406. – Palšėčių kaimas.
81. **Baužytė Jūra**, Dar vienas kryžius kančių atsiminimui, *Katalikø pasaulis* 7/8, 1996, p. 38: iliustr. – Valkininkų geležinkelio stotyje.
82. **Bernotaitė-Beliauskienė Dalia**, Liaudies meno skyriaus audinių fondai (1986–1995 metų statistiniai duomenys), *Lietuvos dailės muziejus: metraðtis* 1, V., 1996, p. 109–114: iliustr.
83. **Bernotienė Stasė**, Lietuvių valstiečių išieginės prijuostės: XIX a.–XX a. pradžia, *Lietuvos dailės muziejus: metraðtis* 1, V., 1996, p. 207–217: iliustr.
84. **Beržonskaitė Stanislava**, Ignas Končius ir Plungė, *Þemaièiø þemės àpuolas*, V.; Plungė, 1996, p. 11–12.
85. **Besakirskienė-Mickevičiūtė Vilma**, Šis tas iš liaudies medicinos, *Sintautai. Pvirgpdaièiai*, V., 1996, p. 349–352.
86. **Bielinis Antanas**, Tverečėnų vestuvių muzikantai, *LK* 1, 1996, p. 61–62: santr. angl.

87. **Bielinis Antanas**, Žlugčio velėjimo talka, *LK* 5, 1996, p. 60–62: santr. angl.
88. **Blinstrubaitė Jūratė**, Pakruojo ir jo apylinkių gimtųjų papročiai, *Pakruojo apylinkės*, V., 1996, p. 260–264.
89. **Bliūdžius Juozas**, Lietuvos kultūros paminklai ir lankytinos vietos Suvalkijoje, 1996 m. gruodžio 5–6 d. konferencija Vilniuje „Suvalkø kraštas ir jo žmonės“, V., 1997, p. 131–134.
90. **Bliumas Remigijus**, Aukštaičių ir žemaičių etnine priklausomybe determinuotų psichinių reiškinių savitumai, *Psichologija* 17 (2), V., 1997, p. 25–57: lent., santr. angl. – Rec.: Kalnius Petras, Aple žemaitių karaktori, *Žemaičių žemė* 2, V., 1998, p. 11.
91. **Boruta Jonas**, Etnografijos inkulturacija etninėse kultūrose, *LKMA metraštis* 11, 1997, p. 15–23: santr. angl.
92. **Brajinškinė Elena**, Vaiks šeima, *LK* 3, 1997, p. 66–70; 4, p. 64–71. – Šeduva.
93. **Brazytė-Bindokienė Danutė**, Gimiau Bartninkuose..., *Suvalkija* 4, 1997, p. 4–5: iliustr. – Autobiografija perspausdinta iš kn. „Egzodo rašytojai“, V., 1994.
94. **Brazytė-Bindokienė Danutė**, Motinos diena, *Suvalkija* 4, 1997, p. 6. – Perspausdinta iš jos kn. „Lietuvių papročiai ir tradicijos“, Chicago, 1989.
95. **Breichmanienė Genovaitė**, Kanados lietuvių tautinių šokių grupės ir ansambliai, *Liaudies kūryba* 4, V., 1996, p. 164–172.
96. **Brodaitytė Kristina**, The Status of the Incantationers of the Traditional Lithuanian Community, *Identity of Peripheries: Minorities, Borderlands and Outskirts*, Tartu, 1997, p. 102–105.
97. **Bučaitė Filomena**, Vandens semantika Advento ir Kalėdų burtuose, *LK* 6, 1997, p. 20–21.
98. **Bučas Jurgis**, Saugotinių senųjų gyvenviečių tvarkymas, *Kultūros paminklai* 3, V., 1996, p. 197–203: santr. angl.
99. **Bučas J.**, Senųjų kaimų saugotinių gyvenviečių tvarkymas, *Statyba ir architektūra*, K., 1996, p. 246–250: santr. angl.
100. **Bugailiškis Peliksas**, „Aušros“ muziejaus 1943 metų apskaita, *GK* 32, 1944 (1996), p. 88–91.
101. **Burdinaitė Birutė**, Nauja draugija rūpinsis etnokultūra, *Auðra* 22, 1997, p. 13–14, iliustr. – Punske įsteigta Lenkijos lietuvių etninės kultūros dr-ja.
102. **Butautas Rimvydas Stanislovas Kazimieras**, Gimtinės vietos, *Suvalkija* 5, 1997, p. 25–29: iliustr. – Barzdų ap. Ambrasų k.
103. **Butkutė Rimantė**, Tarptautinis medžio drožėjų simpoziumas Prienuose, *Tautodailės metraštis* 1, V., 1997, p. 61–64: iliustr.
104. **Butvilaitė-Petrauskienė Rasa**, Sedos Šv. Jono Nepomuko bažnyčia, *Seda*, V., 1997, p. 138–145: iliustr., santr. angl. – Žemaičių praeitis 5.
105. **Cholodinskienė Adelė**, Mažeikių muziejus, *Žemaičių žemė* 3, 1997, p. 28–29: iliustr.
106. **Cimbolaitienė-Galvydytė Egidija**, Tradicinis valstiečių maistas, *Sintautai. Pvirgpdaičiai*, V., 1996, p. 201–211.
107. **Čepaitienė A.**, Etninė kultūra ir krikščionybė, *LIM, 1995 metai*, 1996, p. 404–405. – LKMA rengta konferencija.
108. **Čepaitienė Auksuolė**, Etninės kultūros krikščioniškieji aspektai, *LK* 1, 1996, p. 56–60.

131. **Daunys Stasys**, Paprotinės pirties soteriologiniai aspektai, *Dangaus ir žemės simboliai*, V., 1995, p. 190–200: santr. angl.
132. **Daunys Stasys**, Svainių sodybos Auksučiuose, *MK* 2, 1994, p. 99–104: iliustr. – Šiaulių aps. Papildės vls.
133. **Daunys Stasys**, Užkastų lobių beieškant, *MK* 1, 1995, p. 91–94. – Apie savo kraštotyrinę veiklą.
134. **IX Lietuvos** kraštotyros draugijos suvažiavimas, *MK* 1, 1995, p. 6–17: iliustr.
135. **Drobelenė Ona**, Duonos kepimo papročiai, išlikę Dzūkijos nacionalinio parko teritorijoje, *Pirmasis Dzūkijos kultūros kongresas*, Alytus, 1995, p. 83–84.
136. **Dundulienė P.**, Jurginių šventės, *1995 kalendorius visiems*, V., 1994, p. 87–91.
137. **Dundulienė P.**, Sekminės, *1995 kalendorius visiems*, V., 1994, p. 91–95.
138. **Dundulienė P.**, Trys karaliai, *1995 kalendorius visiems*, V., 1994, p. 82–83.
139. **Gimbutienė Elena**, Mano močiutės kosmetika, *Anykšėnai*, 1997, p. 47–48.
140. **Greviškienė Dalia**, Liaudies medicinos išmintis Upytėje, *MK* 1, 1996, p. 50–51.
141. **Greviškienė Dalia**, Upytės apylinkės senolių tradiciniai valgiai, *MK* 1, 1996, p. 51–52.
142. **Grigaitis Algirdas**, Elgetos Suvalkijoje, *Suvalkija* 5, 1997, p. 61–64.
143. **Grigas Kazys**, Choreografo darbų įvertinimas (Kazys Poškaitis – mokyklų daktaras), *Liaudies kūryba* 4, V., 1996, p. 231–235: iliustr.
144. **Grigas Romualdas**, Koks lietuvių etnosociumo funkcionavimo būdas, *Kultūros barai* 12, 1996, p. 2–6.
145. **Grigola Povilas**, Ignas Končius ir Plungė, *Pemaiėiø žemės apuolas*, V., Plungė, 1996, p. 7–9.
146. **Grumadaitė Rūta**, Etnokultūrinis ugdymas mokykloje, *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*, V., 1997, p. 56–58.
147. **Gudavičius Henrikas**, Senieji ir naujieji kryžiai Dzūkijos kraštovaizdyje, *Katalikų pasaulis* 10, 1996, p. 14–15: iliustr.
148. **Gudavičius Henrikas**, Šventojo ugnis, *LK* 5, 1997, p. 4–5: iliustr., santr. angl.
149. **Gustainis Valentinas**, Senoviniai zanavykų vežimai ir kitos transporto priemonės, *LK* 6, 1997, p. 68–70.
150. **Guzevičiūtė Rūta**, Baigiamasis žodis „Kepurių kelionėms“, *LK* 3, 1997, p. 38–42: iliustr., santr. angl.
151. **Guzevičiūtė Rūta**, Kepurių kelionės: beretė, *LK* 5, 1996, p. 53–56: iliustr., santr. angl.
152. **Guzevičiūtė Rūta**, Kepurių kelionės: čepčiukas, *LK* 1, 1997, p. 56–59: iliustr., santr. angl.
153. **Guzevičiūtė Rūta**, Kepurių kelionės: magierka, *LK* 3, 1996, p. 36–38: iliustr., santr. angl.
154. **Guzevičiūtė Rūta**, Nepublikuoti XVI amžiaus Lietuvos bajorų istorijos šaltiniai, *Lituanistica* 4, 1996, p. 68–78: iliustr.
155. **Гузьявичюте Р.**, Традиционные головные уборы Литвы, *Кунсткамера: этнографические тетради* 10, Санкт-Петербург, 1996, с. 146–161: илл.
156. **Ikamas Gaudentas**, Bolševikai Šventabalos neįveikė, *Daujėnai*, V., 1997, p. 87–88: iliustr. – Šaltinėlis ir skulptūros.

157. **Ilgevič Henryka**, Didikų šeima, *LK* 30, 1996, p. 12–15.
158. **Indriulaitis Aleksandras**, Kelmės krašto dailės palikimo apžvalga, *Kelmės kraštas*, V., 1997, p. 374–387: iliustr. – Rašoma ir apie tautodailės paminklus.
159. **J. M.**, Šv. Kazimiero draugijos pastatyto kryžiaus pašventinimo iškilmės, *Aušra* 13, 1997, p. 24. – Seinų kraštas, Žagarių k.
160. **Jakelaitis Vytautas**, Kalvystės muziejus Klaipėdoje, *Santara* 24, K., 1996, p. 35–43: iliustr.
161. **Jankevičienė Algė**, XVIII amžiaus Žemaičių medinių bažnyčių architektūra, *Kultūros paminklai* 3, V., 1996, p. 76–111: iliustr., žml., santr. angl.
162. **Jankevičienė Algė**, Pavandenės bažnyčios architektūros ištakos, *Pavandenė*, V., 1996, p. 70–73: santr. angl. – Žemaičių praeitis 6.
163. **Jokšas Virginijus; Stravinskas Antanas**, Kalviai ir kalvės, *Paparėiø ir Pasliø apylinkės*, Kaišiadorys, 1997, p. 294–306: iliustr.
164. **Jonaitienė Julija**, Simanui Kudirkai – 70, *Suvalkija* 4, 1997, p. 52: iliustr. – Medžio drožėjas Zanavykuose.
165. **Jonaitienė Julija**, Šakių krašto tautodailininkų atestacinė paroda, *Suvalkija* 4, 1997, p. 53: iliustr. – Šakiuose.
166. **Jonaitienė Julija**, Zanavykų krašto muziejus, *Suvalkija* 5, 1997, p. 50–51: iliustr.
167. **Juozas Viktoras Vaina**, *Punsko Kovo 11-osios lietuviø gimnazija*, Punkskas, 1996, p. 125–126. – Biografija.
168. **Jurkuvienė Teresė**, Liaudiškos Nukryžiuotojo skulptūros Vilkaviškio vyskupijoje, *LKMA metraštis* 11, 1997, p. 237–250: iliustr., santr. angl.
169. **Jurkuvienė T.**, Šiaurės Žemaitijos liaudies drabužių ornamento bruožai, *Mažeikiai: praeitis, dabartis ir perspektyvos*, Klaip., 1997, p. 144–153.
170. **Kalasauskas Vytautas**, Į Šiluvą per Tytuvėnus, *Katalikø pasaulis* 12, 1999, p. 26. – Šilinės atlaidai Šiluvoje.
171. **Kalašnikovienė Anelė**, Visų gražiausia Dainavos šalis, *Mokslas ir gyvenimas* 7, 1997, p. 773: iliustr. – Alytaus kraštotyros muziejus.
172. **Kalnius Petras**, Dabartinės etninių procesų tendencijos Pietryčių Lietuvoje, *LKMA suvažiavimo darbai* 16, V., 1996, p. 355–363: santr. angl.
173. **Kalnius Petras**, Etninio ir etnografinio savitumų prieštarašavimas dabartinėje Lietuvoje: etnologiniai pamąstymai žemaičių klausimu, *LK* 4, 1997, p. 9–15: santr. angl.
174. **Kalnius Petras**, Etniškumo vieta visuomenėje – etninės kultūros iškilimo veiksnys, *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*, V., 1997, p. 23–26.
175. **Kanarskas Julius**, Kraštotyrininkas ir muziejininkas Ignas Jablonskis, *Bemaièiø þemė* 4, 1996, p. 16–17: iliustr.
176. **Kargaudienė Aušra**, Siuvinėti rankšluosčiai, *LK* 6, 1996, p. 20–23: iliustr., santr. angl.
177. **Karosaitė-Gimbutienė Elena**, Atostogos Šlavėnuose, *Anykðèiai* 10, 1996, p. 36–39: iliustr. – Dvarelis Anykščių par.
178. **Kasarskaitė Skaidra**, Laidotuvių papročiai, *Sintautai. Þvirgþdaièiai*, V., 1996, p. 315–319.
179. **Kasmetinės P.** Galaunės vardo Kultūros ministerijos premijos liaudies meistras, *Tautodailės metraštis* 1, V., 1997, p. 86.

180. **Kašėtienė-Senkutė Rasa**, Gyvulių ganymas, *Sintautai. Pvirgpdaiėiai*, V., 1996, p. 132–134.
181. **Kašinskas Virginijus**, Laidojimo apeigos, *LK* 5, 1997, p. 13–18: iliustr., santr. angl.
182. **Kašinskas Virginijus**, Vaikų kapeliai, *LK* 5, 1996, p. 34–37: iliustr., santr. angl. – Vainutiškių k. (tarp Švėkšnos ir Veiviržėnų).
183. **Kaunienė-Šernaitė Teresė**, Liaudies meteorologija, *Sintautai. Pvirgpdaiėiai*, V., 1996, p. 332–348.
184. **Kavolis Vytautas M.**, Žvilgsnis į lietuvių charakterį, *Tautosakos darbai* 5(12), V., 1996, p. 97–110.
185. **Kedaitis Kazys**, Bomboms sprogstant į kraštotyros ekspediciją, *MK* 9, 1997, p. 105–109: iliustr. – Šiaulių „Aušros“ muziejaus 1941 m. ekspedicija Pašvitinio vls. Mikniūnų k.
186. **Kęstutis Balčiūnas**: 1928 02 18 – 1997 10 18, *Suvalkija* 7, p. 55: iliustr. – Parašas: Redakcija.
187. **Kybartienė Elena**, Užgavėnės Pakruojo rajone, *Užgavėnės Dīauliø kraðte*, Šiauliai, 1997, p. 14–18: iliustr.
188. **Kaunas Arūnas**, Vėjarodės Šiaurės ir Vidurio Lietuvos mažojoje architektūroje, *LK* 1, 1997, p. 36–44: iliustr., žml., santr. angl.
189. **Kynas Arūnas**, Žemaitijos mažosios architektūros statinių geležinių viršūnių meniniai ypatumai, *Tautodailės metraðtis* 1, V., 1997, p. 25–43: iliustr.
190. **Kirda Arvydas**, Lietuvių trimitai: gamyba, paplitimas, pavadinimai, *Liaudies kūryba* 4, V., 1996, p. 115–129: iliustr., žml.
191. **Klein Manfred**, Preußens vergessene Pferdenarren: Ein Blick auf Ostpreußens Litauen, *Flt News: Neues aus der Fachhochschule Bielefeld*, Bielefeld, 1996, s. 14–16, 166.
192. **Klimaitis Juozas**, Starkų kaimo praeitis ir dabartis, *Sintautai. Pvirgpdaiėiai*, V., 1996, p. 374–390.
193. **Klimas Rimantas** [atsako]; Giedraitis Liudvikas [šnekina], *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*, V., 1997, p. 71–73.
194. **Klimka Libertas**, Etnokultūrinės vertybės šiandien, *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*, V., 1997, p. 52–54.
195. **Klimka Libertas**, Kraštotyrininkai mini Balio Buračo 100-ąsias gimimo metines, *Istorija* 35, V., 1997, p. 173–174.
196. **Klimka Libertas**, Lietuvių kalendoriniai papročiai: sisteminis požiūris, *LK* 4, 1996, p. 25–28: iliustr., santr. angl.
197. **Klimka Libertas**, Lietuvių kalendoriai papročiai: tradicijos ir krikščioniškasis aspektas, *LKMA metraðtis* 11, 1997, p. 115–122: santr. angl.
198. **Klimka Libertas**, Lietuvių mokslo draugijos 90-metė sukaktis, *Mokslas ir gyvenimas* 3, 1997, p. 30–31.
199. **Klimka Libertas**, Senosios pasaulėžiūros aidai žemaičių tautodailėje, *Tautodailės metraðtis* 1, V., 1997, p. 8–13: iliustr.
200. **Klimka Libertas**, Žvaigždynai virš Žemaitijos, *Pemaiėiø þemė* 3, 1996, p. 15–17: iliustr.
201. **Kojelis Juozas**, Liaudies meno paroda Kalifornijos universitete, *Ið nakties á rytà*, K., 1996, p. 319–322.

225. **Lopatienė-Stočkutė Edita**, Liaudies veterinarija, *Sintautai. Þvirgpdaiėiai*, V., 1996, p. 356–370.
226. **Lovčikas Klemensas**, Etnografinės smulkmenos, *MK* 9, 1997, p. 79. – Pelėdų gaudymas; Kaip apsiginti nuo vilko; Šilalės r. Upynos ap.
227. **LTS** renginiai, vykę 1997 metais, *Tautodailės metraštis* 1, V., 1997, p. 77–78.
228. **Lukauskaitė Audra**, Ignas Končius ir Palangos kraštas, *Þemaiėiø þemės àþuolas*, V., Plungė, 1996, p. 17–19.
229. **Mačiekus Venantas**, Gyvenimas pagal senovės papročius, *Pakruojo apylinkės*, V., 1996, p. 283–303.
230. **Mačiekus Venantas**, Kada krivulė po kaimus keliavo, *Sintautai. Þvirgpdaiėiai*, V., 1996, p. 238–262: lent.
231. **Mačiekus Venantas**, Lietuvių paprotinė teisinė tradicija, *LKMA suvaþiavimo darbai* 16, 1996, p. 249–254: santr. angl.
232. **Mačiekus Venantas**, Pirkimo pardavimo sutartys, *LK* 3, 1997, p. 13–18: santr. angl.
233. **Majoras Vytautas**, Kaip buvo kuriamas Simono Stanevičiaus paminklas, *Aitvarai* 5, Klaip., 1996, p. 56–57. – V. Majoro sukurtas paminklas Švėkšnos kapinėse.
234. **Marcinkevičienė Nijolė**, Senieji agrariniai tikėjimai mūsų laikais, *LK* 2, 1996, p. 31–35.
235. **Marcinkevičienė Nijolė**, Žmonės – apie mirtį ir pomirtinį gyvenimą, *LK* 5, 1997, p. 19–27: santr. angl.
236. **Mardosa Jonas**, Krikščionybės elementai lietuvių talkose, *LK* 2, 1996, p. 26–30: santr. angl.
237. **Mardosa Jonas**, Krikščionybės elementai lietuvių talkose XIX a. pabaigoje – XX a. pirmoje pusėje, *LKMA metraštis* 11, 1997, p. 123–134: santr. angl.
238. **Mardosa Jonas**, Laukų šventinimas Punsko apylinkėse, *LK* 1, 1996, p. 32–33: iliustr., santr. angl.
239. **Mardosa Jonas**, Valstiečių talkos Lietuvoje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmoje pusėje, *LK* 5, 1997, p. 31–34: santr. angl.
240. **Mardosa Jonas**, Žemdirbystės įrankiai ir padargai, *Paparėiø ir Þasliø apylinkėse*, Kaišiadorys, 1997, p. 289–294.
241. **Martinaitis Marcelijus**, Lithuanian Wooden Sculptures of Catholic Saints, *Spectrum* 1, V., 1997, p. 55–86: ill.
242. **Masilionis Romualdas**, „Gimtojo krašto“ iliustracijos, *GK* 32, 1944 (1996), p. 91–92.
243. **Maslauskienė Danguolė**, Stultiškių malūno istorija, *MK* 1, 1996, p. 20–22: iliustr. – Linų muziejus vėjo malūne Panevėžio r. Stultiškių k.
244. **Matulaitienė Jadvyga**, Išeivijos lietuvių tautinių šokių institutas (trumpa veiklos apžvalga), *Liaudies kūryba* 4, V., 1996, p. 155–163: lent.
245. **Matulionienė Elena**, Tautinis kostiumas šiandien, *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*, V., 1997, p. 60–64.
246. **Matulionienė Elena**, Vaikų tautinis kostiumas šiandien, *LK* 5, 1997, p. 53–57: santr. angl.
247. **Matusas Jonas**, Tabakas ir kortos senovės Lietuvoje, *Suvalkija* 4, 1997, p. 57–58.
248. **Meno** problemos Lietuvoje, *Tautodailės metraštis* 1, V., 1997, p. 79–83. – Pasisakymai apie profesionaliojo ir liaudies meno santykį. Perspausdinta iš: *Naujoji Romuva* 49, 1939.

249. **Merkienė Regina**, Kalendoriniai papročiai Vakarų ir Pietų Lietuvoje: etninės kultūros bendrybės ir savitumai, *Vakarø baltai: etnogenezė ir etninė istorija*, V., 1997, p. 357–367: iliustr., santr. angl., rus.
250. **Merkienė Regina**, Kultūrų sąveikos ir tautinis tapatumas Rytų Lietuvos ir Vakarų Baltarusijos kaime: (XIX a. pab. – XX a. pirmoji pusė), *Lituanistika* 4, V., 1997, p. 66–86: santr. angl.
251. **Merkienė Regina**, Lietuvių etninės kultūros poslinkiai Seinų ir Punsko krašte, *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*, V., 1997, p. 26–35.
252. **Merkienė Regina**, Lietuvos istorijos instituto 1995 metų etnografinės ekspedicijos, *LIM, 1995 metai*, 1996, p. 420–424.
253. **Merkienė Irena Regina**, Lietuvos istorijos instituto 1996 metų etnografinės ekspedicijos, *LIM, 1996 metai*, 1997, p. 513–523: iliustr.
254. **Merkienė Regina**, A Litvan hasszonallattartó gazdaság etnokulturalis jellegzetessége a 19. században és a 20. század elején, *Tradíciók és modernitás közép – és kelet – Európai perspektívák*, Budapest, 1996, p. 51–79: santr. angl., vok. – Lietuvių gyvulininkystės etnokultūrinė charakteristika XIX a. ir XX a. pradžioje.
255. **Merkienė Regina**, Žemaičių lovatiesės XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, *Tautodailės metraštis* 1, V., 1997, p. 59–60: iliustr.
256. **Mickevičius Juozas**, Užgavėnių papročiai Žemaičiuose: Mačiukuose, Mikytuose (Platelių vls.), *GK* 32, 1994 (1996), p. 15–20.
257. **Mikėnaitė Akvilė**, Liaudies meno skyrius, *Lietuvos dailės muziejaus metraštis* 1, V., 1996, p. 97–108: iliustr.
258. **Mikėnaitė Akvilė**, Lietuvių liaudies meno ekspozicijos Visų Šventųjų bažnyčioje (1975–1991) apžvalga, *Lietuvos dailės muziejus: metraštis* 1, V., 1996, p. 228–234: iliustr.
259. **Mikutavičiūtė V.**, Antroji jaunųjų etnologų ir folkloristų konferencija Vytauto Didžiojo universitete, *LIM, 1995 metai*, 1996, p. 396–399.
260. **Mikutavičiūtė Virginija**, XIX a. pabaigos – XX a. pirmosios pusės Šiaulių krašto valstiečių gyvenamųjų namų interjeras, *MK* 9, 1997, p. 61–64: iliustr.
261. **Mikutavičiūtė Virginija**, Jaunųjų tyrinėjimai, *Darbai ir dienos* 3(12), K., 1996, p. 262. – Etnologinė ir folkloristinė konferencija VDU 1995 10 20.
262. **Milius Vacys**, Antanas Rūkštelė, *Liaudies kūryba* 4, V., 1996, p. 290–231. – Nekrologas.
263. **Milius Vacys**, Atgimimo ir atkurtos Nepriklausomybės paminklai Tauragės rajone, *Kultūros paminklai* 4, V., 1997, p. 200–204: iliustr.
264. **Milius Vacys**, Deutschsprachige Untersuchungen der litauischen Volkskultur in der 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts und im 20. Jahrhundert, *Jahrestagung 1995 Suvažiavimo darbai*, Lampertheim, 1996, s. 115–130: Abb., karte.
265. **Milius Vacys**, Dvi konferencijos Žemaitijoje, *LIM, 1996 m.*, 1997, p. 484–485. – „Pavandenės istorija ir kultūros paminklai“ Pavandenėje ir „Ignui Končiui – 110“ Plungėje.
266. **Milius Vacys**, Ignas Končius, Česlovas Kontrimas, Albinas Kriauza, Petras Mažylis, Juozas Mickevičius, Juozas Petrulis, Adomas Vitauskas, Juozas Žagrakalys.
267. **Milius Vacys**, Ignas Končius – kryžių ir koplytelių tyrinėtojas, *Pemaiėiø pemės apuolas*, V., Plungė, 1996, p. 31–32.

268. **Milius Vacys**, Kapinės, *MK* 1, 1996, p. 141. – Anketa.
269. **Milius Vacys**, Konferencija „Etninės kultūros krikščioniškieji aspektai“ (Vilnius, 1995 m. lapkričio 9–10 d.), *LKMA metraštis* 10, 1996, p. 646–647.
270. **Milius Vacys**, Konferencija „Kultūrų sąveika Baltijos regione“, *LIM*, 1995 metai, 1996, p. 404–405.
271. **Milius Vacys**, Kryžiai ir koplytėlės lietuvių liaudies papročiuose, *LMA metraštis* 11, 1997, p. 209–216: santr. angl.
272. **Milius V.**, Kryžių naikinimas Lietuvoje, *LKMA suvažiavimo darbai* 16, 1996, p. 277–283: santr. angl.
273. **Mīļus Vacīs**, Lietuvišu etnografija 19. gadsimtu devindesimtajos gados, *Latvijas Zinatnu Akademijas Vestis A.* 6, Rīga, 1996, lpp. 79–82. – Priedašs: Cimermanis, Saulvedis, Vacīs Mīļus (Vacys Milius), lpp. 79.
274. **Milius Vacys**, Lietuvių etnologijos 1994–1996 metų knygų bibliografija, *LK* 1, 1997, p. 62.
275. **Milius V.**, Marija Čilvinaitė (1900 08 06 – 1995 06 28), *LIM*, 1995 metai, 1996, p. 449–450.
276. **Milius Vacys**, Memorialinių ir antkapinių paminklų įrašai Panevėžyje, *MK* 1, 1996, p. 113–114.
277. **Milius Vacys**, Paminėtos Igno Končiaus 110-osios gimimo metinės, *LIM*, 1996 metai, 1997, p. 479–480.
278. **Milius Vacys**, Serijos „Iš lietuvių kultūros istorijos“ bibliografija, *MK* 9, 1997, p. 125–131.
279. **Milius Vacys**, Šiaulių kraštotyros draugijos talkininkai, *Šiaulių kraštotyros draugijai – 70*, Šiauliai, 1997, p. 10–11.
280. **Milius Vacys**, Žemaitijos vandens malūnai, *Milius Vacys; Morkūnienė Janina; Didžiokienė Irma, Amatas ir kūryba*, V., 1997, p. 11–106: iliustr., santr. angl. – Lietuvos etnologija 2.
281. **Milius Vacys**, Žvilgsniai į kapines, *Sintautai. Pvirgpdaiėiai*, V., 1996, p. 146–156: iliustr. – Perspausdinta: Suvalkija 1, 1997, p. 4–6: iliustr.
282. **Misius K.** [parengė], 1872 m. Varnių valsčiaus aprašymas, *Varniai*, V., 1996, p. 178–188. – Žemaičių praeitis 4.
283. **Mitkaitė G.**, Bitininkystė, *Sintautai. Pvirgpdaiėiai*, V., 1996, p. 144–149.
284. **Mockutė Skaistė**, Geležinių viršūnių – kryžių rinkinys „Aušros“ muziejuje, *Mediniai ir geležiniai kryžiai*, Šiauliai, 1996, p. 10–11.
285. **Mockutė Skaistė**, Šiaulių krašto Užgavėnių kaukės „Aušros“ muziejuje, *Užgavėnės Šiaulių krašte*, Šiauliai, 1997, p. 5–7: iliustr.
286. **Morkūnienė Janina**, Kailiadirbystė Lietuvoje, *LK* 2, 1997, p. 46–51: iliustr., santr. angl.
287. **Morkūnienė Janina**, Kailių išdirbimas Lietuvoje XIX a. antroje – XX a. pirmoje pusėje, *Milius Vacys; Morkūnienė Janina; Didžiokienė Irma, Amatas ir kūryba*, V., 1997, p. 107–206: iliustr., santr. angl. – Lietuvos etnologija 2.
288. **Motuzas Alfonsas**, Etninė krikščioniškoji kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje, *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*, V., 1997, p. 12–16.
289. **Motuzas Alfonsas**, Lietuvos katalikų bažnyčia ir tautiniai muzikos instrumentai, *LKMA suvažiavimo darbai* 16, 1996, p. 308–328: santr. angl.

290. **Motuzas Alfonsas**, Trimitas ikikrikščioniškoje apeiginėje kultūroje, *LK* 6, 1996, p. 15–19: gaidos, santr. angl.
291. **Navickienė Ona**, Žvilgsnis į Anykščių rajono dailės paminklus, *Anykšėiai* 12, 1997, p. 26–29: iliustr. – Tautodailės paminklai, p. 27–29.
292. **Nekrašienė Irena**, Šiaulių kraštotyros draugijos įkūrimas, *MK* 9, 1997, p. 6–10; Šiaulių kraštotyros draugijai – 70, *Šiauliai*, 1997, p. 3–9.
293. **Nenartavičiūtė Erika**, Naminių audinių gamyba XX amžiaus pirmajame – ketvirtajame dešimtmetyje, *Paparėiø ir Pasliø apylinkėse*, Kaišiadorys, 1997, p. 283–289.
294. **Nevulienė Anelė**, Kaip seniau dirbdavo, *Auðra* 11/12, 1996, p. 38–39. – Seinų krašte.
295. **Niemi Aukusti Robert**, Iš lietuvių tautosakos, *Niemi Aukusti Robert, Lituanistiniai raðtai*, V., 1996, p. 617–674. – Yra etnologinių dalykų.
296. **Niemi Aukusti Robert**, Lietuviškių vestuvių papročiai, *Niemi Aukusti Robert, Lituanistiniai raðtai*, V., 1996, p. 391–432.
297. **Niunkaitė Aistė**, Grūstė, *Seda*, V., 1997, p. 156–136: iliustr., santr. angl. – Rašoma ir apie kapines; Žemaičių praeitis 5.
298. **Norvilienė Veronika**, Užgavėnės Šiaulių rajone, *Uþgavėnės Ðiauliø kraðte*, Šiauliai, 1997, p. 21–26: iliustr.
299. **Ozolas Romualdas**, Lietuvių etnosas ir tautinės kultūros politika atkurtoje Lietuvos Respublikoje, *LK* 2, 1996, p. 1–2: santr. angl.
300. **Papinigis Giedrius**, Atsižvelkime į savo šaknis, *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*, V., 1997, p. 74–75. – Perspausdinta iš: Valstiečių laikraštis, 1996 05 25, p. 9.
301. **Pasakojas** dalilininkė naivistė Elena Adomaitienė; užrašė Stasys Adomaitis, *LK* 3, 1996, p. 39–41: iliustr.; 4, p. 47–55: santr. angl.
302. **Pečiulytė Regina**, Medinės skulptūrų grupės, saugomos Sedos bažnyčioje, *Seda*, V., 1997, p. 119–120: iliustr., santr. angl. – Žemaičių praeitis 5.
303. **Petrulis Juozas**, Dar apie „numą“, *GK* 32, 1944 (1996), p. 56–61: iliustr. – Laukuvos ir Rietavo valsčiai.
304. **Petrulis Juozas**, Iš Jurgoniškių sodžiaus būtovės, *GK* 32, 1944 (1996), p. 52–56: iliustr. – Šaukėnų vls.: Gamtovaizdis; Iš praeities; Požymiai; Statyba.
305. **Petrulis Juozas**, Pramogos: gėrimų vartojimo papročiai, *MK* 1, 1996, p. 106–112. – Kupiškio r. Salamiesčio ap.
306. **Pilkauskas R.; Žickis A.**, Vilniaus kapinių plėtojimo principai, *Statyba ir architektūra*, K., 1996, p. 278–284: santr. angl.
307. **Piškinaitė-Kazlauskienė Laura**, Ikikrikščioniškosios ir krikščioniškosios pasaulėžiūros paralelės bitininkystės ritualuose, *LKMA suvaþiavimo darbai* 16, 1996, p. 342–354: santr. angl.
308. **Pleikys Jonas**, Javų kūlimas Žemaitijoje, *MK* 9, 1997, p. 58–60. – Kretingos r.
309. **Pleikys Jonas**, Lino darbai Žemaitijos pajūryje, *MK* 9, 1997, p. 54–58. – Kretingos r. Žlibininkų k. 1925–1940 m.
310. **Plioplienė Eglė**, Senieji simboliai šiuolaikinėse šventėse, *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*, V., 1997, p. 67–68.
311. **Pliuraitė Andrejevienė Nijolė**, Apie vaikus, jų žaislus ir pramogas, *Pakruojo apylinkės*, V., 1996, p. 240–260: iliustr.

312. **Pocius Gerald L.**, Lithuanian Landscapes in America: Houses, Yards, and Gardens in Scranton, Pennsylvania, *New York Folklore* 1/4, New York, 1996, p. 49–87: ill.
313. **Počiulpaitė Alė**, Atsigert Lietuvos ..., *LK* 6, 1996, p. 24–30: iliustr., santr. rus. – Liaudies tapytojas Kazimieras Radušis-Lapinas.
314. **Počiulpaitė Alė**, Dabartinės ir klasikinės liaudies mažosios architektūros sąveika, *LKMA suvažiavimo darbai* 16, 1996, p. 284–294: santr. angl.
315. **Počiulpaitė Alė**, Igno Končiaus „Medžio dirbiniai gimtajam kraštui atminti“, *Pemaiėiø þemės ąpuolas*, V., Plungė, 1996, p. 23.
316. **Počiulpaitė Alė**, Ikonografijos ir kūrėjo individualybės santykis liaudies mene, *LKMA metraštis* 11, 1997, p. 262–270: santr. angl.
317. **Poškaitis Kazys**, Liaudies choreografija ir nūdiena, *Liaudies kūryba* 4, V., 1996, p. 137–142.
318. **Praspaliauskienė Rima**, Elgetos ir visuomenė XVIII a. pabaigoje – XIX a. pirmoje pusėje, *LIM*, 1996 metai, 1997, p. 54–79: santr. angl.
319. **Praspaliauskienė Rima**, Valkatos XIX a. pirmoje pusėje, *Darbai ir dienos* 5 (14), K., 1997, p. 215–231: iliustr., santr. angl.
320. **Pšibilskis Vyktas Bronius**, Netroškęs turtų ir garbės (P. Bugailišio kultūrinė ir socialinė veikla), *Pšibilskis Vyktas Bronius. Iš Lietuvos XX a. kultūros istorijos*, V., 1997, p. 97–105.
321. **Pumputytė Stasė**, Talkos ir jų papročiai, *Sintautai. Þvirgþdaiėiai*, V., 1996, p. 134–144.
322. **Puodžiukaitė Giedrė**, Apie tautodailę ir žemaičius, *Tautodailės metraštis* 1, V., 1997, p. 2–3.
323. **Purvinas Martynas**, Aptiktas medinis krikštas Saugų apylinkėse, *Kultūros paminklai* 4, V., 1997, p. 182–190: iliustr., santr. vok.
324. **Purvinas Martynas; Purvinienė Marija**, Kurtuvėnų apylinkės lietuvių etnokultūrinio paveldo mozaikoje, *Kurtuva* 3, Šiauliai, 1997, p. 3–6: iliustr., santr. angl.
325. **Purvinienė Marija; Purvinas Martynas**, Gintauto Gavėnavičiaus sakralinės skulptūros: semantika, poetika, architektonika, *LKMA suvažiavimo darbai* 16, 1996, p. 295–299: iliustr., santr. angl. – Linų stiebelių skulptūros.
326. **Purvinienė Marija; Purvinas Martynas**, Klaipėdos krašto metaliniai antkapiniai kryžiai, *Kultūros paminklai* 4, V., 1997, p. 182–190: iliustr., santr. vok.
327. **Purvinienė M.**, Klaipėdos krašto senųjų kapinių architektūriniai tyrimai, *Statyba ir architektūra*, K., 1996, p. 288–290: santr. angl.
328. **Purvinienė Marija; Purvinas Martynas**, Materialios šventumo apraiškos Klaipėdos krašto protestantiškoje kultūroje, *LK* 6, 1997, p. 7–10: iliustr., santr. angl. – Antkapiniai paminklai.
329. **Purvinienė Marija; Purvinas Martynas**, Mediniai kryžiai Šilutės apylinkių senose kapinėse, *Kultūros paminklai* 3, V., 1996, p. 189–194: iliustr., santr. angl.
330. **Purvinienė Marija**, Profesorius Ignas Končius – lietuvių liaudies architektūros tyrinėtojas, *Pemaiėiø þemės ąpuolas*, V., Plungė, 1996, p. 33–34.
331. **Račiūnaitė Rasa**, Kai kurie XX a. žemaičių šeimos gyvenimo aspektai, *LKMA suvažiavimo darbai* 16, V., 1996, p. 336–341: santr. angl.
332. **Račiūnaitė Rasa**, Pagonybės ir krikščionybės sintezė gimtųjų, vestuvių ir laidotuvių papročiuose, *LKMA metraštis* 11, 1997, p. 89–95: santr. angl.

333. **Račiūnaitė Rasa**, Perėjimo ritualas gimtųjų, vestuvių ir laidotuvių papročiuose, *LK* 5, 1997, p. 10–12: santr. angl.
334. **Ramanauskaitė Egidija**, Etnologams tikrai svarbu, *Darbai ir dienos* 5(14), 1997, p. 303–304. – Konferencija VDU „Etninė kultūra laiko tėkmėje“.
335. **Ramonaitė Danutė**, Vardinės Žemaitijoje, *Pemaiėiø pemė* 2, V., 1997, p. 46–47: iliustr.
336. **Rastenytė Snieguolė**, Antrosios metų pusės kalendoriniai papročiai, *Sintautai. Þvirgþdaiėiai*, V., 1996, p. 277–281.
337. **Razauskas Dainius**, Gyvybės medis, *LK* 6, 1997, p. 11–19: santr. angl.
338. **Repšienė R.**, Marga gyvenimo juosta, *Metai* 1, V., 1997, p. 155. – V. Miliaus 70-metis.
339. **Rimkus Vytenis**, Katalikiškos apeigos tremtyje, *LKMA metraðtis* 11, 1997, p. 59–63: santr. angl.
340. **Rimkus V.**, Konferencija „Liaudies meistrų Pietos“, *LIM, 1995 metai*, 1996, p. 372–373. – Šiaulių „Aušros“ muziejuje.
341. **Rimkus V.**, Konferencija, paroda ir leidinėlis „Šventasis Jurgis ir rankšluosčiai“, *LIM, 1995 metai*, 1996, p. 410. – Šiaulių „Aušros“ muziejuje.
342. **Rimkus Vytenis**, Liaudies menas kaip pasipriešinimo forma, *Priklausomybės metø (1940–1990) lietuviø visuomenėje: pasipriešinimas ir/ar prisitaikymas*, V., 1996, p. 70–74.
343. **Rimkus Vytenis**, Liaudies menas muziejuose ir parodose, *Liaudies kūryba* 4, V., 1996, p. 184–190.
344. **Rimkus Vytenis**, Liaudies menas muziejuose ir parodose, *Tautodailės metraðtis* 1, 1997, p. 4–7.
345. **Rimkus Vytenis**, *Lietuviø liaudies skulptūra: ryðiai ir sąveikos*, Šiauliai, 1996, p. 120.
346. **Rimkus Vytenis**, Pirmosios parodos Šiauliuose, *Menotyra* 3, V., 1997, p. 25–33: iliustr., santr. angl.
347. **Rimkus Vytenis**, Raganų kalno liaudies skulptūrų ansamblis, *Ragana lietuviø kultūroje*, V., 1997, p. 59–60.
348. **Rinkūnas Antanas**, Lithuanian National Costume: dailininkų Tamošaičių veikalas ieško leidėjų, *Rinkūnas Antanas. Negęstanti ugnis* 2, Toronto, 1996, p. 293–295.
349. **Rudzinskas Jonas**, Buriasi tautodailininkai, *Tautodailės metraðtis* 1, 1997, p. 1. – Vedamasis.
350. **Rugevičiūtė Giedrė**, Etnokultūra katalikiškoje pradinėje mokykloje, *LKMA metraðtis* 11, 1997: santr. angl.
351. **Ružinskaitė Viliutė**, Laidotuvių papročiai Tauragės parapijos Bernotiškių kaime, *MK* 9, 1997, p. 74–79: iliustr.
352. **Ružinskaitė Viliutė**, Linų apdorojimas Pagramančio apylinkėje, *KM* 9, 1997, p. 51–53. – Tauragės r.
353. **Sabaliauskaitė Kristina**, Sedos Švč. Mergelės Marijos ėmimo į dangų bažnyčios XVIII–XIX a. mediniai krucifiksai, *Seda*, V., 1997, p. 114–118: iliustr., santr. angl. – Žemaičių praeitis 5.
354. **Samavičius Romualdas**, Lietuvos mokslų akademijos muziejai 1941–1963 m., *Kultūros paminklai* 3, V., 1996, p. 52–63: santr. angl.
355. **Samavičius Romualdas**, Tautodailininkas Aleksandras Tarabilda, *Raguvo praeitis* 2, V., 1997, p. 154.

356. **Samulionytė Janina**, Gavėnios ir Velykų valgiai, *Paparėiø ir Þasiø apylinkėse*, Kaišiadorys, 1997, p. 326–339.
357. **Samulionytė Janina**, Kasdieniniai stalo indai, įrankiai ir valgymo papročiai (1918–1940), *Sintautai. Þvirgþdaièiai*, V., 1996, p. 211–235: iliustr.
358. **Samulionytė Janina**, Lietuvos liaudies buities muziejaus jubiliejus, *LIM*, 1996 metai, 1997, p. 483–484. – 30-metis.
359. **Samulionytė Janina**, Valgymo papročiai ir valgiai (1918–1940), *Pakruojo apylinkės*, V., 1996, p. 201–217.
360. **Savukynas Virginijus**, Apie lietuvių religinį ir kalbinį tapatumą (XIX a. pabaiga – XX a. pradžia), *Kultūros barai* 5, 1996, p. 49–53.
361. **Seliukaitė Irena; Klimka Libertas**, Apie orų spėjimus Paparčių ir Žaslių apylinkėse, *Paparėiø ir Þasliø apylinkės*, Kaišiadorys, 1997, p. 339–343.
362. **Seliukaitė Irena**, Petras Būtėnas – krašto tyrimo metodikos kūrėjas, *Petras Būtėnas 1896–1996*, Panevėžys, 1996, p. 17–19.
363. **Seliukaitė Irena**, Šiaulių apskrities kraštotyriminkų veikla, *Þiauliø kraðtotyros draugija* – 70, Šiauliai, 1997, p. 28–29.
364. **Serbentaitė Genovaitė**, Dievoniškių koplyčia, *Suvalkija* 3, 1997, p. 56: iliustr. – Mūro koplytėlė Marijampolės r. Dievoniškių k., pastatyta 1990–1991 m.
365. **Sidarienė Nastutė**, Apie mūsų krašto verbas, *Auðra* 6, 1997, p. 15 ir 18: iliustr. – Punkskas.
366. **Simoniuškytė Aušra**, Beggars and Begging in Lithuanian Country (1850–1940), *Identity of Peripheries: Minorities, Borderlands and Outskirts*, Tartu, 1997, p. 91–96.
367. **Simoniuškytė Aušra**, Elgetos ir elgetavimas: keturių Lietuvos regionų etnografiniai bruožai, *Etnologiniai ir folkloristiniai tyrinėjimai*, V., 1997, p. 38–45.
368. **Sireika Jonas** [parengė], Muziejai, *Þiauliø metraðtis: 1994–1995* 7, Šiauliai, 1996, p. 84–86.
369. **Sirvidytė Alma**, Tradicinis skalbimas, balinimas, dažymas, *Sintautai. Þvirgþdaièiai*, V., 1996, p. 236–238.
370. **Sitarski Adam Piotr**, Evangelikų kapinės Punsco parapijoje, *Auðra* 5, 1996, p. 26–28: iliustr.
371. **Sitarski Adam Piotr**, Punsco parapijos kaimų kapinaitės, *Auðra* 4, 1996, p. 25–26: iliustr.
372. **Sitarskienė Alicija**, Žolinė – padėkos šventė, *Auðra* 17, 1996, p. 5–6: iliustr.
373. **Skomskis Juozas**, Rumšiškių tėviškės muziejaus lemtis: jam šiemet sueina 30 metų, *Mokslas ir gyvenimas* 9, 1996, p. 20–21: iliustr.
374. **Skrodenis Stasys**, Kaukės žemaičių kultūroje, *Liaudies kūryba* 4, V., 1996, p. 200–203.
375. **Skrodenis Stasys**, Senovės dienos, *Tautosakos darbai* 5(12), 1996, p. 259–262.
376. **Smieliauskienė Irena**, Išeivijos šokių grupių veikla Jungtinėse Amerikos Valstijose, *Liaudies kūryba* 4, V., 1996, p. 174–179: iliustr.
377. **Sodyboje lyg botanikos sode**, *Auðra* 15, 1997, p. 4–5: iliustr. – Punsco par. Krievėnų k. Grimalauskų-Skirkevičių sodyba.
378. **Spudytė E.**, Prieverpsčių ornamentai Telšių apskrityje, *Maþeikiai: praeitis, dabartis, perspektyvos*, Klaip., 1997, p. 154–158.

379. **Staniulis Vincas**, Žolinės kryžius Žiūronyse, *Vieno kaimo istorija*, Alytus, 1996, p. 34–37: iliustr. – Prienų r. Mackių ap. Žiūronų k.
380. **Stočkienė-Kazlauskienė Lina**, Valstiečių paukščių ūkis, *Sintautai. Pvirgpdaiėiai*, V., 1996, p. 195–201.
381. **Straševičienė Elvyra**, Prekyba Žaslių miestelio parduotuvėse, *Paparėi ir Pasliū apylinkės*, Kaišiadorys, 1997, p. 319–326.
382. **Straševičienė Elvyra**, Prekyba Žaslių miestelio turguje ir šventoriuje, *Paparėi ir Pasliū apylinkės*, Kaišiadorys, 1997, p. 306–319.
383. **Stravinskas A.; Milius V.**, Išsaugoti rankraščiai, *GK* 32, 1944 (1996), p. 4. – Apie šio numerio rengimą.
384. **Stravinskas Antanas**, Jurbarkiškių verslai (XIX a. – XX a. pirmoji pusė), *Jurbarkas: istorijos puslapiai*, V., 1996, p. 345–354.
385. **Stravinskas Antanas**, Kraštotyros entuziastai iš Seredžiaus [Jurbarko r.] (minint Pranciškaus Virako 125-ąsias gimimo metines), *MK* 1, 1996, p. 99–102: iliustr.
386. **Stravinskas Antanas**, Krikščioniškoji lietuviškų kryžių simbolika, *LKMA suvąjavimo darbai* 16, 1996, p. 255–264: iliustr., santr. angl.
387. **Stravinskas Antanas**, Lietuviškųjų geležinių kapų kryžių puošyba, *LKMA metraštis* 11, 1997, p. 217–224: santr. angl.
388. **Strimaitis Vaclovas**, Panausupys, *Suvalkija* 3, 1997, p. 20–28. – Panausupys – Marijampolės r. kaimas.
389. **Subačius Giedrius**, Lietuviški XIX a. Pavandenės antkapių įrašai, *Pavandenė*, V., 1996, p. 79–81: santr. angl. – Žemaičių praeitis 6.
390. **Svidinskaitė Danguolė**, Konferencija „Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje“, *LIM, 1996 metai*, 1997, p. 470–471.
391. **Svidinskienė-Mickūnaitė Edita**, Liaudies pedagogika, *Sintautai. Pvirgpdaiėiai*, V., 1996, p. 288–290.
392. **Šaknys Žilvytis**, Įrašymo į bernus apeigos: struktūra ir simbolika, *LK* 6, 1996, p. 8–14.
393. **Šaknys Žilvytis**, Jaunimo brandos apeigos, *Sintautai. Pvirgpdaiėiai*, V., 1996, p. 295–301.
394. **Šaknys Žilvytis**, Jaunimo papročių fiksavimo patirtis, *Etnologiniai ir folkloristiniai tyrinėjimai*, V., 1997, p. 67–70.
395. **Šaknys Žilvytis**, Vakarų ir Pietvakarių Lietuvos kaimo jaunimo bendravimo papročių regioniniai savitumai (XX a. I pusė), *Vakarø baltai: etnogenezė ir etninė istorija*, V., 1997, p. 341–352: žml., santr. angl., rus.
396. **Šapranaukaitė Gita**, Žaslių miestelio parapijos namų salė XX a. trečiajame-ketvirtajame dešimtmetyje, *Paparėi ir Pasliū apylinkės*, Kaišiadorys, 1997, p. 269–273: iliustr.
397. **Šatkauskienė Vida**, Etninės kultūros organizacinės formos šiandien, *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*, V., 1997, p. 16–20.
398. **Šatkauskienė Vida**, Etninės kultūros organizacinės formos šiandien, *LK* 3, 1996, p. 4–8: santr. angl.
399. **Šernas Pranciškus**, Medžio dainius, *Santara* 23, K., 1996, p. 116–123. – Anicetas Puškorius.
400. **Šeškus Laurynas**, Taikomoji ir dekoratyvinė kalvystė: Sedos kalviai, *Seda*, V., 1997, p. 130–132: iliustr., santr. angl. – Žemaičių praeitis 5.

401. **Šidiškienė Irma**, Tautinė moterų galvos danga: individuali ir teritorinė raiška (XIX a. pab. – XX a. 4 dešimtmetis), *Lituanistica* 2, 1997, p. 55–70: iliustr., lent., žml., santr. angl.
402. **Šidiškienė Irma**, Tautiniai drabužiai lietuvių kultūroje (XIX a. pab. – XX a. 4 dešimtmetis), *Milius Vacys; Morkūnienė Janina; Didžiškienė Irma. Amatas ir kūryba*, V., 1997, p. 207–315: iliustr., lent., žml., santr. angl. – Lietuvos etnologija 2.
403. **Širmulis Alfredas**, Krikščionybės poveikis lietuvių liaudies memorialiniams paminklams, *LKMA metraštis* 11, 1997, p. 199–205: santr. angl.
404. **Šliavaitė Kristina**, The Status of Youth in the Traditional Lithuanian Local Community, *Identity of Peripheries: Minorities, Borderlands and Outskirts*, Tartu, 1997, p. 107–112: ill.
405. **Švėgzdavičius Kęstutis**, Žemaičių „Alkos“ muziejus, *Baltø archeologija* 2 (9), V., 1996, p. 17–23: iliustr.
406. **Šverebas Povilas**, Buvusios Sedos parapijos kultūros vertybių ir paminklų sąrašas-aprašas, *Seda*, V., 1997, p. 289–302: iliustr. – Žemaičių praeitis 5.
407. **Šverebas Povilas**, Renavo kapinių koplyčia, *Žemaičių žemė* 3, 1997, p. 10–11: iliustr.
408. **Tamulis Jonas**, Gyvenimą surišau su liaudies švietimu, etnografija, praeitimi, *MK* 9, 1997, p. 100–104: iliustr. – Vlado Trinkos nekrologas.
409. **Tarailienė Dalia**, Juozo Mickevičiaus rankraštinis palikimas Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, *LIM*, 1996 metai, 1997, p. 450–453.
410. **Tarailienė Dalia**, Kraštotyrininko ir muziejininko J. Petrulio rankraštinis palikimas Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, *LIM*, 1995 metai, 1996, p. 351–355.
411. **Tydekas Martynas**, Iš autochtono užrašų, *Santara* 22, K., 1996, p. 62–66. – Su Marijos Purvinienės priedu apie autorių; Klaipėdos r. Graumenės k.
412. **Toleikis Aloyzas**, Užgavėnių kaukių (lečynų) gamybos būdai, *Užgavėnės Šiauliuose*, Šiauliai, 1997, p. 8–11: iliustr.
413. **Tõnurist Igor**, Rahvapilid ja Ida-Baltikumi rahvaste etnokultuurilised sidemed, *Pillid ja pillimäng Esti külaelus*, Tallin, 1996, lk. 7–19: santr. vok. – Ajallo Instituut. Scripta ethnologica 1.
414. **Trimakas Ramūnas**, Folk Healing Nowadays in the Lithuanian Countryside and the Images of Folk Healers, *Identity of Peripheries: Minorities, Borderlands and Outskirts*, Tartu, 1997, p. 98–101.
415. **Trimakas Ramūnas**, Ir „gyvulius reikia gydyti kaip žmonis“ ..., *LK* 1, 1996, p. 27–29: santr. angl. – Marcinkonių ap.
416. **Trimakas Ramūnas**, Liaudies medicinos tradicijos Anykščių ir Kupiškio rajonuose bei Dzūkijos nacionaliniame parke, *Etnologiniai ir folkloristiniai tyrinėjimai*, V., 1997, p. 33–38.
417. **Trinkūnas Jonas**, Autentiškos liaudies kultūros paieškos septintajame dešimtmetyje, *Priklausomybės metai (1940–1990) lietuvių visuomenė: pasipriešinimas ir/ar prisitaikymas*, V., 1996, p. 61–69.
418. **Trinkūnas Jonas**, Etnokultūrinis auklėjimas, *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*, V., 1997, p. 54–56.
419. **Truncaitė Lidija**, Tradicinė gamtojauta, *Sintautai. Pvirgpdaičiai*, V., 1996, p. 12–18.
420. **1995 m.** gruodžio 14–15 d. Lietuvos istorijos institute vykusios tarptautinės

- mokslinės konferencijos „Kultūrų sąveika Baltijos regione“ rezoliucija, *LIM*, 1995 metai, 1996, p. 409–410.
421. **Tumėnas Vytautas**, Juostos Vakarų Lietuvoje, *Tautodailės metraštis* 1, V., 1997, p. 51–58: iliustr.
 422. **Tumėnas Vytautas**, Juostos Vakarų Lietuvoje: savitų papročių atradimas, *Etnologiniai ir folkloristiniai tyrinėjimai*, V., 1997, p. 70–73.
 423. **Tumėnas Vytautas**, „Žirgelio“ rašto semantinis laukas, *LK* 2, 1997, p. 22–35: iliustr., santr. angl.
 424. **Tunkevičienė-Valentaitė Birutė**, Krikštytųjų papročiai, *Sintautai. Pvirgpdaiėiai*, V., 1996, p. 281–288.
 425. **Urbanavičienė Dalia**, Autentiškas liaudies šokis: įtakos ir pasekmės, *LK* 2, 1997, p. 5–9: santr. angl.
 426. **Urbanavičienė Dalia**, Vasaros ciklo lietuvių etnochoreografija, *LK* 3, 1997, p. 22–30: gaidos; 4, p. 27–35: gaidos; 5, p. 35–46: gaidos.
 427. **Urbanienė Skaidrė**, Šventųjų moterų vaizdavimas lietuvių liaudies tradicinėje skulptūroje, *LKMA metraštis* 11, 1997, p. 225–235: iliustr., santr. angl.
 428. **Usačiovaitė Elvyra**, Joninių simbolika, *LK* 3, 1996, p. 16–22: santr. angl.
 429. **Usačiovaitė Elvyra**, Konferencija apie daiktų simbolizmą, *LIM*, 1996 metai, 1997, p. 496. – Rengė Kultūros ir meno in-tas.
 430. **Usačiovaitė Elvyra**, Taurės simbolika lietuvių liaudies mene, *LK* 4, 1996, p. 35–43: santr. angl.
 431. **Vaicekauskienė Aldona**, Audinių paroda, *Auðra* 8, 1997, p. 28: iliustr. – Punske.
 432. **Vaicekauskienė Aldona**, Kas mūsų laukia?: Andrinių, advento ir Kūčių burtai, *Auðra* 23, 1996, p. 18–19 ir 23: iliustr.
 433. **Vaicekauskienė Aldona**, Krikščioniškieji Punsko parapijos vestuvių aspektai XX a., *LKMA metraštis* 11, 1997, p. 97–105: santr. angl.
 434. **Vaicekauskienė Aldona**, Mūsų krašto turtas – audiniai, *Auðra* 10, 1997, p. 20–22: iliustr. – Seinų kraštas.
 435. **Vaicekauskienė Aldona**, Mūsų tautos turtas, *Auðra* 24, 1996, p. 13–15: iliustr. – Tradicinių audinių paroda Punske.
 436. **Vaicekauskienė Aldona**, Ruoša prieš Kalėdas, *Auðra* 24, 1997, p. 6–8: iliustr. – Pokalbis su punskiete Anele Pakuckiene.
 437. **Vaicekauskienė Aldona**, Žolinė Punske, 1996 m. gruodžio 5–6 d. konferencija Vilniuje „Suvalkø kraðtas ir jo þmonës“, V., 1997, p. 152–156.
 438. **Vaicekauskas Romualdas**, Kas yra tikras Žemaitis?, *Mokslas ir gyvenimas* 4, 1996, p. 34–35.
 439. **Vaičiulytė E.**, Kalnelio koplyčia (Joniškio vls.), *GK* 32, 1944 (1996), p. 50–51.
 440. **Vaina Juozas**, Autobiografija, *Nuo Punsko iki Seinø* 1, Punkskas, 1997, 1, p. 12–19.
 441. **Vaina Juozas**, Prisiminimai, *Punsko Kovo 11-osios lietuviø gimnazija*, Punkskas, 1996, p. 191–220.
 442. **Vaiškūnas Jonas**, Kai kurie archeoastrominiai Rasos šventės aspektai, *LK* 3, 1997, p. 20–21: santr. angl.
 443. **Vaiškūnas Jonas**, Liaudies žinija – svarbi etninės kultūros tyrinėjimų šaka, *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*, V., 1997, p. 68–70.

444. **Vaiškūnas Jonas; Lovčikas Saulius** kalbasi su Dalia Rasteniene, Archeoastronomija, etnoastronomija: pradžia, *LK* 1, 1996, p. 1–6: iliustr.
445. **Vaitiekūnienė Marytė**, Užgavėnių papročiai Pakruojo rajone, *Užgavėnės Džiaulių krašte*, Šiauliai, 1997, p. 12–13: iliustr.
446. **Vaitkevičius Vyktintas**, Šiaurės Lietuvos mitologiniai-sakraliniai kultūros paveldo objektai ir jų etnologinio-folkloristinio tyrimo perspektyvos, *Etnologiniai ir folkloristiniai tyrinėjimai*, V., 1997, p. 5–12: iliustr.
447. **Vaitkevičius Vyktintas**, Šventi Žemaitijos šaltiniai, *Pemaiėiø þemė* 2, 1996, p. 18–19: iliustr.; 3, p. 14.
448. **Vaitkus Viktoras**, Ar neišnyks kryžiai ir koplytėlės?, *Pemaiėiø þemė* 1, 1996, p. 54–55: iliustr.
449. **Vaitkutė-Gudynienė Adelija**, Prisiminimai apie Jedžiotų (Skuodo r.) kaimą, *MK* 9, 1997, p. 30–38: iliustr.
450. **Vaitkutė Skirmantė**, Sedos Švč. Mergelės Marijos ėmimo į dangų bažnyčios architektūra, *Seda*, V., 1997, p. 80–86: iliustr., santr. angl. – Žemaičių praeitis 5.
451. **Vasiliauskas Arūnas**, Mediniai kryžiai „Aušros“ muziejuje, *Mediniai ir gelepiniai kryžiai*, Šiauliai, 1996, p. 15–17.
452. **Vasiliauskienė Aldona**, Profesorė Pranė Dundulienė – tautos kultūros puoselėtoja, *Katalikø pasaulis* 4, 1996, p. 33.
453. **Vėlius Norbertas**, Pakilimas ar nuosmukis, *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*, V., 1997, p. 7–8.
454. **Venclauskienė-Globytė Regina**, Kalendoriniai papročiai nuo Trijų Karalių iki Šv. Jono, *Sintautai. Þvirgþdaiðiai*, V., 1996, p. 263–277.
455. **Vilemaitienė Bronė**, Kaimynavimas, *Kaimø istorijos* 2, V., 1997, p. 109–110. – Kapsuose.
456. **Vilyus Gvidas**, Muzikantai ir šeimininkės – samdomi suvalkiečių vestuvių veikėjai, *LK* 2, 1996, p. 36–38: santr. angl.
457. **Vyšniauskaitė Angelė**, Gamtojauta lietuvių liaudies pedagogikoje ir papročiuose, *LK* 6, 1996, p. 3–5: santr. angl.
458. **Vyšniauskaitė Angelė**, Jaunieji išvyksta į jungtuves, *LK* 1, 1996, p. 17–22: santr. angl.
459. **Vyšniauskaitė Angelė**, Jaunųjų atsisveikinimo išvykstant į jungtuves apeigos, *LKMA metraštis* 11, 1997, p. 108–116: santr. angl.
460. **Vyšniauskaitė Angelė; Stoškus Krescencijus**, Kas yra etninė kultūra?, *LK* 2, 1997, p. 1–4.
461. **Vyšniauskaitė Angelė**, Kryžiaus ženklas lietuvių liaudies papročiuose, *LK* 5, 1997, p. 6–9: santr. angl.
462. **Vyšniauskaitė Angelė**, Sužadėtuvės: apeigų prasmė ir raida, *LKMA suvaþiavimo darbai* 16, 1996, p. 329–335: santr. angl.
463. **Vitkauskas Adomas**, Liaudies technika: senovės rėtininko amatas, *GK* 32, 1944 (1996), p. 61–68: iliustr. – Padubysio vls.
464. **Vitkus Aleksandras**, Krikščioniškieji pradai lietuvių etnokutūroje: istorinis aspektas, *LKMA metraštis* 11, 1997, p. 27–30: santr. angl.
465. **Vyžintas Algirdas**, Ir pavirto sėlių kultūros smiltim, *LK* 6, 1996, p. 31–32: iliustr., santr. angl. – Stasys Paliulis.

466. **Vosyliūtė Adelė**, Piligrimai Lietuvoje: praeitis ir dabartis, *LKMA suvapiavimo darbai* 16, 1996, p. 536–544: santr. angl.
467. **Witort Jan**, Autobiografia. Opracowali Antoni Kuczynski i Zbigniew Wójcik, *Lud* 81, Poznan i inn., 1997, s. 209–252: il., santr. angl.
468. **Zakarauskas S.**, Pavandenės bažnyčios ansamblio raida, *Pavandenė*, V., 1996, p. 59–69: iliustr., santr. angl. – Žemaičių praeitis 6.
469. **Zlatkutė-Šimelienė Ona**, Penionių kaimo istorija, *Anykštėiai* 11, 1996, p. 55–63; 12, 1997, p. 38–48: iliustr.
470. **Žaidimai**, *Nuo Punsko iki Seinø: Ið Juozo Vainos tautosakos rinkiniø* 1, Punkskas, 1997, p. 265–267.
471. **Žalnieravičienė Birutė**, Užgavėnės Šiauliuose, *Užgavėnės Šiauliø krašte*, Šiauliai, 1997, p. 27–32: iliustr.
472. **Žarskienė Rūta**, Skudučiavimo papročiai, *LK* 2, 1996, p. 39–42: iliustr., santr. angl.
473. **Žemaitijos** tautodailininkai, *Tautodailės metraštis* 1, V., 1997, p. 14–24, 65–75: iliustr.
474. **Žemaitytė Zita**, Senoji Žemaitijos liaudies skulptūra ir jos meistrai, *Tautodailės metraštis* 1, V., 1997, p. 44–50.
475. **Žostautaitė Petronėlė**, Evangeliški susirinkimai Mažojoje Lietuvoje, *LK* 4, 1996, p. 29–34: santr. angl.
476. **Žostautaitė Petronėlė**, Evangeliški susirinkimai Mažojoje Lietuvoje, *LKMA metraštis* 11, 1997, p. 47–58: santr. angl.
477. **Žumbakienė Gražina**, Gėlių darželis, *Pakruojo apylinkės*, V., 1996, p. 227–239: iliustr.
478. **Žumbakienė Gražina**, Gėlių darželiai, *Paparėiø ir Pasliø apylinkės*, Kaišiadorys, 1997, p. 273–278: iliustr.
479. **Žumbakienė Gražina**, Gėlių darželiai, *Sintautai. Þvirgþdaièiai*, V., 1996, p. 157–171: iliustr.

TEMŲ RODYKLĖ

- Adomaitienė Elena 301
 Adventas 97, 432
 Aleksaitė-Vaicekauskienė Aldona 58
 Alytaus kraštotyros muziejus 171
 Amatai 2
 Andrinės 432
 Anketa 268
 Apeigos 339
 Apšvietimo priemonės 76
 Architektūra 36, 46
 Atlaidai 13,16,170
 Atostogos 177
 Audiniai 36, 41, 51, 293, 431, 434, 435
 Auklėjimas 115, 391, 418
 Aukštaičiai 90
 Bajorai 154
 Balčiūnas Kęstutis 186
 Balinimas 369
 Baltai 67
 Bažnyčia 1, 8, 14, 16, 104, 161, 162, 450, 468
 Beggars 366
 Begging 366
 Bendrieji tyrinėjimai 6, 15, 17, 19, 20, 25, 32, 49, 295
 Beretė 151
 Bernai 392
 Bibliografija 3, 33, 34, 43, 274, 278
 Bitininkystė 283, 307
 Brandos apeigos 44, 45, 392, 393
 Brazytė-Bindokienė Danutė 94
 Būdas 59, 184
 Bugailiškis Pelikšas 266, 320
 Buitis 38, 208
 Buračas Balys 2, 5, 195, 212
 Burtai 97, 432
 Būtėnas Petras 362
 Būtovė 304
 Choreografai 62, 143
 Choreografija 317, 425, 426
 Čepčiukas 152
 Čilvinaitė Marijona 266, 275
 Daiktai 429
 Darbai 294
 Darželis 477, 478, 479
 Dažymas (tekstilės) 369
 Didikai 157
 Dievdirbiai 474
 Drabužiai 7, 36, 120, 154, 169
 Dundulienė Pranė 452
 Dvarelis 177
 Ekspedicija 185, 252, 253
 Elgeta 13, 142, 318, 367
 Elgetavimas 367
 Etninė kultūra 17, 66, 91, 107, 108, 111, 125, 132, 138, 174, 193, 194, 207, 249, 251, 269, 270, 288, 299, 300, 334, 350, 390, 397, 417, 418, 443, 453, 460, 464
 Etninė savigny 214
 Etninė savimone 213
 Etniniai procesai 172
 Etnografiniai terminai 79
 Etnoinstrumentologija 67
 Etnokultūrinis paveldas 324
 Etnosociumas 144
 Evangelija 91
 Galvos danga 222, 401
 Folk Healing 414
 Gamtojauta 419
 Ganymas 180
 Gardens 312
 Gatvinis kaimas 46
 Gavėnavičius Gintautas 325

Gavėnia 356
Gimtadienis 63
„Gimtasai kraštas“ 33, 242, 266, 383
Gimtuvės 88, 332, 333
Gyvenamieji namai 260
Gyvenvietė 47, 99
Gyvybės medis 337
Gyvulininkystė 254
Gūnia 124
Houses 312
Yards 312
Ikonografija 316
Iliustracijos 242
Indai 356

- Kūčios 432
 Kudirka Simanas 164
 Kūlimas 308
 Kulto pastatai 219, 220
 Kultūros ir meno institutas 429
 Kultūros paminklas 24, 28, 29, 46, 56, 89, 99, 446
 Kultūrų sąveika 250, 270, 420, 413
 Kupiškėnai 208
 Laidotuvės 16, 118, 178, 181, 206, 210, 332, 333, 351
 Laukų šventinimas 238
 Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugija 101, 129
 Liaudies astronomija 224, 442, 444
 Liaudies chronologija 224
 Liaudies medicina 85, 140, 416
 Liaudies menas žr.: Tautodailė
 Liaudies meteorologija 183, 361
 Liaudies sanitarija 271
 Liaudies veterinarija 415
 Liaudies žinija 443
 Lietuvių etnosas 299
 Lietuvių mokslo draugija 26, 198
 Lietuvos dailės muziejus 82, 257, 258
 Lietuvos istorijos institutas 252, 253, 420
 Lietuvos Katalikų Bažnyčia 289
 Lietuvos liaudies buities muziejus 42, 358, 373
 Lietuvos mokslų akademija 354
 Lietuvos nacionalinė M. Mažvydo biblioteka 409, 410
 Lietuvos nacionalinis muziejus 215
 Lietuvos tautodailininkų sąjunga 227
 Linininkystė 309, 352
 Linų muziejus 244
 Litauer 191
 Lovatiesė 255
 Magierka 153
 Maistas 72, 106
 Majoras Vytautas 233
 Malūnas 13, 134, 243, 280
 Mažeikių muziejus 105, 205
 Mažylis Pertas 266
 Mažoji architektūra 188, 189, 314
 Mažvydas M. 73
 Medžio drožėjai 103, 164, 315, 399
 Metinės 23
 Mickevičius Juozas 266, 409
 Milius Vacys 43, 216, 338
 Mirtis 210, 235
 Mokykla 111, 135, 146, 350
 Moteris 37
 Motinos diena 94
 Muštynės 23
 Muziejus 27, 116, 135, 343, 354, 368
 Muzikantas 86, 456
 Muzikos instrumentai 64, 289
 Naktigonė 131
 National Costume 348
 Numas 303
 Ornamentas 52, 109, 124, 169, 378, 387, 423
 Pagonybė 332
 Paliulis Stasys 465
 Paminklas 68, 158, 233, 263, 276, 291, 389, 403, 406
 Panevėžio kraštotyros muziejus 70
 Papročiai 22, 37, 271, 461
 Papročių teisė 229, 231
 Parapija 1
 Parapijos namai 396
 Pardavimas 232
 Paroda 2, 5, 165, 201, 341, 343, 346, 435
 Pasaulėjauta 12

- Pasaulėžiūra 199, 307
 Pasipriešinimas 342
 Pašarinė 75
 Paukštininkystė 380
 Pelėdos 226
 Perėjimo ritualai 333
 Petrulis Juozas 266, 410
 Pieta 340
 Piligrimai 466
 Pirkimas 232
 Pirtis 127
 Polichromija 219
 Pomirtinis gyvenimas 235
 Poškaitis Kazys 143
 Pramogos 305, 311
 Prekyba 382
 Premija 179
 Prieverpstė 110, 378
 Prijuostė 83
 Protestantiškoji kultūra 328
 Psichologija 90
 Puškorius Anicetas 399
 Radušis-Lapinas Kazimieras 313
 Raganų kalnas 347
 Raižiniai 205
 Rankšluostis 176, 341
 Rasos šventė žr.: Joninės
 Rateliai 54
 Religinis tapatumas 360
 Rėtininkas 463
 Rezoliucija 420
 Riebalai 72
 Rinkimas 211
 Rūkštelė Antanas 262
 Sculptures 241
 Semantika 97, 423
 Senovės dienos 375
 Simbolis 310, 386, 428, 429
 Simpoziumas 103
 Siuvinėjimas 124, 176
 Skalbimas 369
 Skiečius 4
 Skolinimasis 209
 Skudučiavimas 472
 Skulptūra 39, 168, 215, 302, 325, 340, 341, 345, 347, 353, 427, 474
 Sodyba 377
 Sovietizmas 66
 Stanevičius Simonas 233
 Stravinskas Antanas 3
 Surinkimai 475, 476
 Surinkimininkai 16
 Suvalkiečiai 456
 Sužadėtuvių 462
 Svetimtautis 13
 Šaltinis 156, 447
 Šeima 92, 157, 221, 331
 Šeimininkė 456
 Šiaulių „Aušros muziejus 48, 100, 185, 284, 285, 340, 341, 451
 Šiaulių kraštotyros draugija 279, 291
 Šiaulių Mikeliai 8
 Šokių grupės 376
 Šundaktaris 130
 Šventasis Jurgis 341
 Šventės 30, 122, 310
 Švilpukas 126
 Šv. Kazimiero draugija 159
 Tabakas 247
 Talka 87, 236, 237, 239, 321
 Tamošaičiai Anastazija, Antanas 348
 Tapytojas 301, 313
 Tarabilda Aleksandras 355
 Tautiniai drabužiai 245, 246, 402
 Tautinis tapatumas 250
 Tautinių šokių ansamblis 11, 96

- Tautinių šokių institutas 244
 Tautodailė 12, 17, 28, 29, 74, 109, 199, 201, 248, 257, 316, 322, 344
 Tautodailininkai 50, 56, 165, 179, 349, 355, 473
 Tydekas Martynas 411
 Tikėjimai 234
 Tyrimų metodika 362, 394
 Transporto priemonės 149
 Tremtis 339
 Trimitas 190, 290
 Trinkas Vladas 408
 Ugnis 148
 Uogos 211
 Užgavėnės 53, 60, 187, 256, 285, 298, 412, 445, 471
 Vaikas 92, 115, 311
 Vaina Juozas Viktoras 167, 441
 Valgiai 141, 356, 359
 Valgymo papročiai 359
 Valkatos 319
 Vanduo 97
 Vardinės 63, 335
 Vėjarodė 188
 Velykos 356
 Verpimas 10
 Verpstė 110
 Verslai 384
 Vestuvės 16, 73, 86, 119, 121, 136, 296, 332, 333, 433, 456
 Vežimas 149
 Vienkiemis 23
 Vilkas 226
 Virakas Pranciškus 385
 Visuomenė 318
 Višinskis Povilas 112, 114
 Vitauskas Adomas 266
 Vytauto Didžiojo universitetas 259, 261, 334
 Witort Jan 467
 Zanavykų krašto muziejus 166
 Žagrakalys Juozas 266
 Žaidimai 55, 132, 470
 Žaislai 311
 Žaltys 12
 Žemaičiai 90, 173, 322, 331, 374, 438
 Žemaičių „Alkos“ muziejus 405
 Žemdirbystė 240
 Žemdirbystės papročiai 117
 Žiemgaliai 49
 Žlugtis 87
 Žmogaus gyvenimas 37
 Žolės 211
 Žolinė 69, 372, 379, 437
 Žvaigždynai 200
 Головные уборы 155
 Скульптура 40

VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ

- Adutiškis 124
 Alizava 23
 Ambrasai 102
 Anykščiai 131, 139, 291, 416
 Apsas 20
 Aukštaitija 137
 Australija 62
 Baltarusija 250
 Baltijos regionas 65, 270, 420
 Bartninkai 93
 Bernotiškės 351
 Čikaga 2
 Daujėnai 156
 Dievoniškiai 364
 Dzūkija 137, 147, 416
 Europa 64
 Graumenė 411
 Grūstė 297
 Gruzdziai 4
 Inkūnai 13
 Jedžiotai 449
 Jungtinės Amerikos Valstijos 312, 376
 Jurbarkas 384
 Jurgoniškis 304
 Kalnelis 439
 Kanada 11, 95
 Kelmė 158
 Kivyčiai 30
 Klaipėda 326, 327, 328
 Kreivėniai 377
 Kretinga 308
 Krikliniai 8
 Kupiškis 209, 210, 211, 416
 Kurtuvėnai 324
 Kvėdarna 72, 120
 Laukuva 303
 Lietuva 35, 115, 133, 172, 173, 188, 247,
 249, 250, 286, 287, 288, 299, 367, 395, 421,
 422, 446
 Linkuva 15
 Lithuania 366, 404, 414
 Mačiūkiai 256
 Marcinkonys 415
 Marijampolė 28
 Mažoji Lietuva 475, 476
 Merkinė 71
 Meškuičiai 120
 Mikytai 256
 Ostpreussen 191
 Padovinis 25
 Padubysys 121
 Pagramantis 352
 Pakruojis 88, 122, 187, 229, 359, 445, 477
 Palanga 228
 Paliečiai 80
 Palūšė 1
 Panausupys 388
 Panevėžys 276
 Paparčiai 76, 78, 127, 163, 218, 240, 293,
 356, 361, 478
 Pašvitinis 121
 Pavandenė 162, 265, 389, 468
 Pelekai 20
 Penionys 469
 Plungė 84, 145, 202, 265
 Prienai 103
 Punkskas 36, 54, 58, 68, 206, 238, 251, 365,
 371, 431, 433, 435, 437
 Radviliškis 60
 Raguva 135
 Renavas 407
 Rietavas 303

Salamiestis 305
Saugos 323
Scranton 312
Seda 104, 223, 302, 353, 400, 406, 450
Seinai 36, 54, 206, 251, 294, 434
Sibiras 118
Skirsnemunė 136
Starkai 192
Stultiškiai 243
Suvalkija 89, 137, 142, 455
Šakiai 165
Šeduva 92
Šiauliai 8, 260, 285, 298, 346, 363, 368,
412, 471
Šilutė 329
Šiluva 170
Šlavėnai 177
Švėkšna 233
Švenčionys 55
Tauragė 263
Telšiai 378
Tytuvėnai 50, 170
Tverečius 86, 113
Upytė 140, 141
Vainutiškiai 182
Valkininkai 81
Varniai 282
Viekšniai 134
Vilkaviškis 28, 29, 168
Vilnius 31, 306
Virbališkis 123
Žagariai 159
Žasliai 76, 78, 127, 163, 240, 293, 356, 361,
382, 396, 478
Žemaitija 137, 161, 169, 189, 200, 265, 280,
335, 447, 473, 474
Žiūronys 379
Žlibininkai 309

SUTRUMPINIMAI

- a. – amžius
- ap. – apylinkė
- aps. – apskritis
- deš. – dešimtmetis
- fot. – fotografas, fotografavo
- g. – gimė, gimęs, gimusi
- k. – kaimas
- kn. – knyga
- m. – metai
- mst. – miestas
- mstl. – miestelis
- p. – puslapis
- par. – parapija
- pvz. – pavyzdžiui
- r. – rajonas
- šv. – šventasis, šventas
- vls. – valsčius
- vnt. – vienetas

LNM – Lietuvos nacionalinis muziejus

ATV – Ikonografijos skyriaus eksponatų inventoriniai šifrai

EM, EMM, EMP, EMO, EMS – Etnografijos skyriaus eksponatų inventoriniai šifrai

SBU – Stepono Batoro universitetas

SL 1231. Tir. 500. Užs. Nr. 2763

Išleido Lietuvos nacionalinis muziejus, Arsenalo g. 1, 2001 Vilnius
Spausdino UAB „Sapnų sala“, S. Moniuškos g. 21, 2004 Vilnius